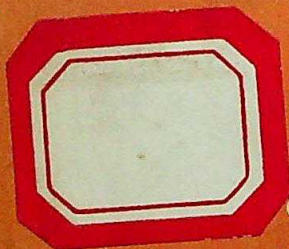

తెలుగులో కౌత్సవేదము

ఆచార్య తూమాటి నాగిప్ప
కులపతి
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

అభినందన సమితి

ఆచార్య తూమాటి దొణప్ప మూడు అర్జున పండుగ
హైదరాబాద్ - 1987

aj Foundation C

n. Gurukul Kang

गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय, हरिद्वार
कृपया पुस्तक के ऊपर कोई निशान आदि
न लगायें ।

पुस्तकालय

गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय, हरिद्वार

वर्ग संख्या.....आगत संख्या.....

पुस्तक-वितरण की तिथि नीचे अंकित है । इस तिथि सहित २० बें दिन तक यह पुस्तक पुस्तकालय में वापिस आ जानी चाहिए । अन्यथा १० पैसे के हिसाब से विलम्ब-दण्ड लगेगा ।

POSTAGE

తెలుగులో కొత్త వెలుగులు

(రేడియో ప్రసంగాలు)

6742

6742

DONATION

ఆచార్య తూమాటి దొణప్ప

కులఫతి

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

అభినందన సమితి

ఆచార్య తూమాటి దొణప్ప మూడు అర్వాల వండుగ

హైదరాబాద్

ప్రథమ ముద్రణ : మార్చి 1975

ద్వితీయ ముద్రణ : 25 డిసెంబర్ 1987

Forwarded Free of Cost and With The **(C)** రచయిత
Compliments of The Dep't. of _____ on,
Govt. of India, New Delhi.

వెల రూ. 25-00

ప్రతులకు :

ప్రవర్తనా పబ్లికేషన్స్,
8-11, లాల్ బహ దూర్ స్టేడియం,
హైదరాబాదు-500 001.

నవయుగ బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్,
సుల్తాన్ బజార్,
హైదరాబాదు-500 001.

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
విజ్ఞాన భవన్, 4-1-435,
బ్యాంకు వీధి, హైదరాబాదు-500 001.

ముద్రణ :

డి ప్రింటర్ (ఆఫ్ సెట్),
3-6-584/హెచ్,
హిమాయత్ నగర్,

హైదరాబాదు-500 29.

తెలుగులో కొత్త వెలుగులు

(రేడియో ప్రసంగాలు)

ప్రకాశనం

ప్రతిభ-వ్యవృత్తి-అభ్యాసాలు మేళవించిన సాహిత్య విద్యావినోద దీక్షకులు శ్రీ దొణప్పగారు. వివేచన-సాలోచన-నిర్వచనాలు ముద్ద కట్టిన ఆదర్శమూర్తి శ్రీ తూమాటివారు. బోధన-భాషణ-శోధనలు రూపె త్తిన విమర్శకమూర్తి, తెలుగు భాషాసాహిత్య పరిశోధకాగ్రగణ్యులూ ఆచార్య దొణప్పగారు.

వీరికి అరవై సంవత్సరాలు నిండాయి. వీరి వ్యవేశణలో అరవైమంది పరిశోధకులు ఎం.ఫిల్., పిఎచ్.డి. పట్టాలను పొందారు. ఇతర విశ్వవిద్యాలయాలనుండి పరిశోధన పట్టాలు పొందిన అరవై మందికి పైగా వీరు పరీక్షకులుగా ఉన్నారు. ఈమూడు అరవైలను దృష్టిలో ఉంచుకొని 'ఆచార్య తూమాటి దొణప్ప మూడు అరవైలపండుగ' అనే పేరుతో దొణప్పగారికి షష్ట్యబ్ది ఉత్సవం జరవదలచి ఆయన అంతే వాసులు, అభిమానులు, ఆశ్రీయులంతా కలసి 81 మంది ఉపదేశకులు గానూ, 81 మంది గౌరవాద్యక్షులు గానూ, 81 మంది పోషకులు గానూ, 81 మంది సారథ్య సంఘ సభ్యులు గానూ, 27 మంది సభ్యులుగానూ కార్యదర్శితోకలిపి మొత్తం అరవైమందితో ఒక అభి నందన సమితి ఏర్పడింది.

ఇప్పటివరకూ ప్రచురింపబడని దొణప్పగారి వైకృత పదస్యరూప నిరూపణం అనే పిఎచ్.డి. సిద్ధాంత గ్రంథాన్ని తెలుగు భాషాసాహిత్య సాంస్కృతిక రంగాలలో విశేషకృషిసల్పిన పరిశోధకుల వ్యాసాలతో దొణప్పగారికి షష్టిపూర్తి చిహ్నంగా సమర్పించుకోవాలనుకున్న 'అభినం దన' అనేగ్రంథాన్ని, ఒకమారు ప్రచురింపబడి ప్రస్తుతం లభ్యం కానట్టి గ్రంథాలనూ ఈ అభినందన ఉత్సవం సందర్భంగా ప్రచురించాలని అభి నందన సమితి నిర్ణయించుకుంది.

అభినందన సమితి కోరిన మేరకు ఆచార్య తూమాటి దొణప్పగారు గంభీరచరణకు అనుమతించినందులకు ఆభివాదాలు.

రేడియో ప్రసంగాలు అచ్చువేయదగినవి కొన్ని మాత్రమే ఉంటాయి. అచ్చు వేసిన వాటిలో కూడా కొన్ని ఎన్ని సార్లయినా అచ్చు వేయడానికి అర్హత కలిగి ఉంటాయి. ఆ కోవలోనిదే ఈ తెలుగులో కొత్త వెలుగులు ఆనే గ్రంథం.

దీని పునర్ముద్రణ కోసం ప్రోత్సహించిన

వయస్సుపైబడినా లెక్కచేయక అత్యంత ఉత్సాహంతోనూ, విలువైన సందేశాలతోనూ, సమితిని ముందుకు నడిపిన శ్రీ గెల్లి నారాయణ చెట్టి, ఐ.ఎ.యస్. రిటైర్డ్ గారికి.-

ఈ గ్రంథానికి దర నిర్ణయించే విధానంతోనూ, గ్రంథం రూపు రేఖలు నిర్ణయించడంతోనూ విలువైన సూచనలిచ్చిన శ్రీ యం. శంకర రెడ్డి గారికి -

ఈ అభినందన సమితి చేపట్టిన అన్ని కార్యక్రమాలకు సహకరించిన డా॥ బిట్టు వెంకటేశ్వర్లు గారికి -

ఈ అభినందన సమితి వారితో రాత్రింబవళ్ళు కలిసికట్టుగా అవిరళ కృషి నల్విన శ్రీ త్రిపురనేని సుబ్బారావుగారికి.-

సకాలంలో ముద్రించి ఇచ్చిన ఆఫ్ సెద్ ప్రింటర్స్ యజమానులు శ్రీ మస్తాన్ రావు గారికి కృతజ్ఞతలు.

కలసి కట్టుగా వనిచేసిన అభినందన సమితి కార్యవర్గానికి, ఇంకా సహాయపడిన నహృదయులందరికీ కృతజ్ఞతలు -

పైదరాబాదు

డి. 25-12-1987

కోటపాటి మురహరిరావు

కార్యదర్శి

అభినందన సమితి

ఆచార్య తూమాటి దొణప్ప మూడు ఆరవైల పండుగ

అంకితం

నన్నింత చేసిన

పితృతుల్యులు

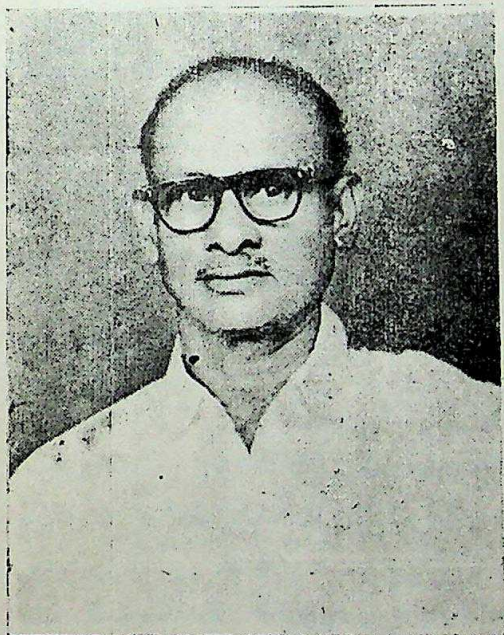
మా అన్నయ్య

శ్రీ తూమాటి నారాయణప్పగారికి

జక్తి గౌరవాలతో

కృతికర్త

కృతి స్వీకర్త

శ్రీ తూమాటి నారాయణప్పగారు
గ్రామపంచాయతి సభ్యులు

ప్రథమ ముద్రణ అవతారిక

1954 నుంచి నేనుచేసిన రేడియోప్రసంగాలలో ఇరవయ్యింటిని ఏర్చికూర్చగా చూపెత్తిన మొదటి సంపుటి యీ 'తెలుగులో కొత్తవెలుగులు' ఇందులో తొలి ఆరు ప్రసంగాలు శిష్టసాహిత్యానికీ, తుది ఆరు ప్రసంగాలు జానపదసాహిత్యానికీ, తక్కిన యెనిమిది బాషావిజ్ఞానానికీ సంబంధించినవి.

ఇన్నేళ్ళవ్యవధిలో ఎంతప్రయత్నించినా కొన్నిప్రసంగాల పాఠాలు లభ్యంకాలేదు. లభ్యమయినవాటిలో కొన్నింటినీ, పుస్తకసమీక్షలనూ, చర్చాప్రసంగాలనూ ఈ సంపుటిలో చేర్చలేదు. రెండోసంపుటి అంటూ తలపెట్టితే తక్కినవి వెలుగులోకి వస్తాయి.

ఈ ప్రసంగాలను ప్రసారంచేసిన ఆకాశవాణి అధికార బృందం వారికీ, వీటిలో కొన్నింటిని అచ్చువేసిన పత్రికాధిపతులకూ, ఈ పుస్తకాన్ని ఈరీతిగా ముస్తాబుచేసిన డిలైట్ ప్రింటర్స్ అధినేతలు శ్రీ పెమ్మరాజు వెంకటరావుగారికీ, హృషీకుమార సరిచూచిన మిత్రులు శ్రీ పయ్యాగ కోదండరామ శాస్త్రిగారికీ, ముఖచిత్రకారులు శ్రీ అంట్యాకుల వైడిరాజుగారికీ కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

వాల్మీకి

150-12

మలిముద్రణ తొలిపలుకు

‘సత్యం జ్ఞానమనంత’ మ్మని ఉపనిషద్వాణి. ఇది అక్షరాలా ఋతంభరవాణి. నామటుకు నాకు తెలిసినది ఒక బిందువు, తెలియనిది ఒక మహాసింధువు. జ్ఞానసముపార్జనా పిపాసా, గురుజన శుభ్రాషా వేరాయణలా, బహుశాస్త్ర సంసేవనా వ్యసనితా, సత్యతత్త్వా విష్కరణ తత్పరతా సాదకులకు అవశ్యకరత్వాలని పెద్దలు సెలవిస్తుంటారు. పెద్దల మాట పిన్నలకు పెట్టనికోట! ఈ చూపుతో మూడు దశాబ్దాలుగా సాగిన కృషికి ఫలంగా ఆకృతినందిన నా కృతులకు ఇన్నాళ్ళకు పునరాకృతి శిల్పించిన సాహిత్య వ్రతసంపన్నుల ఉద్యమానికి ధన్యవాదాలు.

కొండ గుహలలో ముక్కు మూసుకు కూచోవడం కాదు తపస్సు. తపశ్శబ్దం ‘తప ఆలోచనే’ అనే మూలదాతు నిష్పన్నం. ఇది లోక ప్రసిద్ధమూ శాస్త్రవచన సిద్ధమా. మంగళకరమైన ఆలోచనాధార కాదార మైన మనస్సిని అచ్చమైన తపస్వి అనవచ్చు. వట్టి ఆలోచనలలో పొద్దుబుచ్చక బుద్ధిమంతులూ బుద్ధిమంతులూ ఐన కార్యశూరులు మంగళ ప్రదాలైన ఆ ఆలోచనలను ఆచరణలో ఆనువదించి, మంచిని పెంచి, దానిని పదిమందికి పంచి మాన్యులవుతారు. ప్రకృత గ్రంథ ప్రకాశకులు ఈ కుదురునకు చెందిన మాన్యచరితులు.

‘మూడు అరవైల పందగ’ నిర్వహణం నిమిత్తం మూర్తినందిన ‘అభినందన సమితి’ లో హితులూ సన్నిహితులూ చతురవచోమ హితులూ అరవై మంది ఉండడం యాదృచ్ఛికంకావచ్చు. వీరంతా కార్యవిదులే కాక, కార్యవాదులుకూడా. పట్టుమని పది పదైదు రోజుల అవకాశంకూడ లేని అత్యల్ప వ్యవధిలో రెండువేల పుటల పైచి

లుకు గ్రంథ సంచయాన్ని సర్వాంగ సుందరంగా, సహృదయ మంచ రంగా అచ్చొత్తించడం ఒక అపూర్వ సంఘటన. ఇది వారి కార్యదక్ష తకూ, కఠోర దీక్షకూ, అన్నింటా మించి వారి కలసి కట్టుతనానికి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం. వారి సౌజన్యానికి, సంస్కృతి ప్రియత్వానికి, సుహృజ్ఞనానురాగానికి హార్దికమైన అభివందనాలు.

శిష్య సంపదను మించిన సంపద మరొకటి లేదంటారు బహుశ్రు తులు. ఈ సంపద వలసినంత అమరి వుండడం నా అదృష్టం. ఈ అంతేవాసుల పూనికకు చేదోడు వాదోడుగా నిలిచిన అభిమానులకూ ఆత్మీ యులకూ శ్రేయోభిలాషులైన పెద్దలకూ నమోవాకాలు. శిష్యకోటికి శుభా కాంక్షలు.

‘బ్రద్రం బ్రద్రాభిలాషిణామ్’

తూమాటి దొంగిప్ప

విషయ సూచిక

తెలుగుసంస్థానాలూ - సాహిత్యపోషణమూ	1
తెలుగుసాహిత్యంలో హాస్యం	11
రంగనాథరామాయణ వైశిష్ట్యం	21
తెలుగులో చిట్టకవిత్వం	31
ప్రాచీనసాహిత్యంలో పశుపక్ష్యాదుల పాత్రచిత్రణం	42
తెలుగులోని అనేకార్థక కావ్యాలు	52
సమగ్రాంధ్రమాండలిక వదకోశం అవశ్యకత	62
మాండలిక భాషా భేదాలు	71
తెలుగు వ్యుత్పత్తిపదకోశం	83
తెలుగుమాటల పుట్టు పూర్వోత్తరాలు	93
అనుచితవిభాగమూ: కొన్నివ్యక్తినామాలూ	104
ఆంధ్రుల 'అణా' అనులకథ	113
దేశభాషలలోని దేశ్యభాగం	121
తెలుగులో కొన్ని జననిరుక్తులు	130
మన జానపదసాహిత్యం	147
జానపదసాహిత్యంలో వ్యజల కష్టసుఖాలు	157
కోలాటంపాటల రూపరేఖలు	165
వరసపాటల సరసాలు	175
జానపదసాహిత్యంలో మేలుకొలుపులు	185
కవితాపాటల తీరుతెన్నులు	197

తెలుగు సంస్థానాలూ - సాహిత్యపోషణమూ

‘మణినా వలయం వలయేన మణి
 ర్మణినా వలయేన విభాతి కరః
 కవినా చ విభు ర్విభునా చ కవిః
 కవినా విభునా ప్రతిభాతి సభా’

మణివల్ల కడియమూ, కడియం వల్లమణి, మణికడియం రెండిటివల్లా తొడిగిన చెయ్యా కోభిస్తాయి. అలాగే కవిమూలంగా ప్రభువు, ప్రభువుమూలంగా కవి, కవిప్రభువులిద్దరి మూలంగా రసకజనసభా శోభిస్తాయి. సాహితీ పోషణమన్నది దేశపాలకుల విధులలో ముఖ్యమైన దన్న విశ్వాసం వేదకాలంనుంచీ అనూచానంగా వస్తూవుందని విమర్శకులు వివరిస్తూ వుంటారు. యుగయుగాలుగా చక్రవర్తులు, వారి సామంతులు, దేశంలోని యితర శ్రీమంతులు మొదలైనవారి ఆశ్రయాలవాలంలో సాహితీవృక్షం శాఖోపశాఖలుగా విస్తరించి కావ్యపుష్ప ఫల సారభాలను సీమాంతాలదాక వ్యాపింపజేస్తూ వచ్చింది; రాజోపన్లవాదుల వల్ల అప్పడప్పడు ఆకులపాటు కలిగినా ఎప్పటికప్పుడు సరికొత్తగా చిగిర్చి, రెమ్మలెత్తి, కొమ్మలువేసి, విపులపెరిగి, పూచి, కాచి, ఫలించి, రసకజన స్వాదు ఫలాలను ప్రసాదిస్తూవచ్చింది. తెలుగు సంస్థానాధీశ్వరులూ జమీందారులూ ఈ సాహితీవృక్షానికి తమకాలంలో యథాశక్తిగా దోహదంచేసి, కావ్యపుష్పసారాన్ని తీసి, రసకలోకంలో కొత్త అత్తరుల ఘుమఘుమల్ని గుబాళింపజేసిన తీరు తెన్నులను ఈ ప్రసంగంలో విహంగవలోకనం చేద్దాం.

పండువంటి విజయనగరసామ్రాజ్యం అంతరించిపోగా దాని శిథిలాలమీద చిన్న చిన్న సంస్థానాలన్నో అవతరించాయి. ఇవి యింగ్లీషు కుంఫిణీపాలనకాలంలో ఎన్నెన్నో పరిణామాలకు లోనై చివరికి జమీందారీలుగా మార్పొందాయి. 1802 నాటి శాశ్వతకరనిర్ణయంతో కొత్తకొత్త జమీందారీలు, ప్రాప్రయిటరీ యెస్టేటులు అనేకం రూపొందాయి. తెలంగాణంలోని సంస్థానాలు కొన్ని సుల్తానులకాలంలోనూ, మరికొన్ని నిజాముల హయాములోనూ ఏర్పడ్డాయి. ఆంధ్రప్రాంతంలోని జమీందారీలు నాలుగువందలకు పైబడి, తెలంగాణంలోని సంస్థానాలు పాతికపైచిలుకు. వీటిలో సాహితీపోషణంగావించిన సంస్థానాలు నూటికి దగ్గర దగ్గరగా వుంటాయి. సాగరాంధ్రంలో అమరావతి, చల్లపల్లి, నరసరావుపేట, నూజివీడు, పిఠాపురం, పెద్దాపురం, బొబ్బిలి, ముక్త్యాల, మునగాల, విజయనగరం సంస్థానాలూ; పశ్చిమాంధ్రంలో కార్వేటి నగరం, కాళహస్తి, వెంకటగిరి సంస్థానాలూ; తెలంగాణంలో ఆత్మకూరు, గద్వాల, జటప్రోలు, దోమకొండ, వనపర్తి, నురపురం సంస్థానాలూ కొన్ని ముఖ్య కేంద్రాలుగా పేర్కొవచ్చు. విజయనగర ప్రభువుల ముత్యాలశాలలో ముద్దు ముచ్చటలు చెల్లించుకున్న ఆంధ్రసాహిత్యలక్ష్మి అనంతరయుగాలలో ఈ చిన్నచిన్న పాలకుల దివాణాలలో తలదాచుకోవలసి వచ్చింది. చేతికిచిక్కిన చిన్నచిన్న సీమలను జారిపోకుండా జాగ్రత్త పర్చుకోవటంలోనే చాలమంది పాలకుల బతుకులు గడిచిపోయాయి. రాజకీయాల గగండలలోనో, కుటుంబకలహాల గొడవలలోనో యెడా పెడా నలుగుతూవున్నందున చాలమందికి కవితాగానాలకూ, శాస్త్ర చర్యలకూ, సాహితీసృష్టికూ తీరిక లేకపోయినట్లు హాదానుంది.

సమరాంగణంలోనూ, సాహితీరంగంలోనూ సవ్యసాచిత్యం నెరపి పై యనిపించుకున్న నన్నెచోడుడు, బుద్ధారెడ్డి, సర్వజ్ఞసింగ భూపాలుడు, కాటయ వేమారెడ్డి, కృష్ణరాయలు, రఘునాథ నాయకుడు - మొదలైన రాజకవులలాగా మన చర్చాయుగంలోకూడ కవిరాజులవంటి రాజకవులెందరో వెలసి వుండటం వొక విశేషం. జటప్రోలు సురభి మాధవరాయలు, బిక్కనవోలు కామినేని యెల్లారెడ్డి, కళింగ విజయనగరం పూసపాటి తమ్మ భూపాలుడు, గద్వాల ముష్టివల్లి సోమభూపాలుడు, వనపర్తి అష్టభాషాకవి గోపాలరాయలు, పెద్దాపురం వత్సనాయ బలభద్ర జగవతీ, మొగల్తురు కలిడిండి రామరాజబహద్దరు, బొబ్బిలి రావు రాయడప్ప రంగారావు, సురపురం రాజా బహిరీషామన్నపాలుడు, నంగంవలస రాజా మృత్యుంజయ నిశ్శంక బహద్దరు, పోలవరం కొచ్చర్లకోట కృష్ణారావు, లక్కవరం మంత్రప్రెగ్గడ భుజంగరావు, నూజివీడు మేకా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహద్దరు, దేవిడికందుకూరి బాలసూర్యప్రసాదరావు - ఇంకా ఎందరో పాలకులు కృతిభర్తలుగానే కాక, కృతికర్తలుగా సైతం సాహిత్య పోరో హిత్యాన్ని సమర్థంగా సరసంగా నిర్వహించారు.

అమరావతి, ఉర్లాం, చల్లవల్లి, పితాపురం, విజయనగరం వంటి సంస్థానాలు సంస్కృత విద్యాలయాలను నెలకొల్పటం వల్లనూ, ఉర్లాం, పితాపురం, వనపర్తి వంటి సంస్థానాలు యేటేట వేదశాస్త్ర పరీక్షల్ని నిర్వహించి, పండితలోకాన్ని పోషించడం వల్లనూ ఈ సీమలో ఆర్షధర్మ విజ్ఞానజ్యోతి అరిపోకుండ నిల్చిందని విజ్ఞాని పేర్కొంటూవుంటారు. ఉండ్రాజవరం, ఎర్న గూడెం, కపిలేశ్వరపురం, గద్వాల, దోమకొండ, పితాపురం, పోలవరం, బొబ్బిలి మున్నగు సర్పంచి విజయనగరం వున్నారు,

వెంకటగిరి మున్నగు సంస్థానాలు అచ్చుకూటాలను స్థాపించి, ప్రాచీనార్యాచీన గ్రంథాలను ప్రచురించి భాషావకాంగంగావించారు. చల్లపల్లి, పాల్వంచ, పితాపురం, వల్లూరు జమీందారులు సాహితీ సేవకులైన యితరులు స్థాపించిన ముద్రణాయంత్రశాలలకు అర్థికంగా సాయపడ్డారు. గ్రంథప్రచురణ మండలులకూ, సాహితీ సంస్థలకూ, సాహితీ పత్రికలకూ, తదితర విద్యాసంస్థలకూ జమీందారులందరూ ఉదారంగా విరాళాలిచ్చి భాషోద్ధరణకు తోడ్పడ్డారు. ఎర్నూగూడెం, జయంతిపురం, పోలవరం, లక్కవరం మొదలైన జమీందారులు స్వయంగా సాహిత్య పత్రికలను స్థాపించి, నిపుణంగా నిర్వహించి సాహిత్యానకిని పెంపొందించారు.

ఆస్థానకవి పండితులను పోషించటమేకాక, తెలుగుసీమ నాలుగంచులనించీ, ఇరుగు పొరుగు సీమలనించీ తమ ఆస్థానాలకువచ్చే కవిపండితులతో అవధానాదులూ, శాస్త్రార్థాలూ, సాహితీచర్చలూ జరిపించి, వార్షికాలు, భూదానాలు, గజారోహణాది సత్కారాలతో వారిని సమ్మానించి పాలకులనేకులు పురాభారత సంవదాయాలను పునరుద్ధరించారు.

అనకాపల్లి, ఉండ్రాజవరం, కపిలేశ్వరపురం, చల్లపల్లి, పితాపురం, బొబ్బిలి, వనపర్తి, విజయనగరం, పుయ్యూరు మున్నగు జమీందారులు విశ్వవిద్యాలయాలకు ప్రోఛాన్సులర్లుగానో వైస్ ఛాన్సులర్లుగానో, సెనేట్, సిండికేటు సభ్యులుగానో వుంటూ విద్యారంగంలో చేసిన విశిష్టమైన సేవను తెలుగులోకం విస్మరించలేదు. రాజకీయరంగంలోనూ, సాంఘికసేవాక్షేత్రంలోనూ కొందరు జమీందారులు నిర్వహించిన, నిర్వహిస్తున్న ప్రధాన పాత్రలను గుర్తించుకొంటే...

ఈ యుగం చివరిదశలో ఆయా సంస్థలను పాలించిన వారిలో స్త్రీలు చాలమంది వుండటం వాకవిశేషం. కవిపండిత పోషణలో, సాహితీ సముద్ధరణలో వీరంతా విశేషాసక్తిని ప్రదర్శించటం - యాదృచ్ఛిక సంఘటనమే అయినా - వింతలలో వింతగా కన్పించకపోదు. అనకాపల్లి జమీందారిణి గాడే చిట్టి జానకయ్యమ్మ గజపతిరావు, అత్మకూరు సంస్థానప్రభిణి సవైరాణి భాగ్యలక్ష్మమ్మదేవి, ఉల్లాం జమీందారిణి కందుకూరి మహాలక్ష్మమ్మ, కోలంక జమీందారిణి రావు రామయ్యగూర్రావు, గద్వాల మహారాణి ఆదిలక్ష్మీదేవమ్మ, గూటాల జమీందారిణి మన్యా మహాలక్ష్మమ్మ, తుని మహారాణి వత్సవాయ వెంకటసుబ్రద్రయ్యమ్మ జగపతిరావు. పాపన్నపేట సంస్థానాధీశ్వరి రాణివెంకటలక్ష్మయ్యమ్మ సర్దేశాయి మొదలైనవారు తమ పూర్వులు పోయిన దారిలో నడిచి విద్యతోషణం గావించిన సాధ్వీమణులు. వీరితో కొందరు కవయిత్రులుండటం మరోవిశిష్టత. విశాఖ పట్టణం గాడేవారి ఆడుబడుచు మదిననుభుద్రయ్యమ్మ, మహారాణి గాడే చిట్టి జానకయ్యమ్మ, చెలికాని చెల్లయ్యమ్మ, రాణి వెంకటలక్ష్మయ్యమ్మ సర్దేశాయి మున్నగువారు సాహిత్యచరిత్రలో మరుగు వడిన మాణిక్యాలు.

ఇక, యాయుగంలో ప్రవర్తితమైన సాహితీశాఖలనుగూర్చి సంగ్రహంగా పరిశీలిద్దాం. పూర్వయుగాలలో రూపొందిన నకల సాహిత్యశాఖలూ యాయుగంలో కన్పిస్తాయి. అచ్చ తెనుగు కావ్యాలు, అనేకార్థక కావ్యాలు, క్షేత్రమాహాత్మ్యాలు, చారిత్రక కావ్యాలు, తాత్త్వికరచనలు, నాటకాలు, పురాణాలు, ప్రబంధాలు, యక్షగానాలు, వచనరచనలు, విమర్శకగ్రంథాలు, శతకాలు, తర్కవ్యాకరణాలంకారజ్యోతిషాది శాస్త్రరచనలు - ఇంకా ఎన్నో శాఖలు వెలిశాయి.

ములుగు పావయారాద్యుల సర్వమదురం, మండపాకి
పార్వతీశ్వరశాస్త్రి శ్రీకృష్ణాభ్యుదయం అచ్చతెనుగు కావ్యాల్లో
పేర్కొదగ్గవి.

అనేకార్థక కావ్యాలలో తిరుమల బుక్కవట్టణం వెంకటా
చార్యుల అచలాత్మజాపరిణయం, వనవర్తి చెన్నకృష్ణకవి
యాదవభారతీయం, గద్వాల పోకూరి కాశీపతి సారంగధరీయం,
ఓరుగంటి సోమశేఖరకవి రామకృష్ణార్జున రూపనారాయణీయం,
మంత్రిపెగ్గడ సూర్యప్రకాశరాయకవి కృష్ణార్జునచరిత్రం చమ
త్కారచారువులుగా చెప్పవచ్చు.

ఏనుగులకృణకవి రామేశ్వరమాహాత్యం, దేవులపల్లి సుబ్బ
రాయశాస్త్రి మహేంద్రవిజయం, కాకరపర్తి కృష్ణకవి ముఖలింగ
శ్రీత్రమాహాత్యం శ్రీత్రమాహాత్యకృష్ణుల్లో చెప్పకోదగ్గవి.

చారిత్రకకావ్యాల్లో దిట్టకవి నారాయణకవి రంగరాయ చరి
త్రం, చట్రాతి లక్ష్మీనరసకవి పద్మనాభయుద్ధం, పరవస్తు
వెంకటరంగాచార్యుల నిశ్శంకచరిత్రం, పార్వతీశ్వరశాస్త్రి రాధా
కృష్ణసంవాదం ప్రముఖంగా పరిగణించదగ్గవి.

పురాణాలలో కాణాదం పెద్దన మత్స్యపురాణం, రాజాబహిరీ
పామనృపాలుని భార్గవపురాణం, మండ కామేశ్వరకవి కూర్మ
పురాణం, ముడుంచి అప్పయ్య దీక్షితుల విష్ణుపురాణం, రామ
నరసింహకవుల భాగవతపురాణం ప్రసిద్ధ రచనలు.

ఈ యుగంలో ప్రబంధాలు పరశ్శతాలుగా రచింపబడ్డాయి.
సురభి మాధవరాయల చంద్రికాపరిణయం, కుమారధూర్జటి
ఇందుమతీపరిణయం, కాణాదం పెద్దన ముక్కుందవిల్పశతావళి
CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar, India

లంక వీరభద్రకవి వాసవదత్తాపరిణయం, పూసపాటి విజయ రామరాజు విష్ణుభక్తి సుధాకరం. కలిడిండి రామరాజు వరసావిక్రితి చరిత్రం, మాడభూషి నృసింహ చార్యుల వల్లవీపల్లవోల్లాసం, ఓరుగంటి సోమశేఖరకవి ప్రభావతీపరిణయం, శిష్టావేంకట సుబ్బయ్య హృదయాభిరామం నాజుకు పోకడలు పోయిన నవ్య ప్రబంధాలుగా ఉదాహరించవచ్చు.

యక్షగానాలలో రాయదుర్గం పాలకుడు కర్ణాటకరాయ దళ వాయి తిమ్మభూపాలుని ప్రసన్న వెంకటేశ్వర విజయవిలాసం, నరుకూరి నారాయణప్ప పారిజాతప్రబంధం, కాకరవర్తి నృసింహ కవి సంగీతసారంగధర, మృత్యుంజయ నిశ్శంకబహద్దరు పారి జాతం మేలిరచనలుగా పరిగణించవచ్చు.

శతకశాఖలో అడిదము సూరకవి, గోగులపాటి కూర్మనాథ కవి, తేడ పూసపాటి వీరవరాజు, మండపాక పార్వతీశ్వరకవి ప్రసిద్ధులు.

తిట్టుకవితలో జగ్గకవి చంద్రరేఖావిలాసం, లక్ష్మణకవి రావణదమ్మీయం, పోలిపెద్ది వెంకటరాయకవి తిట్లదండకం, పన్నాల రామబ్రహ్మశాస్త్రిల ఖలకర్ణవిషాయణం, విక్కిరాల రంగాచార్యుల శార్దూలశతకం విశిష్టరచనలు.

తాత్త్వికరచనలలో ఉర్లాంవారి ప్రత్యాషప్రబోధం, కురపాం వారి మహావాక్య రత్నావళి, బొబ్బిలివారి హిందూమతం; లక్కవరంవారి తత్త్వమీమాంసా, విజయనగరంవారి ఆంధ్ర వైశేషికవస్కారం, వెంకటగిరివారి సర్వమతసార సంగ్రహాలు ముఖ్యమైనవి.

చారిత్రక విమర్శనలో జటపోలుపండితులు వెల్లాల సదా శివశాస్త్రిగారి ఆంధ్రచరిత్ర విమర్శనం. తుని సంస్థానపండితులు కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి పెద్దాపుర సంస్థానచరిత్ర విమర్శనం మేటిరచనలు.

ఇక, నాటకాలనాట వివరించనక్కరలేదు. సంస్కృతాంగరచనల అనువాదాలేకాక, స్వతంత్రరచనలు సైతం వెలిశాయి. తిరుపతి వెంకటకవులు, వసురాయలు, సత్యవోలు కామేశ్వరకవి, రాజా భుజంగరావు, గిడుగు సీతాపతి మున్నగువారి ఆంధ్రీకృతులు ఎన్నికకెక్కినవి. స్వతంత్ర రచనలలో గురజాడ అప్పారావుగారి 'కన్యాశుల్కం', వుయ్యూరు రాజా వెంకటాద్రి అప్పారావుగారి ఆంధ్ర వీరలక్ష్మీవిజయం, గంపలగూడెం జమీందారు కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావుగారి నాటకాలు, పితాపురం యువరాజువారి నాటకాలు, మందసా సంస్థానాశ్రితులు జి. సి. వి. శ్రీనివాసాచార్యుల కమలావహరణం, పోలవరం ఆస్థానకవులు తిరుపతి వెంకటకవుల భారతకథానాటకాలు, పితాపురం ఆశ్రితులు పానుగంటివారి నాటకాలు, మైలవరం పండితులు మల్లాది అచ్యుతరామశాస్త్రి నాటకాలు ప్రశస్తరచనలుగా భావించవచ్చు.

ఇక, యీ యుగంలో మూర్తికట్టిన సాహిత్యాన్ని బరీదు కట్టటం చివరి అంశంగా మిగిలివుంది. విమర్శకులు ఈ యుగాన్ని బహువచనైకంగా క్షణయుగమని పరిగణించటం కద్దు. ఈ యుగంలో పొండిత్యపు వదనుహెచ్చి, కవిత్వపు కదను తగ్గినమాటమాత్రం వాస్తవం. అంతర్దృష్టి చెదరి, బాహ్యదృష్టి ముద్రపడే దీనికీ ముఖ్య కారణం ప్రజల అజ్ఞానం. హాస్యాత్మక

వాసన మూలంగా సాంఘికార్థికాది వ్యవస్థలలో వచ్చిన మార్పు
సైతం యీ రుచిభేదానికి దోహదంచేసిందనవచ్చు. రస నిర్భర
మైన కవితావ్యవసాయంకంటె, అవధానవిద్యలూ, ఆశుకవితా
రీతులూ, నమస్యపూరణాలూ సంస్థానపాలకులనూ, వారి ఆస్థాన
సభ్యులనూ అమితంగా ఆకర్షించినట్లు కనిపిస్తుంది. పృథువును
బట్టికదా పరివారం. సాహిత్యప్రస్థలలోకూడ కళాదృష్టి సన్నగిల్లి,
శాస్త్రదృష్టి ప్రబలటంకూడా యీ సాహిత్యం యిలా రూపొందటానికి
హేతువుగా నిరూపించవచ్చు. అంతేకాదు, తర్క కర్కశ బుద్ధు
లైన శాస్త్ర పండితులు చాలమంది సాహితీరంగంలో ప్రవేశించి,
పాలకుల మెరమెచ్చులకోసం, పాండిత్యవ్యక్తనకోసం కవిత్వపు
గారడీ కనరత్తుల గమ్మత్తులు చెయ్యటంవల్ల అక్షరనియమాదిక
రచనలు అంటే నిరూపణ నిరోధ్య అనేకార్థక అపంచవర్గీయ
నిర్గద్య చిత్రబంధ శుద్ధాంధ్రరచనలు అతివేలంగా అవత
రించాయి.

ఈ సాహిత్యమంతా నిలుస్తుందని నహ్మదయ విమర్శకు
లెవ్వరూ జోన్యం చెప్పలేరు. దీనిలో చాలపాలు కాలవరీక్షకు
అగలేకపోవచ్చు. పూర్వ పూర్వ యుగాలలోని యెంతెంత చెత్త
కొట్టుకుపోయి, ఉత్తరోత్తరయుగాలలో నికరమైన నరకు ఎంతవరకు
నిల్చి మనదాకా వచ్చిందో మనం అంచనావేస్తూనేవున్నాం. బండ్ల
కెత్తవలసినంత చెత్తపోగా, వుత్తమపదార్థం యేచిన్నమెత్తో చేతి
కందటం మన అనుభవంలోనిదే. ఇందులో ముక్ఖలుమువ్వీసం
కొట్టుకుపోయి వీసంపాలు నిల్చినా చాలు. 'కతి కవయః కతి
కృతయః కతి లుప్తాః కతి చరంతి' అనికదా నీలకంఠదీక్షితనూక్తి.
ఇంతేకాదు యీ యుగంలోని సాహిత్యం అంధ్రనృప్తిని
అంధ్రనృప్తిని ఉద్ధరించలేదని మనం నిందించనక్కరలేదు.

ఉన్నతస్థాయిమాట అలావుంచండి; ఉన్నస్థానంనించి వతనం కాకుండా అదుకోవటానికి కొంతలో కొంతయినా తోడ్పడిందని ఒప్పకోక తప్పదు. అయినా, నిమాటకామాటే చెప్పకోవాలికదా! మెరుగూ తరుగూ యుగధర్మం కాబట్టి, సాహితీకృషిని పోషించి, ప్రోత్సహించాలనే సనాతన సంప్రదాయాన్ని నిలబెట్టినందుకైనా మన మీ సంస్థానాధీశ్వరులని వ్యశంపించక తీరదు. సరసులు దోపైకదృక్కులు కాకూడదుకదా!

'వదవిహ్వలతా కావీ స్పృహణీయా భవతి రసకవీంద్రాణాం
ఘన జఘన స్తనమండల భారాలసగామినీనాంచ'

అన్న భోజరాజోక్తిని యిట స్మరించటం యుక్తం.

తెలుగు సాహిత్యంలో హాస్యం

భరతాదులు వ్యవచించిన నవరసాల్లో హాస్యం కూడా వొకటి. వరిహాస శీలమైన మనోవృత్తివిశేషమే హాస్యం. ఇది అనందానికి, ఆరోగ్యానికి గుర్తని అంటారు అందరూ. నవ్వు నాలుగందాల చేటు అని ననుగుతారు నీరసవాదులు కొందరు. వొక హాస్యంయేమిటి అదుపాజ్ఞలులేని యే వృత్తియైనా, యే ప్రవృత్తియైనా నష్టకారి అని అందరూ అంగీకరిస్తారు. కాని, నవ్వన్నది ప్రసన్నమైన చిత్తప్రవృత్తిని ప్రకటించే వ్యభలసాధనమన్న అంశాన్ని మనం విస్మరించరాదు. ఈ హాస్యరసానికి అలంబ నోద్దీపనాలు రకరకాలు. 'వికృతాకార వాగ్వేషచేష్టాదేర్పర్ర కాదృవేత్ హాస్యో హాస స్థాయిభావః' అని సాహిత్య దర్పణం వివరిస్తున్నది. అంటే, ఆకారవాగ్వేషచేష్టల్లోని ఏకారం హాస్యానికి మూలమని పిండితార్థం. వీటిలో ఆకారవేషాలు గొణంగానూ, వాక్యేష్టలు ముఖ్యంగానూ ప్రవర్తిస్తాయి. అంటే వికృతాకార వేషాలవల్ల జనించే హాస్యం, వికృతవాక్యేష్టలవల్ల కలిగే హాస్యం లాగా అంత లలితమైనదికాదు అన్నింటికంటే వాగ్గతమైన హాస్యం ఉత్తరోత్తరం శ్రేష్ఠం.

వరిహాసజనకమైన వాక్పాశుర్యాన్ని యింగ్లిషులోని విట్ (wit) అనే దానితో పోల్చవచ్చు. ఇది శబ్దగతమైనా కావచ్చు, అర్థగతమైనా కావచ్చు. వొకరి లోపాల్నిగాని, బలహీనతల్ని గానీ సావహాసంగా తగుమోతాదులో చిత్రించే సంక్షేప కవిత అక్షిపం. ఇంగ్లిషులోని సెటైర్ (satire) దీనికి సమీపం. ప్రత్యా

క్షేపం. అన్నది రిటార్ట్ (retort) కు దగ్గర. వుపాలంభం, సర్కాజమ్ (sarcasm) అన్నవి యించుమించు వొకటే. వ్యంగ్యం, వ్యాజస్తుతీ మొదలైనవాట్లు ఐరనీ (irony) అనవచ్చు. వీటి అన్నింటో శ్లేషచమత్కృతి శిరశ్శేఖరం. ఉత్తమ మధ్యమాధమ భేదాల్లో హాస్యం ఆరు రకాలని ఆలంకారికులు నిర్వచిస్తారు. శ్రేమలకు స్మితహాసితాలూ, మధ్యములకు విహాసితావహాసితాలూ, నీచులకు అవహాసితాతిహాసితాలూ అని కేటాయించారు. బహుశాస్త్రపరిచయం, విశేషలోకానుభవం, విపులశబ్దాధికారం, విశిష్ట ప్రతిభావిభవం; వీటికి తోడు సమయజ్ఞతా. సౌహృద్దమూ సమ కూరితే తప్ప హాస్యరసాన్ని సర్వాంగసుందరంగా సమర్థించటం సాధ్యంకాదు.

లాక్షణికవివేచనాన్ని అలావుంచి భావుకులదృష్టిని వొక సారి అవలోకిద్దాం. హాస్యమన్నది కొరడాతో కొట్టినట్లుగాకాక, కుపితనాయిక వాలుజడతో చరపు చరచినట్లు వుండాలని కొందరి వువాచ. కత్తితో కోసినట్లుకాక, జవరాలి దంతక్షతంలాగా వుండాలని కొందరి వుపమానం పైత్యప్రకోపపు పొటమరింతలాగా కాక, ప్రియురాలి వెచ్చని కౌగిలింతల గిలిగింతల పులకరింతలాగా వుండాలని కొందరి వుబలాటం. హాస్యానికి ఆలంబనమైన వ్యక్తుల్లోకూడా ఖుషీతవృత్తి కని కలగరాదనీ, ఛలోక్తివినా, ఖలోక్తి వనికీరాదనీ, సరసోక్తేగాని విరసోక్తి వినపడరాదనీ తక్కిన సవరణలూ, వివరణలూ, సూచిస్తారు. అంటే, అంతా కాంతాసమ్మితంగా వుండాలని వీరు కోరుకుంటున్నారని వెరసి తాత్పర్యం. పై నిర్వచననిరూపణలకి నిలబడే నికరమైన సరకు విస్తారమైన ఆంధ్ర సాహిత్యంలో యెక్కడెక్కడ యెంతెంతవుందో స్థూలంగా అంచనావెయ్యటం తప్పుతప్పుచూపుకోవలసిందే. Haridwar

తెలుగునాటి శిష్టసాహిత్యపు పేర్లగంలో హాస్యరసానికి వేసిన వీటమాత్రం చాలా చిన్నది. అదైనా, విసరిచేసినట్లు యెంతోదూరంగా బిక్కుబిక్కుమంటూ వున్నట్లు తోస్తుంది కుర్చీ మీద కొలువుతీరిన దేవత శృంగారరసమని వేరే చెప్పనక్కరలేదు. ఈ శృంగారరసం యేమి పుణ్యంచేసుకుందోగాని వొకయుగంలో అందలమెక్కింది; మరొకయుగంలో అంబారీయెక్కింది. వొక యుగంలో పరదాల మేనాలో పయనించింది; యింకో యుగంలో జోడుగుర్గాల బగ్గిలో నవారీ చేసింది. అన్నియుగాల్లోనూ పుత్స వాలూ, పూరేగింపులూ చేయించుకుంది. అంధ్ర భారతంలో గానీ, ప్రబంధవరంపరలోగానీ కన్పించే హాస్యం దృశ్యాదృశ్యం. ఇవన్నీ యించుమించు సంస్కృతమూలాలకి అనువాదాలో, అను సరణలో కావటంవల్ల యిలాగ తయారైనవి. సంస్కృత కావ్య నాటకాల్లోని హాస్యానిదికూడ చాల యిరకాటపుచోటు. శృంగార వీరరసాలే వారు అధికంగా ఆదరించిన ప్రధానరసాలు. వీటికి అంగరసంగా హాస్యానికి అనుమతివున్నా, ఆదినుంచీ యిది అస్తి నాస్తీ విచిత్రమగురి అవుతూనే వచ్చింది. హాస్యాన్ని అంగరసంగా అంగీకరించి స్పష్టించిన ప్రహసనాదులు చెదరు చెదరుగా సంస్కృత సాహిత్యంలో సాక్షాత్కరిస్తాయి. మృచ్చకటికాదుల్లోని అచ్చాచ్చమైన హాస్యం దీనికి అపవాదం.

అయితే, ఆంధ్రులు హాస్యప్రియులు కారని గట్టిగా అన లేము. నూతన దంపతుల చిలిపికయ్యాలూ, బావామరదళ్ళ హాస్యాలూ, వదినా మరదళ్ళ సరసాలూ, పెళ్ళిళ్ళలో ఇరువకల వారి పరియాచకాలూ - వొకటేమిటి అడుగడుగునా, అను క్షణమూ తెలుగువారి బతుకుదారుల్లో హాస్యరసం జాలువారుతూనే వున్నది. తెలుగునాటి చింతాత్మక వ్యవహారాలన్నీ హాస్యమే

కనిపిస్తుంది. అధికారి భేదాన్ని బట్టి. అంతస్తుల్ని బట్టి, నన్ని వేశస్థాయిని బట్టి అన్ని అంతరువుల హాస్యం వీటిల్లో అమరివుంది. హాస్యగాడు వచ్చి బరాబర్లు చేస్తేనేగాని వీధినాటకాల్లోని ముఖ్య పాత్రలు రంగం మీదికి రావు. చోపుదారు వచ్చి బహువరాకు పలికితేనేగాని యక్షగానాదుల్లోని నాయకులు సభకు విచ్చేయరు. బంగారక్క, కేతిగాడూ తొంగిచూడనిదే తోలుబొమ్మలాటల్లో అసలు బొమ్మ తెరమీదికి దిగదు. కలాపాదుల్లోని చోడిగాడూ, సుంకరికొండడూ అడపాదడపా కనిపిస్తుంటే తప్ప ఆయాప్రదర్శన లకి నిండుదనం రాదు. మాధవి తోడులేకపోతే అమ్మగారికిగానీ అయ్యగారికిగానీ భామాకలాపంలో వొక్కక్షణం గడవదంటే వొట్టు. హాస్యరసభరితాలైన సవతుల సంవాదాలు లేని పారిజాతప్రయోగాలూ అపురూపమంటే అతిశయోక్తి కాదు. పగటిభాగోతుల హాస్యం కూడా పగ్గాలు వదులైన బావతేకదండీ. కొమ్మదాసర్లు, నక్కదాసర్లు నడిపే ప్రసంగాలు చురుకైన హాస్య తరంగాలు. ప్రభువుల ఆస్థానాల్లోని పరిహాసకులు సరేసరి. సంస్కృతం నుంచి దిగు మత్తైన నాటకాల్లోని విదూషకులకు తిండికిదేవులాటా, చెలికత్తెలతో చెలగాటా తప్ప మరో వ్యాపకం వుండదు.

ఇక, వెరిగి వెంగళప్పల పళ్ళికూటం పరమానందయ్య సంస్థ అచ్చంగా ఆంధ్రుల నృప్తి. కొంటెకోణిగి తెనాలి రామలింగయ్య తేటతెనుగుమనిషి. వీరి చుట్టూ అల్లుకునివున్న కథాసాహిత్యం కాస్తకటువైన హాస్యానికి ప్రతినిధి. జానపదసాహిత్యంలోని హాస్యం అన్ని అంతస్తులవాళ్ళనీ హాయి హాయి అనిపించగల విషయవైవిధ్యమూ, వస్తువైవిధ్యమూ కలది. అయితే, దీంట్లో వొకచోట కరుకుదనమూ కనిపిస్తుంది. మరొకచోట చురుకుదనమూ చూపబడుతుంది. ఆంధ్రుల అన్నింటికీ చె

సరసచమత్కారాలనించీ, మోటుమనుషుల్నికూడా 'చీ' యని పించే బూతుల పాతర్లదాకావున్న అన్ని అంతరువులూ యిందులో ఇమిడివున్నాయి. లలితమైన హాస్యం జానపదులను అంతగా అలరించలేదు. కొంతకటువుగా కొంత ఘాటుగావుంటేనే తప్ప వారి హృదయాలు కరగవు. ఈ పరిహాసాలను వొకవాడుకగా ప్రయోగించి, వొకవేడుకగా స్వీకరించి, ఆనందించే ఆత్మప్రవృత్తి జానపదుల విశిష్టత. జానపదుల అభిరుచులతో అంతగా పరిచయంలేని నాగరుల కీ సరసాలు కొంత విరసంగా, కొంత వికటంగా కన్పించినా ఆశ్చర్యంలేదు.

జానపదకళాసంపదలోని హాస్యంతో పోలుస్తే, శిష్టసాహిత్యంలోని హాస్యం చాల పల్చగా కన్పిస్తుంది. భారతాదుల్లోని పాత్రలందరూ ధీరులూ గభీరులూ. మూలంలోని వాళ్ళంతా తగు మనుషులేకదా! వారు సాధారణంగా నవ్వరు; యితరుల్ని నవ్వించరు. యెంతో హుందాగా మసలుతారు. యెప్పుడైనా నవ్వితే యెలనవ్వులతో, చిరునవ్వులతో సరిపెచ్చుతారు.

‘వీరెవ్వరయ్య దుగ్గవద మ

హారాజులె యిట్లు కృపణులైవట్టువడన్

వీరికివలసెనె యిపుడు మ

హారాజ్య మదాంధకార మది వాసె నొకో’

..

అని దుగ్గవదపరాభవ ఘట్టంలో దోంగుడన్నమాటలు సున్నితమైన హాస్యానికి సూతోవాచ; పూర్వార్థంలో సరిసమైన వాక్యామర్శం యిమిడివున్న పుత్రరార్థం మాత్రం ఆక్షేపగర్భితమైన సాహిత్యసృజనం.

నన్నివేళ సంబంధమైన చక్కని హాస్యాన్ని నన్నెచోడుడు ఎలా పోషిస్తున్నాడో చూడండి. దక్షాధ్వరధ్వంస ఘట్టంలో - ప్రమథగణం దాడికి భయపడి పరుగెత్తుతున్న దేవతల సంభ్రమాన్ని చిత్రించిన తావుల్ని చిత్తగించండి:

‘వాహనంబు నెక్కవచ్చి భయంబున
వడఁగి నేలఁబడ్డ వనజగర్భుఁ
గమిచికొని మరాళకము వాతఁ జెందమ్మి
గఱచికొని రయమునఁబఱచినట్లు’

‘గరుడినడుము మెడయుఁగాలునుఁగేలును
నితకి కొనుచుఁ జక్కి వెఱచిపరచె....’

‘ఇక్కుముట్టి చక్కినెక్కంగ మఱచి సం
భ్రమముఁబొంది పిఱుదఁ బ్రమథగణము
లార్వఁ బోతుమీద నడ్డంబు పడి యువ్వ
వెఱకవోలె వెఱచి పఱచె జముఁడు’

‘తనయెక్కిన మానిసిఁ దా
ననయము నెక్కంగ మఱచియాతనిఁ దనమూ
పున నిడికొని వఱచె భయం
బున ధనపతి తన్నుఁ బిఱుద భూతము లార్వన్’

భయాందోళనమూలంగా బ్రహ్మాదుల ప్రవర్తనలో కలిగిన విపర్యయాన్ని కవి చాలా నాజాకుగా ప్రదర్శించాడు.

కవిబ్రహ్మ తిక్కనగారి హాస్యరసపోషణాన్ని అవధరించండి. తిక్కనలో నాటకీయ వ్యంగ్యం యెక్కువ.

‘నా యొడలు సేర్చినప్పడ
నీ యొడ లెట్లగునా దాని నీవెఱిగెడు న
న్నే యబలలతోడిదిగా
జేయఁదలంచితివి తప్పసేసితి గంటే’

‘నను ముట్టి నీవు వెండియు
వనితలనంగతికిఁబోవు వాఁడవె యైనం
దను వేఁబడసిన ఫలమే
కనియెద విదె చిత్తభవ వికారములెల్లన్’

అని గూఢ సంభాషణం చేస్తాడు భీముడు సంకేతంకోరి వచ్చిన కీచకునితో. అక్షరలక్షలు చేసే వ్యంగ్యం యీ వలు కుల్లో తొణకినలాడుతున్నది. ఆడుబడుచుల యెదుట వుత్తర కుమారుడు చేసిన బడాయి ప్రసంగాలు, కురుసైన్యాన్ని చూచి భయభ్రాంతుడైన ఘట్టందృష్టిలో, చాలా హాసజనకం. కవచాన్ని

‘తెప్పించి తొడుగు మీవని
యొప్పించిన నిట్టునట్టు నొవలుగా మైఁ
గప్పికొని యా బృహన్నల
యప్పడు నగిపించె నచటి యబలాజనమున్’

అని వాచ్యం చేసినా యీ సన్నివేశం హాస్యపూరితంగా వున్నది.

నాచన సోమన తీర్చిన పూర్వశీ నరకులసంభాషణఘట్టం హాసజనకమైన వాకో వాక్యం. గౌరన హరిశ్చంద్రలోని కాల కౌశిక వీరబాహుల ప్రవృత్తులు అధికంగా వికృతాకార వాగ్వేష చేష్టలైతే, ఆనాడుండి మారువ్యక్తసోపానములొక్కటిన్నాయి. విద్యుదానవనాథ

చరిత్రలోని గురువు. రాజపుత్రి అనే భ్రాంతితో, యెలుగ్గొడ్డుతో జరిపిన సంభాషణ ముతకరకం హాస్యానికి తార్కాణం. శ్రీ నాథుని శృంగారనైషధంలోని పెళ్లి వారి నరసాలుకూడా జాన పదులస్తాయికి దిగజారిన మోటురకవు హాస్యం.

'తండ్రి తరమునఁ బెనిమిటితరమునందు
వీనమంతయుఁ బుణ్యంబుఁజేసి యెఱుఁగ
వార్తకంబున నింకేల వట్టి తొడును
కృష్ణుదర్శింపకున్న నాకేమి చిక్కు.'

ధర్మజుని అశ్వమేధాన్ని చూడ్డానికి రానని మొండికేసిన యౌవనాశ్రయిని భార్య చిత్తవృత్తిని తెల్పుతూ జైమినిభారతకర్త అమెచేపల్కించిన యావలుకులు హాస్యం పుట్టిస్తాయి.

చేమకూర వెంకన్న శబ్ద చమత్కారం మాంచి పాకాన బద్దది.

'కాగియున్నది మిగుల నంగంబు జూడ
కలవరించుచునున్నది కలదొ యేమొ
సోకు; దల్ల నన్యాసికే చూవవలయు'

అని విరహజ్వరార్తయైన సుభద్రను మేలమాడుతుంది సత్యభామ. పైకి చురచుర చూచినా, సుభద్ర లోలోవలసత్యను మెచ్చుకుని వుంటుంది.

శతకక్షతలు చాంమండి హాస్యప్రియులు. అసలైన సినలైన అంధుల హాస్యం శతకాల్లోనే దొరుకుతుంది. ముఖ్యంగా ఆంధ్రనాయక, నరసింహ, చంద్రశేఖర, రామలింగేశ, వేణుగోపాల, సింహాద్రినారసింహ శతకాలు చక్కని హాస్యానికి అటవిట్టలు. Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

ఇక చాటురచనల్లోని హాస్యం కళ్ళెంటేని కత్తలాని. నీటి
యెద్దడితో చికాకు వడుతున్న పొకకవి, గంగమ్మను నెత్తికెక్కించు
కున్న శివునిపై చేసిన చమత్కారం చూడండి:

‘సిరిగలవానికి జెల్లును
దరుణులఁ బదియాలువేలఁదగఁ బెండ్లాడన్;
తిరీపెమున కిద్దఱాండా?
వరమేళా! గంగ విడుము; పార్వతి చాలున్’

‘బూడిదబుంగవై యొడలు పోడిమొదక్కి మొగంబువెల్లనై
వాడలవాడలందిరిగి వాడునువీరును జూచ్చోచో యనన్
గోడల గొందులందొదిగి కూయుచునుండెడు కొండవీటిలో
గాడిద, నీవునున్ గవివి కావుగదా యనుమాన మయ్యెడిన్’

అన్న చాటువు కొండవీటిలోని కాకపుల గుంపుపై
పొకవిసురు.

నల్లి బాధను బాగా చవిచూచిన పొకకవి చాటువు వినండి:

‘శివుడొద్దని శయనించుట
రవిచంద్రులు మింటనుంట రాజీవాత్మం
దవిరళముగ శమనిపైఁ
బవళించుట నల్లి బాధపడలేక నుమి’

చాకలివానిపై చమత్కారపద్యమొక్కటి.

‘చాకివానితోడ జగదాలు పడలేక
పిరిగలాడు పట్టుచీరగట్టి
శివుడు తోలుగట్టి, సీయని మదిలోసి
భైరవుండు చీరబాబువై’

‘మీరుంబొగ తాగుదురా

వారిజభవ! వామదేవ! వైకుంఠహరీ!

ఓరీ నారద వినురా

యారేడు జగంబులందు నిదిముఖ్యమురా!’

తిట్టు కవిత్వానికి పేరుపొందిన అడిదం సూరకవీ, పిండి పోళ్ళు లక్ష్మణకవీ, కూచిమంచి జగ్గకవీ మొదలైనవాళ్ళు - గిట్టని వాళ్ళనీ, పెట్టని వాళ్ళనీ చెడ దిట్టటానికి వొక పనిముట్టుగా వాడు కున్నారు అక్షేపకవితను.

అధునిక యుగానికి చెందిన ప్రహసనాదులు - వ్యక్తిగతంగానూ, సమాజగతంగానూ విస్తరించి మిథ్యాభిమానాన్ని, కుహనా సంస్కారాల్ని, యితర బలహీనతల్ని యెత్తిచూపి, హేళనచేసే సాహితీశాఖ. గిరిశం, బారిష్టర్ పార్వతీశం, పేరిగాడు, గణపతి, సుబ్బిసెట్టి, సత్యరాజుచార్యులు, కాంతం, వటీరావు - మొదలైన పాత్రల్ని ఆశ్రయించుకొనివున్న చురుకైన హాస్యం సాహిత్య స్రష్టల ప్రతిభావ్యుత్పత్తులకు ప్రబలనిదర్శనం. పేరడి కవిత్వపు కనరత్తులను గమ్మత్తుగా నిర్వహించిన హాస్యానుకృతులు (parodies) కూడా మనకు లేకపోలేదు. నవ్యుల రచనల్లోని హాస్యం చాలాపాలు శబ్దచమత్కారాన్ని ఆశ్రయించుకొని పెంపొందుతున్నది. దీనికి ప్రాసక్రీడలూ, పన్చాంగాలూ, బాతా ఖూనీ మొదలైన రచనల్ని కొన్ని వుదాహరణలుగా చెప్పకోవచ్చు. యేదియేమైనా మనవాళ్ళు యిటు భారతీయ సంప్రదాయాల్ని బాగా ఆకళించుకునీ, ప్రాచీనమర్యాదల్ని అవసరమైనంతదాకా అర్థం చేసుకునీ, రెంటినీ సమన్వయించి వొక వినూత్న రీతిలో రచనలుచేసి, హాస్యరస ప్రయోజనాన్ని సాధిస్తారని ఆసిద్ధాం.

రంగనాథరామాయణ వైశిష్ట్యం

ఎ వ్వ డో పా తి కే శ్చ నా టి మా ట ! కడమలకుంటనించి
వొచ్చిన బొమ్మలాట వారి బృందం రామాయణ కథను మావూరి
బజారుపీఠిలో ప్రదర్శిస్తున్నారు.

‘ఎగుబుజంబులతోడ, నిందు బింబబు
నగు మొగంబులతోడ, నీలినపత్రముల
దెగడు కన్నులతోడ, గాంగోత్రిమిచ్చి
పొగడు విక్రమ కళాభజనతోడ,
అరుదైన రాజచిహ్నములతో, మీరు
శరచాపహస్తలై చను దెంచినారు
భూరి తపోవేషములు మీకు నేల?
మీరెవ్వ? రిచటికి మీరు రానేల?
మీరెవ్వ? రిచటికి మీరు రానేల?’

అని ముఖారి రాగంలో బొమ్మలాట కిరీటిరావు గొంతెత్తి
అలపించిన ద్విపదపంక్తులు ఈ నాటికి నాగుండెలో గూడుకట్టు
కుని వున్నాయి. ఈ పంక్తులు రంగనాథ రామాయణంలో ఋశ్య
మూకంచేరవచ్చిన రామలక్ష్మణులతో హనుమ అన్న పలుకులు.
మరోముచ్చట.

‘హరుని చావము రాము డతినత్వయుక్తి

నెరిగి నేరెదె యెక్కు నెట్లునవ్వాడు

అదరకు భూదేవి యాత్మలో నీవు
 చెదరి వలింపకు శేషాహి నీవు
 కడక ధరింపుము కమలేంద్ర నీవు
 కడు నేమరకుడు దిక్కరులారమీరు'

ఒక హరికథకుడు సీతాకల్యాణగాథను చెప్పుతూ యీ రామాయణంలోని పంక్తులే గానంచేసి వివరించడం నాకు బాగా గుర్తులో ఉంది. వీటినిబట్టి రంగనాథరామాయణం వల్లెవట్టుల్లో ఎంత వ్యాప్తిని పొందిందో స్పష్టమవుతుంది.

వాల్మీకాను సార్వజ్ఞుడని, అవాల్మీకాడైనవీ రామాయణాలు తెలుగులో కోట్లాలుగా ఉన్నాయి. వాల్మీకి వ్యవహించిన కథనే చాలామంది కవులు అనుసరించారు. ఒకవైపు వాల్మీకిని చాలా భాగం అనుసరించినా మరోవైపు స్వస్థాన వేషభాషా ప్రియులూ, రసవల్గులులూ అయిన కవులు పరంపరగా లోకంలో వినపన్నూ జనరంజకాలైన గాథల్ని స్వీకరించి తమ రచనలలో కూర్చడం కూడా కొత్తకాదు. అంటే అవాల్మీకాడైన అనేక ఘట్టాలను సంతరించుకోవడం వల్లకూడా రంగనాథ రామాయణం ఒక విశిష్ట స్థానాన్ని ఆక్రమించింది. పాఠాలవిషయంలో వాల్మీకి రామాయణం వ్యత్యుక్తోకూడ ఏకవాక్యవ అంటూ లేదని మనం ఒప్పుకోక తప్పదు. వ్యస్తతం ప్రచారంలో ఉన్న మూలకావ్య ప్రతుల్లో దేనికి దగ్గరగావున్న ప్రతిని చూచి రంగనాథ రామాయణకర్త తెలుగు చెసినట్టో మనం గట్టిగా చెప్పలేము. పైగా

'బహు పురాణజ్ఞులు బహు శాస్త్రవిదులూ

బహు కావ్యభాటక జ్ఞాన మానసులు'

కూడిన కొలువు కూటంలో రామ కథా సుధా రస రక్తుడైన
విశలభూపతి కోరికమేరకు 'భూమి, గవీంద్రులు బుధులును మెచ్చ
రామాయణంబు పురాణమార్గమున'

'అదికవీశ్వరుడైన పాల్మీకి

యాదరంబున బుణ్యులందరు మెచ్చ

జెప్పిన తెలుగున శ్రీరామచరిత

మొప్పజెప్పెద....'

నని రామాయణ ధర్మమర్మజ్ఞుడైన కవి వ్యతిజ్ఞ చేసివున్నాడు.

లోకంలో ఏదైనా వాక సంఘటన జరుగుతుందనుకుందాం.
దాన్ని ప్రత్యక్షంగా పరికించినవారు తమ అభిరుచినిబట్టి, అధికా
రాన్నిబట్టి దాన్ని అన్వయిస్తారు. వరోక్షంగా భావించినవారు తమ
అంతస్తును బట్టి, అభ్యాసాన్ని బట్టి అర్థంచేసుకుంటారు. జరిగిన
సంఘటనకి సొంతం కొంత చేర్చి, పున్నది కొంతమార్చి, సరికొత్త
మూర్తిగా సంతరించటం మానవుల సహజలక్షణం. సమాజంలో
ఏది అత్యధికప్రచారంలో వుంటుందో అది యెక్కువ మార్పులకి
చేర్చులకి లోనవుతుండడం నిత్యమూ మనం గమనిస్తూవున్న
సత్యం. ఇట్టిది భాషా సాహిత్యరంగాల్లో మరింతసత్యం. ఇట్లెన్నో
చిలవలు పలవలుగా చిగిర్చి అల్లిబిల్లిగా అల్లుకుపోయిన నీగని కది
లిస్తే యెన్నెన్ని డొంకలు కదుల్తాయో మనం వూహించుకోవచ్చు.

రామకథ అన్నది ఒక తెలుగు నాటనే కాదుకదా, వ్యాపిం
చింది! అది యీ దేశంలోనే గాక విశాల విశ్వంలో భిన్నభిన్న
దేశాలలో భిన్నభిన్న విధానాలలో వ్యాపించింది. ఈ జీవు

దేశంలో రామకథ కొన్ని మార్పుల్లో పాడుకలో వున్నట్లు చెబుతున్నారు. తూర్పుండియా దీవుల్లోని జనులు రామకథ తమ సీమలోనే జరిగినట్లు గట్టిగా నమ్ముతున్నారు. భాన కాళిదాస రాజశేఖరాది సంస్కృత కవులచేతిలో రామాయణ ఘట్టాలూ, పాత్రలూ విశిష్టశిల్పాన్నీ, వినుత కల్పనలనీ సంతరించుకున్నాయి. పాలీప్రాకృత భాషలలో ముఖ్యంగా జైనసంస్కృతాదయ సాహిత్యంలో రామాయణ కథ పొందిన మార్పులకూ కూర్పులకూ లెక్కలేదు.

భారతదేశీయ రామాయణాల్లో ఒరియా, తమిళ, కన్నడ భాషల్లో వెలసిన రామాయణాలు యిలాంటి మార్పులకీ కూర్పులకీ మారుపేర్లు. వృధాన కథాసూత్రం వినా, వృత్తిశుభ్రమూ, వృత్తిసన్నివేశమూ వృత్తి పాత్రమూ కన్నడ రామాయణంలో సరికొత్తవిగా మూలాతిరీక్తంగా కన్పిస్తాయి. కన్నడ రామాయణంలో ముఖ్యపాత్రలక్షణాలు; వాల్మీకి రచనలోవలె రాముడు కాదు. లక్ష్మణుని రంగు నలుపు; రాముని రంగు తెలుపు. వాల్మీకి పేర్కొన్నట్లుగా కీ.రామ చంద్రుడు ఇందులో ఏకవత్సీవృతుడు కాదు. అరణ్యవాస కాలంలో రాజకీయ వ్యయోజనాల దృష్టిలో చాలమందిని పెల్లడకాదు రాముడు. రావణుని సోదరిపేరు శూర్పణఖ కాదు; ఆమె అసలుపేరు చంద్రసఖి అట; హనుమంతుడు ఎవరో కాదు; రావణునికి కూర్పుచెలి కాదు; అంతేకాదు, చంద్రసఖి కూతురైన అనంగపుష్ప హనుమంతుని అర్ధాంగి అట ఈ చుట్టరికాన్ని పురస్కరించుకుని రావణుడు హనుమను కర్ణకుండల రావురానికి అధిపతిగా చేశాడుట; సీతావహరణం అకార్యకరణం అని హనుమ చెవినిల్లుకట్టుకుని చెప్పినా రావణుడు సపేమిరా వినడు. రావణుని యీ ప్రవర్తన సరివదక, హనుమ శ్రీరామవక్షం చేర్చాడు. చివరికి రావణుణ్ణి చంపింది లక్ష్మణుడు. ఇలాగా ఎన్నెన్నో సరికొత్త దృశ్యాలు

కన్నడ రామాయణంలో మనకు ప్రత్యక్షమౌతాయి. ఇలాగే ఒరియా రామాయణం కూడా. ఇక తమిళుల కంబరామాయణం గూర్చి చెప్పనక్కర్లేదు.

మన బుద్ధభూపతి మాత్రం లోకంలోని యీ పోకడలను పుణికి పుచ్చుకోకుండా వుంటాడా? నరనాథ సభలవర్ణన కెక్కిన రంగనాథ రామాయణకర్త బహుభాషలలోని రామాయణాల్ని చూడకుండా వుంటాడా? ఇంకోమాట. రంగనాథ రామాయణాన్ని ఇప్పటికి చాలామంది అచ్చువేశారు. గుజిలీప్రతులు కాక, మూడు నాలుగు నుబ్బిమైన సంస్థలు ప్రచురించిన ముద్రణలు ప్రచారంలో వున్నాయి వీటిలోని అధికపాఠాలకి అంతులేదు. కొన్ని ప్రతుల్లో కొన్ని కొత్తపుట్టాలు కూడ లేకపోలేదు. మచ్చుకి ఒకటి మనవి చేస్తాను.

అంజనాదేవి తపః ఫలితంగా, వాయుప్రసాదంతో హనుమ జన్మించినట్లుగా అన్ని ప్రతుల్లోనూ ముక్తసరిగా నూచించబడింది. కాని మర్కట కీడను చూచి మనసు పడిన పార్వతీ పరమేశ్వరులు తామున్నూ మర్కటరూపాలు ధరించి కీడించగా రూపొందిన తేజాన్ని సేవించిన అంజనాదేవి గర్భంలో హనుమ అవిర్భవించి నట్లు ఒక ప్రతిలోని కథనం. ఇది అవాల్మీకం. కొన్ని కథాపాత్రల పుట్టుకకు సంబంధించిన యిలాంటి సంవాది కథనాలు అంధ్ర సాహిత్యంలో అరుదుగా అక్కడక్కడ కన్పిస్తున్నాయి. గజక్రీడావలోకన తత్పరులైన దాక్షాయణీ మహేశ్వరులు గజరూపాలతో కీడించగా గజముఖుడైన వినాయకుడు అవతరించినట్లు తమిళ కృతి తేవారంలోని శివలీలా విలాసగాథ. ఈ గాథనే నన్నెచోడుడు తన కుమారసంభవంలో చిత్రించినట్లు విమర్శకులు వ్యాఖ్యానిస్తున్నారు. సీశంక కొమ్మన శివలీలా విలాసంలో గజానన

జన్మపుట్టంలో ఇదే యితీవృత్తం పునరావృత్తమైంది. ఇలాంటి కథాకథనాన్ని గమనించే కాబోలు సమీర కుమార విజయక పుష్పగిరి తిమ్మయ్య

‘... మున్ను వానర రూపమున శివుండు
దనలీల మొనయు కామినిగూడి నిజతేజ
మామెకు మోయ శక్యంబు గామి
భరియింపుమని మహాబలునియందుంచిన
ననిలుండు బహుకాలమది ధరించి....’

సమీర ౨-౧౧౪.

అని వ్యవసించించటం జరిగినటుంది. రంగనాథరామాయణంలోని నులోచన కథ, కాలనేమి వృత్తాంతం వగైరాలు అవాల్చి కాలుగా జగమెరిగిన జగానాథ లని కూడా యీ సందర్భంలో మనం గుర్తించుకోవాలి.

దేశీయచ్ఛందమైన ద్వీపదలో రంగనాథ రామాయణం రూపెత్తడం మూడో వైశిష్ట్యం. ‘ద్వీపద దేశీయచ్ఛంద మేమిటయ్యా? ఇది సంస్కృతంలోనే వుందికదా?’ అనేపూర్వ వక్షం వాకటిరావచ్చు. ద్వీపద అనేమాటా, ద్వీపదిక అనేఘండ్రితీ సంస్కృతంలో వుంటే వుండొచ్చు. మరిన్నీ పాకృతంలోనూ వుండొచ్చు. పైకాచిలోనూ వుండొచ్చు. అలావున్నంతమాత్రాన మాకు తకరాదు లేదు. కాని, ఆయా భాషా సాహిత్యాల్లోని ద్వీపదిక కూ, తెలుగువారి ద్వీపదకూ శబ్దమాత్ర సాదృశ్యం తప్ప స్వరూప స్వభావాల్లో శాస్త్రీయమైన సహితీయ సాదృశ్యాన్ని స్థాపించడం సాధ్యంకావని. ఒకవేళ యీ సాదృశ్యం యథార్థం కావచ్చు; యాదృచ్ఛికం కావచ్చు. వాదంకోసం ద్వీపద అమరవాణి సీమ,

నుంచే ఆంధ్రభూమికి అవతరించిందనే ప్రతిపాదనని అంగీకరించినా దీన్ని తెలుగువారు తమ సొంతం చేసుకొని వింత సాగనులతో వెలయించారని చెప్పాలి. యేతా వాతా చెప్పవచ్చిందేమిటంటే ద్వీపద తెలుగువారి సొంత సామ్రాజ్యం యెరవు సాముకూడని. ద్వీపదకావ్యాన్ని దిద్దికంతతోనూ, యింకా దేనితోనో పోల్చి యీనడించిన వాళ్ళున్నప్పటికీ ద్వీపద ఆంధ్ర జానపదుల అభిమానచ్ఛందం. కేవలం జానపద సంపదగా చెలామణి అవుతున్న ద్వీపదకి సాహిత్యస్థాయిని సమకూర్చిన సోమనాథాదులతోపాటు రంగనాథ రామాయణకర్త కూడ తెలుగు వారికి ప్రాంతస్మరణీయుడు.

ఈ కృతి రాజకవికృతం కావడం నాలో విశిష్టతగా పేర్కొనవచ్చు. నన్నెచోడుడు, జాయసేనావతి, బుద్ధభూవతి, కృష్ణదేవరాయలు, బైవరాజు వెంకటనాథుడు, బిక్కవోలు మల్లారెడ్డి, రఘునాథనాయకుడు, విజయరాఘవుడు మొదలైన రాజకవులు అటు సమరాంగణంలోనూ ఇటు సాహితీరంగంలోనూ సవ్య సాచిత్యం నెరపి నై అనిపించుకున్న సమర్థులు. వీరిలో కొందరి సాహితీ పరిశ్రమనుగూర్చి విమర్శక ప్రపంచంలో వ్యాపించివున్న కొన్ని శంకలు పాస్తవిక పరీక్షకు నిల్చేవిగాలేవు. ఇది బుద్ధభూవతి స్వీయపుత్రిక అని కొందరు సిద్ధాంతంచేస్తే, స్వీకృతపుత్రిక అని మరికొందరు రాద్ధాంతం చేస్తున్నారు.

దీని కర్తృత్వంగూర్చే కాక కాలంగూర్చి కూడా భిన్నాభిప్రాయాలు విమర్శక లోకంలో విస్తరించివున్నాయి. రంగనాథ రామాయణకర్త పాల్కురికి సోమన్నకు ప్రాచీనుడని కొందరు ప్రతిపాదిస్తే, సోమన్నకు అర్వాచీనుడని యింకొందరు వివరిస్తూ

న్నారు. ఫలానా కథాభాగం అసలు పాఠమని ఒకరంటే, అదే అధిక పాఠమని యింకొకరంటున్నారు. ఫలానా ఘట్టం ప్రాచీనమని వొకరంటే అదే ప్రక్షిప్తమని మరొకరంటున్నారు. ఇదంతా ఒకవట్టున తెగేదికాదు; తేలేదికాదు. ఈ రామాయణం యిలాంటి కొరకరాని సమస్యలతో కూడి వుండడాన్ని కూడా ఒక విశిష్ట లక్షణంగా వ్యవహరించవచ్చునేమో!

అంధ్రలాక్షణికుల మాటను అలా ఉంచి సి. పి. బౌను, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, రాళ్లపల్లి అనంత కృష్ణశర్మ, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, పింగళి లక్ష్మీకాంతం వంటి హే మా హే మీ లై న పండిత పరిశోధకుల దృష్టిని ఆకర్షించగల్గడం యీ రామాయణం యొక్క మరొక విశిష్టలక్షణంగా నంబావించవచ్చు. సుకవిస్తుతీ, కుకవినిందా ఇందులో లేకపోవడం గూడ ఒకవిశిష్టతగా పరిగణించవచ్చు వ్యాస వాల్మీకిల పరమైన కవిస్తుతి మాత్రం ఈ సూత్రానికి అవవాదం. దేశిరీతిలోని తియ్యదనమూ, మార్గపద్ధతిలోని గాంధీర్యమూ చక్కనగంపాళ్ళలో మేళవించిన యీ కృతి మార్గదేశి రీతులకు మహాసేతువు కావడం మరోవైశిష్ట్యం. అందని పంటికి అట్టుచాచు (యుద్ధ), ఉట్టికట్టుక యూగు (యుద్ధ), కడిమాడ సేయకుడుచు (బాల), కన్ను బోయెడునట్టి కాటుక (అయో), కొరవిచే తలగోకికొను (బాల), నేలయిన (సుందర), పులి నాకివిడుచు (అరణ్య) మొదలగు జాతీయాలకు ఇది ఆకరం.

ఇక, ఉపమాసామగ్గి స్వీకారంలోని సాగనులు కొన్ని చూడండి.

‘పరమేష్ఠికెదురేగు పాకశాసనుని....’ కరణి దశరథుడు
విశ్వామిత్రునికి ఎదుర్కొలు నెల్లెనట.

‘అ వనజావుని నర్థితో గొల్చి పోవునశ్వనులన....’ రామ
లక్ష్మణులు విశ్వామిత్రునివెంట బయలుదేరారట!

‘చిరనిద్రనుభయించు శేషాహి....’ లాగా ఉందట మిథి
లేశ్వరునికొలుపులోని శివధనువు.

‘కరి యిక్షకాండంబు ఖండించునట్లు హరుని విల్లు
వితచి ...’ నాడట రాముడు.

‘జలదంబు నెడబాసి చనుదెంచు మెఱుము....’ లాగా
ఉందట జనకజ.

తామర పై తేటి తండంబు వోలె

భామచూపులు నిల్చె పతిపాదయుగళి’ - అని ఉపమింప
బడిందొకచోట. ఇట్టివి ఈ కృతినిండా కోకొల్లలు.

అవరంజి, కుందనం, కైపుసారాయి, జాభువా, తబుకు,
ఫాజా, బాపురే మొదలైన అన్యదేశ్యవదాల ఉనికిని వరికిస్తే
ఈ రామాయణరచనమీద అర్వాచీనుల చేయి చాలాచోట్ల పడినట్లు
స్పష్టమవుతున్నది.

అందాలు, ఉంగరాలు, కన్నెలు, కొద్ది, చుట్టాలు, తేనియ,
దంచనాలు. నా వల్ల ముత్యాలు, వద్ద వన్నె, వీణె, నమరాన
హరువు, హెచ్చిన మొదలైన వదాలూ, ఇత్వసంధులూ, రేఫ
ద్యయమైత్రి మొదలైనవి యీ కృతిలో కన్పించే అర్వాచీన

ఉభయభాషా ప్రయోగ నైపుణ్యం, ప్రకరణోచిత శయ్యా
వైయాత్యం, షాత్ర చిత్రణం, సన్నివేశకల్పనం, సంవాద
చాతుర్యం, వర్ణనావైచిత్ర్యం- అదీ యిదీ అన్నీ సమర్థంగా, సహృ
దయ హృదయంగమంగా ఈ కృతిలో నిర్వహించబడ్డవి. సోప
పత్తికంగా నిరూపించడానికి చోటుచాలదు. ఇలాగా వైదిక ధర్మ
వాసనతో పాటు సర్వాంగీణమైన దేశీయతా ముద్రనూ, సకల
కావ్యకళా సంపత్తిని సంతరించుకున్న యీ రంగనాథ రామా
యణం ఆంధ్ర రామాయణ శ్రేణిలో విశిష్ట స్థానాన్ని ఆక్రమించిన
దనడం స్వభావోక్తి!

తెలుగులో తిట్టుకవిత్వం

తిట్టేనోరూ, తిరిగేకాలూ తిన్నగా వుండవని వొకసామెత. పద వ్యుత్పత్తివరంగా 'తిట్టు' అన్న పదానికి దూషణ అనే అర్థంతోపాటు కోపం అనే అర్థంకూడా వుంది. మనకు అయిష్టం, అహితం అయిన పని జరుగుతున్నప్పుడు గానీ, మనకు అవులైనవారు పెడదారిని వట్టినప్పుడుగానీ, లేక యెందులోనైనా కల్తీ, వెలితీ కనిపించినపుడుగానీ సహజంగా మనకు కోపం వస్తుంది. అందువల్ల వాగ్రూపమైన కోపాన్ని తిట్టు అని చెప్పవచ్చు, తిట్టూ వొట్టూ లేని మానవసమాజం వుండనే వుండదు. ఎంత శాంత మూర్తులకైనా, ఎంత ప్రసన్నచిత్తులకైనా, ఎంత అజాతశత్రువులకైనా, యేదో వొక కారణంవల్ల యెప్పుడో వొకసారి వొకపాటి కోపం రాక తప్పదు. సామాన్యులకి కోపంవస్తే మామూలు తిట్టుగా మారుతుంది. పేదవాడికోపం పెదవికి చేటుకదా! శాసానుగ్రహ సమర్థులకి కోపం అంటూవస్తే అది శాపంగా పరిణమిస్తుందంటారు. అవేదనతో ఆక్రోశించిన ఆదికవి వాల్మీకి వలుకే నిషాదుని పాలిటి శాపమై, గీర్వాణవాణికి తొలి రూపమై వెలసిందని వరంపరాయాత వ్యతీతి.

ఓరి నీయిల్లు బంగారం గానూ, ఓసి నీకడుపు నెగడా - వంటివి తిట్ల స్థానంలో వాడుకపడినా, వాస్తవాని కివి దీవనలేగాని తిట్లుకావు. వెనకటికి అహల్యాజార, తారామనోహర, దారుకా వనవిహార వంటి కైవారాలను బడాకితాబుల్లాగా భావించి మురిసి పొయ్యేవారు. ఇప్పుడయితే, యిలాంటి పాగడలు మొదలు పెట్టితే

పరువునష్టంకోసం పరుగులుతీస్తారు. దేశకాలాదుల్లో వచ్చిన
 శ్రీవపరిణామం దీనికి కారణం.

తిట్టు కవిత్వాన్ని స్థూలంగా రెండు భాగాలు చెయ్యవచ్చు. ప్రత్యక్షంగానో, గూఢోక్తిమయంగానో న్యక్తుల్నిగానీ, సంఘల్నిగానీ దూషించటం సామాన్య రీతి. విపాక్షరఘటితంగా కవితను వెలయించటం విశిష్టరీతి. వాచ్యప్రధానమూ, ధ్వని ప్రధానమూ అని సామాన్యరీతిని మరి రెండు విభాగాలుగా నిరూపించవచ్చు. మొదటి విభాగంకంటే రెండో విభాగం శిల్పంలోనూ, ప్రయోజనంలోనూ పుత్కృష్టమైంది. అందుకే లోకంలోని లోపాల్ని అన్యాయదేశంగా అవిష్కరించి హేళనచెయ్యటం సరసమని రసజ్ఞులోకం నాటికీ నేటికీ సంభావిస్తున్నది. సజ్జన సాంగత్యం కుదరనప్పుడూ, శాస్త్ర శిక్షణ కొరవడినప్పుడూ, సంస్కారం వెర్రితలలు వేసినప్పుడూ వాచ్యప్రధానమైన దూషణం ప్రచలితమవుతుంది. అయితే, శాస్త్రచర్చలలో, సాహిత్యగోష్ఠులలో ప్రత్యాఖ్యానం చేసేపట్ల రెండు పక్షాలవారూ, తమ ఎదిరిపక్షం వారిని మేరలుమీరిన ఈసడింపులతో, హేళనలతో యెద్దేవా చెయ్యటం పూర్వయుగాలలో ప్రస్ఫుటంగా మనకి కనిపిస్తుంది. అప్పయ్య దీక్షితులపై జగన్నాథ పండితరాయలు చేసిన ఆక్షేపప్రసంగాలు ఈకోవకి చెందుతాయి.

తెట్టు కవిత్వంలో దిట్టలైన పలువురు కవులను గురించిన రకరకాల కట్టుకథలూ, పుక్కిటి పురాణాలూ ఉభయవాఙ్మయ వీధులలోనూ వాడుకలో వుంటున్నవి. సంస్కృతసాహిత్యంలో వాంఛేశ్వరుడి మహిషశతకం, పండితరాయల కృతులూ, చిన్నాదేవి, వికటనితంబిని మున్నగువారి పేర ప్రచారంలో వున్న చాటుధాత్రులు. ఆంధ్రప్రదేశ్ కవిత్వముకు గాంగ్రీ కలెక్షన్, Haridwar

తెలుగు సాహిత్యంలో పైన పేర్కొన్న అన్ని రీతులకీ కావలసినన్ని ఉదాహరణలు కావిళ్ళ కొలది దొరుకుతాయి. వేములవాడ భీమకవి, ప్రాథకవి మల్లన, బడబానలభట్టు, మేధావిభట్టు, ఎడవల్లి వర్వతన్న రంగరాజు లింగకవి, పింగళి రామరాజు, ఏలూరి శేషయ్య, నెల్లూరి తిరుమలయ్య, తురగా రామకవి, కూచిమంచి జగ్గకవి, అడిదము సూరకవి, పిండిప్రోలు లక్ష్మణకవి, దిట్టకవి రామచంద్రకవి, విక్కిరాల రంగాచార్యులు యింకా యెందరో తిట్టుకవుల్లో ప్రసిద్దులుగా వాడుకపడ్డారు.

తిట్టుకవిత్వంలో ముక్కంపాలు పెట్టితే విందు, పెట్టుకుంటే మందు బాపతుగా నృప్తి అయింది. కవి పండితుల్లో చాలామంది డుప్టికి మూడు సంచులు మోస్తరు. అకలికి కరకెక్కువా, దరి ద్రానికి దాహమెక్కువా. పిలిచి పీటవేసిన శ్రీమంతులనూ, సామంతులనూ పూర్ణిమాచంద్రులనీ, భూలోక దేవేంద్రులనీ భూషిస్తారు. సాహిత్యగోష్ఠులకు శక్తిలేకనో, అసక్తిలేకనో పోపామ్మన్నవారిని యెందుకూ కొరగాని కొయ్యలనీ, దేబిరిగొట్టు దేవయ్యలనీ దూషిస్తారు. 'తిట్టిన రోసముంబడదు దీవనలిచ్చిన నంతసింహ డా కట్టడిలోభితంత యధికారము గల్గిననేమి' అని తిట్లకీ, దీవనలకీ అతీతుడైన మొండిశిఖండిని కొందరు ఈసడించారు. 'విత్తమొకని కిచ్చి, వితరణ భరణంపు-జిత్తమొకనికిచ్చి చెరిచినాడు - బ్రహ్మయాలి త్రాడు బండిరేవున ద్రెంప - రెండు నొకని కీక బండుచేసె' అని పుట్టించిన బ్రహ్మదేవుడి మీద కూడా అక్షతలు చల్లటానికి కవులు వెనుకాడలేదు.

పరుల కీర్తిప్రతిష్ఠలను చూచి అవరిణతబుద్ధులు కొందరు అభినందించనూలేదు, ఆమోదించనూలేదు. అందులోనూ వారు అహితులో, ప్రతిస్పర్ధలో అయితే చెప్పనక్కరలేదు వారిపై

యీర్వాసాయలచేగాని, ప్రతీకార బుద్ధితోగాని చేసిన దుందుడుకు తనవు గడబిడ తిట్టుకవిత్వంలో మరొకపాలు. తెనాలి రామకృష్ణ కవి - ప్రెగడరాజు నరసకవి, అడిదము సూరకవి రేకపల్లి సోమప్ప, పిండిప్రోలు లక్ష్మణకవి- శిష్టు కృష్ణమూర్తికవి, మంత్రి ప్రెగడ సూర్యప్రకాశకవి - ఓరుగంటి సోమశేఖరకవి.... యీ కవి ద్వంద్వాల కవితా ద్వంద్వయుద్ధాల మూలంగా తయారైన తిట్టుకవిత్వాన్ని లెక్కలోకి తీసుకోక తప్పదు. మొన్న మొన్నటి తిరుపతి వెంకటకవులూ, వారితో ఢీకొన్న కొవ్వరపుకవులూ. వెంకటరామకృష్ణకవులూ సృష్టించిన కవితావివాదాలలో ఈస్వర్గ అధికంగా కనిపిస్తుంది

ద్విపదనూ, ద్విపదకవితనూ దిద్దికంతలతో, ముదివిటు లతో పోల్చి హేళనచేసిన కవులున్నారు. దీనిని కావ్యశాఖా సంబంధి దూషణగా చెప్పవచ్చు. మన కావ్యాల్లోని కుకవినింద కన్నడకావ్యాలనించి యెరుపుతెచ్చుకున్నది. కావ్యవతారికల్లో తప్పనిసరి అంశంగా తయారైన యీ కుకవినిందదుష్కవుల దుర్గుణాలపై, దోషాలపై నడచిన దండయాత్ర.

కులమత జాతి వృత్తిపరాలుగా కూడ తిట్లు సాహిత్యంలో కనిపిస్తాయి. 'ఇలలో వైదిక విద్యత్తిలకంబులకేమి దిక్కు తెల్పితి వమ్మా' అని రేకపల్లి సోమప్ప భారతీదేవి నుద్దేశించి దుఃఖించటమూ, 'వైదిక కవిత్వ సుధారసధారలతో నియోగి కవిత్వపు తీరులు సాటిరావని' మూఢమానవులు కొందరంటూ వుంటారని అల్లమరాజు సుబహ్యణ్యకవి అక్షేపించటమూ, 'వెలనాటివాడ కవిరకు వెల నాటినవాడ' నని తిరుపతి శాస్త్రిలుగారు యెదుర్కొన్న కవలపిరసటమూ చూసే రెండూ గాఢమధ్య రహస్యాలైన

కక్షలూ, కావేశాలూ యెంత ముదురపాకాన పద్ధవో తెలుస్తుంది. 'చేతికి గంటమువస్తే - కోతికి శవమెత్తినట్లు కొందరు మంత్రుల్ - నీతియెరుంగక బిగుతురు' అన్నది అనాటి మంత్రుల ఛార్వ్యంపై ఒకవివరం. ఇలాగే రాచకవిత్వంమీదా, కాపుకవిత్వంమీదా అల్లిన రచనా రీతులు తీతువు పిట్టల కూతలవంటివి.

ఇక, దేశవరంగా చూస్తే పలనాటి జొన్నకూళ్ళూ, కన్నడ దేశపు చల్లాయంబళ్ళూ, పోరుమామిళ్ళ కరవు మజ్జిగనీళ్ళూ, కొండవీటి పండుజొన్నలకూళ్ళూ, వోరుగంటి అక్కలవాడ కంపులూ, మొరసరాజ్యపు మురికి కొంపలూ, పలివెలవార కాంతలరోగాలు, కడిదిపురం ముదివిటుల మొరటునరాగాలు, కొండ వీటి కసుమాలపు తొత్తులూ, కాకొల్నిమానకమ్మల యెత్తులూ, రాచ వీటి చీకటి తవ్వచేతలూ, కాట్రావులవల్లి ఉప్పనీటినూతులూ - అనాటి కవి పండితుల వెక్కిరింపులకీ, వేళాకోళాలకీ గురి అయ్యాయి.

ఇప్పుడు శాపానుగ్రహ సమర్థులగు కవులసంగతి చూద్దాం. 'పిల్లి శాపాలకు వుట్లు తెగుతాయా? మంత్రాలకు చింతకాయలు రాలాయా?' అనే సామెతలు వాడుకలో వున్నప్పటికీనీ, కొన్ని నిర్ణీత స్థానాలలో నిర్దిష్టమైన విషయాలనుంచి పద్యాలల్లితే ఉద్దిష్ట వ్యక్తి తారుమంటాడని లక్షణిక ప్రపంచంలో ప్రగాఢ విశ్వాసం ముండేది. 'క్రూరగణంబు మందు విషగుంపిత వాక్యము గుండు...', 'గట్టిగదోషము తెరుగక తిట్టిన నదిదీవనయగు దీవించినచో తిట్టగునది తెలుసుక తిట్టిన దీవించినను పతికి నక్కమగున్' అనే నమ్మకం బాగాపాతుకొనిపోయి వుండేది. 'ఈతని రాజరాజును బితునిగా, దిట్టగూటిపెదనో యశధ్యక్షునిగా దీవించను లక్షణికుడె' యెన్నిభంగుల సమర్థుడిలన్' అని అప్ప

క సాక్ష్యమిస్తున్నాడు. 'శాపానుగ్రహదక్షతా వనతయో భీమా దయో విశ్రుతాపి' అని ఆమెబలుడుకూడా అవునంటున్నాడు.

తన్ను అనాదరించిన రాజ కళింగగంగును రాజ్యభ్రష్టునిగా శపించిన వేములవాద భీమకవి తెలుగులో యిట్టి కవితకు అద్యు డని తెలుస్తున్నది. పదకొండోచోట హకారం నిలిపి సాహితీ మారని చెడదిట్టిన భీమకవి చాటువుకూడా అతని శాపానుగ్రహ పటుత్వానికి తార్కాణంగా చెప్తారు.

తిక్కన తాత మంత్రి భాస్కరుడు కూడాశాపానుగ్రహశక్తి యుక్తుడని తెలుస్తున్నదే తప్ప తక్కనవైనా లేవీ మనకి తెలీవు అవుకవి పేర్కొన్న తిట్టుకవులు చాలమంది కనిపిస్తున్నారు. నూర్యునికి అర్హ్యం అర్పిస్తూఉండగా చేతి వుంగరం జారి చెరు వులో పడ్డపుడు బడబానల భట్టు అనే వో తిట్టుకవి - అతని వూరూ వునికి మనకి తెలీదనుకోండి - యేడింట టకారం పెట్టి 'బడబానల భట్టారకు కుడిచేయుంగరము రవికి గొబ్బున నర్హ్యం బిడువేళ నూడి నీలో బడియె, తటాకంబ నీటిబాయుము వేగన్' అని అదేశించగా కొద్ది ఘడియలకే ఆ చెరువు యెండిపోయిందట! మేధావి భట్టు అనే మరో తిట్టుకవి ఆరోస్థానంలో తకారం వుంచి -

'సాళువపెదతిమ్మ మహిపాలవరుడు వీడెవచ్చె పద్యమువ్రాయన్ కెలను లేదాకొకటియు తాళమ ముత్తునియలగుచు ధరపైబడుమా' అను పద్యం చదవగా అంతేసి తాటిచెట్టు మూడు ముక్కలై కిందబడిందట. కందుకూరి రుద్రకవి కూడా తిట్టుకవితలో గట్టివాడని అంటారు.

'తిట్టుదునా మ సాగ్ర కరతీవ్ర వచోవరగద్య పద్య సం
ఘట్ట ఫణేంద్ర కోటిమనకంఠ విషాగుల్ల రీతి.... నని ఆయన
శవధం. ఇతని వంశీయులలో ఒకడు 'ఖాసా రామన్న వల్లకాడుం
జేరున్' అని తిట్టిన పద్యం చాటు పద్యాలలో కనిపిస్తుంది.

మట్టివారి హయాములోని బొడ్డుచెర్ల వెంగనకవి కూడా
తిట్టనూ, దీవించనూ దిట్టయట, తనకు అహితం తలపెట్టిన
కోప్పొలు గ్రామకరణం పోచిరాజు ఓబన్నను 'గాడుగు కాలిపోయె
గుర్రంబుననిపోయె అలు తొలగిపోయె అల్లుడలిగె, ఊరు మారి
పోయెఊరికిరాకురా, ఓరి పోచిరాజు ఓబ, దూబ' అనితిట్టి పగను
సాధించినట్లు చాటూక్తుల కథనం.

'ఉంగుటూరిండ్ల రాకాసులుండవచ్చు' మున్నగు చాటు
రచనలను బట్టి తురగా రామకవి యీ శాఖలో పెద్దపేరుగల
వాడని పేర్కొవచ్చు.

అడిదము రామకవి కూడా శాపానుగ్రహ సామర్థ్యంగల
కవియని తెలియవస్తున్నది. 'రామకవి బొబ్బ పెద్ద ఫిరంగిదెబ్బ'
అన్న పద్యభాగమూ, 'కదలు మిటమాని దివిజ గంగాభవాని'
అనే మకుటంతోడి చెరువు మీది సీనపద్యాలూ ఈ రామకవివేనని
పరిశీలకు లంటున్నారు.

పెద బ్రహ్మదేవం వాస్తవ్యుడైన నలకెర్ల గంగరాజకవి
మూడోస్థానంలో హకారముంచి పద్యం చదవగా, కవి వండిత
సత్కారాలంటే గిట్టని వెనకటి పెద్దాపురం దివాను మరణించినట్లు

“స్వామి సీతారామనామాంకతుడ ధాత్రివేనదిట్టనవుడు
దీనించునవుడు కినుకవచ్చెనేని కిలికిలావలి మిడుతనేర్చినట్లు
మడియజేతు కరుణ వచ్చెనేని గంగావ్రవాహంబు పొంగినట్లు
సిరులబొదలజేతు” అని నీలాచలమాహాత్యకర్త తెన్నేటి సీతా
రామకవి చెప్పకున్నాడు. కాని, అతని తిట్లకు గురియైన అభాగ్యు
డెవడో తెలీదు.

కార్యేటి నగర సంస్థానాస్థానకవి పోలిపెద్ది వెంకటరాయకవి
తన ద్రోహ చింతకునిపై తిట్లదండక మొకదానిని రచించి,
వానిని తుదముట్టించి తనవగ తీర్చుకున్నట్లు ఆ దండకమే
మనకు ప్రత్యక్ష సాక్షి. దిట్టకవి రామచంద్రకవి కూడా తిట్లు
కవితలో దిట్టయని ‘దిట్టకవి రామచంద్రుడు తిట్టిన రాయైన
వగులు, దీవించిన యాబెట్టిన చెట్టు చిగురగు గట్టిగ తొల్లింటి
భీమకవి కాబోలున్’ అనే పద్యంవల్ల స్పష్టపడుచున్నది. ఇది
వినా, యాయన తిట్టకవితకు ఇతర నిదర్శనాలు కన్పట్టవు.

పండిత్రోలు లక్ష్మణకవి తన లంకావిజయంలో —

తెలియ విను రామకవ్యాదులు సూరకవి ప్రముఖ వృథు
ప్రతిభా పంతులు భీమ శ్రీనాథులు వెలయగ నాకరణి దిట్ట లేరూ
ధధృతిన్’ అని ప్రతిజ్ఞచేసి, యీ పూర్వకవులంతా తిట్లు కవితలో
తనయెదుట తీసికట్టి అని చెప్పకున్నాడు. తన మాన్యకీతాన్ని
అవహరించిన ఆనాటి వొక ప్రభువును శ్లోకంలో దూషిస్తూ
రచించిన కావ్యమే రామణ దమ్మియం లేక లంకావిజయం. తన
సమకాలికులైన పేరిశాస్త్రి, వెంకటశాస్త్రి, అనంతం పంతులు
మున్నగు వారిపై లక్ష్మణకవి గూఢోక్తి చాతుర్యంతో తీర్చిన తిట్లు
వద్యాలు

రంగరాజు లింగకవి వర్తియాల సంస్థానాధిపతి జూపల్లి లింగన్న తన్ను సత్కరించలేదని కోపించి, 'లింగన్న యిల్లు నక్కలపాలుగాను' అని అర్థంవచ్చేట్టుగా 'రవికోటిధామమయమై నవకాంచన యుతమునగుచు నానాటి కొగన్, భువిని శివాన్నిత మగు నీ భవనము జూపల్లిలింగ, భవగుణ సంగ'. అని గూఢోక్తి మయంగా తిట్టినట్లు తెలుస్తున్నది.

ఇక, ప్రత్యక్షంగా వ్యక్తులను, తెగలను దూషించినవారి కథనం; మధురను పాలించిన నాయక రాజులకోవలో రాణి మంగమ్మ ప్రసిద్ధవ్యక్తి. ఆమె ఆగ్రహానికి గురియైన ఒక కవి ఆమెమీద కసితిర్చుకోటానికై రచించిన 'మధుర మంగాపుంశ్చలీ విలాసం' వాక వచ్చిబూతులపాతర, ఉదాహరించటానికి కూడా వీలుకాని అశ్లీల పదాలతో, అసభ్యవర్ణనలతో ఈ గ్రంథం నిండి ఉంది.

కూచిమంచి జగ్గకవి తిట్టుకవిత్వంలో జగజెట్టి. చాటుమాటు మొగమాటాలులేని గడుగ్గాయ యీ జగ్గకవి. ఇతడు రచించిన "చంద్రరేఖావిలాసం" దూషణ కావ్యాల్లో తొలిపంక్తిలోనిది; సమ్మానిస్తానని వూరించి, అడినమాటను తప్పిన ఒక స్థానికపాలకుని కాముక వ్యాపారాన్ని పచ్చిపచ్చిగా వర్ణించిన వ్యభంధమిది.

సమకాలికులగు దుష్టవ్యభువులనూ, వారి సామంతులనూ నిర్భీకంగా నిరసించినవాడు అడిదము సూరరవి. తన రామ లింగేశ శతకంలో ఆనాటి యేలికల భోగలాలసతనూ, దుశ్చర్యలనూ కడిగి కడిగి పదిలిపెట్టాడు. తిట్టగా దొడగితే తనకెదురు లేదని సగర్వంగా సవాలుచేశాడీకవి. "సూరకవి తిట్టు కంసాలి నుత్తిపెట్టు అన్న యీ కవి సవాలు లోకప్రసిద్ధం

వ్యక్తినిష్ఠమైన దృష్టి లేకుండా సామూహికంగా కుటిల వర్తనులపైనా, కుహనానంసకర్తలపైనా వేమనకవి కొట్టిన కొరడా దెబ్బలు నేటికీ చెళ్ళు చెళ్ళు మంటున్నాయి. ఇట్లే చంద్రశేఖర శతకంలో కూడా లోభులూ, స్వార్థపరులూ చేసే దురాచారాలపై ధూర్తవ్యవర్తనలపై చీవాట్లూ చెంపపెట్లూ చురుకు చురుకు మనిపిస్తున్నాయి.

వన్నాల రామబ్రహ్మ శాస్త్రులు రచించిన “ఖలకర్ణ విషయనం” అనే గ్రంథం తిట్టుకవిత్వంలో మొదటి మెట్టుకుచెందిన రచన అని చెళ్ళపిళ్ళవారు సిఫారసు చేసివున్నారు. పలివెల వాస్తవ్యుడైన వొక పిల్లజమీందారు దుష్టవర్తనాన్ని దూషిస్తూ రామబ్రహ్మ శాస్త్రులు రచించిన దూషణ కావ్యమిది.

వ్యక్తిపరమైన దూషణగ్రంథాలలో విక్కిరాల రంగాచార్యులు రచించిన శార్దూలశతకంకూడా పేర్కొందగ్గది. వివ్రజీత్ర బాధాకరుడైన అనాటి వొక సంస్థానాధిపతిని పులివాతబడి చావాలని శపిస్తూ రాసిన శార్దూల పద్య శతకమిది. చల్లవల్లి సంస్థానోద్యోగి గంగయ్యను దూషిస్తూ అంధ్రనాయక శతకకర్త కానుల పురుషోత్తమ కవి చెప్పినదిగా “గంగా నీ పొంగుకుంగ” అనే చాటువు వినిపిస్తున్నది.

నువ్వసిద్ధ వ్యాకరణ సందితులైన వారణాసి ఆచ్యుతరామ శాస్త్రిగారు ఉర్దూ జమీందారు కందుకూరి బసవరాజగార్ని దూషిస్తూ “కనవాబసవా” అనే మకుటంతో ఒక శతకాన్ని రచించినట్లు కళింగాంధ్రంలో దివ్యకవి Gurukul Kangri Collection, Haridwar

అదునిక గుంగంలో కవితా వివాదాలలోని తీవ్రతనుబట్టి తప్పనిసరిగా తిట్టుకవితలోనికి దిగినవారు తిరువతి వేంకట కవులు. కొందరి అవ్యక్తప్రలాపాలకూ, పరమదురితులైన కొందరు పండితుల దొంగచాటు పోటులకూ తాము జవాబు చెప్పక తప్పలేదని తమ తిట్టుకవితను వీరు సమర్థించుకున్నారు. వీరి పాశుపతం, పునశ్చరణం, శృంఖలాత్పణీకరణం, గీరతం, గుంటూరు సీమ మొదలైనవి వ్రత్యక్ష దూషణకు పరాకాష్ఠలు. గ్రామ సింహము బిడాలోపాఖ్యానము అన్యావదేశ రీతికి ఉత్తమ నిదర్శనాలు. చీమనో దోమనో అడ్డంపెట్టుకుని దుర్విమర్శకులపై, అల్ప సంస్కారులగు గ్రంథపరిష్కర్తలపై కొక్కొండ వారెత్తిన ధ్వజం "అన్యావదేశద్వాదశకము" గా రూపొందింది.

వ్యక్తివరమూ, వాచ్యప్రధానమూ అయిన తిట్టుకవితను పూర్తిగా గర్హించలేము. అట్లని హర్షించనూలేము. వీటిలో కొన్ని చమత్కారచారువులు లేకపోలేదు. వ్యక్తి ప్రాధాన్యం, ప్రజాస్వామ్యం ప్రబలుతూ ఉన్న ప్రస్తుతయుగంలో వ్యక్తివరమైన దానికంటే సమాజవరమైన తిట్టుకవిత ఎక్కువ అమోదానికి అర్హమవుతున్నది. ప్రత్యక్షదూషణకంటే భంగ్యంతరంగా, వ్యంగ్య ముర్యాదతో అల్లిన అన్యావదేశకవితయే ఉత్తమమూ ఉదాత్తమూ అని నిర్ణయించటం శ్రేయం.

ప్రాచీనసాహిత్యంలో పశుపక్ష్యాదుల పాత్రచిత్రణ

"సర్వత్రబలు దృశ్యనే సాధవో ధర్మచారిణః

శూరాశ్శరణ్యా స్సౌమిత్రే తిర్యగ్యోనిగతేష్వపి"

'సౌమిత్రీ! మృగపక్షిజాతుల్లోనైతం సాధువులూ ధర్మచారులూ శూరులూ శరణ్యులూ అయినవాళ్ళు కన్పిస్తున్నా' రని రామకార్యార్థం ప్రాణాలను అర్పించిన జటాయువు త్యాగబుద్ధిని ప్రశంసినూ అంటాడు శ్రీరామచంద్రుడు. 'పశుపక్ష్యాదులూకూడ రామునికి ప్రీయంచేకూర్చటానికి ప్రాణాలను ధారపోస్తాయి ధర్మజ్ఞుడైన జటాయువు రామునకు ప్రీయంచెయ్యటానికై దేహాన్ని అర్పించాడు'. రామాయణంలోని మరోపాత్ర అంగదుని గుణకీర్తనయిది. ప్రాయోపవేశం పూనిన వానరవీరులను తినవచ్చిన సంపాతిని చూచి అంగదుడిమాట అంటాడు.

ఉత్తమమైతికి ఉదాత్తచిహ్నం జటాయువు. ప్రతిఫలం కోరని అతని పవిత్ర త్యాగం అన్నికాలలకీ అన్నిదేశాలకీ అదర్శప్రాయం.

"తస్యా విలపితం శ్రుత్వా తౌచసీతా వినాకృతౌ

నమే దశరథ స్నేహాత్పుత్రేణోత్పాదితం ప్రియమ్"

సీతావిలాపించినీ, రామలక్ష్మణులు సీతావిరహాతులయ్యా రని తెలిసీ నాకాడుకు నుపార్చుడు దశరథ స్నేహాన్నిగుర్తించి సీతను విడిపించి నాకు సంతోషాన్ని కలిగించాడని అంగదుని

అంగదాదులతో చెప్పి, జటాయువు అన్న సంపాతి చింతించిన వాల్మీకీయఘట్టం పక్షికుల శీలానికెత్తిన ఉత్తమ పతాక! జటాయువు అభిజాత్యం ఈ పక్షికులంలోనే.

ఇలాగా పశుపక్ష్యాదుల్ని పాత్రలుగా ప్రవేశపెట్టి కథను నడిపించటం ఇతి హాసాదుల్లో సైతం మనకు కనిపిస్తుంది. పంచతంత్రాది రచనల్లో కేవలం పశుపక్ష్యాదులే పాత్రలవటం విశేషం. వాల్మీకీయంలోని జటాయువు పాత్రనూ, రఘువంశంలోని నందినీ ధేనువు పాత్రనూ ప్రస్తుతప్రసంగంలో పరిశీలిద్దాం.

అగస్త్యాశ్రమంనించి నివాసయోగ్యమైన పంచవటికి బయరేడిచెల్తొన్న సీతా రామలక్ష్మణులకు మొదటిసారిగా పక్షిరాజయిన జటాయువుతో పరిచయం కలుగుతుంది. ఈ వస్తున్నవారు రఘుకులస్వాములని తెలిసి, '....వత్స! మాం విద్ధి వయస్యం పితురాత్మనః'— 'నాయనా! నేను మీ నాన్నగారి మిత్రుణ్ణి' అని జటాయువు తన్ను పరిచయంచేసుకుంటాడు. తన పితృసఖుడని తెలిసి జటాయువును రాముడెంతో గౌరవిస్తాడు. జటాయువు కులగోత్రాలనుగూర్చి తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం కనబరుస్తాడు, రాముడు. జగత్పూష్టివిధానంతో మొదలుపెట్టి జటాయువు తన వంశప్రాశస్త్యాన్ని వివరిస్తాడు. వైసతేయుడగు అరుణునికి, శ్యేనికీ పుట్టినకాడుకు జటాయువు. ఇతని అన్నే సంపాతి. సీతా న్యేషణ సందర్భంలో హనుమదాది వానరవీరులకు సంపాతిచేసిన సాయం మనందరికీ తెలుసు!

“ఇదంహి దుర్గం కాంతారం మృగరాక్షససేవితమ్

'భయంకర మృగాలతోనూ, క్రూరరాక్షసులతోనూ నిండిన యీ అడివిలో నీవూ లక్ష్మణుడూ, ఎక్కడికైనా వెళ్తే, పొంటిరిగా వున్న సీతాదేవిని నేను రక్షిస్తాను బాబూ! అని జటాయువు చేసిన స్వచ్ఛంద వాగ్దానంలో పితృవాత్సల్యాన్ని మించిన స్నిగ్ధప్రేమా, స్నేహధర్మమూ ఇమిడివున్నాయి.

రావణుడు తన్నవహరించుకుని పోతున్నసమయంలో సీతకు వక్షిరాజు జటాయువుచేసిన వాగ్దానం గుర్తుకువస్తుంది కాబోలు! 'సర్వాణి శరణం యామి మృగవక్షిగణానపి' అని ఆక్రోశిస్తుంది ఆమె, కాని, తానెంత ఆవదలోవున్నా, తన్ను రక్షించుమని జటాయువును కోరదు ఆమె. 'వీడు క్రూరుడూ, బలవంతుడూ పైగా సాయుధుడు. వీణ్ణి నివారించటం నీకు శక్యంకాదు, కాబట్టి, నన్నవహరించిన వార్తనుమాత్రం రామ లక్ష్మణులకు తెల్పు' మని వేడుకుంటుంది సీత.

చెట్టుమీద నిద్రిస్తున్న జటాయువు యీ ఆర్తనాదం విని, మేల్కొని, రావణుణ్ణి వైదేహిని చూస్తాడు; రాక్షసరాజుతో రగడ యెందుకులే అని తలంచికాబోలు సామంతోటే పనిచక్కబెడదామని నిశ్చయించుకుంటాడు. పెద్దవాణ్ణి, సత్యవాదిని నామాటను పాటించమని బతిమాలుతాడు మొదట. పరదారావహరణం కూడదనీ, అకార్య కరణాన్ని ధీరులు హర్షించరనీ నీతిబోధ చేస్తాడు విమ్మట. ఇది రాజధర్మానికి విరుద్ధమనీ, బలవంతులతో అకారణవైరం తగదనీ నయబోధకావిస్తాడు. సీతపాతివ్రత్యం గూర్చి, శ్రీరామచంద్రుని ప్రభావంగూర్చి వివరిస్తాడు. సర్పాన్ని కొంగున ముడుస్తున్నాననీ, ఆపాకులకొంగు వేగించుకుం

టున్నావనీ బెదిరిస్తాడు. ఇలాగా పరిపరివిధాల చెప్పిచూస్తాడు. కాని, పాపస్వభావుడైన రావణునికి ధర్మబోధ రుచిస్తుందా?

సామోపాయం అక్కరకురాలేదని జటాయువు గుర్తిస్తాడు. బలప్రయోగం వినా కర్తవ్యం కన్పించలేదు. అట్లని, తనశక్తిని, ఎదిరిశక్తిని ఎరుగని దుస్సాహసికాడు జటాయువు తాను వృద్ధుడూ నిరాయుధుడూ. రావణుడంటేనో నాలుగుంచుల నవయౌవనంలో వున్నాడు. విశేషించి వాడు సాయుధుడూ, రథస్థుడూ! ఆయినా జానకీమానరక్షణం ప్రధానం. 'క్రొయమాణా మనాదవత్' — దిక్కులేని దానివలె అవహరించబడుతున్నానని వొక అబల ఆర్తనాదంచేస్తే అడ్డుపడని వాడుంటాడా? పైగా, అపదలో ఆమెను రక్షిస్తానని ఇతఃపూర్వం రామునికి వాగ్దానం చేసివున్నాడు కదా!

“న శక్త స్త్వం బలాద్ధర్తుం వైదేహీం మమవశ్యః;

హేతుభిర్హ్యయ సంసిద్ధైర్ద్రువాం వేదశ్రుతీమివ”

‘తర్కంతోకూడిన కారణంగా వేదశ్రుతి ఖండించనలవికా నట్లు నేను చూస్తూవుండగా వైదేహీని హరించటం నీకు శక్యంగా’ దని అంటాడు జటాయువు. ఈ మాటల్లో జటాయువునకు వేదశ్రుతి పట్లగల ప్రమాణబుద్ధి వ్యక్తమవటమేకాక, వైదేహీ వేదశ్రుతితో ఉపమించబడటం ఔచిత్యమాపితమైన వాక్కు!

“నేను జీవించివుండగా సీతను నీవుకొనిపోలేవు. ప్రాణాలర్పించియైనా రామునికి, అతని తండ్రియైన దశరథునికి ప్రీయం కల్గిస్తాను” అని జటాయువు అనటంలో అతని దృఢనంకల్పం, మిత్రధర్మం, సత్కర్మాచరణ దీక్ష ముప్పేటలుగా మూర్తిగవ్వాయి.

“వృన్తాదివఫలం త్వాంతు పాతయేయం రథోత్తమాత్” —
 “తాడిమనించి ఫలాన్ని తుంచేసినట్లు, రథంనించి నిన్ను నేల
 వడదోస్తా” నని జటాయువు అన్నవాక్యం పక్షిజాతివృన్తాది
 అతిస్వాభావికమైన ఉపమానం!

ఈ పోరాటంలో రావణున్ని విరథునిగావించటంలో వృద్ధ
 వీరుడైన జటాయువు ప్రదర్శించిన ధైర్యసాహసాలను సకల
 భూతాలున్నూ మేలుమేలని మెచ్చుకున్నాయిట: రామకార్యార్థం
 పోరాడి అల్పజీవతుడై నేలకొరిగిన జటాయువు దీనస్థితినిచూచి
 జానకి విలపించిన తీరు జటాయుపాత్రకు మరింత ఉన్నతస్థాయిని
 కల్పించింది.

మారీచసంహారాంతరం పర్ణశాలకు మరలివచ్చిన రామ
 లక్ష్మణులు సీతనుగానక ఆమెను వెదకటానికి బయల్దేరి మార్గ
 మధ్యంలో నెత్తుగుమునిగి నేలబద్ధ జటాయువును చూస్తాడు. సీతా
 విరహ దుఃఖతీవ్రతలో ముందు వెన్నలు తెలీని రాముడు జాన
 కిని భ్రమించిన రాక్షసుడెవడో యీలాగా గద్దరూపంలో పడిఉన్నా
 డని భావించి జటాయువును చంపబోగా, జటాయువు జరిగిన
 సంఘటనలను సాకల్యంగా విశదపరుస్తాడు.

“రక్షసా నిహతం పూర్వం నమాం హస్తుత్వమర్హసి” అన్న
 జటాయువు పరిచేవనం రామలక్ష్మణుల్నెక్కాదు, సహృదయులగు
 పాతకుల్ని సైతం ద్రవంపజేస్తుంది.

రాజ్యభంగం, వనవాసం, సీతానష్టం — దీనితోపాటు
 జటాయుహతిని సైతం రాముడు పేర్కొనటం, విత్తనలుడూ
 వృదుడూఅయిన గృధ్రరాజు తన భాగ్యవివరణయం మూలంగా

లకారిగినాడనీ, సీతాహరణం కంటే జటాయుమరణం తనకు
అధికదుఃఖకారి అనీ రాముడు దుఃఖించటం జటాయువు పాత్ర
వైశిష్ట్యాన్ని ప్రచురపరిచే సంఘటనలు.

“రాజా దశరథ శ్రీమాన్ యథామమ మహాయశాః
పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ తథాఽయం పతగేశ్వరః”

నాకు తండ్రియైన దశరథుడెట్లో, అట్లే యీ పక్షిరాజైన
జటాయువుకూడా పూజ్యుడూ మాన్యుడూ అని రాముడు
జటాయువునకు కన్నతండ్రికి లాగా అంత్యక్రియలు చెయ్యటంలో
జటాయువుజన్మం ధన్యం అయింది. ఇకకోటిస్వర్గాలుదేనికి? ఇట్టి
ధన్యజీవిచరితం వింటే ఫలమేమిటో శివోక్తి యిలావివరిస్తున్నది.

‘జటాయోస్సంస్కృతిం శ్రుత్వానర స్వస్థగ్గ మవాప్నుయాత్’

ఇక, నందినీ ధేనువు పాత్రచిత్రణం- నందినీ ఆహితాగ్ని
యైన వసిష్ఠుని హోమధేనువు. నందినీ ధేనువునకు పరి
చర్యలు చేసి, ఆమెని వ్రసన్నురాలిగావించి, ఆమె స్తన్యాన్ని
సేవించిన సుదక్షిణాదిరీపుల కుమారుడే రఘుమహారాజు. రఘు
కులస్వాములచరిత్రం స్వచ్ఛమూ, పవిత్రమూ అని వాల్మీకియం
కిర్తిస్తుంది. నందినీ ధేనువు స్వరూపస్వభావాలను చిత్రీకరించ
టానికి రఘువంశకృతికర్త కాళిదాసు అవలంబించిన పాత్రచిత్రణ
రీతి చాలా చిత్రమైనది. నందినీ కావ్యమంతటా విస్తరించిన
పాత్రకాదు. రఘువంశమహాకావ్యంలో మొదటి సర్గలలోమాత్రం
నందినీ మనకు కనిపిస్తుంది. ఈమెను గూర్చి యిక్కడొకముక్కా
అక్కడొకముక్కా సూచించాడు కవి. అంతా అల్పాక్షరాల్లో
అనల్పారచన: చెదురుచెదురుగా వున్న యీ ఘోరమైన యేర్పి

వాకచోట చేర్చి, నేర్పుగా పేరుపై నందిని సమాహారస్వరూపం యేర్పడుతుంది. దీన్ని రేఖామాత్రపాత్ర చిత్రణం అనవచ్చు.

నందిని కామధేనువు కన్నకూతురు. అంటే ఆమె ఆభిజాత్యం అత్యున్నతం, అతి పవిత్రం అని తాత్పర్యం. సౌరధేయ సుతాం తదీయాం, సురభేః ప్రతినిధిం, ఇమాం అనూనాం సురభే రవేహి - అన్నమాటలు దీనికాధారం. ఈమె ఆహితాగ్ని, హవనశీలుడూ అయిన వసిష్ఠుని హోమధేనువు. దేవతలను పితృదేవతలను, అతిథ్యభ్యాగతులను సత్కరించటంలో వసిష్ఠునికి మూలధనంవంటిది. అనగా, నందినిసాధిస్తున్న జీవితపరమార్థం సైతం పవిత్రమని సారాంశం.

ఆర్షసంప్రదాయం ప్రకారం గోధనం ఎంతో పవిత్రమైనది. అందుకే “శ్రుతేరివార్థం స్మృతిరన్యకచ్యుత్” - వేదార్థాన్ని స్మృతివలె, నందినిధేనువును సుదక్షిణాదేవి అనుసరించినదని వర్ణిస్తూ నందిని కవి వేదశ్రుతితో పోల్చటం ఇచటగమనించదగ్గది!

“బభౌ చ సాతేన సతామతేన

శృదేవ సాఽద్విధినోవవన్నా”

సత్పురుష సేవితుడైన దిలీపమహారాజుతో కల్పివెళ్తున్న నందిని, సత్కార్యానుష్ఠానంతోకూడిన శ్రద్ధలాగా ప్రకాశిస్తోందని కవి చిత్రించాడు. ఇచట శ్రద్ధ అనగా ఆస్తిక్యబుద్ధి. నందిని గిట్టలచే రేగిన దుమ్ము తీర్థోదకం కంటెనూ, ఆమె కీరస్యావం అవబృథస్సానంకంటెనూ పవిత్రాలని ఒకటిరెండుచోట్ల వర్ణిస్తాడు కవి. ఆర్షసంప్రదాయబద్ధమైన కాళిదాసు బుద్ధి కివి చక్కని విదర్శనాలు.

ఇక జాతిస్వభావాన్నిబట్టి పరిశీలిస్తే అనేక శుభలక్షణాలతో కూడినదిగా నందిని మనకు గోచరిస్తుంది. పాటలాయాంగవి, పల్లవస్పర్శపాటలా, పల్లవరాగతామ్రా - మొదలైన వివరాలనుబట్టి నందిని వర్ణం ఎరువనితేలుతుంది.

లలాటోదయ మాభుగ్నం పల్లవస్పర్శపాటలా
బిభ్రతీశ్వతరోమాంకం సంధ్యేవ శశినం నవమ్'

తెల్లటినుడితోకూడిన నందిని ఎర్రటిమొగం నెలవంకను దాల్చిన సంధ్యవలె ఉం'దని కవిచేసిన వర్ణనం అతిలోక రమణీయం. ఎరుపురంగూ, నొస్తన తెల్లటినుడి శుభప్రదాలని అంటారు శాస్త్రకారులు. వత్సేత్సుక, వత్సాలోకప్రవర్తిని, దినా వసానోత్సుక బాలవత్స - యిత్యాది ప్రయోగాలు నందినికి దూడ పైవున్న అనురాగతీవ్రతను ఎత్తిచూపిస్తాయి. కుండోడ్ని ఘటోడ్ని - అంటే కుండవంటి పాదుగుకలది - అని కవి వర్ణించటం సర్వ లక్షణసంపన్నయైన గోలక్షణాన్ని నిరూపించటానికే అని మనం గుర్తించవచ్చు.

ఇక కథాపరంగా నందిని వ్యక్తిత్వాన్ని విశిష్టతనీచూడండి. రఘువంశానికి మూలకందంగా నందినిని కవిచిత్రించాడు. ఇంద్ర దర్శనంచేసి దివినించి భువికి దిగివస్తున్న దిలీపమహారాజునకు కల్పవృక్షచ్ఛాయల్లో విశ్రమించిన కామధేనువు కన్పిస్తుంది. పనులతొందరలవల్ల ప్రదక్షిణార్హుడైన కామధేనువును సత్కరించకుండానే వెళ్ళిపోతాడు దిలీపుడు. తన సంతతిని ఆరాధిస్తే తప్ప సంతానంకల్గదని వూజ్యపూజావ్యతికృమంచేసిన దిలీపుణ్ణి కామధేనువు శపిస్తుంది. దిలీపుడుగాని, అతనిరథసారథిగాని రథనేమిధ్యానంవల్ల శాపవాక్కును వినలేదు. ఈ శాపంమూలంగా

దిలీపునకు సంతతికల్గలేదు. భార్యాసమేతంగా దిలీపుడు, కులగురువైన వసిష్ఠుని ఆశ్రమానికివెళ్ళి తరణోపాయం చూపించుమని వేడుకుంటాడు.

పూజ్యులను అవమానించటంవల్ల ఈ అవరోధం ఏర్పడిందని కామధేనువు గాథ చెప్తాడు వసిష్ఠుడు. వెంటనే వెళ్ళి కామధేనువును వేడుకోవాలంటే, ఆమె వరుణుడు చేస్తున్న దీర్ఘసత్రయాగంలో నిమగ్నయైవుందనీ, ఆ కామధేనువు కొమార్తెయైన నందినీ ధేనువును ఆరాధిస్తే, శివసంబంధమైన అవరోధం తొలగి సత్సంతతి కలుగుతుందనీ, నిరంతరం నందినిని అనుసరిస్తూ పగసన్నురాలిని చేసుకొమ్మనీ వసిష్ఠుడు దిలీపునికి వివరించి, పరిచర్యారీతులు బోధిస్తాడు. యథావిధిగా పరిచర్యపాగుతుంది. తన్ను సేవిస్తున్న దిలీపుని పరీక్షించాలని కుతూహలపడుతుంది నందిని. పరీక్షలోనెగ్గి ఆమెను మెప్పిస్తాడు దిలీపుడు,

‘నకేవలానాం పయసాం ప్రసూతి

మవేహి మాం కామదుఘాం పగసన్యామ్’

నేను కేవలం పాలిచ్చే ఆవునేకాను; ప్రసన్నురాలినైతే కొరినకోరికలన్నీ పగపాదిస్తా నంటుంది నందిని. సంతానార్థియైన రాజు కోరిక తెలిసి, పనపాలుపితికి తాగుమని ఆదేశిస్తుంది. నందినీ స్తన్యపానంపిమ్మట దిలీపునిభార్య సుదక్షిణాదేవి గర్భంధరించి రఘువును పగసవిస్తుంది. నందినీ స్తన్యసేవనంవల్ల రఘువంశం కొనలుసాగి నని నిరూపించటం నందినీపాత్ర చిత్రణంలో పరకాష్ట.

దిలీపుడు చేసిన నూరోక్రతువు సందర్భంలో యాగాశ్వాన్ని ఇందుగ్గుడు అవహరించగా, యాగాశ్వరక్షకుడైన రఘువు విషాద స్థితిని తెలిసి నందినీధేనువు అకస్మికంగా వచ్చి కర్తవ్యం సూచిస్తుంది. పవిత్రమైన ఆధేనువు మూత్రంతో రఘువు తనకళ్ళను తుడుచుకోగా, దానివ్యభావంతో చర్మవక్షువులకు కన్పించని వస్తువులు రఘువుకళ్ళకు కన్పిస్తాయి. యాగాశ్వాన్ని హరించిన ఇంద్రుడు సైతం కన్పిస్తాడు. ఇందుగ్గి మెప్పించి, యాగఫలం తంద్రికిప్పించి ధన్యుడవుతాడు రఘువు. అక్కరకల్గినపుడు అదుకోవటం సాధుజనలక్షణంకదా! ఇట్టి సాధుబుద్ధియైన నందిని పాత్ర చిరస్మరణీయం.

ప్రకృతిలోని ప్రతిజీవి, ప్రతివస్తువూ, ప్రత్యక్షమూ సమ
పాదాన్యాన్ని కలిగివుంటాయనిగానీ, సమాన ప్రయోజనాల్ని
సాధిస్తాయనిగానీ భావించటం యుక్తియుక్తంకాదు. దేనివిలువ
దానిది: దేని ప్రయోజనం దానిది. దేని పరిధులు దానికున్నాయి.
దేని పాటవం దానికున్నది. వస్తుంటే ఒకమ్మ ఒయ్యారాలు
ఒలికిస్తుంది. పోతుంటే ఒకమ్మ సింగారాలు చిలకరిస్తుంది. కాని
అద్వితీయత సన్నివేశాల్లో వీళ్ళని చూడబుద్ధివేయదు. కోకిలలాగా
నెమలి గానం చెయ్యలేదు; నెమలిలాగా కోకిల నాట్యం చెయ్యలేదు.
రాజహంస నీరక్షీరాలను వేరు వరుస్తుందంటారు కవులు. అయితే,
దానికి త్రిలోకీమోహనమైన కంఠస్వరంగాని చైతన్యచక్రచక్రతమైన
నాట్యభంగిమగాని అలవడలేదు. నడకకు హంస మారుపేరు.
పలుకుకు చిలక పెట్టిందిపేరు. వసంతంవస్తే మోళ్ళు చిగిరిస్తాయి.
వర్షర్తువువస్తే బీళ్ళు మొలకెత్తుతాయి ఇలాగా వీటివిశిష్ట ధర్మాలన్నీ
వరస్పరం వ్యావర్తకంగా వెలసివున్నాయి. అయినప్పటికీ అన్నింటి
విశిష్ట లక్షణాలూ విడివిడిగానే మనకు అష్టాదాన్ని కలిగిస్తున్నాయి.
అదే సృష్టివైవిధ్యంలోని వైచిత్ర్యం.

సాక్షాత్ కృత్యసృష్టికి కూడా యీ సూత్రం వర్తిస్తుంది. సాహిత్య
గాభలలో అనేకార్థక కావ్యాలు ఒక విలక్షణమైన వర్గం. రెండూ,
రెండింటికంటే మించిన కథలూ జోడించబడ్డ రచనలను అనే
కార్థక కావ్యాలని వ్యవహరించవచ్చు. సంస్కృతలాక్షణికులు
వీటినే ద్విసంధాన త్రిసంధాన చతుస్సంధాన కావ్యాలని వ్యవహా
రించారు. వీటిని చాలమంది ద్వ్యర్థికావ్యాలని సూలదృష్టితో

పేర్కొంటూవుంటారు. అర్థద్వయకృతులను ద్వ్యర్థికావ్యాలనటంలో చోషంలేదు కాని, ద్వ్యర్థికావ్యాలతోపాటు త్య్యర్థి చతుర్థ్యాది బహ్వర్థక కావ్యాలనుకూడా ఈ పరిధిలో ఇమిడ్చి అన్నింటినీ సమష్టిగా నిర్వచించాలంటే 'అనేకార్థక కావ్యాలు అని పరిభాషించటం సమంజసంగానూ, శాస్త్రీయంగానూ కనిపిస్తుంది. ఏకార్థకంకానిది అనేకార్థకంకదా? రెండున్నూ, అంతకు మించిన అర్థాలూగల కావ్యాలు ఈ పరిభాషలో ఇమిడిపోతాయి.

అనేకార్థక కావ్యవిభాగాన్ని చిత్రకవితాశాఖలోని అంతర్భాగంగా పేర్కొవచ్చు. ద్వ్యర్థికావ్యాలను పర్యాయార్థంలో శ్లేష కావ్యాలనికూడా కొందరు వ్యవహరిస్తారు. అనేకార్థక కావ్యాలకు శ్లేష ప్రాణమైనప్పటికీ శ్లేషకీ ద్వ్యర్థికీ సూక్ష్మభేదం కొంత లేకపోలేదు. 'నావార్థ సంశయః శ్లేషః' 'శుభ్రైకయానేకార్థ పృతి పాదనం శ్లేషః', 'శ్లేషైః వదైరనేకార్థాభిధానే శ్లేష ఇష్యతే' 'శ్లేషోనేకార్థకవాచనమ్' - అని శ్లేషశబ్దార్థాన్ని లాక్షణికులు నిరూపించి, ప్రకృతశ్లేష, అప్రకృతశ్లేష, ప్రకృతాప్రకృతశ్లేష అని శ్లేషను మూడురకాలుగా వర్గీకరించారు.

శ్లేషరచనలో ఏదో ఒకటే ముఖ్యార్థం. దాన్నే ప్రకరణార్థం అని అంటారు. రెండోది గోణం. ఇది ప్రాసంగికం. అయితే అనేకార్థక కావ్యాల్లోని ఉద్దిష్టార్థాలన్నీ ముఖ్యార్థాలే, అన్నీ ప్రాకరణికాలే. కాని ఈ అర్థాలన్నీ యోగపద్యంగా ప్రతీయమానాలుకావు. ఇంతేకాదు. శ్లేషరచనలో కావ్యశరీరమంతటా అనేకార్థాలు తప్పనిసరి. అనేకార్థక కావ్యాల్లో అన్నివట్టులలోనూ అన్నిపుట్టులలోనూ శ్లేష పృసక్తం కానక్కరలేదు. అనురూప సన్నివేశాలలోనూ, యామికాంక్షలలోనూ, సన్నివేశాలలోనూ ప్రాయ

కంగా నమానార్థకవద విన్యాసంతో ఏకార్థవైభవస్యకట యుక్తి ప్రదర్శితమపుతూంటుంది.

సంస్కృతంలో శ్లేషసంవిధానం నూత్నప్రక్రియకాదు. అ భాషలోని తొలికావ్యకుసుమానికి తొడిమగా సంభావితమవుతున్న మానిషాద' శ్లోకంలోనే శ్లేష శైలూషి సాహితీరంగమెక్కిందని మహామనీషుల మహితోక్తి. తన కృతి వాసవదత్త పృథ్వీకర శ్లేషమయ ప్రపంచమని సుబంధుడు సగర్వంగా చెప్పకున్నాడు భారత రామాయణకథలను జోడించిన ద్వీసంధానకావ్యమొకటి దండికృతమని శృంగరప్రకాశంలో ఒకటి రెండుచోట్ల ప్రసక్తం. కవిరాజసూరి రాఘవపాండవీయం, ధనంజయుని ద్వీసంధాన కావ్యం. విద్యామాధవుని పార్వతీసుక్తిణీయం, చిదంబరసుమతి రాఘవపాండవీయం సంస్కృతంలో పేరుపడ్డ అర్థద్వయకావ్యాలు. త్రిసంధాన చతుస్సంధానకావ్యాలున్నూ సంస్కృతంలో లేక పోలేదు. జైనకవులు కొందరు సప్తసంధానకావ్యాలు సంతరించి నట్లు తెలుస్తున్నది. అష్టలక్షార్థపద్యాలుకూడ గీర్వాణభాషలో రచింపబడ్డాయని అంటారు. నూజివీటి వ్యభువుల నమాదరణలో వెలసిన మేకాదీశ శబ్దార్థశతకోటి యిలాంటివాటికి వరాంకోటి.

చిత్రకవిత్వ పరిధిలోని మృతక చిత్రాలనుకూడా ఒకరకం అనేకార్థకకావ్యాలుగా అంగీకరించాలి. మాత్రాబిందు విసర్గ మృతకాలు ఈ కుదురులోనివి. ఇలాటిరచనల్లో బింద్వాది మృతికి పూర్వం ఒక ఆర్థం. బింద్వాదిమృత్యునంతరం వేరొక ఆర్థం భాసిస్తాయి. తెలుగులోగాని, సంస్కృతంలోగాని ఈ నియమాలతో రచింపబడ్డ కావ్యాలు లభ్యంకాలేదు. కాని, చిత్ర రత్నాకరాదులో మృతక చిత్రాలకు లక్ష్యార్థం సహజం

సంధానించబడ శ్లోకాలు కొన్ని కన్పిస్తాయి. ర్యాలి, లేపాక్షి
 క్షత్రాలలో కొన్ని శిల్పాల్లో యెదటినించి చూస్తే ఒక ఆకృతీ,
 వెనకనించి వీక్షిస్తే మరో ఆకృతీ కన్పించే అపురూప నిర్మాణ
 నైపుణ్యం చూపరులకు అత్యద్భుత మనిపిస్తుంది. చిత్ర కవితా
 శ్రేణియందలి అనులోమ విలోమ కావ్యాల్లోని గత వ్యత్యాసగత
 ఛందస్సంబంధి చమత్కారం ఈ శిల్పవిన్యాసాల్లో గోచరిస్తుంది.
 రామకృష్ణ విలోమ కావ్యంవంటి అనులోమ విలోమ కావ్యాలనూ,
 భారతగర్భ రామాయణంవంటి గర్భకవితాకృతులనూ కథాద్వయ
 కావ్యాలుగానే పరిగణించాల్సి వుంటుంది. తెలుగులో యిలాటి
 గమ్మత్తు పద్యాలు మాత్రం కొన్ని కవిపిస్తాయి.

తెలుగులో అనేకార్థక కావ్యాలు పాఠికకుపైగా లభ్యమవు
 తున్నాయి. దొరికినవాటిలో సగానికిపైగా ముద్రాణ భాగ్యం
 నోచుకున్నాయి. వీటిలో చాలావాటికి ప్రాచీనులో అర్వాచీనులో
 కూర్చిన బృహద్రాష్ట్రాల్లో లఘుభీకలో లభిస్తున్నాయి. పింగళి
 సూరన రాఘవపాండవీయమూ, భూషణకవి హరిశ్చంద్ర నలో
 పాఖ్యానమూ, కృష్ణాధ్వరి నైషధపారిజాతీయమూ, పోడూరి పెద
 రామామాత్యుని శివరామాభ్యుదయమూ, చిత్రకవి సింగరార్యుని
 రాఘవవాసుదేవీయమూ, పిండిపాళలు లక్ష్మణకవి రావణ
 దమ్మీయము లేక లంకావిజయమూ, తిరుమల బుక్కపట్టణం
 కిరీటి వేంకటాచార్యుల అచలాత్మజాపరిణయమూ, వనపర్తి
 విద్వాంసులు చెన్నకృష్ణకవి యాదవభారతీయమూ, కొత్తలంక
 మృత్యుంజయకవి ధరాత్మజాపరిణయమూ, మంత్రీప్రగడ సూర్య
 ప్రకాశకవి కృష్ణార్జునచరిత్రమూ, శ్రీపాద వేంకటాచలకవి రామ
 కృష్ణోపాఖ్యానమూ, లక్కవరం ఆశ్రమిలు కొత్తవల్లి సుందరరామ
 కవి వసుస్వామిచిషోపాఖ్యానమూ, కవిరాజసూరి సంస్కృత

రాఘవపాండవీయానికి రాఘా రి దొరస్వామిశర్మ అంధ్రానువాదమూ తెలుగునందలి కొన్ని ద్వ్యర్థికావ్యాలు.

'భీమన తొల్లిచెప్పెనను పెద్దలమాట' వల్ల మరొక ద్వ్యర్థికావ్యం నష్టమయినట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ అంశాన్ని అప్పకవీయంకూడా అవునంటున్నది. వేములవాడ భీమకవి నిర్మించిన యీ ద్వ్యర్థికావ్యం రామగోపాల చరితమని కొందరూ, రాఘనపాండవీయమని కొందరూ అంటున్నారు. 'చచ్చిన బిడ్డ కళ్ళు చారెడేసి'. అసలు గ్రంథమే నష్టమయినపుడు పేరుకోసం తకరారు దేనికో ?

ఎలకూచి బాలనరన్వతి రాఘవయాదవ పాండవీయమూ, నెల్లూరి వీరరాఘవకవి యాదవరాఘవపాండవీయమూ, ఓరుగంటి సోమశేఖరకవి రామకృష్ణార్జునరూప నారాయణీయమూ, అయ్యగారి వీరభద్రకవి రాఘవయాదవ పాండవీయమూ, లభ్యమయిన త్వ్యర్థికావ్యాలు, మరింగంటి సింగరాచార్యుల నలయాదవరాఘవ పాండవీయమూ - శ్లేషకవితా విశామహాగునుగుటూరి వేంకటకృష్ణకవి నలయాదవ రాఘవపాండవీయమూ ఈరెండే చతుర్థికావ్యాలకు ఉదాహరణలుగా పేర్కొంటున్నారు.

నెల్లూరి వీరరాఘవకవి 'అవునన కావ్యవంత్తి వదియర్థము లన్ రచియింపనేర్తు' అని చెప్పకున్నది వట్టిబడాయి మాటకాదు. కవిరాజ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు కిర్లంపూడి జమీందారుల ముచ్చకోసం అనేకార్థాలు ప్రస్తుతమయ్యే సీసవద్య మొకటి రచించినట్లు తెలుస్తోంది. గద్యాల సంస్థానాస్థానకవి టాకూరి కాశీవత్యవధానిగారు నలభై అర్థాలుగల వద్యాలు కూడా రచించారు. అనేకార్థ నమృతమైన బోయి భీమన్నగారి విక వద్యోపాఖ్యానం కూడా ఈ కోవకు చెందిందే.

వికారక కావ్యాల్లోకూడా శ్లేష చమత్కారాలను అలవోకగా, బిచిత్రమూషితంగా సాధించిన కవులు తెలుగులో అరుదుగా కన్పిస్తారు. వసుచరిత్రకారుడూ, విజయవిలాసకారుడూ, ఈతైవాదంలో కాకలుతీరిన విద్వత్కవులు. ఇతర పరిశీలకులెవరూ వకాలత్తు పుచ్చుకోవటం లేదుగాని నన్నెచోడుని కుమార సంభవకృతి గూఢవస్తుమయకావ్యమనీ, తన కాలాదికాలను ఆయన శ్లేషించాడనీ ఒకరిద్దరు విశ్లేషిస్తున్నారు. తిక్కన్నగారి భీముడు కీచకునితో 'నా యొడలు సేర్పినప్పుడు నీయొడలెట్లగునా దానినీవెఱిగెదు నన్నేయబలలతోడిదిగా జేయఁ దలంచితివి తప్పు సేసితిఁగంటే' అన్న పద్యం శ్లేష చమత్కృతికి శిరశ్శేఖరమని సెలవిస్తూవుంటారు పెద్దలు. ఎదిరికొక అర్థం, నహృదయులగు చదువరులకు అనేకార్థాలు స్ఫురించే రీతి తెలుగు కావ్యాల్లో కొత్త కాదు. అన్యాయదేశ కవితలోని గూఢమైన చమత్కార చాతుర్యం ఇదేకదా! అంద్ర ప్రబంధవీధుల్లోని పుష్పలావికా వర్ణన ఘట్టాలలోని శ్లేషగర్భిత వాక్వాక్యాలు మనం ఎన్నో సార్లు విన్నాం. పిండిప్రోలు లక్ష్మణకవి - శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రుల పేర వరంవరగా వినవస్తున్న 'తలవంపులకొవ' 'ఈ శునకము కృష్ణమూర్తియే యెన్నంగన్' వంటి సంవాదాలలోని శ్లేషమూలక ఆర్థద్యయవైచిత్రీ జగమెరిగినది. పిల్లిమీదో, పీటమీదో షంకబెట్టి తిట్టితిట్లా, కాకిమీదో, కడవమీదో సాకుపెట్టి వేసే విట్లూ లోక వ్యవహారంలోని శ్లేషకి పుదాహరణలుగా ఉటంకించవచ్చు. అల్లసానివారి మనుచరిత్రానికి నాలుగర్థాలు లాగడానికి సాహించిన పెద్దలు నేటికీ మనమధ్య మనులుమానే వున్నారు.

వింగర-శి.బా.పుబ్లికేషన్లు, దుయ్యంకూరు, ఆంధ్రప్రదేశ్, హైదరాబాద్, కాంధరి

అభిప్రాయం దీన్ని ఆయుర్వేదవరంగా అన్వయిస్తామన్న అవర
భాష్యకారులుగూడా లేకపోలేదు. కవి నిర్మించిన అర్థాలకంటే
విశిష్టార్థాలను విమర్శకావతంసులు నిరూపించి మనల్ని మరింత
మురిపిస్తూవుంటారు. ఈవాలకాన్ని చూస్తుంటే శ్లేషమంజూష
కానిదేదీ కావ్యప్రవచనంలో కన్పించడమో అనిపిస్తుంది.
కాదని వాడుకువస్తే 'ఋషిణాం పునరాద్యానాం వాచమర్థోఽను
ధావతి' అని సమర్థించుకుంటారు. తథాస్తు దేవత లేమంటారో
మరి !

అనేకార్థక కావ్యరచనకు పేరకాలుగా వుద్బోధకాలుగా
మన కవులు కొన్ని చమత్కారసన్నివేశాలను పేర్కొన్నారు.
'... జపార్చనా సమయసంగతి' తప్పతుందని వారి పుణ్యకథల్ని
పదశక్తి నొండుగా గూరిచి....' తెలిపెద నంటాడు హరిశ్చంద్ర
నలోపాఖ్యానంలో కథకుడైన మార్కండేయుడు.
....అచలాత్మజా మహోదంతము దెల్పుమంటివది అంబిక
పెండ్లియొ సీత పెండ్లియొ వింతగ రెండు చొక్కవరి వెల్వడ
జెప్పెద....' నంటాడు సూతుడు శానకమునితో. శివకేశవ
భేదాన్ని పాటించక కథాద్వయకల్పన కాశలంతో ధరాత్మజా
పరిణయ గాథను వివరిస్తానంటాడు కొత్తలంక మృత్యుంజయుడు.
దమ్మన్న అన్న ఒక సామంతుడు తన లంకమాన్యాన్ని
బలాత్కారంగా ఆక్రమించగా తత్రాప్తికై 'రాము కథయును తన
కథయుజతగాగ నర్థంబు ఘటనవతిచి' లంకా విజయం
రచించాడు' లక్ష్మణకవి.

అనేకార్థక కావ్యాలరచనం మహాక్షేపంతో కూడినపని. పరిధి
తక్కువ; ప్రతిబంధకాలెక్కువ. స్వీకృత కథావస్తువులలోని

అనురూపఘట్టాలను ఒకచోటచేర్చి, అనువుగానివాటిని పరిహరించిగాని లేక వ్యకరణానుగుణంగా మార్చిగాని స్థూలరేఖలను నిర్మించుకుంటాడు కవి. శబ్దాలకుగల నానార్థాలనూ, పదాల విరుపుమూలంగా సాధ్యపడే అర్థాంతరాలనూ, భాషాసమ్మిశ్రంతో జతనువడే అనేకార్థాలనూ అనరాగాతీసుకొని అనేక కథార్థసమర్థనమయిన శ్లేషసంఘటనను సమర్థించుకువస్తాడు.

వీటికీ కొన్ని ఉదాహరణలను ఆయాకావ్యాల్నించి పరిశీలిద్దాం. పదాలవిరుపుమూలంగానైన శ్లేష సభంగశ్లేష.

‘ఏనుంగనిగరమరయక వూనితిగా కిట్టియెడల....’ అను రాఘవపాండవీయ, పద్యంలో ‘ఏనుంగు-అని-కరము అరయక’ అనిరామాయణార్థం. ‘ఏనున్ - కనికరము - అరయక’ అని భారతార్థం.

“అతులిత యౌవనాప్తి దమయంతి పురంబులోపలన్” అను నైషధపారిజాతీయ పద్యంలో ‘అతులితయౌ-వనాప్తిన్-తమ-అంతి పురంబులోపలన్-’ అని పారిజాతీయభావం: అతులిత-యౌవనాప్తి-దమయంతి-పురంబులోపలన్’ అన్న విరుపు నైషధార్థం.

ఇక అభంగశ్లేష చూద్దాం. ‘శబ్దాలు విరగకుండా, వాటికి గల నానార్థాల్ని పురస్కరించుకొని ఘటించింది అభంగశ్లేష.

‘ఈలతా తన్వికే రాజమౌళి భర్తయాననుచు....’ అను ధరాత్మజాపరిణయగత పద్యపాదం - రాజమౌళి అంటే శ్రీరాముడని సీతావధూయిన అర్థం. చంద్రశేఖరుడైన శివుడని పార్వతీ పరమయ్యనామధేయ అర్థం. ‘చంద్రశేఖరుని ముని పృథివిభావంతులు భీష

శ్రీనాథులు వెలయఁగ నాకరణి దిట్టలేరూఢధృతిన్' అన్న లంకా విజయవద్యంలో అడిదము సూరకవి మొదలయిన గొప్ప ప్రతిభా వంతులూ, వేములవాడ భీమకవి శ్రీనాథులూ నాలాగా తిట్టలేరని లక్షణకవి పరమయిన అర్థం. సూర్యుడు, శుక్రుడు మొదలయిన గొప్పతేజస్సంపన్నులూ, శివుడూ విష్ణుడూ నావలె దిట్టలుకారని రావణుడి మాటలుగా రామాయణార్థం.

ఏకార్థక కవితాశాఖలో ఉత్తమరచన మదురభావరంజితమయిన భరతనాట్యంవంటిదయితే చిత్రకవిత్వపుగారడీ కనరత్నల అనేకార్థక కావ్యం ఆశ్చర్యచకితమైన దొమ్మరి గడసాము వంటిది. మొదటిది హృదయసంబంధి; రెండోది బుద్ధి సంబంధి. రెండున్నూ రసికప్రపంచంలో స్థాయీభేదాలననుసరించి ఉపాదేయాలవుతున్నాయి. వస్త్రాదుల కుస్తీవట్లు, సర్కసులో ఝూలా ఫీట్లుచూచి శబాసని మనం చప్పట్లు కొడతాము. ఇలాటి చమత్కారచారుతవల్ల బుద్ధి ప్రపుల్లమవుతుంది గాని హృదయోల్లాసంకలగదు. వీటివల్ల కణికావేశం కలుగుతుందికాని శాశ్వతమయిన చిత్తసంస్కారం ఏర్పడదు. భావగారవమూ, అర్థచమత్కృతీ లోపించిన కారణంగా ఈ జాతిరచనల్ని 'హేయా శబ్దార్థగుంఢనా' అని రాజశేఖరుడు ఈసడించాడు. అయిననూ సహృదయ వైముఖ్యకారులు కానంతకాలం వీటికి పురస్కారం లభిస్తూనేవుంటుంది.

చివరిమాట: సాహితీ సృష్టల పాండితీప్రదర్శన కుతూహలం మూలసాధకంగా, పోషకుల చిత్రకవితాభిలాష ఉద్బోధకంగా పురుషిల్లిగూడెం రాధాకృష్ణ గారు గంగాధరమం

కాకపోయినా వీటిని అనర్థక కావ్యాలని అనలేము. వీటివల్ల సాహిత్య వ్యయోజనం అరగారగా నెరవేరితే నెరవేరవచ్చు. ఉత్తమ పదార్థమని ఒప్పుకోకపోయినా చెత్తనరుకనిమాత్రం చెప్పలేం. అనేకార్థకాలుగా కాక ఏకార్థులుగానైనా అవి రమణీయాలుకాక పోవని కొందరు వత్తాసి వస్తారు. వేటి అందం వాటిది; ఎవరి అనందం వారిది.

సమగ్రాంధ్ర మాండలికపదకోశం ఆవశ్యకత

సృష్ట్యాదిగా వెలసి తామరతంపరగా వర్తిల్లిన జీవకోటిలో కొన్ని నూతన వాతావరణపు తాకిడికి తట్టుకోలేకనే, తక్కిన తెగలతోడి పోరాటంలో నిలదొక్కుకోలేకనే నశించినట్లు శాస్త్ర వేత్తలు సాక్ష్యమిస్తున్నారు. అనుకూల వాతావరణం అమరినంత కాలం అస్తింబిలోను అభివృద్ధి గోచరిస్తుంది. ప్రతికూల పరిస్థితులు ఎదురైనప్పుడు జరిగే సంఘర్షణలో నెగ్గుకురాలేనిది ఏదైననూ కాలగర్భంలో కలిసిపోక తప్పదు. అందుకే struggle for existence, survival of the fittest అన్న డార్విన్ నిర్వచనాలను సర్వవ్యాపక సూత్రాలుగా శాస్త్ర కారులు పేర్కొంటూ వుంటారు. కొన్ని జీవులో, తెగలో నామ మాత్రావ శిష్టాలయినప్పటికీ వాటి పుట్టుపూర్వోత్తరాలను తరచి చూడాలనే తహ తహ, ఈ సముద్యమంలో తాము దర్శించిన నిత్య సత్యాలనూ, ప్రకృతి ధర్మాలనూ నలుగురికీ విప్పిచెప్పాలనే కుతూహలమూ జిజ్ఞాసువుల్లో రేకెత్తటం కొత్తకాదు.

అలాగే, సామాజికావశ్యకతలనుబట్టి వ్యవహారాల శక్త్యా సక్తులనుబట్టి ఒక భాషలోని వదాల వ్యవహార యోగ్యత ఆధార పడి వుంటుంది. ఫలానా పదం చెలామణిలో లేదని కానీ, అది సాహిత్యంలో స్థానం సంపాదించుకోలేక పోయిందని కానీ మనం బాధపడ నక్కరలేదు. ఎందుకంటే ప్రగతిశీలమయిన సమాజం లోని భావవ్యక్తీకరణ సాధనమయిన జీవద్భాషలో మార్పులు అతి సహజం. మారుమూల వదాలూ, ప్రాతవద్ద మాటలూ అన్ని భాషల్లోనూ, అన్నిదశల్లోనూ వుండటం వింతకాదు. ప్రజా

వ్యవహారంలోని అన్నిపదాలూ సాహిత్యంలోప్రచారం పొందుతాయనికానీ, సాహిత్యంలో చోటుచేసుకున్న పదాలన్నీ పుస్తకోత్తరయుగాలలో వ్యవహార విదురంకావని కానీ నిష్కర్షగా ఎవరూ నిర్ణయించలేరు. నన్నయూది మహాకవుల రచనల్లో పుషయక్తమయిన అనేక పదాలు ఆయా అర్థాలలో అనంతర యుగాలలో వాడుకలో లేనే లేవు. కొన్నింటికి అసలే చెలామణీ లేదు. ఉన్నవి కొన్ని కూడా రూపాంతరాలలో, అర్థాంతరాలలో ప్రవర్తిల్లటం మనం గమనిస్తున్న సాధారణ సత్యం.

శక్తిమంతంగానూ, జైచిత్తసుందరంగానూ భావాన్ని ప్రకటించటమే భాషయొక్క సరమ ప్రయోజనమని అందరూ అంగీకరిస్తారు. వక్త శోతల స్థాయినిబట్టి చర్చావిషయ స్వభావాన్నిబట్టి వారు ఉపయోగించే భాషాస్వరూపం తద్దనురూపంగా ప్రవర్తితమవుతూ వుంటుంది. వీటి ననుసరించియే ఆయా నమాజాలలోని పదాల యెన్నిక, వాటి మన్నికా ఆధారపడి వుంటాయి. స్థూలదర్శనానికి ఏభాషలోనయినా సమరూపత భాసించినప్పటికీ, సూక్ష్మవివేచనలో ఎన్నో మాండలిక భేదాలు గోచరిస్తాయనటంలో ఏప్రతిపత్తి లేదు. ప్రతిభాషలోను ఎన్నో కొన్ని మాండలికాలు తప్పనిసరిగా వుండటం కద్దు. ఈ మాండలికాలలో ఏదో ఒక మాండలికం మాత్రమే కొన్ని ప్రత్యేకార్హతల (privileges) మూలంగా ఒక నిర్దిష్టయుగంలోని ప్రామాణిక భాషకు ప్రాతిపదికగా రూపొందుతుంటుంది. సాధారణంగా అధిక సామాజికాది రంగాలలో పురోగతిని సాధించిన మండలాలకు చెందిన శిష్టుల వాడుకలోని మాండలికమే ప్రామాణిక భాషకు మూలాధార మవుతుంటుంది. ఇలాటి

ప్రత్యేకార్హతలు సంతరించుకున్న శిష్టమాండలికమే ప్రామాణిక రచయితల సాహిత్యకృషిలో కూడా వుపాదేయ మవుతుంటుంది.

భిన్న మాండలికాలు వాడుకలో వున్నప్పటికీ విమర్శనాత్మక రచనలు చేసేవారు పూర్తిగానూ, సృజనాత్మక రచనలు చేసేవారు చాలవరకున్నూ పైన పేర్కొన్న ప్రామాణిక భాషనే తమ ప్రచార సాధనంగా అవలంబిస్తూ వుంటారు. ఉదాహరణకి పురివండా అప్పలస్వామి, అంగర వెంకట కృష్ణారావు, బలివాడ కాంతారావు మున్నగు రచయితలు కళింగాంధ్రానికి చెందినవారు. రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి, మధురాంతకం రాజారాం, గంగప్ప ఇత్యాదులు రాయలసీమ వాస్తవ్యులు. నార్ల వెంకటేశ్వరరావు, జి. వి. కృష్ణారావు, కొడవటిగంటి కుటుంబరావు ప్రభృతులు మధ్యాంధ్రానికి సంబంధించిన వారు. కాళోజీ నారాయణరావు సింగిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, కోవెల సుప్రసన్నాచార్య వగైరాలు తెలంగాణా ప్రాంతానికి చేరినవారు. వీరంతా భిన్నమాండలికాటు వాడుకలోవున్న ప్రాంతాలకు చెందిన వారైనప్పటికీ తమ యిష్టా యిష్టాలతో ప్రమేయం లేకుండా ప్రాయశఃకంగా స్వీయ మాండలికాలకు అతీతులుగా ఇందాక నిరూపించిన ప్రామాణిక భాషనే తమ భావప్రకటనకు ప్రధాన వాహకంగా స్వీకరించి తమ రచనారంగాలలో తదితర వ్యాసంగాలలో నియతంగా వాడుతున్నారు. అయితే అలవాటుగానో పొరపాటుగానో లేక సరదాకో, చాదస్తానికో కొన్ని మాండలికాలూ, కొన్ని యాసలూ, కొన్ని వడికట్టువదాలు కొందరి రచనల్లో అడపాదడపా దొర్లితే దొర్లవచ్చు కాని, వారి ప్రధానభాషా ప్రయోగరీతిమాత్రం ప్రామాణికభాషావధం సరసనే వయనిస్తూ చాలవరకు సార్వజనీనవా లక్షణాన్ని ప్రకటిస్తూ

వుంటుంది. ఇలా కొన్ని మాండలిక పదాలు దొర్లినందువల్ల కలిగే చిక్కులు కూడా అంతగా పరిగణించదగ్గవి కావు.

పందొమ్మిదో శతాబ్దినాటి మొకంజీ తెలుగు కైఫీయత్తుల లోను, బ్రౌనులేఖాసంపుటాలలోనూ, తెలుగునాటి అన్ని ప్రాంతాల మాండలికపదాలు మనకు దర్శనమిస్తాయి. గురజాడ వారి కన్యాశుల్కంలోనూ, రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి, కాళీవట్నం రామరావు, ఘంటికొట బ్రహ్మజీరావు, మట్టుపల్లి రామకోటి గార్ల రచనల్లోనూ కావలసినన్ని కళింగాంధ్ర మాండలికాలు కనిపిస్తూ వుంటాయి. రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, పప్పురి రామాచార్యులు పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు మున్నగువారి సాహిత్యసృష్టిలోనూ విద్యాస్ విశ్వంగారి 'పెన్నేటిపాట' కావ్యంలోనూ వారి యితర కథల్లోనూ కండగలిగిన అనంతపురం మాండలికాలు ప్రత్యక్షమవుతాయి. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, దాశరథి రంగాచార్యులు పోరంకి దక్షిణామూర్తి, సురమౌళి మొదలయినవారి కొన్ని సృజనాత్మక రచనల్లో తెలంగాణా మాండలికాలు, కోకొల్లలుగా గోచరిస్తాయి. అలాగే మాధవపెద్ది గోఖలేగారి 'బల్లకట్టు పాపయ్య' వంటి కథాసంకలనాల్లో కృష్ణామండలంలోని ఒకానొక తరగతికి చెందిన మాండలికం కొట్టవచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది.

సంభాషణల్లోనే గాక కథాకథనంలోకూడా గోఖలే దక్షిణామూర్తిగార్ల రచనల్లో ఆయా మాండలిక పదాలే వుపయుక్తమవుతుంటున్నట్లే గమనించదగ్గ విషయం. వివిధ సాహితీరూపాల్లోని ప్రాత్రోచిత భాషాప్రయోగ ఫక్కికలో మాండలిక పదాల ప్రాధాన్యం వుండనే వుంటుంది. ఎటొచ్చి అలాటి యితివృత్తాలనూ సన్నివేశాలనూ, పాత్రలనూ స్వీకరించి వాటిని తమ

రచనల్లో రసోచితంగా, ప్రకరణోచితంగా చిత్రించే రచయితల సంఖ్యనుబట్టి వారి అధికారానకులనుబట్టి ఆయా మాండలికాల మనుగడా, ప్రచారపశ్యస్తులూ కొంతవరకు ఆధారపడి వుంటాయి. ఇలా ప్యయోగించబడ్డ మాండలికాలన్నీ అందరికీ ఆమోదయోగ్యంగానూ, అనుకరణ సాధ్యంగానూ వుంటాయని గట్టిగా హామీ యివ్వలేము.

నమగ్రాంధ్రవద నిఘంటువును నిర్మించటానికి, వృత్తి పరమయిన పారిభాషికపదావళిని వాడుకలోవున్న దేశ్యపదాల తోటే ఏర్పర్చుకోవటానికి, ఈ పారిభాషిక పదాలను ప్యయోగించి సామాజిక శాస్త్రసంబంధి పాఠ్యగ్రంథాలను ప్రామాణిక భాషలో రచించటానికి ప్రాచీనాంధ్రకావ్య ప్యయోగాల్లోని విభిన్నార్థచ్ఛాయల్ని నిర్దుష్టంగా నిరూపించటానికి, తెలుగువారి సంస్కృతి స్వభావాల్ని సమ్యగ్రుచిరంగా నందర్శించటానికి, విశిష్ట నవీన భాషావిజ్ఞాన ప్రగతికి సర్వాంధ్రమండలాల్లో వాడుకలో వుంటున్న అన్ని మాండలిక పదాలనూ శాస్త్రీయ పద్ధతిలో సేకరించి గ్రంథస్థం కావించవలసిన ఆవశ్యకత యెంతైనా వుంది.

అయితే తెలుగువాళ్ళు, తెలుగుంటే పీఠికలవాళ్ళు యిన్నాళ్ళూ వుత్తినేకూచోలేదు; పుడతాభక్తిగా యేదోకొంత కృషి చేశారని ఒప్పుకోవటంలో తప్పలేదు. నర్సాజి గ్రియర్సన్ వర్య నేక్షణలో నిర్మితమయిన 'లింగ్విస్టిక్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా' నాలుగో సంపుటంలో ఆంధ్రేతర రాష్ట్రాలలో వ్యవహృత మవుతున్న తెలుగు మాండలికాలపై జరిగినపాటి కృషి అచ్చపు తెలుగు దేశపు మాండలికాలపై జరగలేదు. కొన్ని మాండలికాలు హృసు దొరగారి జిల్లా నిఘంటువులోకి ఎక్కాయి.

మాండలిక పదాల సేకరణలో శ్రీకారం చుట్టిన ఘనత గురజాడ అప్పారావుగారిది. వీరు వ్యావహారిక భాషాద్యమాన్ని సమర్థిస్తూ సమర్పించిన డిసెంటు పత్రంలో వివిధప్రాంతాల్లోని మాండలిక పదాలు వుదహరించబడ్డాయి. గిడుగు రామ్మూర్తి పంతులుగార్ని, వారి మహాద్యమాన్ని హేళనచేయటానికి, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి, కూచి నరసింహం ప్రభృతులు రచించిన ప్రహసనాది వాఙ్మయరూపాల్లో రాయలసీమ, సాగరాంధ్ర మాండలికాలు కొన్ని పుటంకించబడ్డాయి. విశాఖవట్టణం కవిగారు మారేపల్లి రామచంద్ర శాస్త్రిగారి 'నుడికడలి' లో ఎన్ని మాండలికాలు చేరాయో తప్పం పాదకులు పురిపండావారు చెప్పితేగాని మనకు తెలీదు. చిలుకూరి నారాయణరావుగారు మాండలికపద సంగ్రహణానికి పెద్దయెత్తున నడుంకట్టిన పరిశోధకునిగా మనం సంస్మరించుకోవాలి. వారి సేకరణలోని మాండలికాలలో నావికాపదజాలం మాత్రమే వారు రచించిన ఆంధ్రభాషా చరిత్రలో ఒక అధ్యాయంగా రూపొందింది. తక్కిన పదసంచయం ఏ అటకల్లో ఏ పుటికల్లో అనూర్యంపశ్యగా నిడిస్తోందో దాని అనుపానులు అసలేతెలీవు. రమారమి రెండు పుష్కరాలక్రితం నాగ్ల వెంకటేశ్వరరావుగారు ఆంధ్రప్రభ సంపాదకులుగా పుంటున్న రోజుల్లో ఆపత్రికాముఖంగా వారంవారం అనేక మాండలిక పదాలు అర్థవివరణలతో ప్రకటించబడటం ఈ రకమయిన కృషికి చక్కని దోహదం చేసిందని చెప్పవచ్చు. విశాఖ, ప్రజామత, తెలుగుదేశం, తెలుగు సంక్రాంతి వంటి పత్రికల మూలంగా కొన్ని తెలుగు మాండలికాలు అక్షరరూపాన్ని పొందాయి. కొందరు జానపదవాఙ్మయోద్ధారకుల కృషివల్ల మరికొన్ని మాండలిక పదాలు ఆమ్మలోకి వచ్చాయి, అయితే

అకాస్తో కూస్తో శాస్త్రయంగా సంకలనం కాలేదనే అక్షేపానికి ఇక్కడ జవాబు చెప్పనక్కరలేదు. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం తరపున శంఖవరం సంవత్ రాఘవాచార్యులుగారు తెలుగునేల నాలుగు చేరగులూ తిరిగి అనేక మాండలికపదాలు సేకరించినట్లు వినికిడి. ఆ సామగ్రి ఏప్రభుత్వ కార్యాలయంలో ఏమూల మూలుగుతూవుందో అదోకీ తెలియలేదు.

ఒక బృహదాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాణాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని దానికి మూలసామగ్రిగా వుపకరిస్తుందని ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారు భద్రరాజు కృష్ణమూర్తిగారి వర్యనేతణలో ప్రచురిస్తున్న మాండలిక వృత్తిపదకోశాల్లో తెలుగు దేశంలోని అన్నిప్రాంతాలకు చెందిన వృత్తిపరమయిన మాండలిక పదాలు ముక్కంపాలుకు పైగా గ్రంథస్థమయ్యాయని భావింపవచ్చు. కళింగాంధ్రం, మధ్యాంధ్రం రాయలసీమ, తెలంగాణా ప్రాంతాలలోని పరిశోధక మిత్రుల సహకారంతో మరుపూరి కోదండరామ రెడ్డిగారి సంపాదకత్వాన పరిమిత పరిధిలో తయారయిన మరో మాండలిక పదకోశం సాహిత్య అకాడమీవారి వశాన ప్రచురితమయింది. బూదరాజు రాధాకృష్ణగారి సారథ్యంలో తెలుగు అకాడమీవారు నేటిజిల్లాలవారీగా తెలుగు మాండలిక పదాలను ప్రయోగ భాగాలతోసహా సేకరించి ప్రచురించ తలపెట్టటం ముదావహమయిన విషయం. కేవలం మచ్చుపట్టికలే కాకుండా ఒకటిరెండు ఇలాటి మాండలిక నిఘంటు సంపుటాలు తెలుగు అకాడమీ తరపున వెలుగులోకి వచ్చాయని వింటున్నాంకూడా. కన్యాశుల్కం తొలి ముద్రణ ప్రతిని పునర్ముద్రించిన బండి గోపాలరెడ్డి గురజాడవారి మాండలికాలకు చాలవాటికీ సరియైన అర్థవివరణాదులు రూపొందించారు.

అయినా యీ కృషి చాలదు. పైగా, యిది ఏ కలక్ష్యంతో జరిగిందికాదు. అందువల్ల తెలుగుదేశంలో భాషా విజ్ఞాన రంగంలో ప్రత్యేక పరిశ్రమ చేసిన పరిశోధక పండితులంతా సమగ్రాంధ్ర మాండలిక పదకోశ నిర్మాణానికి పూనుకోవలసిన ఆవశ్యకత అంతాయంతా అని చెప్పలేము. జాతికి జీవగ్రంథి యిలాటి బృహత్పథకానికి ప్రోత్సాహమివ్వటం తమ నిధిగా పరమావధిగా ప్రభుత్వమూ అకాడమీలూ, విద్యా సంస్థలూ గుర్తించాలి. డబ్బులేదనే సాకుచెప్పి, తప్పించుకో జూచే తత్వాన్ని ప్రభుత్వం యింకా కొనసాగించటం శ్రేయం కాదు. న్యాయంకాదు. ఎవరికీవారే యమునాతీరలాగా కాక ఒకేఒక్క సారథ్యసంఘం అధ్వర్యాన నచ్చే పంచవర్ణ ప్రణాళికాకాలంలో ఈ కృషి నిర్దిష్ట లక్ష్యంలో నిర్దుష్టప్రణాళికతో ఏకేన్ముఖంగా సాగితే మనం ఆశించే అన్నిప్రయోజనాలు నెరవేరుతాయి. కేవలం వాగ్రూపంలోని సామగ్రినేకాక కైఫీయత్తులూ, ప్రాచీన లేఖాసంపుటలూ, దస్తావేజులూ, కాళ్ళు కదపాలూ, ముచ్చిలికాలు వంటి లభితరూప వాఙ్మయంనించి కూడా సామగ్రిని సేకరించాలి. ఇంతవరకూ చెదురుమదురుగా సాగిన కృషిని సమన్వయించి, అనువయిన రీతిలో పునయోగించుకోవాలి.

అంధ్రదేశంలోని అన్నిప్రాంతాల ప్రజలమధ్య రాకపోకలూ, సంబంధబాంధవ్యాలూ కణకణానికి పెరుగుతున్నాయి. భాషాప్రచారసాధనాయనసత్రిక, రేడియో, సినిమాలు సయితం రోజురోజుకీ విస్తృతపరిధుల్లో మారుమూల జనపదాలలోకి చొచ్చుకువెళ్తున్నాయి. ఇక, అక్షరాస్యుల సంఖ్య చూద్దామా, యేదేదీ హెచ్చుతూ ప్రతియేటా పెరుగుతూనే వున్నది. ఈ రుగ్మినుగ్మో మాండలికాల ప్రభుత్వమూ, వాటి

ప్రభావమూ తరిగిపోవటం తప్పనిసరియైన లక్షణం. అన్ని పాఠాల అక్షరాస్యుల వ్యవహారభాషలో చాలమట్టుకు ఏకరూపత గోచరిస్తుంటుందన్న సార్వత్రిక సత్యాన్ని మనం విస్మరించలేము. అంతేకాక, కొన్ని అంతస్తులలో బోధనాభాషగా కూడ తెలుగు తన శక్తిని నిరూపించుకుంటున్నది. వాటికితోడు తెలుగు పాలనా భాషగా నయితం రంగప్రవేశానికి తుదిమెరుగులు దిద్దుకుంటూ వుంది. మరో పాఠిక మువ్వయ్యేళ్ళు గడిచి, ఈ మాండలికాలన్నీ గ్రంథస్థం కాకుండా మరుగునపడిపోతే గతస్మృతులని నెమరేసు కోవడానికి వుపకరించే ముఖ్యమయిన ఒక వుపకరణాన్ని మనం చేజేతులా పారేసుకున్నవాళ్ళమవుతాం. మాండలిక వదనంగ్గా ణోద్యమం విషయంగా వివిధమయిన అలసతా, అనవధాసతా, ఉదాసీనతా మనలో పొడనూపదనే అశిద్ధాం.

సాధకేభ్యః సర్వదాస్తు సుమంగళమ్.

మాండలిక భాషాభేదాలు

భావప్రకటనసాధనాలలో భాష అత్యంతం శక్తిమంతమైనది. ఇది పరంపరీణం, పరిణామశీలం. ఆశ్రయ భేదాన్ని అనుసరించి, భాషలు వేలకొలదిగా రూపొంది పెంపొందినాయి. వ్యవహారల మధ్య పరస్పరం అవగాహనక్షమత్వం కలిగింది ఒక భాష అనవచ్చు. ఈ అవగాహన క్షమత్వం పూర్తిగాలోపిస్తే, అవి - నజాతీయాలయినానరే - ప్రత్యేక భాషలుగా పరిగణించబడతాయి స్థూలదర్శనానికి ఏ భాష యయినా సమరూపంలో భాసిస్తుంది. సూక్ష్మంగా వివేచిస్తే అందులో అత్యల్పమయిన అవాంతర భేదాలు గోచరించకపోవు. ఈ అవాంతర భేదాలకు ఆశ్రయమైనదే మాండలికభాష. నిర్ణీత జనసమూహానికిగాని నిర్దిష్టమయిన భౌగోళికపరిధులకు పరిమితమయిన ప్రాంతానికిగాని, 'మండలం' అనికదా పేరు: మండలసంబంధమయినది మాండలికం. నిర్ణీతమండలంలో, స్థానికవిశిష్టతలతో వ్యవహృతమవుతున్న ప్రధానభాషాభేదమే మాండలికభాష. దీనిని 'డయలెక్ట్' (dialect) అన్న అంగ్లపదానికి పర్యాయంగా వ్యవహరిస్తున్నాము. మాండలికభాషనే కొందరు విభాష అనీ, ఉపభాష అనీ, ప్రాదేశికభాష అనీ, ప్రాంతీయభాష అనీ రకరకాలుగా వ్యవహరిస్తారు. అవ్యాప్తి దోషాలకు లోనుగాకుండా వుండటంవల్లనూ, పరిభాషాకల్పనకీ అనువుగా ఉండటంవల్లనూ, "మాండలికం" అన్నపదమే పరిశోధకుల ఆదరణనీ, పరిషత్తుల సమ్మతినీ పొందింది. ప్రస్తుత వ్యవహారాన్ని హరివాది.

వ్యక్తుల కులం, వృత్తి, వయస్సు, వ్యక్తిత్వం, వానస్థానం, సంస్కారం, సాంఘికస్థాయి, శ్రీ పురుష భేదం మొదలయిన అనేక అంశాలు ఆధారంగా ఏభాషావ్యవహారంలోనయినా స్థాయి భేదాలు, ప్రాంతీయ భేదాలు ఏర్పడుతూవుంటాయి. మాండలిక భేదంలేని భాషలంటూ ప్రపంచంలో లేనేలేవని గాఢవేత్తల సిద్ధాంతం. వైదికభాషలోనే భిన్నమాండలిక స్వరూప గోచరిస్తున్నదనీ, ఈ వైదిక భాషతో దాదాపు తుల్యమయి, లోకవ్యవహారంలో ఉంటూవచ్చిన హిందూద్యోతన భాషామాండలికాలలో ఒకానొక దానిని సంస్కరించగా రూపొందినదే లోకీక సంస్కృతమనీ పరిశీలకులంటారు. అశోకశాసనాలలోని ప్రాకృతాలుకూడా ప్రాచ్య మాండలికం, నైరుతిమాండలికం, వాయవ్యమాండలికం అన్న మూడు ముఖ్యమాండలికాలుగా మూర్తికట్టినాయని పరిశోధకుల నిర్ణయం. పాకృతభాషల పేర్లు సైతం, ప్రాచీనంగా ప్రాదేశిక భేదాన్నే సూచిస్తున్నాయికదా ప్రాచీనద్రావిడభాష దేశకాలపాత్రల పరిణామ వ్యూహంలో వికృతినిపొంది భిన్నమాండలికాలుగా రూపొంది, నేటి తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, మలయాళం మొదలయిన భాషలుగా ప్రత్యేక రూపాలలో ప్రత్యేకమయిందని కూడా విజ్ఞాలు పేర్కొంటున్నారు. ధృనుల ఉచ్చారణలో, వర్ణసంయోజన క్రమంలో, క్రియా మలికా రూపాలలో అమెరికనింగ్లిషుకూ, బ్రిటిషింగ్లిషుకూ మాండలిక భేదాలు కనిపిస్తున్నాయని పరిశోధకుల వివేచన. అపారమయిన పారావారం అద్భుతం ఉండటం వల్లనూ, వ్యయప్రయాసలతోకూడిన కొన్ని నెలల ప్రయాణంలో రాకపోకలు సులువుగాకపోవటంవల్లనూ, తన్నులంగా మాతృభాషాప్రాంతంతో సంబంధబాంధవాలు ఉన్న గ్రామాల వల్లనూ, హిందూ

రెడ్డిండియన్ జాతులవారి భాషలతో సంసర్గం యేర్పడటంవల్లనూ అమెరికనింగ్లీషులో ఎన్నో నూతన మాండలికరీతులు రూపొత్తడం నిన్నా మొన్నాజరిగిన పరిణామం.

ప్రస్తుతం మాండలిక భాషలయొక్క ప్రధానలక్షణాలలో కొన్నింటిని క్రిందిగా పరిశీలిద్దాము.

1. పరిమితమయిన మండలంలో ఏకదేశంగా వ్యవహరించబడటం.
2. ప్రామాణికభాషలో అంతర్భూతమైవుండటం.
3. న్యూనప్రామాణికం (sub-standard) గా పరిగణితం.
4. ప్రచురమయిన ప్రామాణిక సాహిత్యం లేకపోవటం.
5. ప్రాంతీయవైలక్షణ్యంపాలు ఎక్కువకావటం.
6. ఇన్ని విశిష్టలక్షణాలున్నా, వ్యవహారాల మధ్య పరస్పరం వ్యవహారహాని జరక్కుండా అవగాహన కమన్యం చాలవరకూ నిల్చివుండటం

ఈ మొదలయినవి మాండలికాల లక్షణాలు.

అయితే, మాండలికాలు ఏర్పడటానికి హేతువు లేమిటో వివరించాలిగదా! కొన్నింటిని చిత్తగించండి.

1. వ్యవహార ప్రాంతంలోని అన్నిభాగాలకూ భాషావ్యాపక సాధనాలయిన రాకపోకలూ, ఇతర సంబంధబాంధవాల్నూ సన్నగిల్లి, భాషావ్యవహారంలోని సమరూపత

2. వ్యవహార ప్రాంతం విస్తరించటం,
3. విస్తరించిన ప్రాంతాలకు ఇరుగు పొరుగున ఉన్న నూతనభాషలతోడి సంస్కర్తవల్ల ఎరవు పదాలు నూర్చుకొనవచ్చిచేరి వాకరకమయిన విలక్షణత యేర్పడటం.
4. విస్తరించిన ప్రాంతాలలోని నూతన వాతావరణం - అంటే గొడ్డు గోదా, చెట్టు చేనూ, తామూ రేనూ, పురుగు బుట్రా రాయీ రప్పా, గాలి వానా, చలి చెమ్మ మొదలయిన వాటి సాహచర్యంలో కలిగి నూతన భావాలను బోధించే పదాలను కొత్తగా సృష్టించటమో, స్థానిక భాషలంటూ యేవయినా వుంటే, వాటినుంచి తత్వద్వేధక పదాలను ఎరవు తెచ్చుకోవటమో, లేక పాతమాటలనే కొత్తఅర్థాలలో ఉపయోగించటమో జరుగుతుంది. వెరసి, యెన్నెన్నో కొత్తకొత్త పదాలు రూపొత్తటం తప్పనిసరి.
5. వ్యవసాయం, చేనేత, జాలరి, వంచాణం - మొదలయిన వృత్తులవారు వాడేపనిముట్లనూ, చేసే పనులనూ బోధించే పదాలు అయా వృత్తులకే, అయా ప్రాంతాలకే పరిమితం కావటం.
6. బ్రహ్మాండమయిన పర్వతశ్రేణులూ, దుస్తరాలయిన నదులూ, దుర్గమాలయిన అడవులూ మొదలయినవి రాకపోకలకు వ్యతిరేకంకాలై ఉభయపార్శ్వాలలోని

7. రాజకీయ కారణాలు, తెలుగు అరవనాడులకు భౌగోళిక మయిన సరిహద్దుంటూ స్పష్టంగా ఏదీలేకపోయినా, ఈ రెండు నాడులలో అవిచ్ఛిన్నంగా వెలసిన సామ్రాజ్యాల సరిహద్దులే చారిత్రక కాలంనించి యెట్టి మార్పులూ లేకుండా ఈ రెండు భాషాప్రాంతాల సరిహద్దులుగా కూడా నిల్చివున్నాయి.

మాండలిక భాషాభేదాలను సాధారణంగా శబ్దార్థాలలోని పరిమాణాలనుబట్టి నూతనావశ్యకతలకు అనువుగా రూపెత్తే కొత్తపదాల తీరునుబట్టి, ఇరుగుపొరుగు భాషలనించి యెరువు తెచ్చిన పదాలనుబట్టి బహుముఖాలుగా విభజించవచ్చు.

ఒకే పదం భిన్నయుగాలలోగాని, భిన్నమండలాలలోగాని వివరిణామం పొందుతుంది. మచ్చుకు కొన్నిమాటలు చూడండి. 'కంపు' అన్న పదానికి నుగంధం అని ప్రాచీనార్థం. కమ్మగా ఉంటుందికదూ! అయితే, దుర్గంధం అనే అర్థంలో నేటి వాడుక. 'చీర' అంటే వస్త్రం అని ప్రాచీనార్థం; అడుదాని కట్టుకోక అని అర్థాచీనార్థం. 'తగవు' అన్నమాటకు న్యాయమనీ, ధర్మమనీ ప్రాచీనవ్యవహారం; న్యాయంకోసం జరిగేపోట్లాట, ధర్మనిర్ణయం కోసం జరిగే నన్నాహం, వివాదం అని ఇప్పటి వాడుక. 'రేపు' అంటే ప్రాతఃకాలం అని ప్రాచీనార్థం; మరునటిరోజు అని ఆధునికవ్యవహారం. 'వగలు' అంటే రీతులు అని ప్రాచీనుల వాడుక; ఒయ్యారం అనే అర్థంలో మన వాడుక. ఇక భిన్న మండలాలలోని వివరిణామాన్ని పరిశీలించండి. 'చేను' అంటే పైరు లేక వంట అని సాగరాంధ్రుల వ్యవహారం; పొలం అనే అర్థంలో పశ్చిమాంధ్రుల వ్యవహారం. 'చామ్యలు' అంటే

అవరాలు; వన్యధాన్యాలు అని కోస్తావారి వాడుక; వేయించిన సెనగవన్య అనే అర్థంలో లోతట్టువారి వాడుక. 'బేడలు' అంటే రెండణా నాణేలని సర్కారు మండలాల అర్థం; కంది, పెసర, మినవ, సెనగ మొదలయినవాటి వన్య అని దత్తమండలాల అర్థం; 'వాకిలి' అంటే ముంగిలి అని చాళుక్యసీమవారి వాడుక; పెరటి గుమ్మానికి ఎదురుగా ఉండే ప్రదేశం అని కళింగసీమవారి వాడుక; తలుపు అనే అర్థంలో రాయలసీమవారి వాడుక.

ఇక, సమావార్థంలో వ్యవహృతమవుతున్న పర్యాయ పదాలు అంటే వొకమూర్తిని బోధించటానికి భిన్నమండలాలవారు వాడే వేర్వేరు మాటలు వరసగా గమనించండి :

తిరగలి:	తిరగలి	విసరాయి	రాగరాయి	రాగినకల్లు
దేవాలయం:	కోవెల	గుడి	దేవళం	మందిరం
పాదరక్షలు:	చెప్పలు	జోళ్ళు	పాంకోళ్ళు	మెట్లు
బక్కెట్:	చేద	బక్కిటు	బాల్చి	బొక్కెన
మహిషి:	ఎనుం	ఎనుంగడ్డు	గేదె	బర్రె

ఇక సమావార్థంలోని రూపాంతరాలు - అంటే అర్థం మారకుండా ధ్వని పరిణామం మాత్రం పొందిన మాండలిక పదాలు.

గుండి:	బొత్తం	బొత్తాను	బొత్తాం	బొత్తాయి
దువ్వెన:	పన్ని	పన్నె	వన్య	పైన
పోవుపెట్టడం:	తిరగబాత	తిరగబోత	తిరగమాత	తిరగమూత

బకెట్: బాల్బ బాల్బ బాల్బ బాల్బ
 లాంగలం: నాగలి నాగిలి, నాగల నాగిలి నాంగలి

క్రియా రూపాలలో సైతం మాండలిక భేదం నియతంగా కన్పిస్తుంది. మూలధాత్రువుపై చేరే ప్రత్యయాలలో ఒక నిర్ణీతగతి వుంటుంది. చూడండి:

అనంత, కడప ఇచ్చినాడు, కట్టినాడు, చేసినాడు
 తెచ్చినాడు, వచ్చినాడు.

చిత్తూరు, తెలంగాణం ఇచ్చిండు, కట్టిండు, చేసిండు,
 తెచ్చిండు, వచ్చిండు,

ఉభయ గోదావరులు ఇచ్చేడు, కట్టేడు. చేసేడు,
 తెచ్చేడు, వచ్చేడు.

విశాఖశ్రీకాకుళాలు ఇచ్చినాడు, కట్టినాడు, చేసినాడు,
 తెచ్చినాడు, వచ్చినాడు, లేక
 వెళుపాచ్చినాడు.

తక్కిన కోస్తా ఇచ్చాడు, కట్టాడు, చేశాడు,
 తెచ్చాడు, వచ్చాడు.

ఇట్లే — ఔతుంది, ఔతాది, ఔతది, ఔద్ది; ;
 పోతుంది, పోతాది, పోతది, పోద్ది;
 తెస్తుంది, తెస్తాది, తెస్తది, తెచ్చుద్ది;
 వస్తుంది, వస్తాది, వస్తది, వచ్చుద్ది

పంటి రూపాలలోను ఒక కమం కన్పిస్తుంది.

వ్యతిరేక విధిలోని రూపాలలోకూడ నియతి గోచరిస్తుంది. ఉదాహరణకి కట్టు, చెప్ప, తిను, వచ్చు, విను - ఈ యైదు క్రియలను పరిశీలిస్తే తొమ్మిది వ్యవహారమండలాలున్నట్లు స్పష్టమవుతుంది.

- ఎ. కట్టకు, చెప్పకు, తినకు, రాకు, వినకు;
- బి. కట్టబాక, చెప్పబాక, తినబాక, రాబాక, వినబాక;
- సి. కట్టబాకు, చెప్పబాకు, తినబాకు, రాబాకు, వినబాకు;
- డి. కట్టబోక, చెప్పబోక, తినబోక, రాబోక, వినబోక;
- ఇ. కట్టబోకు, చెప్పబోకు, తినబోకు, రాబోకు, వినబోకు;
- యఫ్. కట్టమాక, చెప్పమాక, తినమాక, రామాక, వినమాక;
- జి. కట్టవాక, చెప్పవాక, తినవాక, రావాక, వినవాక;
- హెచ్. కట్టాక, చెప్పాక, తినాక, రాక, వినాక;
- ఐ. కట్టాకు, చెప్పాకు, తినాకు, రాకు, వినాకు.

భావార్థకంలోనూ ఇలాటి భేదాలు నియత రీతిలో ఉన్నట్లు మీరు గమనిస్తారు. కింది జంటలలో మొదటి మూర్తులు గుంటూరు వాడుకలు; రెండోవి తక్కిన అంధ్ర ప్రాంతంలోని వాడుకలు :

చెప్పటం చెప్పడం

తినటం తినడం

నడవటం నడవడం

పోవటం పోవడం

వినటం వినడం

తింటుం, వింటుం - అని అనడం కూడా కద్దు.

పరిసరభాషల వ్యభావంవల్ల ఏర్పడే మాంధలిక
భేదాలు :

ఇక రాకపోకల అభావంవల్ల అన్నిప్రాంతాలకూ 'నమ
పాళం' గా రవాణాకాక పాఠ్యముకంగా ప్రాంతీయ భేదాలుగా స్థిరపడి
పోతాయి.

1. చిత్తూరు, నెల్లూరు, జిల్లాల దక్షిణపు సరిహద్దులలోని
తమిళభాషా వ్యభావంవల్ల వచ్చిచేరిన కొన్నిపదాలు,
అల్వారు, ఉళవామి, కనకపిళ్ళై, కూటు, తిరిక,
పుళికాపు, మణగాసనం (- గోడలగచ్చు),
సాపాటు మొదలగునవి.

2. అనంతపురం, కర్నూలు, మహబూబనగర్
మొదలయిన జిల్లాల పడమటి తట్టునందలి కన్నడ
భాషా వ్యభావానికి తార్కాణాలు కింది మాటలు :
అరువు (- తెలివి), ఉద్దర, ఉద్దులు (మినుములు),
ఒళిగలు (- ఒబ్బట్లు) కొలివి (- కోవి, గొట్టము),
గెనునుగడ్డ, గోడంబి (- వేయించిన జీడివన్న),
వుంటికూర (- గోంగూర) బాడుగ (- అద్దె),
బాళిక (- మన్నిక), బాలేవండు (- అరటివండు),
మడక (- నాగలి) మొదలయినవి.

3. ఆదిలాబాదు, నిజామాబాదు మొదలగు జిల్లాల

చునకలయిన మాటలు కొన్ని : కులకర్ణి, గెదండు,
చకడాబండి, బీగడ బోరెం, రాతాళం మొదలయినవి.

- 4 విభాష, శ్రీకాకుళం మండలాలలోని ఒరియాభాషా
సంబంధాన్ని సూచించే పదాలు :

ఉభాలు (- ఉడ్పులు), కంబారు (- నౌకరు:
పాలేరు), పన్నె లేక పైన (- దువ్వెన), బుగత
భోగట్టా మొదలయినవి.

5. తెలంగాణంలో అధికంగానూ, ఈ ప్రాంతాన్ని అంటి
పెట్టుకుని వున్న తక్కిన తెనుగుదేశంలో ఒక మోస్తరు
గానూ ముస్లిం ప్రజానీకం ఎక్కువగా నివసించే ఆదోని.
కడప. కదిరి, కర్నూలు, గుంటకల్, గుంటూరు,
నెల్లూరు మొదలగు పట్టణాలలో స్వల్పంగానూ, ఉర్దూ
భాషా ప్రభావం కన్పిస్తుంది. అంగూరు, అబోరు,
ఇజారా, ఉజాడు, కసాలా, కసుబా, గరిబు, గల్లి,
జరూరు, తకరారు, దలాలీ, డౌలత్తు, నల్ల
(- కొళాయి), నాప్త, పల్లా (- బస్తా), బదనాము,
ములాజా, లుక్నాను, శాయి, శూరూ, నదరీ, హమేషా,
హజీలు, హైరాన - మొదలయినవి ఉర్దూ భాషా
ప్రభావానికి నిదర్శనాలు.

నూతన పస్తు దర్శన స్పర్శన సాహచర్యాదుల మూలంగా
నూతన పదసృష్టి అత్యంతావశ్యకం కదా ! ఆయా మూర్తుల
వరిమాణం, ప్రయోజనం, స్వరూపస్వభావాల్నా మొదలయిన
నవాలక్ష లక్షణాలనుబట్టి, నామకల్పన చెయ్యటంలో శ్రద్ధలు

అభిరుచి, అంతస్తులనుబట్టి మాండలిక భేదాలు ఏర్పడు
 నుంటాయి. బంగాళా రాష్ట్రంనుంచి తక్కిన రాష్ట్రాలకు దిగుమతి
 కావటంవల్ల తక్కినవాటికంటే చేరువలోవున్న శ్రీ కాకుళం,
 విశాఖ, ఉభయగోదావరి మండలాల్లో, 'పొటాటో'ను 'బంగాళా
 దుంప' అని అంటారు. ఉర్దూ ప్రభావంవల్ల కొన్ని కోస్తా జిల్లా
 లలో 'అలుగడ్డ' అని వ్యవహరిస్తారు. గుండ్రటి ఆకారాన్నిబట్టి
 కన్నడభాషలో "ఉరళిగడ్డ" అన్నవాడుక యేర్పడి, కన్నడ
 నాడుని అంటివున్న తెలుగు సీమలో "ఉర్లగడ్డ" అన్నమాట స్థిర
 పడిపోయింది. మిరియాలకు బదులుగా వాడటంవల్ల 'చిలీ'
 దేశంనుంచి దిగుమతియైన "కారపుదినుసు" కాయలకు 'మిరెవ'
 కాయలనే వ్యవహారం ప్రయోజనాన్నిబట్టి రూఢమయింది.
 "పొగాకు" నిస్సర్గంగా మన దేశపు మొక్కకాదు; వరాయిదేశం
 నించి వచ్చింది. పొగవీల్చే నిమిత్తం ఉపయోగవద్ద అకు
 కాబట్టి పొగ అకు పొగాకుగా వెలసింది. రైళ్ళు, స్టీమర్లు మనవి
 కావుగదా! కాని తెలుగునాట పొగబండి, పొగఓడలుగా ప్రత్యేక
 మయినాయి. పోర్చుగీసువారు మన దేశానికి తెచ్చిన పళ్ళ
 దినుసులలో "బొప్పాయ" వొకటి. వండుతోపాటు దాని పేరు
 కూడా నచ్చి, కొందరు 'బొప్పాయ' అని అన్నారు. దీనికి
 వప్పాయ, పాప్పడ, పాప్పాయి, బొప్పర, బొప్పాసి, బొబ్బాయి
 బొబ్బాన అనే రూపాంతరాలు కూడా మాండలికభేదాలుగా
 తలెత్తినాయి. పాశ్చాత్యజాతులను ముఖ్యంగా పోర్చుగీసు జాతిని
 "వరంగి" అని వ్యవహరించే అలవాటు కన్నడ దేశంలో
 అధికంగా ఉంది. "వరంగి" జాతీయులు తెచ్చిన ఫలం కాబట్టి
 "బొప్పాయ" ను కన్నడ దేశంలో "వరంగిపాండ్లు" అని అంటారు;
 అందువల్లనే కన్నడదేశానికి పొరుగుననే ఉన్న అనంతపురం

జిల్లాలో దీన్ని “ప ర ం గి కా య” అని వాడతారు. కడప మండలంలో “పేరానుదపు కాయ” అని అంటారు; ‘మదనానబ అని మరికొందరంటారు. జామివండు కూడా పోర్చుగీసువారు తెచ్చిందే! మూలభాషలో దీన్ని “గుయానా” అని అంటారట: మూర్తితోపాటు దీని మూలనామంకూడా తమిళులు స్వీకరించి “కొయ్యవటిమ్” అని పేరు పెట్టారు. తమిళ స్పర్శ వల్ల చిత్తూరు మండలంవాళ్ళు జామివండును “కొయ్యవండు” లేక “గొయ్యవలం” అని వాడతారు; గో వా ప ం డు అని కూడా కొందరంటారు.

మాండలికభాషా పరిశీలనంవల్ల జనసమూహాల నివాసం వలసలూ, రవాణా సాధనాలూ, వాణిజ్య ప్యవహారాలూ, సంస్థల సంస్కృతి కేంద్రాల ఉత్పత్తి వి కా సా దు లూ, భాషావ్యాప్తి తెలుస్తాయి. నాడేలూ, శిలా తా మ్ర శా స నా లూ, ప్రాచీన నిర్మాణ శిథిలాలూ, చారిత్రిక కావ్యాలూ, ప్రాచీన దినచర్య గ్రంథాలూ మొదలయిన వాటిలాగా, మాండలికభాషా పరిశీలనం కూడా చరిత్రనిర్మాణ సామగ్రిలో ఒకటి.

తెలుగు వ్యవస్థాపకకోశం

“కోశమయినాచూడు” అథవా “దేశమయినాచూడు అనే అర్థంలో కన్నడ భాషలో ఒక నానుడి. ఇరుగుపొరుగు సీమలలోని జనుల సంస్కృతి స్వభావాన్ని క్షుణ్ణంగా తెలుసుకుని వాళ్ళని చికాకుపెట్టకుండా, మనం చిక్కుల్లోపడకుండా నెగ్గుకురావటానికి, విశేషించి వ్యవహార జ్ఞానాన్ని సంపాదించటానికి దేశం నాలుగు చెరగులూ తిరిగిచూడవలసివుంటుంది. ప్రాచీన కాలాల్లోని పదాలు ఏయే అర్థాలలో ప్రయోగించబడ్డాయో తెలుసుకోవటానికి కోశాలని తిరగేయవలసివుంటుంది. తెలుగులో వచ్చిన మొదటి మొదటి నిఘంటువులన్నీ సంస్కృత భాషాకోశాల పరవడిలో వద్యరూపంలో పర్యాయ పదపట్టికలుగా సంతరించబడ్డవి. ఎన్నో అవృత్తులుగా వర్తించి అపట్టికలన్నింటినీ కంఠపాఠం చెయ్యటానికి వద్యాలే తగినవని ప్రాచీనుల అభిప్రాయం. పదాల ప్రామాణికతను నిర్ణయించాలన్నా, పర్యాయపదాలను పేర్కొనాలన్నా అపద్యాలని ఏకరువు పెట్టటం యిటీవలిదాకా అలవాటుగా వుండేది.

పాశ్చాత్య భావప్రభావంవల్లనూ, ఇప్పటి సరికొత్త అవసరాలవల్లనూ, అకారాద్యనుక్రమంలో తెలుగులో కూడా నిఘంటునిర్మాణమూ, ప్రచురణమూ, అవశ్యక మయ్యాయి. దేశ భాషలను నేర్చుకోవలసిన పాశ్చాత్య మతబోధకులనూ, కుంభిణీ వుద్యోగులనూ, తదితర జిజ్ఞాసువులనూ దృష్టిలోపెట్టుకుని పాశ్చాత్యవంధితులు కొందరు అకారాద్యనుక్రమంలో ద్వితీయాక్షర నిఘంటువులను సిద్ధపరచుట జరిగింది. ఈ ఉద్యమం

మానసి విలియమ్ బౌను, కాంబెల్, మోరిస్ మొదలయిన వారిని తెలుగులో అదృష్టవర్తకులుగా చెప్పకోవచ్చు. మామిడి వెంకయ్య కూర్చిన ఆంధ్ర దీపిక అకారాద్యనుక్రమంలో తయారయిన ముట్టమొదటి తెలుగు నిఘంటువుగా పేర్కొనచ్చు. ఆ తరువాత అనేక తెలుగు నిఘంటువులు వెలుగులోకి వచ్చాయి.

ఆధునిక నిఘంటు నిర్మాణంలో వ్యుత్పత్తి నిర్ణయకకోశాలు ఒక కొత్తదశకు చేరినవి. ఆయావదాల తాలూకు అట్టుపుట్టిన పాళ్ళను, చరిత్రను. ఆయా భాషాకుటుంబాలలోని అదిమ భాషాపాలను గుర్తించి నిరూపించే ఒకానొక భాషాశాస్త్ర పరిభాగమే వ్యుత్పత్తి నిర్ణయం. అయితే భారతీయ నిఘంటు నిర్మాణప్రపంచానికి పదవ్యుత్పత్తి నిర్ణయవిధానం పూర్తిగా కొత్తది కాదు. కొన్ని సంస్కృత శబ్దాలను తీసుకుని వాటి వ్యుత్పత్తిని గూర్చి వ్యాఖ్యానిస్తూ ప్రాచీనభారత శాబ్దికుల్లో ఒకడైన యాస్కుడు రచించిన నిరుక్త మనకు ఈవరకేవుంది, శాస్త్రపరీక్షకు అగతేని ప్రక్రియలు కొన్ని యిందులో వున్నప్పటికీ ఇదివాటికీ నేటికీ ఒకపాటి ప్రామాణికకోశంగా చెల్లుబాడి అవుతూనేవుంది. అమరకోశంలో సంగ్రహితమయిన వదాల వ్యుత్పత్తులను తెలిపే గురుబాల ప్రబోధికలోకూడా అశాస్త్రీయమయిన వ్యుత్పత్తులు కొన్ని లేకపోలేదు.

సుమారు రెండు పుష్కరానికితం తెలుగున కొక వ్యుత్పత్తిర్ణనిఘంటువును నిర్మించాలనే సంకల్పం, ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషదాంధ్ర శాఖాధ్యాపకులకు కలిగింది. అప్పటికి మరే ద్వైవిధభాషలోను వ్యుత్పత్తిపదకోశంలేదు. అయితే దేనికైనా అంగ

వీరదత్తులైన అనాటి అంధ్రాభిధ్యక్షులూ, సమర్థులైన వారి సాహితీసహవ్యతులూ కలిసి ఒకచక్కని పథకాన్ని రూపొందించారు. అనాటికి నిఘంటువుల కెక్కిన దేశ్యపదాలనూ, ప్రాకృతసమాలనూ, సంస్కృత ప్రాకృతభవాలనూ, అన్యదేశ్యలనూ ఈకోశంలో చేర్చాలనీ, ప్రతీపదానికి ఆకరనూచికలతో కాలానుక్రమంగా ఏర్పడిన అర్థ వివరణలతోపాటు దాదాపు ఐరవై యితర ద్రావిడ భాషలలోని జ్ఞాతిపదాలనూ పెర్కొని వాటి ప్రాచీన ద్రావిడ మూలరూపాలనుకూడా నిరూపించాలనీ నిర్ణయం జరిగింది. వ్యతిరేయపదాల విషయంలో ఫలానా పదం ఏ, సమీపమాతృకలోనించి తెలుగులోకి వచ్చిందీ, దాని అనలుమూల మాతృక ఏదైనదీ నిర్ధారించాలనీకూడా నిర్ణయించబడింది. దేశ విదేశాలలోని విద్వాంసుల అవసరాలకు అనుగుణంగా వుండాలనే ఆశయంతో దీన్ని రోమన్ లిపిలో, ఇంగ్లీషు అర్థాలతో ప్రచురించాలని సైతం నిర్ణయించటం జరిగింది. దేశ్యపదాలూ, దేశీయ విదేశీయ భాషలనించి ఎరవుతేబడ్డ పదాలూ కలిసి ఈ కోశంలో ముప్పయివేలదాకా వుంటాయని అనాటి అంచనా.

ఈ ప్రణాళిక రెండో వంచవర్ష ప్రణాళికకింద విజిటింగు కమిటీ సిఫార్సుల ననుసరించి 1957 లో యూనివర్సిటీ గ్రాంటుస్ కమిషను ఆమోదించింది. తెలుగు శాఖను అభివృద్ధి పరచటంలో ఒకభాగంగా ఈ ప్రణాళిక రూపొందించబడటంవల్ల నిఘంటు కార్యస్థానంలో పనిచేసే వుద్యోగుల జీతాలు వర్గీకరించబడవచ్చు. జి. సి. సహాయం అయిదేళ్ళపాటు మాత్రమే అంటే 1962 మార్చి 31 దాకా లభించింది. ఇచ్చిన వ్యవధి వాటిపోయినందువల్లా, రాష్ట్రప్రభుత్వం నిన్నహోయనీతిని వెల్లడించినందువల్లా, CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

ఇంకా అనేకానేక కారణాలవల్లా ముఖ్యంగా అప్పట్లో ఈ ప్రణాళికను వర్ణవేక్షిస్తూవుండిన తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు పదవీ విరమణ చెయ్యటంవల్లా మూడో పంచవర్ష ప్రణాళికా ప్రారంభంలో ఈ పని నడమంత్రంగా అగిపోయింది

అప్పటినుంచీ ఈ నిఘంటు నిర్మాణాన్ని ఎలాగయినా పూర్తిచేయించాలనే ఆసక్తితో యూనివర్సిటీవారు నాల్గో ప్రణాళికా కాలంలోనైనా దీనికి ఆర్థిక సహాయాన్ని అందజేయవలసిందిగా యు. జి. సి. ని అర్థిస్తూ వచ్చారు. యు. జి. సి. విజిటింగ్ కమిటీ వాలుగో ప్రణాళికాకాలంలో ఈ అంశాన్ని చేపట్టటానికి సూత్రరీత్యా ఆమోదించి రెండో ప్రణాళికా కాలంలో జరిగిన వనిని ఒక నిపుణుల సంఘం అంచనాకట్టి ఒక నివేదికను అందజేస్తే దానిమీద తరువాత సహాయం విషయమై ఆలోచిస్తామని హామీయిచ్చింది.

ఈ నిఘంటు ప్రాముఖ్యం, ప్రయోజనంపట్ల సదవగాహన గల ఇప్పటి వైస్ ఛాన్సలర్ శ్రీ యల్. బుల్లయ్యగారు ఒక నిపుణుల సంఘాన్ని నియమించారు. ఆ సంఘం పూర్వం తయారయిన సామగ్రిని సమగ్రంగా పరిశీలించి జరిగిన వని శాస్త్రీయంగా, సంతుష్టికరంగా వున్నట్లు అంగీకరించి ఈ నిఘంటు కార్యక్రమాన్ని కొనసాగించవలసిందిగా సిఫారసుచేస్తూ, భారతీయ బాపానిఘంటు రంగంలోవచ్చిన బహుముఖాభివృద్ధి దృష్ట్యా, పూర్వం నిర్ణయించుకున్న ఈ నిఘంటు లక్ష్యం విషయంలోనూ, పరిధి విషయంలోనూ కొన్ని నిర్మాణాత్మక మయిన మార్పులు సూచించింది. ప్రొఫెసర్. టి. బి. ప్రొఫెసర్. యం. బి. ఎమెనోలు రచించిన ద్వైవిధిక ప్రాథమిక విద్యా విధానం అనుబంధం.

ప్రాఫెసర్ ఆర్. యల్. టర్నర్ రచించిన హిందూర్యభాషల తులనాత్మక నిఘంటువు అనే రెండు ప్రామాణిక వ్యుత్పత్తిపదకోశాలు ఈ మధ్యకాలంలో వెలువడ్డాయి. తెలుగు వ్యుత్పత్తిపదకోశంలో పొందుపరచదలచిన అనేకాంశాలు ఈ నిఘంటువుల ద్వారా ఆంధ్రేశ్వర పరిశోధకులకు అందుబాటులోకి వచ్చాయి. అంచేత తెలుగువారికి మాత్రమే పరిమితమయ్యేట్టూ, తెలుగు మాత్రమే తెలిసిన దేశీయులకు మిక్కిలి పువకరించేట్టూ, తెలుగు వ్యుత్పత్తిపదకోశాన్ని తెలుగులోనే కూర్చవలసిందిగా సిఫార్సు చేసింది.

రెండో ప్రణాళికాకాలంలో అచ్చులతో మొదలయ్యే సుమారు ఆరువేలవదాల వ్యుత్పత్తి నిర్ణయం కొంతవరకు పూర్తి అయింది. ప్రకృతం దానిని ఈ నిఘంటువులో మొదటి సంపుటంగా ప్రచురించవచ్చు. అయితే యిటీవల వెలువడ్డ నిఘంటువులూ, ప్రయోగ సూచికలూ, సిద్ధాంత వ్యాసాలూ మొదలయిన వాటిలోని సరికొత్త సమాచారాన్ని ఈ నిఘంటువులు పొందుపరచవలసిన అవసరందృష్ట్యా ఈ మొదటి సంపుటాన్ని మార్పులతో, చేర్పులతో పూర్తిగా సవరించి అచ్చు వేయించాలని నిపుణుల సంఘం అభిప్రాయపడింది. నిపుణుల సంఘం సిఫార్సులను పరిశీలించిన అనంతరం ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ సిండికేటువారు ఈ ప్రణాళికా పునరుద్ధరణకు తోడ్పడవలసిందిగా కోరుతూ యు. జి. సి. కి ఒక నివేదికను సమర్పించారు. దీనిపై నాలుగో ప్రణాళికా కాలంలో ఉన్నత విద్యాపరిశోధనాభివృద్ధి పథకంకింద యు. జి. సి. వారు ఈ ప్రణాళికను ఆమోదించారు. దాంతో ఈవని మళ్ళీ 1970 జూన్ అఖరులో ఒక ముఖ్యసహాయ కుడి తోడ్పాటుతో అక్షర నిర్ణయభివృద్ధి కు కోశ నిర్మాణంలోని

తొలిదశ 1971 జూన్ లో పూర్తయింది. ఇప్పుడు కొనసాగుతున్న రెండో దశలో ముఖ్యసంపాదకునికి తోడుగా ముగ్గురు సాహాయ్య కులు పనిచేస్తున్నారు. ఈ సిబ్బందితో ఇలా నాలుగేళ్ళపాటు సాగితే తప్ప కోశంపని పూర్తికాదని నిపుణుల సంఘం తన నివేదికలో స్పష్టపరిచేవుంది.

అచ్చులతో మొదలయ్యే పదాలుగల మొదటిసంపుటం ఆశించిన అన్నిసవరణలతో, వివరాలతో అచ్చుకి సిద్ధంగావుంది. తక్కినసంపుటాల తయారీ చురుకుగా జరుగుతూవుంది. నిపుణుల సంఘం నూచించిన నాలుగేళ్ళ వ్యవధికంటే పదైదునెలలు తక్కువకాలానికే టాము తోడ్పడగలమనీ, ఆ తరువాతకాలానికి వలసిన వనరులను అన్యత సమకూర్చుకోవలసి వుంటుందనీ యు. జి. సి. వారు ఇటీవల ఆదేశించారు. దేశభాషాప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించిన రాష్ట్రవ్యభుత్వం, ఈ విషయంలో ముందుకు వచ్చి అదుకోగలదని ఆసించటం అత్యాశ కాదు.

ఇదివరలో విషయసంగ్రహణం చేసిన ఆధారగ్రంథాలకి తోడు ఎన్నో ముద్రితాముద్రిత గ్రంథాలనుంచి అనేకాంశాలు సేకరించటం జరుగుతూవుంది. ఎచ్. ఎచ్. విల్సన్, బరో, ఎమెనో, టర్నర్, అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి, కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, జి. యస్. రెడ్డి, బండవల్లి లక్ష్మీరంజనం, బూదరాజు రాధాకృష్ణ, లకంసాని చక్రధరరావు, రామలక్ష్మి అరుద్ర, మరుఘూరి కోదండరామరెడ్డి, రాళ్ళబండి శ్రీరామశాస్త్రి మొదలయిన పండితపరిశోధకులు రచించిన కోశాలూ, పై పదప్రయోగనూచికలూ, సిద్ధాంతవ్యాసాలూ వదనంగ్రహణ సందర్భంలో సంపదించబడుతున్నాయి.

ఈ వ్యుత్పత్తిపదకోశంలోని పదవ్యుత్పత్తినిర్ణాయక ప్రక్రియ ఈ క్రిందివిధంగా వుంటుంది. మొదట్లో పదం, దానిరూపాంతరాలూ వుంటాయి. సమస్తరూపమయితే వ్యుత్పత్తి నివరణం అంటే ధాతుప్రత్యయ విభాగాది నిరూపణ, ఆతరువాత అకర సూచికలతో కాలానుక్రమంగా అర్థవివరణా వుంటుంది. జ్ఞాతి భాషల్లోని సజాతీయపదాలు అర్థవైవిధ్యాలతో ఉట్టంకించబడ్డాయి. సంస్కృత ప్రాకృతభాషలనుంచి ప్రతిదేయాలయిన పదాల విషయంలో సంస్కృత ప్రాకృత రూపవ్యవర్ధనం చేయబడింది. మరాఠీ, ఒరియా మొదలయిన నవీనాత్తరాహ భాషాప్రతిదేయ పదాలు సంస్కృత ప్రాకృతములరూపాలతోపాటు ఉదహరించబడ్డాయి. ఇంగ్లీషు, ఫోర్సుగీషు, డచ్చి, ఫ్రెంచి భాషలనుంచి ఎరవుతీసుకోబడ్డ పదాలమూలరూపాలు వాటి అర్థాలతోకూడా వివరించబడ్డాయి. లభ్యమయినంతవరకూ ఇతర ద్రావిడభాషలలోని సాధారణప్రతిదేయ శబ్దాలు సైతం గుర్తించబడ్డాయి. సాధ్యమయినంతదాకా ప్రాచీనద్రావిడ వు న ర్మి త రూ పాలు నిర్మించబడ్డాయి.

ఈపదకోశం విశిష్టతలు కొన్ని పేర్కొనటం అవసరమౌతుంది. భారతీయభాషల్లో ఈలాటి కోశనిర్మాణం అనిదంపూర్వమయిన ప్రయత్నం. పూర్వనిఘంటువులు స్పృశించని అనేకంశాలు ఇందులో వివరించబడ్డాయి. ఇంతవరకూ సంస్కృతప్రాకృత జన్యాలుగానో అజ్ఞాతవ్యుత్పత్తికాలుగానో సందిగ్ధవ్యుత్పత్తికాలుగానో సూచించబడ్డవేలాదిపదాల వ్యుత్పత్తినిర్ధారణ ఇందులోకన్పిస్తుంది దీనిలోవెయ్యికిపైగా ఇంగ్లీషుపదాలు సూటయ్యాబై ఫోర్సుగీషుపదాలు యాబై డచ్చిఫ్రెంచిభాషాపదాలు వ్యుత్పత్తినివరణలతో అదనంగా చేర్చబడ్డాయి. తెలుగుపై దేశవిదేశ భాషల ప్రభావాన్ని అంచనా

నేసేందుకు ఇది ఎంతోవుపకరిస్తుంది. పదవ్యుత్పత్తి తెలిసి
కోవటం అంటే మానవజాతి సాంస్కృతిక చరిత్ర తెలిసికోవటమే
అన్న శాస్త్రకారుల నూకికి ఈ కోశం ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం.

మాదిరికి కొన్ని పదాలు వరిశీలిద్దాం:

1. మొదట అవరంజీ అనేమాటను తీసుకుందాం, అఫ్
రంజీ అంటే బంగారం. మేలిమిబంగారాన్ని అవరంజీ బంగారం
అనటం కూడా కద్దు. బంగారం అనే అర్థంగల వుర్దూలోని అప్
రంజ్ దీనికి సమీపమాతృక. ఫరంగుల రాకపోకలతో ప్రసిద్ధికి
వచ్చిన మంచిబంగారం అనే వాడుకగల పారశీకభాషలోని అఫ్
రంజ్ దీనికి మూలమాతృక.

2. వాహ్యుభి విహారం అనే అర్థాలున్న అసివారు అన్న పదాన్ని చూడండి. 'అస్వార్' అనే పుర్ణా గుర్రపురాతు అనే అర్థంగలపదం దీనికి సమీపమాత్మక. ఇదే అర్థంగల 'అస్వార్' అనే పారసీ శబ్దం మూలమాత్మక. సవారి, స్వారి అన్నవి అసి వారుకు రూపాంతరాలు. అసి పాటు-అనివిడదీసి, అసి - అల్పార్థకమనీ. అసిపాటు, అసివారుగా మారిందనీ; అసివారు అంటే మందగమనమనీ పూర్వనిఘంటుకారులు చేసినవిరుద్ధా, చెప్పిన వివరణా శాస్త్రీయంగాలేవు.

3. అకు అన్నపదాన్ని చూద్దాం. ఇది శుద్ధదేశ్యం. దీనికి వర్ణం, రుణాదులనిచ్చి పుచ్చుకోవటం మొదలైన వ్యవహారాలను తెలిపేవత్రం, అధికారవత్రం, చెవికమ్మ, తమలపాకు, తాబాకు పుస్తకంలో ఒకవత్రం, తలుపులకమర్చే అకు, బండిచక్రపు భాగం, వుత్తరం, లేతమొక్క, నీరు, విస్తరాకు ఇలాగా అనేకార్థాలున్నాయి. ఇది దేశ్యపదం కాదు. దీనిని దేశ్యం అని పిలుస్తారు.

రూపాలన్నీ గరిజనులభాషలలోని సామగ్రితోనహా ఇక్కడ ప్రదర్శించబడ్డాయి.

4. పేకాటలో ఒక అకుపేరు క్లబ్బు. ఇది ఇంగ్లీషుమాట. దీన్నే వల్లెటూళ్ళ పేకాటరాయళ్ళు 'కళావరు' అని అంటారు. 'క్లబ్' అనే అర్థంగల క్లవర్ అన్న డచ్చి భాషావదం మన కళావరుకు అసలు మూలం.

5. మరొక ఆరోపం, చెవినితీసుకోండి. కర్ణం, తాళం చెవి అనే రెండర్థాలలో ఇది ప్రసిద్ధం. పూర్వనిఘంటుకారులంతా ఈమాటను ఒకే ఆరోపంగా వుట్టంకించి ఈ రెండర్థాలనూ పేర్కొన్నారు. అయితే కర్ణం అనే అర్థంగల చెవి శుద్ధ దేశీయం; తాళంచెవి అనే అర్థంగల చెవి అన్యదేశీయం. అన్యదేశీయానికి "సావి" అనే పోర్చుగీసు భాషావదం మూలమాతృక. ఇలాగా భిన్నవ్యుత్పత్తులను బట్టి చెవి అనేపదాన్ని రెండు ఆరోపాలుగా ఇందులో ప్రదర్శించటం జరిగింది.

6. నలభై యాభై యేళ్ళ క్రితం తెలుగుదేశంలో హేమా హేమీలైన ఎందరో పరిశోధకులను తికమకపెట్టిన "తిల్లిక" అనే పదాన్ని చూద్దాం. శ్రీదీపం అనే అర్థంగల తమిళంలోని తిరు చ్చిళ్ళక్కు దీనికి మూలరూపం. "తిర్విళ్ళహై" అని అరవ వైష్ణవుల క్యవహారం, వ్రమిద అనే అర్థంలో 'తిల్లిక' గుంటూరుమండలం వాడుక. వైష్ణవంతోపాటు తమిళంనించి తెలుగునకు వచ్చిన పదాల్లో ఈ తిల్లిక ఒకటి. తిల్లిక, తిర్విళ్ళక అన్నపదాలుకూడా వాడుకలో కనిపిస్తాయి.

7. తరువాత 'సాని' అన్నపదం చరిత్రను వరికిద్దాం.

అధిపురాల్లు, ప్రభుభార్య, వేశ్య అనే అర్థాలలోనూ స్త్రీగర్భక

ప్రత్యయంగానూ ప్రచురవ్యవహారం గల ఈ 'సాని' ప్రాకృతంలోని "సామిణీ" నించి వచ్చింది. సంస్కృతంలో "స్వామిని" దీనికి మూలరూపం. అప్పసాని, అల్లసాని, చెలసాని, పెమ్మసాని, లకంసాని మొదలయిన తెలుగువారి గృహనామాలవృత్తరభాగమయిన 'సాని' ప్రాకృతంలో అశ్వసేనాధ్యక్షుడు అనే అర్థం గల సాహణీ, సాహణీ-లకు వికృతి. అశ్వసేన అన్న అర్థంగల సంస్కృత సాధనీశబ్దం వీటన్నింటికీ మూలం.

8. హర్తాళ: నమ్మకట్టడం, పనిమానెయ్యటం, కచ్చేరీలు కార్టానాలూ దుకాణాలూ విద్యాలయాలూ వగైరాలూ మూసివెయ్యటం, రాకపోకలు బండ్చెయ్యటం అని దీని అర్థం. దీనిని వైకృతంగా భావించి, హరిXతాల అనివిడదీసి, అన్ని వనులూ మానేసి, అన్నింటినీ మర్చిపోయి, కేవలం తాళాలు కొడుతూ హరిభజనచేస్తూ కూర్చుండటం అనేభావమే పనిమానటంలో పర్యవసించి యీ పలుకుబడి యేర్పడిందంటున్నారు వైష్ణవ వండితులు. శైవవండితులయితే హరిXతాళానించి విష్ణున్నం చెయ్యవచ్చు. కాని, హరిహరులకీ, తాళానికీ, బైటోభజనకీ ఇక్కడ నిమిత్తం లేదు. హర్తాలునే మరాఠీ గుజరాతీ భాషలలో హడతాళు అనిఅంటారు. ప్రభుత్వవిధానానికి ప్రజలంతా మూకుమ్మడిగా నిరసన తెల్పటానికి గుజరాతీయుడయిన గాంధీజీ వాడిన రాజకీయ బ్రహ్మస్థానంలో 'హ డ తా లు' ఒకటి సంస్కృతంలో హట్ట అంటే బజారువీధి అనిఅర్థం. దీనికి తాళం వెయ్యటం అంటే బండ్చెయ్యటమే హడతాలు. ఉత్తరహిందూస్థాన భాషలలోని శిథిల డకారం తెలుగులో రేఫగా మారేలక్షణాన్ని బట్టి ఒడియా - ఒరియా, ఒడిస్సా - ఒరిస్సాలవలె హడతాళు తెలుగులో హర్తాళ అయింది. ఇది హిందూస్థానీనించి ఇంగ్లీషులోకూడ వెళ్ళింది.

తెలుగుమాటల పుట్టుపూర్వోత్తరాలు

'శూరులజన్మంబు సురలజన్మంబును ఏరులజన్మంబు నెరుగనగునె' అని అన్నారుగాని గట్టిగా వ్యయత్తిస్తే అందరి పుట్టుకలను గూర్చి తెలుసుకోవచ్చు. సంస్కృత ప్రాకృతాది భాషలకు తప్ప దేశభాషలలోని పదాలకు వ్యుత్పత్తులు లేవని 'దేశీయ పండితులు' అంటూవుంటారు. కులగోత్రాల గొప్పతనం సంక్రమించకపోయినా, సమూహ పదవీ అబ్బకపోయినా, డబ్బా డాబూ కొరవడినా, సంఘంలోని ప్రతివ్యక్తికీ వ్యక్తిగత 'చరిత్ర' పున్నట్లే మనం మాట్లాడుకునే భాషలోని ప్రతీపదానికి పుట్టు పూర్వోత్తరాలుంటాయి. తెలుగు భాషలో తెలుగునకు సొంత మయిన దేశ్యపదాలూ పున్నాయి; ఇతర భాషలనుంచి ప్రతిష్ఠ కోసమో, ప్రయోజనంకోసమో, ఎరవు తెచ్చుకున్న మాటలుకూడా పున్నాయి. తెలుగుకాళ్ళ వాడుకలో వున్న వీటన్నిటినీ కలిపి తెలుగు మాటలుగానే చెప్పకోవాలి. ఈ మాటల పుట్టు కా పెంప కాలను గూర్చి శాస్త్రీయంగా నిరూపించే భాషావిజ్ఞాన విభాగాన్నే వ్యుత్పత్తి నిర్ణయం అంటారు.

తెలుగులోని వాకమాట దేశ్యమయితే తెలుగునకు జ్ఞాతిభాషలైన తమిళం, కన్నడం, మలయాళం, తుళు, కాడగు మొదలైన నాగరజనుల భాషలనించేకాక, కుష, కువి, గోండి, కొండదొర, తొద, పర్షి, నాయకీ, కాలామీ, వెంగు, మండ, కురుఖ్, మాల్తో, బ్రాహ్మణ మొదలయిన గిరిజనుల భాషలనించీ జ్ఞాతి పదాలను సేకరించి తెలుగు పదంతో సరిపోల్చి, ధాతు ప్రత్యయ విభాగం చేసి పుట్టుపూర్వోత్తరాలు నిర్ణయం

చేస్తారు. దేశ్యవదం కాకపోతే అది తత్సమమా! లేక తద్భవమా! లేక మరాటీ మొదలైన భారతీయ భాషల్నించి యెరవు తెచ్చిన అన్యదేశ్యమా! లేక ఇంగ్లీషు పోర్చుగీసు మొదలయిన యూరోపీయను భాషలనుంచి తెచ్చిన విదేశీయ వదమా! అనే దృష్టితో వ్యుత్పత్తి నిర్ణయం జరుగుతుంది. ఒక్కసారి సజాతీయ భాషలనిగించికూడా ఎరవు తెచ్చుకోవలసిన అవసరం కలగవచ్చు. తెలుగు దేశపు సరిహద్దులలోవుండి తెలుగుపైన తమ ముద్ర వేసిన వాటిలో తమిళ కన్నడ భాషలు చెప్పకోతగ్గవి. వీటి నించి తెలుగులోకి తెచ్చిన వదాలను సైతం దేశ్యతరాలుగానే పరిగణించవలసి వుంటుంది.

ఈ చూపుతో కొన్ని తెలుగు మాటల అట్టుపుట్టినవాళ్ళను పరిశీలిద్దాం. ఈ పరిశీలనను దేశ్యవదాలతో మొదలిడుదాం. 'ఉప్పతో తొమ్మిది పప్పతో పది' అని సామెత. తమిళ, కన్నడ, మలయాళ, శుభ, కొడగు. కోట, తొద భాషలలోకూడా 'ఉప్ప' అనే వాడుక. మధ్య భారతానికి చెందిన గదబ, కొలామి, నాయకి మొదలైన గిరిజనుల భాషలలో 'సుప్' అంటారు; పర్షి, కొండదొర మొదలైన భాషలలో 'చుప్' అని వాడుక. నాగర జనుల వాడుకలోని 'ఉప్ప' అనే మాటకంటే గిరిజనుల వాడుక లోని 'చుప్' లేక 'సుప్' ప్రాచీనమనీ యిదే మూలద్రావిడ భాషకు సమీపమనీ, వదాది చకారం లోపించగా తెలుగు, తమిళం, మొదలైన దక్షిణాది ద్రావిడభాషలలో అజాది రూప మైన 'ఉప్ప' ఏర్పడిందని చెప్పవచ్చు.

తర్వాత 'నృకం' అనే అర్థంకల 'మ్రాను' అనే తెలుగు మాటను గీసుకోరికే సుందూ మాటగా మార్చినట్లు

సంబంధించినవే. వృక్షజాతులనించి తయారుచేసిన ఔషధం మందు. తమిళంలో "మందు" కు "మరున్దు" అని అంటారు. 'మాకు' అన్నది ప్రాకుకు వికృతి. ఈ మ్యాకు, మ్యానుకు రూపాంతరం. మ్యాను, మ్యాకు - లకు బహువచన రూపం మ్యాకులు. 'మ్యానులు' అనరాదని వ్యాకరణ నియమం. 'ముసలి మానుల్' అనేచోట శ్లేషకోసం పాకులాడిన ఒకకవి ఎంత యిబ్బందిపడ్డాడో మనకు తెలుసు. ఇక్కడ "మ్యాను" అన్నదే చారిత్రకంగా సరైన రూపం, ప్రాకు అన్నది ప్రాకులు అనే బహువచన రూపంనించి తప్పుగా విరిచిన రూపం. తమిళ, మలయాళాల్లో మరం, కన్నడ తుళు, కొడగు భాషలలో 'మర' కొలామీ నాయకీభాషలలో 'మాక్' కొండదొర భాషలో మరాన్, కువిభాషలో మ్యాను; కుఇలో మ్రుహిను అన్నవి తెలుగు ప్రమానుకు జ్ఞాతిరూపాలు. తమిళ కన్నడ భాషలలోని 'మరంగల్' కు తెలుగులోని జ్ఞాతిరూపమే "ప్రమాంకులు"

ఇక సంస్కృతభవాల సంగతి ఆలోచిద్దాం. కవలపిల్లల్ని మనం "అమడలు" 'అమడ పిల్లలు' అనికూడా అంటాం సంస్కృతంలో జత అనే అర్థంగల 'యమల' శబ్దం దీనికి మూలం. పదాది యకారలోపంవల్ల "అమల" అయింది. ల, డ - లు పరస్పరం వినిమయ పర్ణాలు కాబట్టి 'అమల', 'అమడ' గా మారింది. బహువచన వ్యత్యయమైన 'లు' చేరి "అమడలు" అన్న రూపం సిద్ధించింది. సంస్కృతంలో పదాది యకారం ప్రాకృతంలో జకారంగా మారుతుంది కాబట్టి, ప్రాకృతంలోని "జమల" శబ్దంతో మనకిక్కడ ప్రసక్తిలేదు. దీనినిబట్టి 'అమడలు' అనేమాట సంస్కృతభవమని నిర్ణయించ

వచ్చు. కన్నడంలో ఇదే అర్థంగల 'అమళ, అవళ' అనే రూపాలుకూడా సంస్కృతభవాలే.

[తెలుగునకు మూలమాతృక అని పండిత పరిశోధకులు ఊహిస్తున్న మూల ద్రావిడ భాషలో రేఫం వదాదియందు ప్రవర్తిల్లదని నిర్ధారించారు. మరి సంస్కృత ప్రాకృతాది భాషల్లో రేఫవదానిని చాలచోట్ల వస్తుంది. ఇలాటి మాటలు తెలుగులోకి వస్తే ఏమవుతుందో చూడండి: సంస్కృతంలోని 'రథ' శబ్దాన్నే తీసుకుందాం. ఇది ప్రాకృతంలో 'రహో' అయింది. 'రథం' తెలుగులో 'అరదం' గా మారింది. అంటే రేఫకు ముందు ఒక అచ్చు వచ్చిచేరిందన్నమాట. తెలుగులోకూడా ప్రాచీనదశలో రేఫం వదాదిని వచ్చేదికాదని చెప్పటానికి ఇలాటి దాఖలాలు ఎన్నోవున్నాయి.]

కొన్ని ప్రాకృత శబ్దాలను పరికిద్దాం. [పాత కాలపు తెలుగు వదాలలో రెండో అచ్చు దీర్ఘంగా వుండదు. మరి రెండో అచ్చు దీర్ఘంగా వుంటున్న ఇతర భాషలనించి పదాలను తెలుగులోకి తెచ్చినపుడు ఏంజరిగింది? సంస్కృతంలోని "అందోల, కర్పూర, పృయాణ, ప్రవాళ, మంజూషా" మొదలయిన శబ్దాలు ప్రాకృతంలో 'అందోల, కర్పూర, పయాణ, వవాల, మంజూ సాలుగా కన్పిస్తాయి. ప్రాకృతాలనించి యివి తెలుగులోకి వచ్చినపుడు దీర్ఘాలుగావున్న రెండో అచ్చులన్నీ హ్రస్వాలుగా నూరి 'అందలము, కర్పరము, పయనము, వవడము మందనము' అన్న రూపాలు ఏర్పడ్డాయి. తరువాత తెలుగులో రెండవ అచ్చు దీర్ఘంగావున్న 'అమాన, బంగారము, బండారము, సంతోనము' వంటి రూపాలుకూడా ఏర్పడ్డాయి.]

‘కన్యాశుల్కం’ అని అర్థం. ‘భవదీయ శార్యమే ఉంకువసేసి కృష్ణ! పురుషోత్తమ! దేకానిపామ్ము వచ్చెదన్’ అని అంటుండి వలచి వలసించుకున్న రుక్మిణమ్మ. ప్రాకృతంలోని “నుంక” దీనికి సమీపమాతృక. పన్ను అనే అర్థంలో తెలుగువాళ్ళకి ‘నుంకం’ బాగా తెలుసు. ‘నుంకరి, నుంకంమెట్టు, నుంకరి కొండడు’ మొదలయినవికూడా మనకు సుపరిచితాలే. సంస్కృతంలోని ‘శుల్క’ శబ్దం వీటన్నిటికీ మూలం.

అంగ వంగ కళింగ కాంభోజ కాశ్మీర కర్ణాట కరూశకటక” అని యాభైయారు దేశాల వట్టికను వండితులు యేకరువు పెడ్తారు. వీటినే చప్పన్నారు దేశాలని అంటారు. “చప్పన్న” అంటేనే యాభైఅరు’ అని అర్థం. దీనికి “అరు” అనే తెలుగు మాటను అదనంగా చేర్చి చప్పన్నారు దేశాలని వ్యవహరిస్తారు కాని ‘చప్పన్న దేశాలు’ అనే వాడుక కన్పించదు. ‘ఛప్పన్న రాజనుతులు’ సీతమ్మ స్వయంవరానికి వచ్చినట్లు మొల్లమ్మ చెప్తున్నది. ‘ఛప్పణ్ణ’, ‘ఛప్పన్న’ - అన్నవి ప్రాకృతభాషా రూపాలు. యాభైయారు, అనే అర్థంగల షట్ వంచాషట్’ అన్న సంస్కృత పదం వీటికి మూలరూపం,

రంకులరాట్నాని చూడండి : ఇది చక్కాకార గమనం గల దోలల సంపుటి. జాతరలలో, సంబరాలలో రంకులరాటం యెక్కాలని తెలుగువాళ్ళు అందరూ కాకపోయినా చాలమంది సరదాపడతారు. దీనికి ‘గుండ్రంగా తిరుగు’ లేక ‘కంపించేది’ అనే అర్థాలు గల ప్రాకృతభాషలోని “రంభోల్, రంభోలియా” అనేవి సమీపమాతృకలు. ఆవభ్యంశ భాష లో సై తం గుండ్రంగా తిరగటం’ అనే అర్థంలో ‘రంభోల్’ పదం కన్పిస్తుంది

ఈ 'రంభ'ల తెలుగులో 'రంకుల' అయి రాటంతోకలిసి 'రంకుల రాటం' గా తయారయింది. 'రంకుల' ను బహువచనంగా భావించి 'రంకు' ను విడదీశారు. 'ఇక్కడేదో దురర్థం వస్తుందనే భయంవల్ల ఆధునికులు వడ్డ ఆరాటం కారణంగా 'రంగుల రాటం' గా మారిపోయింది. 'రాటం' కూడా తెలుగు మాటకాదు. ప్రాకృతంలో ఇదే అర్థంగల 'రహట్ట' లేక 'అరహట్ట' దీనికి మూలం. అవభాగంశ అర్థమాగధీ ప్రాకృతాలలో 'రహట్ట' జైన మహారాష్ట్ర భాషలో 'అరహట్ట' అనే రూపాలున్నాయి. నీరుతోడే చక్కాకారపు యంత్రాన్ని పాలీ, సంస్కృతాలలో 'అరమట్ట' అని అంటారు.

'పైన వటారం లోన లోటారం' అన్న నానుడి మనమంతా వింటున్నదే. ప్రాకృతంలోని 'వట్టాఆరం', 'వట్టారం' వటారానికి సమీపమాకృత. వట్టుతెరలు దించిన భవనం అనే అర్థంగల సంస్కృత 'వట్టాగర' శబ్దం దీనికి మూలమాతృక. ఇక 'లోటారం' సంగతి చూద్దాం. 'లోట్టాఆరం, లోట్టారం' అనే ప్రాకృత రూపాలు - మట్టియిల్లు అనే అర్థంగల సంస్కృత 'లోష్ఠాగర' శబ్దానికి వికృతులు. ప్రాకృత వదమే తెలుగున లోటారంగా మారింది. 'అర్థహీనమయిన ఆడంబర మని యీ నానుడి కర్తం. 'పటహారవం, లోష్ఠారవం' అన్న శబ్దాలు మార్పు చెంది తెలుగులో 'వటారం, లోటారం' గా అయ్యాయని కొందరంటారు.

ఇక మధ్య ప్రాచ్యభాషలనుంచి వచ్చిన కొన్ని మాటల చరిత్ర. ['బంగారుపోగు', 'బంగారు మొలామా వేసిన దారం' అనే ఆరాలలో తెలుగులో 'జెరార్ జెర్జర్ జెల్జర్' అన్న

రూపాలు వ్రసిద్ధాలు. పారసీభాషలో 'జర్నల్' అంటే 'బంగారు పోగు' అని అర్థం. 'బంగారుపూత లేక బంగారు అల్లికవని అనే అర్థాలున్న 'జర్నల్' అనే పారసీవదం ఉర్దూద్వారా తెలుగులోకి వచ్చి 'జలపోననం' గా మారింది; దీనికి 'జలం' తో సంబంధం లేదు.]

'ముద్దాయి' అంటే దోషి, వ్యతివాది అని తెలుగువాళ్ళ వాడుక. ముద్దాయిల తరపున ఫలానా ప్లీడరుగారు వకాలతు పుచ్చుకున్నా' రనీ, ముద్దాయిలు నిర్దోషులని తీర్పు చెప్పారనీ చదువుతూ వుంటాం. దీనికి సమీపమాతృక అయిన ఉర్దూలో 'ముద్దాయి' కి వాది అని అర్థం. మూలమాతృకలయిన అరబ్బీ పారసీ భాషల్లో కూడా 'ముద్ద ఈ' అంటే వాది అనే అర్థం. తెలుగులో మౌలికార్థం పూర్తిగా తార్కారయింది.

అపుడపుడు తాలూకా కచేరీని చూడక తప్పదు. పాట కచేరీకి వెళ్తుంటాం. సంగీత కచేరీలు చేస్తుంటారు. అంటే కచేరీని మనం ఆఫీసు, సభ - అనే అర్థాల్లో వాడుతున్నామన్న మాట. కార్యాలయం అనే మూలార్థం గల మరాఠీలోని కచేరీ దీనికి సమీపమాతృక. ప్రాకృతంలోని "కచ్చా అర - " సంస్కృతంలోని 'కృత్యాగార' — దీనికి మూలమాతృకలుగా చెప్పవచ్చు.

దువ్వెన అనే అర్థంగల వన్ని, వన్నె, వన్య, వైన - అన్న మాటలు ఒరిస్సా దేశానికి సరిహద్దులోవున్న శ్రీకాకుళం, విశాఖ పట్టణం జిల్లాలకూ, తూర్పుగోదావరి జిల్లా తూర్పు పొంతాలలోని కొన్ని వరాలకూ వరిమితమయిన మాండలికాలు. ఒరియా భాష

నించి యివి యెరవు తీసుకోబడ్డాయి. జుత్తు దువ్వుకోటానికి వాళ్లే పామువడగ ఆకారంలో కొయ్యతో చేసిన వుపకరణం అనే అర్థంగల ఒరియా 'ఫణయూ' శబ్దం వీటికి సమీపమాతృక. ప్రాకృతంలో దువ్వెన అనే అర్థంలో 'ఫణగ, ఫణయ' రూపాలు వున్నాయి. వీటన్నిటికీ మూలమయిన సంస్కృతంలోని 'ఫణా' అన్న శబ్దానికి పాము వడగలాగావుండే కొయ్యముక్క అని అర్థం.

[భీమావిలాపంలో భామాకలాపం మనకు పరిచితమైన రూపకం. ఈ "భీమా" హిందీ 'భీమా' నించి తెలుగులోకి వచ్చిన పదం. వంజాబీ, ఉర్దూ భాషల్లో 'బీమా', బెంగాల్ ఒరియాలలో 'బిమా' గుజరాత్ సింధీ భాషలలో 'విమో', మరాఠీ భాషలో "విమా" అని అంటారు. పాఠానీ భాషలో భయం అనే అర్థంగల 'బీమ్' దీనికి మూలరూపం. "భీమా కంపెనీ" అంటే భవిష్యత్తును గూర్చిన భయాన్ని పోగొట్టే అర్థిక సాహాయ్యంచేసే సంస్థ అని దీని తాత్పర్యం. "భీమ" శబ్ద సాదృశ్యంవల్ల ఇది "భీమా కంపెనీ" అయింది.]

ఇక పోర్చుగీసు భాషనించి వచ్చిన 'బార్బి' అనే మాటను చూద్దాం. "బకెట్" అని దీని అర్థం. ఇది విగాఖ శ్రీకాకుళం మండలాలకు పరిమితమయిన విశిష్టమాండలికం. మార్పుగోదా పరి కొన్ని ప్రాంతాల్లో మాత్రం బార్బి వాడుకలోవుంది. పశ్చిమ గోదావరిలో బార్బి అంటారు. గంజాం, కోరాపుట్టి జిల్లాలలోని తెలుగువాళ్ళు బార్బి అంటారు. అటునుంచి బెంగాలువైపు పోనూపోనూ, "బార్బి" అని అంటారు. 'బార్బి' అనే పోర్చుగీసు పదం దీనికి మూలం. అలమారు అల్లీ సిన్హా, హరదాస్,

గమేలా, బొత్తాం, బొప్పాయి మొదలైనవి కూడా పోర్చుగీసునించి వచ్చినవే. ఇలాగే, నూట్ కోల్, పంపరమాన, బత్తాయి మొదలయిన మాటలు, నూట్ ఫోల్, పాంపెల్ మూన్, బతావియా అనే డచ్చి మాటలనించి యేర్పడ్డవి, "వంటిల్లు" అనే అర్థంగల 'కుసిని' ఫ్రెంచి భాషాపదం. అరణ్యమెంటు, అనువతి, ఇనుకోలు, కనిస్తీపు, దనుకు, దిరీసు, లవణసు, వుయిలు, సీకు ఇత్యాది పదాలు క్రమంగా ఇంగ్లీషు లోని అరేంజిమెంటు. అస్పిటల్, స్కూల్, కాన్స్టబుల్, డెస్క్, డ్రెస్, అలవెన్స్, విల్, సిక్ - అన్న పదాలకు వికృతాలు.

మలయన్ భాషనించి వచ్చిన పదాలు కొన్ని తెలుగులో లేకపోలేదు. వీటిలో కప్పలి, జోంగు, వల్లి వలికా, సమ్మాన్-అన్నవి కొన్ని. హరవిలాసకృతిభర్త అవచి తిప్పయ్యసెట్టి.... శరధిన్ కప్పరి జోంగు వల్లి వలికా సమ్మాన్ దెప్పించు నేర్పరి....' అని చెప్తున్నాడు శ్రీనాథుడు. ఇవన్నీ ఒక రకమైన ఓడలు. మూడు పలకల పడవ అనే అర్థంగల సమ్మన్ అనే మలయా పదం ఇందాక చెప్పిన 'సమ్మాన్' కు సమీపమాతృక. చైనా భాషలో సమ్ అంటే మూడు, వన్ అంటే పలక అని అర్థాలు. అంటే మూడు కొయ్యపలకలలో అమర్చిన పడవ అని వ్యుత్పత్తి.

సజాతీయ భాషలనించి యేరపు తెచ్చిన పదాలు కొన్ని వందలు తెలుగులో వాడుకపడ్డాయి. ఇలాటి వాటిలో కన్నడం నుంచి వచ్చిన హెగ్గడి అనేమాట ఒకటి. ద్వారపాలకుడు, కావలి వాడు అని దీని కర్థాలు. హెగ్గడికత్తె, హెగ్గడికాడు అనే రూపాలు గూడా తెలుగులో వాడుకలో వున్నాయి. పేర్ కద అను రెండు

తెలుగులోని తిరుకట్టె, తిరుచూర్ణం. తిరుమణి, తిరుమాళిగ, తిరు
వరంగం, తిరువారాధన, తిరువీధులు - మొదలైన మాటలలోని
'తిరు' శబ్దం తమిళం నుంచి వచ్చింది, తిరు శబ్దానికి అనలు
మాలం సంస్కృతంలోని శ్రీ శబ్దం.

తెలుగు మాటల వ్యుత్పత్తి వివరణం అనే మహాసింధువులో
ఇది ఒక బిందువు మాత్రమే

అనుచితవిభాగమూ : కొన్ని వ్యక్తినామాలు

“షికి పెనిమిటి ధర్మరాజుఅమ్మ, మువ్వమల్తాన్ మా మంచిదీవుండాది. కనిస్తీపుగారి కూతురికి వకటిముక్కా ఇచ్చాన్....” - అంటాడు గుడ్డలమ్మేసాయిబు గురజాడ అప్పారావు గారి కన్యాశుల్కరూపకంలో. కనిస్తీపు, కనిస్తీబు - అన్నవి కళింగాంధ్ర వ్యవహారంలో విశేషప్రచారంలో వున్నమాటలు. కొంతవరిరక్షకుడనే అర్థంగల ‘కాన్స్టబుల్’ (Constable) అన్న ఇంగ్లీషుపదం కళింగాంధ్రుల వుచ్చారణలో ‘కనిస్తీపు’ గా మారింది. ‘కాన్స్టబుల్’ లోని అవయవికమయిన చివరిలకారం తెలుగులోని బహువచన ప్రత్యయమయిన ‘లు’ వర్ణంతో అభిన్న మనే భ్రాంతికలగటం మూలంగా లకారప్పాల్లు ఎగిరిపోయి కనిస్తీపు మిగిలాడు. బిగుతైన రవిక అనే అర్థంగల బాడీస్ (bodice) అనే ఇంగ్లీషుపదం మరోరకమయిన మార్పునకు లోనయింది. “బాడీస్” పదం చివర విన్పించే ‘స్’ కారధ్వనిని ఇంగ్లీషు భాషలోని బహువచన ప్రత్యయంగా భ్రమపడి వికవచనరూపంగా “బాడీ” అన్నమాటను తెలుగులో స్పష్టించారు. ఇలాగే కామర్స్ (commerce) ను కామర్లుగా భావించి వుచ్చరించటంకూడా భ్రాంతిజనకమే.

ఇంగ్లీషుభాషలో a, an అన్నవి అనిర్దిష్టపదాలు (indefinite articles.) పదాదిని స్వర్చ్ఛారణగల పదాలకు పూర్వం ఎన్ (an) అన్నదీ, వ్యంజనచ్ఛారణగల పదాలకు పూర్వం ఎ (a) అన్నదీ చేరుతూవుండటం అంగభాషా ముద్రాధ.

క్రీడావర్యనేకకుడు అనే అర్థంకల సంపైర్ (numpire) అన్న పాతకాలపు ఇంగ్లీషుపదం ఎ (a) అనే అనిర్దిష్టపదసన్నివేశంలో (an umpire) గా మారి అంపైర్ (umpire) అన్న కొత్తరూపం అవతరించింది. ఇంగ్లీషులోని నేడర్ (nadder), నేప్రన్ (napron). నాగర్ (nauger) అన్న ప్రాచీనరూపాలలోని పదాది నకారం అనిర్దిష్టపదానికి అనుసంధించబడటంవల్ల క్రమంగా adder, apron, auger, అన్న అజాది రూపాలు కృతకంగా రూపాందటాన్ని తప్పగా సర్దుబాటుచెయ్యటానికి ఉదాహరణంగా ఉద్ధరించవచ్చు. నిక్ నేమ్ (nick name) అన్నమాట పైన పేర్కొన్న మూడింటికి విపరీతరీతిలో తయారయినపదం. ఇచట అజాదిరూపమే ప్రాచీనం. నకారాంత అనిర్దిష్టపదసన్నిధిలో ఏక్ నేమ్ (eke name) అన్న ప్రాచీనరూపాన్ని తప్పగా సర్దుటం వల్ల a nick name అన్నమాట సిద్ధించింది: నిక్ నేం అంటే అందరికీ తెలుసు. ఏక్ నేమ్ (eke name) అన్నా ఇదే అర్థమే; పరిహాసం కోసమో పరిచయాలివ్వటానికే పెట్టిన అదనపు అర్థ పేరును నిక్ నేమ్ అంటాము. కొన్ని శబ్దాల యధార్థస్వరూపం తెలికపోవటం, మరికొన్ని శబ్దాలరూప సాదృశ్యప్రభావం వడటం మూలంగా వీటిని అటూ యిటూ మార్చి, కొంత కొత్తచేర్చి, లేక పాతనీ కొత్తనీ పేర్చి, యిలాటి మాతన పదాలను సృష్టించటం తటస్థమైంది.

తెలుగుభాషలోనూ ఇలాటి తప్పవిరుపువల్ల ఏర్పడ్డరూపాలు కోకొల్లలు. ఈగలు, ఏనుగులు, కొలకులు, చిలుకలు-మొదలగు బహువచనరూపాలలోని పుత్తరభాగాలయిన - కలు / - కులు, - గలు / - గులు అన్నవి బహువచన వ్యత్యయాలనీ, తత్తత్సూర్య భాగలే ప్రాచీనపాత రూపాలనీ వ్యత్యయగత అద్యకరణ ప్రాతి

పదికల్లో చేరటం జరిగిందనీ, ఈగ, ఏనుగు, కొలకు, చిలుక-
ఇత్యాదిరూపాలు ఈ అనుచిత విభాగానికి ఫలాలనీ శాస్త్రకారులు
నిరూపించారు. “రామునితో కపికిశోరుండిట్లనియే” అన్న
వాక్యాన్ని రాముని-తోక-పీక-చోరుండిట్లనియే అని వ్యవధాన
వివేకంలేకుండా తబ్బిబ్బుగా చదివితే నవ్వులపాలు కాకతప్పదు.
లాభంబు ధర్మముఖ్యముగా భరవడి....’ అన్న శాంతి పర్వస్థ
పద్యాన్ని ‘గాభరవడి’ చదివితే మనం గాభరాపడాల్సి వుంటుంది.
ఒక్కొక్క మరీ డబ్బా టీ చక్కటిగాన నగుననియే....’ అన్న
అశ్రమవాసవర్వాంతర్గత పద్యభాగాన్ని ‘డబ్బాటు X ఈచక్కటిన్
అనికాకుండా తప్పగా విరిచి చదివితే డబ్బానిండా టీ తయారవు
తుంది. ఎవడో ఒకడు ‘మూలబలము సంతుష్టంబై లాలిత
మగు....’ అన్న శాంతిపర్వస్థపద్యంలో ‘బైలా’ వుందనీ తిక్కన్న
గారికి ఇంగ్లీషు కొట్టినపిండి అనీ వాదిస్తే యేంచేస్తారు మీరు? ఈ
పద్యపాదాలు తమాషాకోసం తప్పగా పదచ్ఛేదంచేసి చదివిన
వనుకోండి. అవ్యుత్పన్నుల తబ్బిబ్బులకేం గాని, వ్యుత్పన్నుల
తడబాటుచూడండి. ‘అవంచగొడ ధాత్రీపదంబెవ్వాని కసి
వారుగా నేగునట్టి బయలు....’ అన్న మనుచరిత్రావతారికా పద్య
పాదాన్ని ‘ఎవ్వానికి’ X అసివారుగా నేగునట్టి బయలు అని వివ
రించడానికి మారుగా యతివిషయాన్ని చూచుకోకుండా
‘ఎవ్వాని’ X కసివారుగా నేగునట్టి బయలు’ అని తప్పగా విరగ్గొట్టి
“కసి” అంటే అల్పార్థకమనీ అసివారుకు కసివారు మూలరూప
మనీ వ్యాఖ్యానించిన పండితమనుష్యులు దావరించటం తెలుగుల
దురదృష్టం. తస్మాత్ జాగ్రత!

ఏవో సాధారణరూపాలు కాకుండా నిత్యవ్యవహారంలో వుండే
తెలుగు వ్యక్తి నామాలను పుదాహరణలుగా పేర్కొంటూ ఈ పుస్తకం
CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

చితవిభాగ వ్యభావాన్ని నిరూపిస్తే శ్రోతలకు సులువుగా, సుకరంగా విషయం సుబోధం అవుతుందనే వుద్దేశ్యం ఈ ప్రసంగానికి ఆధారభూమి.

తిరువతి వెంకన్నతో మనచర్చను మొదలుపెట్టదాం వెంకడు, వెంకన్న, వెంకప్ప, వెంకమ్మ, వెంకయ్య, వెంకాం, వెంకాయ, వెంకువంతులు, వెంకోజి మొదలగు వ్యక్తినామాలు మనదేశంలో ప్రసిద్ధం. జానపదుల 'ఎంకి' నందూరివారికి నచ్చింది. వేంకటశబ్దంనించి కత్తిరించిన రూపం పైవాటికి మూలం. ఇది వేంకటఅనే సంస్కృతశబ్దంనించి వచ్చిందంటారు కుండలాలపండితులు కొందరు. దీన్ని వేం + కట అని విడదీసి వేం - పాపాలను, కట - పరిహరించేవాడు కాబట్టి తిరుమల తిరువతిలో వేంచేసిన ఏడుకొండలస్వామి వేంకటరమణుడుగా, వేంకటేశ్వరుడుగా సార్థకనాముడైనాడని పండితులు వ్యుత్పత్తిని ప్రతిపాదిస్తారు. అయితే వేంకటశబ్దం ప్రవృత్తివరంగా తప్పు వ్యుత్పత్తివరంగా సంస్కృతపదంకాదు. ఇది 'వెంగడం' అన్న తమిళపదానికి అర్థాంతరంగా పండితులు కావించిన సంస్కృతీకరణం అంటారు పరిశీలకులు కొందరు. చూస్తే యీరెండోవక్షమే వాస్తవమనిపిస్తుంది. వెంగడం అంటే తెల్లటి కొండ - శ్వేతాద్రి అని అర్థం. శ్వేతాచలపతి, శ్వేతాద్రి నిలయ అని సప్తగిరి వాసుణ్ణి భక్తకోటి పరికిరించటం పరిపాటికదా! శ్వేతాద్రిని "బొలికొండ" అనికూడా అంటారు. 'వెళ్ + డం' అని 'వెంగడం' విరువు. 'వెళ్' అంటే తెల్లటి, 'కడం' అంటే కొండ లేక ప్యాంతం. ఈ 'వెళ్' - అనే మూలద్రావిడ ధాతువునకు తెలుగులో వెలయు, వెలవెల, వెలి, వెలుగు, వెలుతురు, వెల్ల, వెలువ - ఇత్యాదులు వరంపరానంది జన్మరూపాలు, తెల్లటివైన

వెండి, వెన్న, వెన్నెల - అన్న తెలుగు పదాలు కూడా 'వెళ్' మూలధాతుజన్యాలు. వెంగడశబ్దానికి పూర్వం శ్రీశబ్దవసమయిన తమిళ 'తిరు' శబ్దాన్ని చేర్చగా తిరువెంగడం, తిరువెంగన్న వంటి వ్యక్తినామాలు తయారయ్యాయి. వెంగమాంబ, వెంగయ్య వెంగళప్ప, వెంగళరావు, వెంగళరెడ్డి మొదలగు పేర్లు తెలుగు దేశంలో వైష్ణవవాసనకు గుర్తులుగా, వడ్డీకాసులవాని కత్తికి వ్యత్యక్తమూర్తులుగా స్రవర్తితమవుతూ వున్నాయి. వెంగడయ్యయే తెలుగున వెంకటయ్య అయినాడు. "వెంకట" నించి 'వెంక' ను కత్తిరించి అమ్మదులు చేర్చుటవల్ల పైరూపాలు సిద్ధించాయి. అంతేకాని వెంకట శబ్దానికి సంస్కృతపండితులు చేసిన విరుఘా చెప్పిన వ్యుత్పత్తిచరిత్రగతికీ, శాస్త్రపద్ధతికీ సంవాదులుగా కన్పించటంలేదు.

ఇక. అయ్యగారివెంటే అమ్మగారున్నా తిరువీధులు వేం చెయ్యవలసిందేకదా! అల్లదిగో, అటుచూశారూ, అవిడే అలి వేలమ్మగారు: 'అలర్ మేల్ మంగైతాయార్' అన్నది తిరుమల తిరువళికి దిగువన. తిరుచానూగు లేక అలమేలుమంగపురంలో వెలసిన అమ్మవారిపేరు. తామరపువ్వుమీద కొలువుతీరిన దొడ్డ అమ్మవారు అని దీనిఅర్థం. మరి, లోకమాత పద్మాలయకదా! ఇంతపెద్దపేరూ అలివేలు, అలమేలుమంగమ్మ, మంగమ్మ, మంగతాయారు, తాయారమ్మ - వెరసి అయిదు వ్యక్తినామాలుగా వాడుకపడింది. 'అలర్ మేల్' అన్నభాగం అలమేలుగా కత్తిరించ బడి, అచ్చులమధ్య మ-వ-లు పరస్పరం వినిమయ వర్ణాలు కావున అలివేలు' అన్న వ్యక్తినామం సిద్ధమయింది. మంగరాజు అన్నపేరుకూడా మంగమ్మ వ్యుత్పత్తి.

తరువాత 'చలం' గారిని గూర్చి: అరుణాచలం, కోటాచలం, భద్రాచలం, వెంకటాచలం, శేషాచలం, శోభనాచలం, సింహాచలం - అనే వ్యక్తినామాలు తెలుగునాట ప్రసిద్ధం. నిజానికివన్నీ ఆయా కొండకొమ్ములమీద నెలకొన్న కొన్ని క్షేత్రాల పేర్లు. అద్రి, గిరి - అనేపదాలు అచలశబ్ద సమానార్థకాలుగా వుత్తరభాగంలో చేరుతూవుండటంకూడా కద్దు, గరుడాద్రి, భద్రాద్రి, మాల్వాద్రి, వెంకటాద్రి, వేదాద్రి, శేషాద్రి, శోభనాద్రి, సింహాద్రి, వజ్రగిరి, వేంకటగిరి, వేదగిరి, శేషగిరి - వంటి వ్యక్తినామాలుకూడా వాడుకలో వున్నాయి. చాటుపులచాటున దాక్కున్న వర్ణతాలుగాణ్ణి శ్రీవర్ణత ప్రభావానికి చిహ్నంగా చెప్పకొవచ్చు. ఈ సంస్కృతం హడావిడితో పడలేక అచ్చతెలుగును ఆశ్రయించారు కొంతమంది. అప్పల కొండాయమ్మ, ఏడు కొండలు, కొండయ్య, కొండలరావు, కొండారెడ్డి, కొండుభొట్లు, కొండోజు, తిరుమలకొండయ్య, బొలికొండప్ప, మాలెకొండయ్యలు ఇందుకు తార్కాణంగా కనిపిస్తారు.

సత్రైకాలపు చాదస్తాలూ, చేంతాడు సమాసాలూ, నేటి కాలంలో అట్టే పనికిరావు కాబట్టి అరుణాచలం వగైరాలూ 'చలం' గా మారి కూర్చున్నారు. ఇదేమయ్యా అంటే సంక్షిప్తత అని సమాధానాలిస్తారు: సౌలభ్యం అని సమర్థిస్తారు. "వేంకటాచలం" అన్నదానికి 'వెంకట + అచలం' సరియైన విరువనీ, ఇది సవర్ణదీర్ఘ సంధిఅనీ, అచలం అంటే కొండ, కదలనిది అనీ తెలుగుమాట్టారు చెప్తాడు. కదిలే శాలి అవటం వల్లకాబోలు వట్టి "చలం" అనే పేరే మనకు బాగా పరిచితం. "చలం" అన్న సంక్షిప్త నామం చనువునుబట్టి, సందర్భాన్నిబట్టి యీనాటి వాడుకలో అదానుగా యిదరికీ సమపాళంగా పరిమింది. దీర్ఘత

నచ్చని 'వెంకటచలం' లు కొందరు తరచుగా తారసపడు తూంటారు. అరుణాదులనించి జబర్దస్తీగా విడాకులు వుచ్చు కున్న 'చలం' మరెవరో చొక 'అయ్య' ను తోడుతెచ్చుకుని చల మయ్యగా మారి కూచుంది. చలమాజీ, చలమాజీరావు అన్న పేర్లుకూడా అడపాదడపా వింటూవుంటాం. నవరత్నసంధి రూల్సు పాటించి తీరాలన్న మా తెలుగుమాస్టారి పేరు చలమయ్య. ఈ చలమయ్యకు తోడుబోయిన యింకోవ్యక్తి "చలవతి". 'చలం' క్షేత్రనామనించి యేర్పడితే 'చలవతి' వెంకటాచలవతి, శీషా చలవతి - వంటి క్షేత్రమూర్తి నామాలనించి అనుచితంగా విడివడ్డ రూపం. వాస్తవానికి "అచలవతి" అని అనాలికదండీ; కాని దేశంనిండా చలవతిరావులు అనంభ్యాకంగా వున్నారు. తిమ్మ రాజును కన్నడంలో తిమ్మరును అంటారు. గణం కక్కుర్తివల్ల ఒకచాటువులో ఈయన 'తిమ్మరు' అయ్యాడని మనకు తెలుసు.

ఇక "చారి" గారి సంగతిచూద్దాం. వీధిలో కాలుపెడితే చాలు చారి గారు మనకు చాలసార్లు కన్పిస్తూవుంటారు. ఈయన అసలుపేరు అనంతాచారిగారు. మంచి ఆచారంగలవ్యక్తిని ఆచారి అనవచ్చు. కాని, ఈ ఆచారివదం ఆచారశబ్దసంబంధి కాదు; పోతే, అధ్యాపకార్థంగల 'ఆచార్య' కు వికృతి; ఇదే దేశంలో కొన్ని తెగల పట్టపుపేరుకూడా. అరవైవాలుగు కళలు అన్నింటిలోనో, లేక యేవో కొన్నింటిలోనో, మరీ వోపిక లేక పోతే ఒకదానిలోనో, అరలోనో ఆరితేరిన వ్యక్తి ఆచార్యుడు; ఇది తెలుగు ప్రత్యయం చేరిన రూపం. దీనికి బహువచనరూపమూ, పూజ్యతలో ఏకవచన రూపమూకూడా "ఆచార్యులు". ఉచ్చారణత్వరవల్ల కొన్ని సమయాల్లో "ఆచార్లు" అనికూడా అంటారు. పశ్చాన్నిర్వాణ రీతిలో 'ఆచార్లు' కు ఏకవచన రూపం 'ఆచారి'.

“అచార్” అనే హలంతరూపం కూడా వాడుకలో వుంది. ఈ “అచారి” గారు ‘చలం’ గారిలాగే అనుచిత విభాగానికి పాల్పడి, తొలివర్గాన్ని బేషరతుగా వొదులుకొని ‘చారి’ గా మారిపోయారు. ఈయన అత్యాధునిక రూపం ‘చార్’ గా కన్పిస్తుంది. ‘అనంత’ అచారి’ ‘అనంతాచారి’ అనే వాస్తవస్థితి మరుగున పడిపోయింది.

తరువాతి పెద్ద మనిషి మాస్టర్ లై న ‘మణ్యం’ గారు. “సుబ్రహ్మణ్య” పదం వీరికి మూలమూర్తి. బ్రహ్మపదార్థం అంటేయేమిటో దాని అన్నివైసాలను గూర్చిన ఖణ్ణమయిన వరిజ్ఞానం, లేక బ్రాహ్మ్యభిమానం గల వ్యక్తి “బ్రహ్మణ్యుడు” అని వ్యుత్పత్తి. ఈ బ్రహ్మణ్యులలో వరిమృదు “సుబ్రహ్మణ్యుడు” కార్తికేయ కుమారస్వామికి “సుబ్రహ్మణ్య” డన్నది సార్థకనామ మని సాహిత్యం చాటుతుంది. సుబ్రహ్మణ్యస్వామి భక్తులు తమ పిల్లలకు రాతలో “సుబ్రహ్మణ్యం” అనే పేరు పెట్టటం, పుచ్చారణలో “సుబ్రహ్మణ్యం” అని పిలవటం మామూలు. తమిళంలో “శుప్పిర మొణియం” అంటారు. తమిళవాసన వల్లనూ, శైవమత ప్రాచుర్యంవల్లనూ తెలుగులో ‘సుబ్రహ్మణ్యం’ లు ఎక్కువయ్యారు. ఈ సుబ్రహ్మణ్యంగారు మాటల్లోనూ, చేతల్లోనూ మహాపాదువు మనిషి. అందువల్ల, ఒకానొక శుభోదయవేళ ఆయన “మణ్యంగ” గా మారిపోయారు. “సుబ్రహ్మణ్యం” లో ఉత్తరభాగం లోపించగా శేషించిన పూర్వ భాగం ఆధారంగా సుబ్బన్న, సుబ్బమ్మ, సుబ్బాయమ్మ, సుబ్బి, సుబ్బులు లాంటి పేర్లుకూడా ఏర్పడ్డాయి. ఈ “సుబ్బ” కు దావలా నలవలా కత్తాదులు చేరి సుబ్బరత్నం, సుబ్బరామయ్య, సుబ్బలక్ష్మి, రామసుబ్బమ్మ, వెంకట సుబ్బయ్య వంటి శివకేశవ బేదం లేని సుబ్బరాత్మక గ్రూపులు అవతరించాయి.

ఈ సందర్భంలో శుద్ధ శైవమూర్తులను పరామర్శించటం మంచిది. సంజయ్య, సంజరాజు, సంజరును - అన్నపేర్లు శైవ సంప్రదాయాన్ని వ్యక్తికరించే వ్యక్తినామాలు. రాయల ఏమలో జంగలలో ప్రచురమైన పేర్లని. "సంజాండ" అన్న కన్నడ శబ్దానికి క్లుప్తీకరణం "సంజ". కన్నడంలో "సంజ" అంటే విషం. 'ఉడ్డో' అంటే మింగినట్టి అని అర్థం. "సంజాండ" విషంతిన్నవాడు, దేవదానవులు కీరసాగరాన్ని చిలికినప్పుడు వుట్టిన హోలాహలాన్ని మింగిన దేవుడని తాత్పర్యం ఇలాటిదే "ఉలహముండాన్" అనే వైష్ణవనామం. "ఉలహముండాన్" అన్న పదానికి లోకాన్ని మింగి పొట్టలో భద్రపరిచినవాడు. అంటే అమ్మ యశోదమ్మకు నోటిలో విశ్వాన్ని చూపించిన బాలకృష్ణుడు అని భావం.

చివరివారు సడకయ్యగారు. వీరు పరమ మాహేశ్వరులు. షట్కల శివపూజా ధురంధరులు. "ఓం నమశ్శివాయ" అనే షడక్షర సముదాయం శైవులకు పరమపవిత్ర మంత్రం. "నమశ్శివాయ" అన్న పంచాక్షరీ మంత్రమహిమలైన పంచాక్షరయ్యలు కూడా శైవప్రపంచంలో చాలమంది. ఈ పంచాక్షరయ్యను చూచి షడక్షరయ్య తానూ అంతపాడుగూ ఎదగాలని షడాక్షరయ్యగా కూడా మారాడు. "షడక్షరయ్య" లోని తొలి మూడక్షరాల వికృతరూపం సడకయ్య.

ఇలాగ వదాలను తప్పుగా విరిచి వ్యవహరించడాన్ని "అను దిశవిభాగం" అని అంటున్నాము. ఇంగ్లీషులో misdivision; wrong splitting; incorrect breaking అని అంటారు; రాషా విజ్ఞాన పరిభాషలో "సిలాబిక్ మెటానాలిసిస్ (syllabic metanalysis)" అని స్పష్టపరుస్తారు.

ఆంధ్రుల 'అణా' అనలుకథ

"తన్వీ శ్యామా శిఖరిదళనా పక్వబింబాదరోష్ణీ
 మధ్యే శ్యామా చక్రహరిణీ ప్రేక్షణా...."

అది అలనాటి మాళవదేశపు రాజధాని శ్రీవిగాలమైన ధారా
 నగరం. నగరంలో నాగవాసపు పేట. పేటలో సూత్రవట్టి
 నట్లున్న ఒక సూర్యవీధి. ఆవీధిలో యెత్తరగుల అద్దాలమేడ.
 మేడ వసారాలో పాలనురగలాంటి రత్నకంబళం. దానిమీద
 దంతపువని నగిషీలుపెట్టిన వ్యాసవీరం. వీరం ముందు
 కూచుని వందొమ్మిదేళ్ళ పడుచుపిల్ల యేవేవో శ్లోకాలు వల్లెవేస్తూ
 వుంది.

తాంబూలవల్లి వరిణద్ధపూగా స్వేలా లతాలింగితచందనాను
 తమాలవతాన్తరణాను రంతుం ప్రసీద శశ్వన్మలయస్థలిమ

భవభూతి కాళిదాసు కలిసి ఏచ్చాపాటి మాటాడుకుంటూ
 అదే వీధిమ్మట వెడుతూ, వీనులకువిందైన కావ్యగానం ఆలకించి
 అటువైపు చూడరు. తాంబూలరాగాధరంతో తారసిల్లిన ఆ
 తారుణ్యభరాలననుచూడగా వాళ్ళిద్దరికీ చటుక్కున తాంబూలం
 గుర్తుకొచ్చింది. ఇద్దరూ తమ తాంబూలకరండాలు తీసి చూసు
 కోగా వాటిలో నున్న మూ, తమలపాకులూ నిండుకున్నాయి.

అప్పుడు భవభూతి ఆ అమ్మాయిని పిలిచి -

“శూర్ణమానీయతాం చూర్ణం పూర్ణ చంద్రనిబాననే” -
పున్నమ చందమామలాంటి మొగంగల ఓ సాగనరిపిల్లా! కాస్త
సున్నం వేగి రం తెచ్చిపెట్టవమ్మా” అని పురమాయించాట్ట.
వెంటనే కాళిదాసు అందుకొని -

‘వర్ణాని స్వర్ణవర్ణాని కర్ణాంతాక్షిర్ణలోచనే’ - చెవులదాకా
విస్తరించిన చారెడేసి కళ్ళుగల ఓ చక్కటిచుక్కా! వసిడివన్నె
లేతతమలపాకులు కూడా - అని పూర్తిచేగాట్ట.

వచ్చినవారేమో మహాకవులు; విశేషించిఅస్థానపండితులు.
అందులోనూ పదేపదేవచ్చే బంధుమిత్రులుకారు. అపురూపంగా
విచ్చేసిన అతిథులు. ఆ కళ్యాణి కీరాబ్ధి కన్యలా లేచి ముందుకు
వచ్చి అంజలించి కూచోండని వారికి కురిచీపీటలుచూపించి ఝళం
ఝళత్ కటకరవాలతో ఇంట్లోకివెళ్ళి తమలపాకులు, సున్నం
వర్ణాలుంచిన వెండివళ్ళెంతో తిరిగివచ్చి మొదట కాళిదాసుకు
తమలపాకులూ, ఆపిమ్మట భవభూతికి సున్నమూ ఇచ్చిందట,
వినయమూ విలాసమూ పోటీపడగా. ఇది చూసి భవభూతి
కొంతచిరాకుపడి “ఓసిధూర్తురాలా! ఏమిటీ పక్షపాతం? సున్నం
తెమ్మని ముందస్తుగా అడిగింది నేను, తమలపాకులు కావాలని
తరవాతకదా కాళిదాసు అడిగారు. పెద్దల శిక్షణలో పెరిగిన
నీకు ఈ వ్యత్యయంకూడానా! ఇది యెక్కడి ధర్మం” అని ఆ
తెరజాణను మంద్రస్పృహన నిలదీసి అడిగాట్ట.

ఆ మీద ఆపిల్ల మర్లెమ్మెగ్గలా ముడుచుకుపోయి “చిత్తం!
అనుభవంచాలని అర్చకురాలిని! పూజావ్యతిక్రమం జరిగివుంటే
పూజ్యాలు మన్నించాలి. సామాన్యధర్మం మాటయెలావున్నా
యిది పూజ్యధర్మం లోకజ్ఞులైన శత్రుత్వము తెలిసినదక్కర్నా

లంటూ వుంటాయా ? అవినయం అని తాము అనుకోకపోతే ఒక మాట మనవిచేస్తాను. మిక్కిలి రొక్కములిచ్చినవారంటేనే యీ కులంలో యెక్కువ మక్కువ పొందగలిగారు. అలాటివారినే మొదట ఆదరిస్తారు. తక్కినవాళ్ళు తరవాత. 'ఇతివృద్ధేభ్యః శ్రూయతే' అని తడుంకోకుండా గడుసుగా జవాబు చెప్పిందట !

భేషా భేషని ఆ గడుగ్గాయి సమయస్ఫూర్తికి, సంవాద చాతుర్యానికి చాల ముచ్చటపడి ఆమెని మనసారా అభినందించి, శ్రీవర్ధస్వమ్మని దీవించి భవభూతి కాళిదాసు తాంబూలచర్వణం చేస్తూ ఆమె సాహిత్య సాహిత్యాన్ని తెగమెచ్చుకుంటూ రాజాస్థానానికి సాగిపోయారని కథ.

ఈ కథ కంచీకెళ్ళిందో లేదో మనకు తెలిదుగాని, పై శ్లోకం మాత్రం పండితలోకంలో పరంపరగా వినవస్తున్నది. అయితే, యిందులో డబ్బును గూర్చిన ప్రస్తావన లేనేలేదే! ఆ కవులు ఇచ్చిందీలేదు. ఈ విలాసిని పుచ్చుకుందీలేదు. - అని స్థూలదృష్టికి అనిపిస్తుంది. కానీ, యీ శ్లోకంలో ఒకచక్కని చమత్కారం యిమిడివుంది. అదే యీసన్నివేశానికి ఆయువు పట్టు. భవభూతి చెప్పిన శ్లోకపాదంలోని తూర్ణ, చూర్ణ, పూర్ణ-పదాలలో మూడు 'ణ' లూ, కాళిదాసు పూరించిన శ్లోకపాదంలోని 'పర్ణ', స్వర్ణ, వర్ణ, కర్ణ, ఆకీర్ణ - పదాలలో అయిదు "ణ" లూ వున్నాయి. తెలుగు వర్ణమాలలోని "ణ" కారాన్ని తెలుగువాళ్ళందరూ సర్వసాధారణంగా టా ఠా డా థా అణా అని యీకృమంలో పుచ్చురిస్తారు. వీధి బళ్ళల్లోనేకాక యిసుకోలు బళ్ళల్లోకూడా "ణ" కారానికి యీ "అణా" అనే పుచ్చారణ ప్రచుర ప్రచారంలో పున్నదన్న అంశం మనందరికీ విదితమే.

“అణా” అంటే వెనకటికి ఒకనాణెం. ఈ రూపంగా భవభూతి మూడు అణాలూ, కాళిదాసు అయిదు అణాలు ముట్టచెప్పారని సమన్వయించుకోవాలి. కాగా, యిచ్చిన రొక్కన్నిబట్టి దానికి అనురూపమయిన ఆదరం ఆయిద్దరికీ లభించిందని ప్రకథలోని కథ.

ఏతావాతా యిది వట్టి కట్టు కథ, ఈ పుక్కిటిపురాణం మాటను అలావుంచి ఆలోచిస్తే కాళిదాసు భవభూతు లిద్దరూ సమకాలికులు కానేకారు. విశిష్య ‘వీల్చిద్దరూ ఆంధ్రులేనా?’ అన్నది అదనపు ప్రశ్న. కాళిదాసుమాట కాకపోయినా భవభూతి అచ్చంగా ఆంధ్రుడని వాదించేవాళ్ళు, దాన్ని ఆమోదించి ఆనందించేవాళ్ళు మనకు అక్కడక్కడ యెదురుపడుతు వుంటారు. ఈ కవులు వుద్దేశించినా, వుద్దేశించకపోయినా ప్రై శ్లోకంలోని ‘ణ’ వత్తులమీద అణాలనే స్వారస్యాన్ని చమత్కార చారువుగా సాధించిన వారకన్య సయితం వదారణాల తెలుగుపిల్ల కాక తీరదుకదా! ఎందుకంటే ఆంధ్రేశ్వరులలో ‘ణ’ కారాన్ని “అణా” అని వుచ్చరించే ఆలవాటులేదు. ఇంతేకాదు. కాళి, పాట్నా. పూనా, మైసూరులలోని సంస్కృత పండితులను కనుక్కోగా మనకథలోని యీ శ్లోకం వారి యెదుకలో వున్నట్లు కానరాలేదు. అంటే యీ చాటుకోకాన్ని సృష్టించిన ఘనకీర్తికూడా తెలుగువారికే దక్కిందన్నమాట!

ఒకవేళ ప్రకథలోని వాళ్ళంతా ఆంధ్రులనీ, కాళిదాసు భవభూతులు సమకాలికులనీ మాటవరుసకు వొప్పకున్నా, భవభూతి కాలంనాటికి తెలుగులో “అణా” అన్న పదంగానీ, తెలుగు వాట అలాంటి నాణెంగానీ వాడుకలో లేదు. భవభూతి ప్రస్తావ

వెయ్యేళ్ళకుగాని యీ లోకంలో “అణా” అన్న నాణేనికి అస్తిత్వం యేర్పడలేదు. ముస్లింపాలన చివరి రోజుల్లో అస్తిపాస్తుల్లోగాని, పేరసారాల్లోగాని పదహారవంతును “అనా” అని పిలచేవారు. మెట్టపాలంలో పదణాలవంతూ, మాగాణి భూమిలో నాల్గణాల వంతూ, మామిడి తోవులో ఆరణాలవంతూ, పెట్టుబడిలో అణా భాగం, జమీలో అర్థణా భాగం - మొదలైన వాడుకలు అనాటి నించీ వచ్చినవే! రూపాయలో పదహార భాగాన్ని యింగ్లీషు కుంఫిణీ కాలంనంచీ నిన్నా మొన్న టిడా కా “అణా” అని వ్యవహరించేవారు. వెండితో చేసిన యెనిమిదణాలు, నాలుగణాలు, రెండణాలు విలువగల మూడు రకాల నాణేలున్నూ, కాగితో చేసిన అర్థణా. కాలణా నాణేలున్నూ వాడుకలో వుండేవి. ‘కాలణా’ నే ‘కానీ’ అని సాగరాంధ్రులూ, ‘బొట్టు’ అని వశ్య మాంధ్యలూ అనేవారు. ఈ ‘అణా’ వన్నెండు దమ్మిడిల వెల గలదని కుంఫిణీ కాలపుచేసిన ఛార్జెసు ఫిలిప్ బ్రౌను దొర పేర్కొన్నాడు గాని 1893 నాటికి కూడా యీనాణెం విడిగా రూపొందనట్లు మెక్లిన్ను మున్నగువారి పరిశీలనలవల్ల తెలుస్తోంది. ఇవ్వుడీ ‘అణా’ చెలామణినించి తప్పకుని నయాపైసాలకు చోటిచ్చింది. ప్రకృతం పాతపుస్తకాలలోనో, పురావస్తు ప్రదర్శనశాలలలోనో తలదాచుకున్న ‘అణా’ నాణెంగురించి యీతరం ప్రజకు అట్టే తెలిదంటే అశ్చర్యంలేదు. అయితే, నేటికీ కొన్ని ప్రాంతాలలో బంగారం తూకం విషయంగా తులంలో పదహారవంతు అనే అర్థంలో అణా అన్నపదం వాడుకలోవుంది. అణాయెత్తు ముక్కువుడ కా, అయిదణాలయెత్తు దుడ్డుగమ్మలూ

'అణా' అన్న పదం ఒకానొక నాణెం అనే అర్థంలో అస్సామీ, ఒరియా, కాశ్మీరీ, గుజరాతీ, తమిళం, తుళు, వంజాబీ, బెంగాలీ, మరాఠీ, మలయాళం, సింధీ, హిందీ మొదలయిన భారతీయ భాషల్లోనే కాక, ప్రపంచ ప్రసిద్ధమయిన ఇంగ్లీషు, ఇటాలియన్, డచ్చి, ఫ్రెంచి, స్పానిష్ వంటి అనేక పాశ్చాత్య భాషల్లో, అనేక రూపాంతరాల్లో కనిపిస్తుంది. దీని పుట్టుకను గూర్చి భోగట్లాచేస్తే చాలా ఆసక్తికరమయిన సంగతులు వెలుగు లోకి వస్తాయి. అస్తీ, సంపద, జూదం, కూలి, నాణెం, వెల అనే అర్థాల్లో సంస్కృతంలోవున్న 'వణ' శబ్దం దీనికి మూల మాతృక. ఇదే అర్థాలుగల ప్రాకృత 'వణ' శబ్దం సమీపమాతృక "వచ్చడంబమ్ముకొన్నాడు వణములకును" అని ఒకరకం నాణెం అనే అర్థంలో వణశబ్దం సంస్కృత సమంగా తెలుగు కావ్యాల్లో ప్రయోగించబడివుంది.

దాదాపు ఇదే అర్థంలో కన్నడంలోగూడా వణశబ్దం వ్యవ హృతమయింది. అయితే పదాది వకారం క్రిస్తుశకం పదోశతాబ్ది నించీ కన్నడభాషలో హకారంగా మారుతూ వచ్చింది. "పంది - హంది, పాలు - హాలు, పూవు - హూవు, పొస - మొస, పోరు - మోరు..." ఇత్యాదులీ ధ్వనిపరిణామానికి కొన్ని ఉదాహరణలు. పాతకన్నడంలో ప కారాదులూ, కొత్తకన్నడంలో హకారాది రూపాలూ నిల్చివున్నాయి. ధ్వనిసంబంధియైన యీ మార్పు కారణంగా కన్నడభాషావ్యవహారంలోని 'వణ' శబ్దం సంపద అనే అర్థంలో 'హణ' గా మారింది. "హణవిద్దవగ తిరువతి - ఋణవిద్దవగ కావేరి" డబ్బున్నవాడికి తిరువతి, అప్పున్న వాడికి కావేరి - అని కన్నడంలో ఒక నానుడి. కన్నడంలో 'హణ' అంటే నాణెం.

అయితే యీ 'హణ' అనాటి వరహాలో పదహారోవంతు. 'హత్తు చిప్పొందుహణవిల్ల' అంటాడు కన్నడకవి సర్వజ్ఞుడు. పది చిప్పలుకలిసి ఒక 'హణ' విలువ చెయ్యవట.

కన్నడంలోని హత్తు, హదను, హరిగ, హెచ్చు - ఇత్యాది హకారాది రూపాలతోపాటు 'హణ' శబ్దం తెలుగులోకివచ్చి కొన్నాళ్ళు అలాగే వాడుకలోవుంది. "ప్రాతహణః జూచి నాడెంపు (బణమటంచు" అనే పదిహేడో శతాబ్దంనాటి బహులాశ్వ చరిత్ర వ్యయోగం దీనికి ఆధారం. ఆ పిమ్మట పుచ్చారణసౌలభ్యం దృష్ట్యా పదాది హకారంలోపించి 'అత్తు, అదను, అరిగ, ఎచ్చు' లాంటి అజాది రూపాల్లాగా 'హణ' 'అణా' గా తెలుగులో అవతరించింది. ఈ రీతిగా సంక్రమించిన 'అణా' పదారణాల ఆంధ్రుల సొంత ఆస్తిగా స్థిరపడింది. కాని, దీనికి సమీప మాతృకయైన కన్నడంలో 'అణ, అణె' అన్న మాటలు మాత్రం వాడుకలోనిల్చాయి. కన్నడానికి ఉపగ్రహభాషలైన, తుళు, కొడగు భాషలలోనూ 'అణె' మాత్రంవుంది. తమిళంలోని 'అణా' పుర్థానించీ వచ్చిన ఎరవు పదమని తమిళపండితులంటున్నారు.

ఉత్తర హిందూస్థాన భాషల్లోకూడా యిది శాబ్దకమయిన కొన్ని మార్పులతో వాడుకలో వుండినట్లు యిందాక చెప్పకున్నాం. దీనికి కాశ్మీరీ, నేపాలీ, హిందీ భాషలలో 'అనా', మరాఠీలో 'అణా', గుజరాతీ, బెంగాలీ భాషలలో 'అనీ', పంజాబీలో 'అన్నా', సింధీలో 'అనో' అని వ్యవహరించేవారు. అయితే యిది హిందీ నించికానీ, మరాఠీనించి కానీ తెలుగులోకి వచ్చిన అన్యదేశ్యంకావచ్చనే కొందరి అభిప్రాయం సరైనది కాదు. ఎందువల్లనంటారేమో? ఉత్తరహిందూస్థాన భాషల్లో దేనిలోకూడా

దీనికి కావ్యమయిన అధమవక్షం సంభాష్యమయిన వ్యుత్పత్తి కన్పించదు అల్పార్థకాలైన సంస్కృత అణక, అణవ శబ్దాల నించి దీన్ని నిష్పన్నంకావించాలని విఫలప్రయత్నం చేశారు కొందరు. ఏదో ఒకరకమయిన వ్యుత్పత్తిని నిరూపించితిరాలనే గట్టిపట్టుదలతో అణుసంబంధియైనది అనే అర్థంలో సంస్కృతంలో 'అణ్యక' శబ్దాన్ని కల్పించారు మరికొందరు. ఇంకా కొంతమంది ఒకపాటి ధాన్యం కొలతగా సంస్కృతంలో వుంటున్న 'అధక' శబ్దానికి దీనికి ముడిపెట్టి ముచ్చట తీర్చుకున్నారు. కాని, శబ్దార్థాలవరంగా 'అణా' కూ పీటికి యెంతదూరం వుందో విజ్ఞాలు గుర్తించకపోరు.

ఇది నూటికి నూరు పాళ్ళు అందులనృప్తి. ఇదే తెలుగు నించి దేశ విదేశ భాషల్లోకి తర్గివెళ్ళింది, ఏ తల్లికన్నప్పటికీ, పెంచి పెద్దచేసి ముద్దుముచ్చటలు చూసి మురిసిపోయిన పెంపుడు తల్లి తెలుగు. ఇంచక్కటి మాటని రూపొందించి లోకానికందించిన వెనకటి అశేషాంధ్ర ప్రజను ఆభినందించటంలోనూ, అంధ్ర భాషాభ్యుదయ శుభతరుణంలో నలుగురుకూచుని నవ్వే వేళల దీన్ని చలచుకుని మనం ఆనందించటంలోనూ ఔచిత్యం లేకపోలేదు.

దేశభాషలలోని దేశ్యభాగం

దేశం అపుష్పత్తికమనీ, అంచేత తెలుగు పదాలకు పుష్పత్తిలేదనీ, తెలుగంటే చిన్నచూపుగల వండితులు అంటూ వుంటారు. దేశ్యం అన్న పరిభాషకూడా వీరి సాంతమాట కాదనుకోండి! ఇది పాకృతభాషా లాక్షణికులు నిర్మించిన పడికట్టు పదాల పొదినించీ యథాతథంగా తెలుగులోకి తెచ్చుకున్న యెరవు మాట. పాకృతాలలో మహారాష్ట్ర, శౌరసేనీ, మాగధీ, అద్ద మాగధీ, పైశాచీ, చూళికాపైశాచీ అన్నవి ముఖ్యమైన భేదాలు. ఇవికాక అవంతీ, చాందాలీ, పాళ్యా, బాష్టాకీ, కాకారీ, శాబరీ మొదలైన అవాంతర భాషా భేదాలుకూడా పాకృతాలలో వున్నాయి. ఈ పాకృతభాషా భేదాలన్నింటినీ అవలోదనంచేసి లాక్షణికులు తాము పుష్పత్తులు నిరూపించలేని ప్రాకృతభాషాగత పదనము దాయాన్ని అపుష్పత్తికమనే వొక ప్రత్యేకవర్గం కింద చేర్చి దాన్ని దేశజమనీ, దేశీ అనీ, దేశీప్రసిద్ధమనీ, దేశీప్రాకృతమనీ, దేశీభవమనీ, దేశమతమనీ, దేశ్యమనీ వ్యవహరించారు. ప్రాకృత భాషలన్నీ సంస్కృత భాషా సంబంధం కలవి కాబట్టి, సంస్కృతంలో మూలరూపాలు దొరక్క, ప్రాకృతభాషలలో పరిమిత పరిధులలో వాడుక చెయ్యబడుతున్న కొన్ని విశిష్ట పదాలను వారు దేశ్యాలని నిర్వచించి నిరూపించటం యుక్తియుక్తంగానేవుంది. ఆర్యభాషావ్యవహారాలచే జయించబడ్డ ఆర్యేతరులగు అదిమ వానుల వాడుక భాషలలోని పదజాలం చెవ్వుకోదగ్గస్థాయిలో ప్రాకృతాలలో విస్తరించబడిన, ఇది ప్రాకృతాలలో దేశ్య

భాగంగా పరిగణించబడుతోందనీ గియర్సన్, థామస్ బరో, భండార్కర్, సునీతికుమార ఛటర్జీ మొదలగు పరిశోధకులు స్పష్టంపరచే వున్నారు.

తెలుగుభాష సంస్కృతపాకృత భాషలనించీ వుట్టుకొచ్చిందనే వాదానికి శాస్త్రపరీక్షకు నిలిచే శక్తిలేదని యీవరకే యెందరో ప్రమాణోపపత్తికంగా నిరూపించారు. పోతే, పరాస్తమైన యీపాతనమ్మకానికి యెలాగైనా పూపిరి పొయ్యాలని వుబలాటపడుతున్నారు కొందరు. వీరిని ఆర్యభాషావాదులు అందాం. తమ వాదానికి అధారాలుగా వీరు పేర్కొనే వుపపత్తులలో వొకదానిని గూర్చి ముచ్చటించటం యీ ప్రసంగంలోని ప్రయోజనమూ, పరమార్థమూ. వీరి వాదం ధోరణి యిలా వుంటుంది.

“పాకృతభాషలలోని దేశ్యభాగానికి సంస్కృతంలో మూలప్రకృతులు లేకపోయినప్పటికీ ప్రాకృతభాషలు ఆర్యభాషాజన్యలుగా అంగీకరిస్తున్నాంగదా! అలాగే, ద్రావిడభాషలని వ్యవహరించబడే తెలుగు, కన్నడం, తమిళం, మలయాళం, తుళు, కొడగు మొదలైన సక్షిణాది భాషలలోనూ, యీభాషావర్గానికే చెందిన కొండ, గోండి, కురుఖ్, మాల్తోవంటి యితర గిరిజనుల భాషలలోనూవున్న దేశ్యభాగం సంస్కృత ప్రాకృతజన్యం కాకపోయినా యీభాషలను కూడా ఆర్యభాషాజన్యాలని పరిగణించటంలో విప్రతిపత్తి వుండరా” దని వీరు అంటారు. చావుకు పెడితే లంఖణాలకన్నట్లు ద్రావిడీప్రాకృతమనీ, దాక్షిణాత్య ప్రాకృతమనీ, పూర్వలాక్షణికులచే పేర్కొబడ్డ వాకానాక పాకృత భాషావిశేషమే

ఇది పైచూపులకు మహా ఒడుపైన వాదంలా, చాలగడుసైన ప్రితిపాదనంలా, తిరుగులేని తీర్పులా కనిపిస్తుంది. కాని, కొంత నిదానించి చూస్తే మాత్రం యిది ఆధారంలేని హీనవాదంలా తేలి పోతోంది. అయితే, యేమాటకామాటే చెప్పకోవాలి; నిష్పలాటి నిజాన్ని కప్పిపుచ్చటం వ్యర్థప్రయత్నం. తెలుగు, కన్నడం మొదలైన ద్రావిడ భాషలలో తత్సమ, తద్భవాలరూపంగా, సంస్కృత ప్రాకృత భాషాపదాలు వేలకొలదిగా కవిపిస్తాయి. తత్సమ తద్భవ భాగం సంబంధించినంతవరకు ద్రావిడభాషలను సంస్కృతం మొదలైన ఆర్యభాషలకు వికృతిరూపాలు అన్న విషయం స్థితిస్థాపకాంశమేకాని, చర్చనీయాంశం కాదు. దీన్ని యెవరూ కాదనలేదు; కాదనలేదుకూడా. అంతేకాదు, దేశ భాషలలోని మొత్తం పదజాలంలో యేకదేశమైన తత్సమ తద్భవ భాగం విషయంగా వుభయానుసారిత్వాన్ని, తదితర దేశ్యభాగం విషయంగా వుభయప్రకృతి పార్థక్యాన్ని, ప్రాచీన లాక్షణికులు అంగీకరించినదేకాని, యెవరూ కొత్తగా కల్పించిందిమాత్రం కాదు.

“జనని సంస్కృతంబు సకల భాషలకును”, ‘తల్లి సమస్త భాషలకు దైవతభాషయ’, “జనని సమస్తభాషలకు సంస్కృత భాష-” అన్నవి యేదో ఔపచారికంగా అన్నముక్కలేగాని, తార్కికదృష్టితో, తత్త్వావలోకనాసక్తితో నిర్ధారించిన నిశ్చయార్థక నిర్ణయాన్ని వ్యతిబింబించేవి కావు. ఈలాటి మాటలలోని అంతర్యాన్ని మూలఘటిక కేతన తన అంధ్రభాషాభూషణంలో క్లుప్తంగా పేర్కొనివున్నాడు. తెలుగు భాషలోని శబ్ద సిద్ధినిగూర్చి ప్రస్తావిస్తూ కేతన్న ‘తల్లి సంస్కృతంబై యెల్ల భాషలకును దానివలనఁ గొంతగానఁబడియె కొంత తానకలిగె నంతయు’ In Pithulu Dargam Gharaku Kaganu Sallatharu Paridhar తెలుగుపై

సంస్కృతవ్యభావాన్ని వోవైపు వొప్పకుంటూనే మరోవైపు తెలుగు భాషయొక్క వ్యుత్పత్తిత్వాన్ని “కొంత తాన కలిగె” అని అసం దిగ్ధంగా వ్యకటికరించుచున్నాడు. కొంత తానకలిగినదే ఆర్య భాషలతో జన్యజనక సంబంధం లేని దేశ్యభాగమని ద్రావిడ భాషావాదులంటున్నారు. ఈ దేశ్యభాగం సంస్కృత ప్రాకృత భాషా నిరపేక్షమయింది: ఆర్యభాషావాసన యేమాత్రం సోకని శుద్ధ దేశ్యభాగం. ద్రావిడభాషల వరస్పర సజాతీయతనూ, ఆర్యభాషలతో ద్రావిడభాషలకుగల విజాతీయతనూ నిర్వృంద్యంగా నిర్ధారించే లక్షణాలలో వొకటని పరిశీలకులు భావించే ప్రధాన భాగంకూడా ఇదే. కేతన ప్రతిజ్ఞలోని “దానివలన కొంత కాన బడియె” అన్న పూర్వభాగాన్ని పురస్కరించే ఆర్యభాషావాదులు ‘కొంత తాన కలిగె’ అన్న పుత్రరభాగాన్ని తిరస్కరించటం లేదా పుషేక్షించటం ప్రతిజ్ఞాహానియేకాక, ప్రతిజ్ఞావిరోధమున్నూ అవు తుంది. “కేవలతయా అను సర్పత్యుభేచ” తెలుగు తన ప్రత్యేక ప్రతివత్తిని నిలుపుకుంటూ, సంస్కృతం, ప్రాకృతం-యూ పుభయ భాషలను అనుసరిస్తున్నదని “చింతామణి” సైతం చెప్పున్నది.

నస్తుతః ప్రాకృతభాషలలోని తత్సమ తదృవాలూ, తెలుగు కన్నడాదులలోని తత్సమ తదృవాలూ పుజ్జయింపుగా వొకటేనని వొప్పుకోవచ్చు. అయితే, కొద్దితేడా లేకపోలేదు. ప్రాకృత లాక్షణికుల పరిభాషలో కనిపించే తచ్చుబ్బం వొక్క సంస్కృతాన్ని మాత్రమే సూచిస్తుంది. కాగా, తెలుగు లాక్షణికుల వాడుకలోని తచ్చుబ్బం అద్యప్రకృతిఅయిన సంస్కృతంతోపాటు ద్వితీయ ప్రకృతిఅయిన ప్రాకృతానికి సయితం వర్తిస్తుంది. తెలుగులోని తత్సమానికి వ్యాయవదంగా కన్నడంలో “సమసంస్కృతం” అనే పరిభాష వాడుకలో వుంది.

సంస్కృతంలో మూలప్రకృతులు దొరకని దేశ్యభాగం ప్రాకృతంలోనూ వుంది, తెలుగులోనూ వుంది. అమాటకువస్తే తక్కిన ద్రావిడభాషల్లోనూ వుంది. సంస్కృతభాషానిరపేక్షత్వం వరకే విభిన్నవర్గాలకు చెందిన ద్రావిడ ప్రాకృతభాషలలోని దేశ్యమన్న పరిభాష కీ సామ్యం సరిపోతుంది. అంతేగాని, యీ శబ్దమాత్ర సారూప్యాన్ని ఆసరాచేసుకుని, యీ భాషలకు యితర విధాల సాజాత్యం సాధించాలని యత్నించటం “తెల్లచీర కట్టు కున్నవాళ్ళంతా నాపెళ్ళాలే” అన్న బావతు అవుతుంది.

ఈ రెండు భాషాకుటుంబాలలోని దేశ్యభాగాలలో కన్పించే వైవిధ్యాలను గురించి వొకసారి తులనాత్మకంగా తూచిచూద్దాం. ప్రాకృతభాషలలో యాభైవేలకు పైగా పదాలున్నాయని నిఘంటు కారులంటున్నారు. ప్రాకృతాలలోని మొత్తం పదజాలంతో పోలిస్తే దేశ్యభాగం అత్యల్పం. “దేశీనామమాల” అనే ప్రాకృతభాషా నిఘంటువులో హేమచంద్రసూరి వుట్టంకించిన నాలుగువేల పదాలు మాత్రమే దేశీప్రాకృతాలుగా చెలామణీ అవుతూవున్నాయి ఇటీవలి పరిశోధనలవల్ల యీ నాలుగువేల పదాల్లో చాలావాటికి తత్సమాలుగానో, తదృపాలుగానో సంస్కృతంలో మూలరూపాలను కనుక్కోవటం జరిగింది. మిగిలిన వాటిలో అధికభాగం కొలేరి యన్ - ద్రావిడాది ఆర్యేతరభాషలనించి ప్రాకృతభాషలలోకి యెరవుమాటలుగా తీసుకోబడ్డవి. సాధారణంగా, యెరవుమాటల్లో క్రియావాచక పదాలుండటం యెంతో ఆరుదని గాఢవేత్తలు చెప్తారు. ఇందాక మనచర్చలో నలుగుతూవున్న దేశీప్రాకృతంలో క్రియావాచకాలు ముగ్ధం.

తెలుగు మొదలైన ద్రావిడభాషలలోని దేశ్యభాగం అల్పం కాదు. తెలుగులోని దేశీయక్రియాధాతువులే వన్నెండువందలకు పైగా వుంటాయని పరిశోధకులు నిర్ధారించారు. ఇక, నామ ధాతువులకు లెక్కలేదు. ఈ రెండురకాల ధాతువులపై యేర్పడ్డ జన్యపదాలు తెలుగులో ముప్పయ్యేవేల పైమాట:

ప్రాకృతాలలోని దేశ్యభాగం ఆ భాషలకు నిసర్గం కాదు. అంటే, ప్రాచీనార్యభాషనించి పైతృకంగా దఖలుపడ్డ సాంతఆస్తి కాదు. సంసర్గవశాన పరిసరాలలో వుంటున్న తెలుగు, కన్నడం, కొలేరియన్ - మొదలైన ఆర్యేతర భాషలనించి వచ్చి చేరిందని ఇందాక అనుకున్నాం. శాతవాహనవంశపు రాజయిన హాలుడు సంకలనం చేసిన “సత్తనళు” అనే ప్రాకృతేభాషాకృతిలో ద్రావిడ భాషాపదాలు అనేకం చోటు చేసుకున్నవని సాహితీసుగతులు సాక్ష్యమిస్తున్నారు. ప్రాకృతాలలో వీటివునికిగల కారణాలు స్పష్టం. “సత్తనళు” లోని గాథలకు చాలావాటికి నేపథ్యంతీర్చిన గోదావరీ పరీవాహభూములు అచ్చపుతెలుగు గడ్డలోనివి. ఈ గాథలలో వ్యత్యక్తమయ్యే పాత్రలు చాలామట్టుకు తెలుగువాళ్ళేనని నిష్కర్షించటంలో తప్పలేదు. ఇందలి సంఘటనలనూ, సన్నివేశాలనూ చూద్దామా అంటే అవన్నీ స్థానికులైన తెలుగుజనుల నిత్యజీవితానికి వట్టిన నిలుపుటద్దాలు. పైపెచ్చు, గాథల సంకలయిత ఆంధ్రప్రభువు - హాలవక్రవర్తి! యిక, గాథాకర్త లందరేనో, అనేకులు తెలుగువాళ్ళని చెప్పటం అత్యుక్తికాదు. మరి రసప్రలుబ్ధులయిన గాథారచయితలు ఝటితిప్రతీతికి, ఔచిత్య పాలనకూ యెన్నో తెలుగుపదాలను తమ ముక్తక రచనలలో యేర్పికూర్చారనటం తోసివేయతగ - మాటకాదు.

ఇంకోమాట: ప్రాకృత భాషలలోని దేశ్యభాగాన్ని వూచ ముట్టుగా తొలగించినప్పటికీ, ప్రాకృత భాషలకు వ్యవహారహాని యేర్పడదు. ఎందుకంటే, యీ దేశ్యభాగం ప్రాకృతభాషలకు నిసర్గంకాదు గనుక, నిత్యవ్యవహారోపయుక్తం కానుగనుక.

తెలుగు మొదలైన దేశభాషలలోని దేశ్యభాగం నిసర్గ మయింది. ప్రాచీన మూలద్రావిడ భాషనించి వరంపరీణంగా ద్రావిడభాషలకు సంక్రమించిందేకాని వరాయి భాషలనించి యెరువుతెచ్చిన బరువు సామ్ముకాదు. నాటికీ నేటికీకూడా, నిత్య వ్యవహారంలో నిలిచివున్నదీ దేశ్యభాగం. ఇది ద్రావిడభాషలన్నిటికీ ఆయువుపట్టువంటిది. దేశ్యతరభాగం వట్టిపైమెరుగు. దేశ్యవదాల్చి తొలగిస్తే ద్రావిడభాషలకు వ్యవహారహాని జరిగి తీరుతుంది. ఆర్యభాషావదాల ప్రమేయం లేకుండానే సాధారణ లోకయాత్రానిర్వహణకు సమర్థమైన పదజాలం ద్రావిడభాషలలో అప్పటికీ యిప్పటికీ చాలినంతగా వుంది.

ప్రాకృతభాషలలో మిగిలిన దేశ్యభాగానికి సంస్కృత భాషాధాతువులతో ముడిపెట్టి వ్యుత్పత్తి నిర్ణయం చెయ్యలేము గనుక, దానిని సంస్కృత మాతృకాదృష్టితో అవ్యుత్పత్తికమని చెప్పటంలో దోషంలేదు. మరి, తెలుగు మొదలైన దేశభాషల లోని దేశ్యభాగానికి వ్యుత్పత్తులను స్పష్టంగా నిర్ణయించటానికి వీలుంది. ఇతర సజాతీయ ద్రావిడభాషలలో దొరికే జ్ఞాతిపదాల తోనూ, వాటి మూలధాతువులతోనూ సరిపోల్చి, వాటిమీదచేరే ప్రత్యయపరంపరను వివేచించి, వ్యుత్పత్తులను ప్రకృతం శోధిస్తున్నాం; శాస్త్రీయంగా సాధిస్తున్నాం.

మరోముఖ్యవిషయం: ఏభాషలోనైనా, దానిసొంతమైన మూలధాతువులమీదే ప్రాయీకంగా జన్యరూపాలు యెక్కువగా యేర్పడుతుంటాయి. లేత పచ్చ అనే అర్థాలుగల 'పచ్' - పయ్ - అనే మూలధాతువుమీద పచ్చ, పచ్చటి, పచ్చని, పచ్చి, పచ్చిక, పయిడి, వన, వనరు, పసి పసిడి, పసిమి, పసిరిక, పనుపు, పెయ్య, పెనర, పెనలు, పేయ, పైకము, పైడి, పైద, పైదలి, పైరు - మొదలైన యెన్నో మాటలు రకరకాల ప్రత్యయాలు చేరటంవల్ల శబ్దారాలలో మూలధాతువరిధికి లోబడి యేర్పడ్డాయి. దేశ్యతర వదాలమీద సాధారణంగా రూపొందే జన్యపదాలు మిక్కిలి వరి మితంగా వుంటాయి. తెలుగులో సంస్కృత ప్రాకృతాలనించి వచ్చిన అచ్చర, అనలి, ఇటిక, ఈను, ఉరుపు, ఊనర, ఒజ్జ కంచు, గాయము, చామన, జాతర, తిరము, దొన, నెత్తము, పుడమి, బరుపు, మందనము, రాణి, లక్క, వక్కణము, నిరి, హనుమ - వంటి పదాలమీద యేర్పడే జన్యపదాలు అత్యల్పంగా వుంటాయి. ప్రాకృతభాషలలోని దేశ్యభాగాన్ని యీ దృష్టితో వ్యాకరిస్తే, వీటిమీద యేర్పడ్డ జన్యపదాలు యించుమించుగా లేనే లేవనే చెప్పాలి.

ఇకపోతే, దైనందిన వ్యవహారానికి చెందిన సామాన్య పదాలు కానందువల్లనే దేశ్యాలు అన్ని ప్రాకృత భేదాలలోనూ కన్పించవు. కర్ణాటాంధ్ర దేశాలతో భౌగోళిక సాన్నిధ్యమూ, పృగాధ సాంస్కృతిక సంబంధమూ కలిగిన మహారాష్ట్ర ప్రాకృతం లోనే దేశ్యవదభాగం అధికంగా చేరివుంది. 'క వృ ను త్త', 'కుమారచాల చరిత' 'గడవహూ' వంటి ప్రాకృత భాషారచన లిందుకు చక్కటి నిదర్శనాలు.

కాబట్టి, ప్రాకృత భాషలలోని దేశ్యభాగానికి, తెలుగు మొదలైన ద్రావిడభాషలలోని దేశ్యభాగానికి నామమాత్ర సారూప్యం వినా, స్వరూపస్వభావాలలోగాని, పరిమితి ప్రయోజనాలలోగాని యెలాటి సంబంధమూ లేదు. అంచేత, ఆర్యభాషాపాదులు ప్రతిపాదించే వాదాన్ని సత్యసమ్మతంగా స్వీకరించటానికి సాధ్యం కాదు. వటాటోపాలనూ, పైపై మెరుగులనూ చూచి సామాన్యులు భ్రాంతికి లోనవటంలో అర్థంవుంది; అవకాశమూ వుంది. కాని, వ్యుత్పన్నలూ, సాహిత్యసంపన్నలూ ప్రాకృత మార్గం వట్టి సత్యాన్ని యిలామరుగు పరచటానికి ప్రయత్నిస్తే హర్షించలేం. 'పిరియంచ నానృతమ్ బూయాత్'.

తెలుగులో కొన్ని జననిరుక్తులు

లోకంలో మనిషినిపోలిన మనుషులు ఎందరోవుంటారు. ఒకరనుకుని వేరొకరిని వలకరిస్తాం. వారినించి మనం ఆసించిన రెస్పాన్స్ రాకపోతే తెల్లబోతాం; ఈలోగా కొంత తేరుకుని జరిగిన పొరపాటును సర్దుకుని లాంఛనంగా క్రమావణలు చెప్పకుంటాం. దూరంగావస్తున్న ఒకవ్యక్తి కొన్నిపోలికలనుబట్టి మనకుతెలిసినతను అని వూహించి నమస్కారంచెయ్యటానికి చెయ్యెత్తి. తీరా దగ్గరకువచ్చేసరికి అతను అపరిచితవ్యక్తి అనితెలిసి జరిగిన తప్పును సవరించుకోటానికి నుదురుగోక్కుంటాం. ఇలాగా పరిచితాపరిచిత వ్యక్తులను సమానించటంలోనూ, లేక పూర్వసంఘటనలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకోవటంలోనూ, వీటి పూర్వావరాలను సమన్వయించటంలోనూ వ్యత్యయాలు అనేకంజరుగుతూవుంటాయి. అస్పష్టగ్రహణం, పూర్వగ్రహణం (pre-occupation), అన్యమనస్కత వంటి స్మృతివధంలోని కొన్నిపొరపాట్లు వీటికి ముఖ్యకారణాలుగా పేర్కొవచ్చు. ధారణాశక్తి తరిగినా అనవధానత పెరిగినా యిలాటి తబ్బిబ్బులప్రహసనాలూ, తార్కారు తమాషాలూ తటస్థపడుతూనేవుంటాయి. భౌతికమూలకంగా కలిగే యీ తడబాటు మానవుడిచేష్టలకే పరిమితంకాదు; భావప్రకటనలో ప్రబలసాధనమయిన వాక్కుకుకూడ ప్రవర్తిస్తుంటుంది.

సమీపోచ్చారణమో; సద్మూర్తమోగల మాటలజంటలు ప్రతిభాషలోనూ వుంటాయి. ఒకదానికొకటి తబ్బిబ్బుగా వాడటమూ, ఒకదానివ్యుత్పత్తిని మరొదానికి అంటగట్టడమూ కొత్త

* రెండు ప్రసంగాల సంపుటి

కాదు. ఏదైనా ఒకభాషా రూపానికి కృత్రిమంగా కల్పించబడ్డ వ్యుత్పత్తిననుసరించి సిద్ధించేరూపాంతర కరణాన్ని జననిరుక్తి లేక లోకనిరుక్తి 'ఫోక్ ఎటిమాలజీ' (folk etymology) అని శాస్త్రకారులు నిర్వచించారు. శాబ్దికంగాజరిగే తికమకలు కృతక పాఞ్చమాణికరూపాల (hyper forms) సృష్టికీ, అర్థపరంగా వ్యవ ర్థితై అవకతవకలు కృత్రిమవ్యుత్పత్తుల కల్పనకీ హేతువు లవు తాయి. వెరసి యీరెండురీతులనూ ప్రకృత పరిశీలనలో జన నిరుక్తి - ఫోక్ ఎటిమాలజీ - అని పేర్కొనటం జరిగింది. సవ్య మయిన చారిత్రక దృక్పథం కరవైతే, దృఢమయిన శాస్త్రజన్య పరిజ్ఞానంలోపిస్తే, పారంపరీణమైన సంప్రదాయం విచ్ఛిన్న మయితే భాషావరంగాజరిగే రకరకాల భ్రమ ప్రమాదాలు అసం దర్భపు వ్యుత్పత్తినిర్ణయానికెలా దారి తీస్తాయో స్థాల్లిపులాకంగా అవలోకిద్దాం.

ఉదాహరణకి ఇంగ్లీషులోని వోవర్హాల్ (overhaul) అన్న పదాన్ని తీసుకోండి. యంత్రాలనుగానీ, యంత్రభాగాలనుగానీ వోవర్హాల్ చేసేటప్పుడు అయిల్ ను పైపూతగానో, ప్రక్షాళనద్రవం గానో వాడతారు కాబట్టి వోవర్హాల్ పదంయొక్క వర్ణక్రమంగాని, మౌలికార్థంగాని తెలిసి మెకానిక్కులనోటిలోపడి వోవరాయిల్ (over oil) అనే పదబంధం వాడుకలోకివచ్చింది. అలాగే శిక్షణాకాలంలో అభ్యర్థులకిచ్చే సాహాయ్యక భృతి స్టైపెండ్ (stipend) ని స్టేఫండ్ (stay fund) గా భ్రమపడి వ్యవహ రించటం వృత్తినిద్యానంస్థల అభ్యర్థుల వ్యవహారంలో తరచు గమనించవచ్చు. అట్లే డెట్టాల్ ను డెట్టాయిల్ అనే వాడుక

1. అడివివరం: వ్యస్తతం విశాఖపట్టణం జిల్లా సింహాచలం కొండకిందవున్న వల్లెటూరి పేరిది. వాస్తవంగా ఈ ప్రాంతంపేరు 'అడివారం'. ఇది తమిళ భాషావదం. తమిళంలో 'అడివారం' అంటే కొండకింది ప్రాంతమని సామాన్యార్థం. సింహాచలకేత్రం లోని తిరుకైంకర్యాలన్నీ వైష్ణవ సంప్రదాయం మేరకు సాగుతూ వుండటం జగమెరిగిన విషయం. వైష్ణవ సంప్రదాయ సంబంధి సాహిత్యం చాలామట్టుకు తమిళ భాషలో ఉంది. సింహాచలం అప్పన్న యెంత తెలుగు దేవుడయినప్పటికీ వైష్ణవం పుచ్చుకుని బహుకాలం వుడయవర్గ సహవాసంలో వుంటూవున్న కారణంగా తమిళ పదాల్ని కొన్నింటిని ఎరువుతెచ్చుకోక తప్పలేదు. ఇలా తెచ్చుకున్న మాటలలో ఈ అడివారం ఒకటి. ఈ గొడవలతో నిమిత్తం లేకుండా తెలివిగలవాళ్ళు మనుకునే స్థానికులైన తెలుగు వాళ్ళు అడివివరం అన్నపేరే పామరజనుల పుచ్చారణలో అపభ్రంశమయి అడివారంగా మారిందనుకున్నారు. సింహాచలం కొండకింద చిరుగుట్టలతోనిండిన చిన్న అడివి పున్న మాటా నిజమే, ఈ అడివిలో నెలకొనివున్న కారణంగా అడవివల్లె అనే అర్థంలో 'అడవివరం' అన్నదే సరైన పలుకుబడి అని భ్రాంతి చెందటానికవకాశమున్న మాటానిజమే! ఇంకేముంది, అన్నవరం. గంగవరం, ధర్మవరం - మొదలైన గ్రామనామాల చివరి భాగాల సాదృశ్యాన్ని పూతగాతీసుకుని "అడివారం" ను సంస్కరించారు. వ్యభిచార్యుల దృష్టిలోగూడా అడివివరం అన్నదే కరెక్టు. అయితే 'అడివారం' అన్న అసలు పదాన్ని అడివివరంగా మార్చారంటే చాలామంది నమ్మరు. కారణం

2. అత్తనరు: అత్తలేని కోడలు వుత్తమారాలు; కోడల్లేని అత్త గుణవంతురాలు, అత్తకోడళ్ళ అరళ్ళు యీనాటివి కావుగదా! కొత్తగా అత్తింట కాలుపెట్టిన కోడలుపిల్ల భక్తివల్లనో, భయం వల్లనో బాగర్తగా వండివారుస్తుంది. కోడలుపిల్లకి యేదయినా యిబ్బంది నబ్బిందీ వస్తేనో, పురిటకో లేక పుణ్యానికో పుట్టింటికి వేం చేస్తేనో అత్తగారికి పాఱ్యమీద పడెయ్యక తప్పదు. సాధారణంగా కోడళ్ళు గడపతొక్కగానే అత్తగార్లు కొమ్మోక్కి కూచుంటారంటారు ఇరుగమ్మలతో పొరుగమ్మలతో చేసే పెత్తనాలతో అత్తగారికి పురసత్తు ఉండదు. ఇక, పూజలూ పురాణకాలపాలూ సరసరి పెద్దతనం మూలంగా వార్పడానికి ఒపికకూడా వుండదు బద్ద కానికి అలవాటుపడ్డ ప్రాణిగనక అత్తగారికి ఒళ్ళు వంగదు. అలాగని అనాల్లు మెతుకులూ కుతకుతమనిపించక తప్పదు. ఆమాత్యానికే అత్తగారికి అలసటా ఆపసోపాలూ. వార్చకుండా పండటానికి అత్తగారు పోసేయెనరు అత్తXఎనరు - అత్తనరు అయిందని జననిరుక్తి. కాని, వేసిన బియ్యానికి, పోసిననీటికి నమ్మనరిగ్గా అత్తిపోయేటట్టు పోసినయెనరు అత్తనరు. అత్తుXఎనరు అని దీని నరైన విరువు. అంతేగాని అత్తXఎనరు అన్నట్లు అత్తగారు పెట్టే ఎనరుపట్టుకు కాదు. ఇప్పుడు అత్తగారేం భర్మ అందరూ అత్తనళ్ళే వడేస్తున్నారు.

3. అరవచాకిరి. జీతం నాతంతేకుండా చేసే గొడ్డుచాకిరిని "అరవచాకిరి" అని అంటుంటారు. అరవలు అంటే తమిళులు. కష్టపడి పనిచెయ్యటానికి అరవవాళ్ళు ఎప్పుడూ ముందుంటారు. పోచికొలు కబుర్లతో పొద్దుబాళ్ళటానికి మరికొందరు ముందుంటారు అరవలంటే హేళనగా చూసేవారు దీనికి అరవవాళ్ళ చాకిరి అని అర్థం చెప్పారు. వాసవంగా ఇది అరువుచాకిరి. అంటే వెట్టి

చాకిరి లేక యెప్పుడో జీతం యిచ్చే షరతుమీద చేసే సేవ అని అర్థం. అరువు శుద్ధ దేశ్యవదం. సేవ అనే అర్థంగల 'చాకర్' అనే అన్యదేశ్యంనించి "చాకిరి" వచ్చింది. కొంతకాలం గడిస్తే అరవకుండా - నోరెత్తకుండా - చేసే చాకిరి అనే వ్యుత్పత్తిని కూడా కల్పిస్తారేమో!

4. ఆకాశరామన్న: అజ్ఞాతవ్యక్తి కృతాలయిన రాతలను ఆకాశరామన్న అర్జీలూ, ఆకాశరామన్న పుత్రరాలూ అని అనటం అందరికీ తెలిసిందే. అనంతరామ, అభిరామ, అయోధ్యరామ, ఇక్షాకురామ, కళ్యాణరామ, కాకుత్స్థరామ, కాశీరామ, కోదండరామ, కోసలరామ, గంగరామ, జయరామ, జానకిరామ, దశరథరామ, వట్టాభిరామ, బుచ్చిరామ, భద్రాద్రిరామ, రఘురామ, రాఘవరామ, వెంకటరామ, శివరామ, శ్రీరామ, సాకేతరామ, సీతారామ, సుందరరామ, సుబ్బరామ, సేతురామ, హరేరామ ప్రభృతి వ్యక్తినామాల్లోని రామశబ్ద ప్రాచుర్యంవల్ల ఈ ఆకాశరామన్న అవతరించాడు. అయితే ఆకాశరామన్న యందలి రామశబ్దానికి రఘుకులస్వామి అయిన శ్రీరామునకూ ఎలాటి సాటువాలేదు. ఆకాశనామ్మ - అన్న పదబంధమే జననిరుక్తిమూలంగా ఆకాశరామన్నగా మారిపోయింది. ఆకాశనామ్మ అంటే ఆకాశం పేరిటవాడు అనిభావం. ఆకాశకుసుమం, ఆకాశవంచాంగం మొదలగు నమస్తపదాల్లో ఆకాశ శబ్దానికి అభావమని అర్థం. "ఆకాశం గగనం శూన్యం" అనికదా పేర్కొంటూవుంటారు. శూన్యవ్యక్తి కాబట్టి అనామకుడూ, ఆకాశనామకుడూ అని మాలిక్వార్తం.

5. ఆరుబత్తులకంపెనీ: సమిప్తికృషీ. సమన్వయదృష్టి లేని సంస్థనూ, దివాళాకోరుముఠానూ ఆరుబత్తులకంపెనీ అని అనటం సాగరాంధ్రంలో సాధారణమైన పలుకబడి. కమసాలిబత్తుడు, కరణబత్తుడు కాసీబత్తుడు, గజాలబత్తుడు, మాదిగబత్తుడు, వడబత్తుడు- హస్తకళలలో పేరుపొందిన ఈ ఆరు తెగలవారిని ఆరు బత్తులని కొందరు పేర్కొంటారు. పండితుణ్ణిచూస్తే పండితుడికి గీర, శిల్పినిచూస్తే శిల్పికిగుర్రు. అందువల్ల వీరిలో వీరికి బొత్తిగా నడదనీ, వీరు కలసి తలపెట్టిన పనియేదీ సవ్యంగా కొనసాగక నడమంత్రంగా ఆగిపోతుందనీ లోకంలో ఒక అవప్రథ. కాని ఆర్బుత్ నాట్ కంపెనీ పందొమ్మిదో శతాబ్దిమొదట్లో మద్రాసు కోస్తాలో వెలసిన గొప్పవ్యాపారసంస్థ. దీని అధిపతి జార్జి ఆర్బుత్ నాట్ (George Arbutnot). ఈ సంస్థ కోస్తా ప్రాంతంలోని నీలిమందువ్యాపారం, ప్రాప్రయిటరీ యెస్టేట్ల నిర్వహణవంటి గొప్ప పథకాల్ని భారీపెట్టుబడులతో చేపట్టి, కోట్ల కొలదిగా వ్యాపారంచేసి, నిర్వాహకుల అసమర్థతవల్లనూ, ఆర్థిక సంక్షోభంవల్లనూ, దిక్కు దివాణంలేకుండా దివాలాతీసింది. ఈ కంపెనీ నాటివృత్తాంతాలను వింతలుగా పాటలుకట్టి పాడుకోవటం కోస్తాజిల్లాల్లో ఇటీవలదాకావుండేది. కళింగాంధ్రంలోని శతవృద్ధుల కీవంతలు సీటికి లీలగా గుర్తున్నాయి. ఈశ్రుతిస్మృతులే ఆరు బత్తుల కంపెనీకి రూపకల్పనచేశాయి. అంతేగాని ఆరుగురు బత్తులు కలిసి కంపెనీ యేదీ పెట్టనూలేదు; అది దివాళా తియ్యనూలేదు.

6. ఐదువ: జీవద్భర్తృక అని అర్థం. అయిదువ దీనికి రూపాంతరంగా పేరుకొన్నది. గురుకులము, హరివర్మ, చిహ్నము, చిహ్నము, చిహ్నము.

గాజులూ, తాళిబొట్టూ - ఇవి అయిదున్నూ అయిదు వన్నెలని ఒకవట్టికను సిద్ధపరిచి నిసుంటుకారులు ఈ అయిదు వన్నెలూ కలస్తే ఐదువ అని వ్యుత్పత్తిచెప్తున్నారు. వీరిలెక్కకి కావల్సింది అయిదు వస్తువులే కాబట్టి నల్లపూసలూ, పారాణీ, పువ్వులూ, ముక్కరా ఇత్యాది ఇతరసువాసినీ చిహ్నాలను వీరు కావాలని వదలేసినట్లున్నారు.

తాళిబొట్టూ, నల్లపూసలూ వంటి వాటిని మినహాయితే తక్కిన వాటిని పెళ్ళికాని ఆడపిల్లలుకూడా వాడతారు. కాగా ఐదు వన్నెలనే కృత్రిమవ్యుత్పత్తి అర్థాంతరంగా వచ్చిపడినట్లు తెలుస్తోంది. వాస్తవంగా సంస్కృతంలోని "అవిధవా" శబ్దం దీనికి మూలం. "భర్తృర్మిత్రప్రియ మవిధవే విద్ధిమాం అంబువాహం" అని మేఘసందేశం (2-38) లోని ప్రయోగం. సువాసినీని యగు యజ్ఞనిభార్యను మేఘుడు 'అవిధవే' అని సంభోధిస్తాడు. పెళ్ళిని అవిధవాకరణం అని ధర్మశాస్త్రవేత్తలు పేర్కొంటారు కూడా. విధవ అంటే ధవుడులేనిది విగతధవ. పూర్వసువాసినీ కావచ్చు; లేక ధవుడు విర్బధనిది పెళ్ళికాని కన్నెపిల్ల అని కూడాకావచ్చు. కాని ప్రకృతం తెలుగువారి వ్యవహారంలో విధవ అంటే విగతభర్తృక అనే రూఢ్యర్థంలోనే స్థిరపడింది. అప్రయోజకుడని నేడు వాడుకబడ్డ "వెధవ" యీ విధవ సంతత. సంస్కృతంలోని అవిధవశబ్దమే సంస్కృతభవంగా అయిదవ లేక ఐదవగా 'తెలుగున ప్రవేశించింది. తెలుగున సంఖ్యావాచక మయిన అయిదుతో దీనికి అమూలక సంబంధాన్ని పూహించి అయిదువగా మార్చి, పసుపుకుంకాలు వగైరా తెచ్చిపెట్టారు పండితులు. ముత్తవ్య, ముత్తాత వదాల్లోని పూర్వభాగమైన ముత్త - is Public Domain in India. Digitized by eGangotri

పూర్వభాగాన యీ “ముత్” చేరి ముత్తైదవయేర్పడింది. ‘అయ్యె, ముత్తైయ్’ అని కన్నడభాషా వ్యవహారాలు.

7. కైవాలు: వంగు, కిందికివాలు, గలించు, వాడిపోవు అని దీని అర్థాలు. ఇది శబ్దపల్లవమనీ, కై+వాలు అన్నది దీని విగ్రహమనీ, కై - అంటే చేయి, వాలు అంటే నమగ్రమగు అనీ వండి తులు వ్యాఖ్యానిస్తారు. “ప్రాయమింతకు మున్నకైవాలకుండ” అని అన్నాడు కాశీఖండ కృత్యవతారికలో శ్రీనాథుడు. ఇక్కడ కై అంటే చెయ్యి అనే అర్థం పొసగదు. పంటబాగావండి వారి పోవటాన్ని కైవాలు అని అంటారు. పండిన వయస్సు అని ప్రవరణాన్నిబట్టి తాత్పర్యం. ఇది కన్నడంనించి తెలుగులోకి ఎరువుతెచ్చిన పదం. కన్నడంలో కయ్, కై అంటే పైరు అనే అర్థం. తెలుగున పంటపొలంలోని చిన్న భాగాన్ని కయ్య అని అంటారుకదా! మూలద్రావిడభాషయందలి కయ్ - అన్నది వీటికి మూలం.

8. చక్రకేళీ: చక్రంలా గుండ్రంగా ఉండే అరటిపండు అని ప్యుత్పత్తిచెప్తారు. కేలా, కేలీ అంటే నవీనాత్తరాహ భాషలలో అరటిపండుని అర్థం. ప్రాకృతాలలోని కయలీ వీటికి సమీప మాతృక; సంస్కృతంలోని కదళీశబ్దం వీటన్నిటికి అసలు మూలం, శర్కరవంటి తీవ్రగల అరటిపండు శర్కరా కదళీ. ప్రాకృతంలో నక్కరా కయలీ, తెలుగులో చక్కర కేళీకావాలి. వర్ణ వ్యత్యయంవల్ల చక్కరకేళీ చక్రకేళీ అయి చక్రనంబంధాన్ని సూచించే భ్రమకు మూలమయింది.

9. చక్రాలు: ఇలాగే చక్కిలాలను కొందరు చక్రాలు, వాం చక్రాలు అని అంటారు. గుండ్రంగా వుంటాయేతప్ప మిగిలినవి

చక్రసంబంధులుకావు. చక్కిలములు అనే పూర్వరూపం చక్కిలాలు అయింది. ప్రాకృతంలోని సక్కుల (లి): సంస్కృతంలోని శమ్కుల - దీనికి మాతృకలు.

10 గోపాళం: భిక్ష అని దీని అర్థం. ఇది ఆడుక్కుతినే దానర్థపలుకుబడి. సాధారణంగా సంజపాద్ధువేళ ఈ దానర్థు గోపాళానికి వస్తూ వుండటంవల్ల సంజగోపాళమనీ, సందెగోపాళమనీ అంటారు. “సందెగోపాలమమ్మా” అన్న సంవత్ గారి గేయం చాలమంది వినేవుంటారు. గోపాలదేవ భక్తులయిన దానర్థు సందెవేళ యాచించే భిక్ష సందెగోపాలంగా సిద్ధమయిందంటారు పండితులు. కానీ, గోపాలశబ్దానికిక్కడ నిమిత్తంలేదు. “సంధ్యాకబళం” అనే మాటనించి సందెకబళం, సందెకవళం సందెగబళం, సందాకోళాలు ఏర్పడి వైష్ణవ వాసనవల్ల గోపాల శబ్ద సంబంధాన్ని కల్పించటంతో సందెగోపాళంగా సిద్ధమయింది.

11. డెయిలీపాలెం: విశాఖ - విజయనగరం రహదారిమీద విశాఖకి ఏడెనిమిది మైళ్ళ దూరాన వున్న పాలఉత్పత్తి - సరఫరా కేంద్రాన్ని డెయిలీపాలెం అని చదువురాని యిరుగు పొరుగు పల్లెటూళ్ళ జనం పిలుస్తారు. ఇంగ్లీషులోని (dairy farm) డైరీ ఫారం అన్నపదం వర్ణవిభేదనంవల్ల ‘డెయిలీ ఫారం’ అయింది. దీనికి చుట్టుపట్లవున్న మద్దెలపాలెం, వెంకోజీపాలెం, శివాజీపాలెం, సంతపాలెం సిద్దోజీపాలెం వంటి పాలేల ప్రభావం వల్ల డెయిలీపాలెంగా మారింది.

12. తిరగమూత: పోపు పెట్టటాన్ని తిరగబోత అని ప్రసిద్ధంగా అంటారు. పోపు పెట్టాక మూత పెడతారు కాబట్టి తిరుగు మూత

అని కొందరంటారు. మోతవస్తుంది కాబట్టి తిరగమోత. అనే వాళ్ళున్నారు. చారుకో, సాంబారుకో తిరిగి వాతపెద్దాం కాబట్టి తిరగవాత అయిందంటారు మరికొందరు. తిరగవాత, తిరగభాత్, తిరగమాత, తిరుగమేత, తిరగవేత - ఇలా వీటన్నింటికీ యేదో వాకరకవు వ్యుత్పత్తిని నిరూపించే ఘనులు దండిగా వున్నారు. తిరుగుబోతు అనికూడా అంటారేమో! వాస్తవంగా ఇది "తిరుగబోయు" అనే దానికి భావార్థకమయిన తిరుగబోత.

13. దేవాదాయం - ధర్మాదాయం : దేవుళ్ళకు వచ్చే ఆదాయం దేవాదాయం, ధర్మసంస్థలకు వచ్చే ఆదాయం ధర్మాదాయం అనేతీరులో పత్రికల్లోనూ, ప్రభుత్వపు రికార్డులలోనూ, ఆకాశవాణి ప్రసారాల్లోనూ గమనిస్తూవుంటాం. దేవాదాయం ధర్మాదాయశాఖామాత్యులుకూడా వెలసివున్నారు. ఏ పుణ్యాత్ముడు ప్రభుత్వానువాదకుడుగా పనిచేసినకాలంలో ఈ పదబంధాలు అవతరించాయోగాని నాటికీ నేటికీ యివి చెక్కుచెదరకుండా నిలిచివున్నాయి. వాస్తవంగా ఇవి దేవదాయం, ధర్మదాయం అని వుండాలి. దేవదాయం - దేవస్వం, ధర్మదాయం - ధర్మస్వం, బ్రహ్మదాయం - బ్రహ్మస్వం అన్న వలుకుబళ్ళు అర్హవిద్యావరిచయం కలవారికి కొట్టినపిండి. దాయమంటే వంతు, భాగం, తాతముత్రాతలనుంచీ సంక్రమించింది అని అర్థాలు. ఇక్కడ ఆదాయశబ్దంతో ప్రమేయమేలేదు. దేవ+ఆదాయ, ధర్మ+ఆదాయ అని భావించటం వల్లనే దేవాదాయ, ధర్మాదాయ రూపాలు ఏర్పడ్డాయి: ఒకవేళ దేవుళ్ళవల్లా, ధర్మసంస్థలవల్లా ఆదాయంగల ప్రభుత్వశాఖ కాబట్టి దేవాదాయ ధర్మాదాయ శాఖ అని సాగదీస్తామంటారేమో! సంస్కృతంలోని ఆదాయశబ్దానికి

అక్కమించు, స్వీకరించు అనే అర్థాలుతప్ప రాబడి అనే నవీనార్థం కన్పించదు. పైపెచ్చు దేవాదాయ ధర్మాదాయ శబ్దాలవల్ల దేవళాలకూ, ధర్మసంస్థలకూ చెందిన ఆస్తిపాస్తులను అసహరించటం, ఆక్రమించటం అన్యాయంగా అనుభవించటం అనే దురర్థాలున్నూ వీటికి ఘటెల్లు తున్నాయి. శాంతం పాపమ్! ఛోసీ, దేవాదాయ, ధర్మాదాయ అని విడదీయటానికి దేవధర్మ శబ్దాలు దీర్ఘకారంతాలైనా కాకపోయే! ధర్మదేశకులు ఈ అపక్రమాన్నీ, లక్షణోపదేశకులు ఈ అవశబ్దాలనూ అనుమతించరనే మానమ్మకం. కాగా, దేవదాయ - , ధర్మదాయ - అన్నవేస్తుమప్రయోగాలు. తక్కినవి జననిరుక్తులు.

14. నారదసింహాచలం: లోకసంచారియైన నారదుడు ఏడేడుపద్మాలు లోకాలు కాలీచవడగా తిరిగి తిరిగి, చిట్టచివరికి సింహాచలం వచ్చి పట్టుమని వెయ్యిమెట్లు సైతంలేని ఆచిన్న కొండనుకూడా యెక్కేపోవకలేక సింహాద్రి అప్పన్నను కొండదిగి వచ్చి ఈన కొలుపులందుకొమ్మని వేడుకున్నట్టు! భక్తులభుడైన అప్పన్న అలాగే కిందికి వేంచేసి నారదుని సేవలందుకుని, చీటికి మాటికి కిందకి పైకి రాకపోకలెందుకని అసలు కొండకి దిగువన వున్న ఒకచిన్నగుట్టమీద వెలిశాట్ట. ఇలాగా నారదమహర్షిచే ప్రతిష్ఠితమయిన యీ దిగువ సింహాచలం "నారదసింహాచలం" గా వ్యవహరించబడుతోందని అక్కడి అర్చకుడు స్థలపురాణం గూర్చి వివరిస్తాడు. మరికొన్నాళ్ళకు నారద సింహాచలశ్రీత మాహాత్యమంటూ సంస్కృత గ్రంథమొకటి దొరికినా మనం ఆశ్చర్యవడ నక్కర్లేదు. ఎందుకంటే నిన్నామొన్నా మన తాత ముత్తాతల యెరుకలో తెలుగునాట వెలసిన యెన్నెన్నో దేవాలయాల గాథలు స్కాందపురాణాంతర్గతాలుగా చేరిపోయాయి.

పురాణ వ్యసిద్ధమయితే తప్ప క్షేత్రాలకుగాని, క్షేత్రమూర్తులకుగాని పవిత్రత, ప్రాచీనత అబ్బదుకదండీమరి! నిజంగా ఈ “నారద సింహాచలం”లోని ‘నారద’ కూ బ్రహ్మ మానస పుత్రుడైన నారదునకూ సంబంధమే లేదు. సింహాచలం నార్తు లేక ‘నార్తు సింహాచలం’ ఒక రైలుస్టేషను. రెండో ప్రపంచ యుద్ధ కాలంలో మద్రాసు కలకత్తాలమధ్య అటూ యిటూ వెళ్ళే సైన్యం దిగి స్టేషనుగా ఇది పునయోగపడేది. North (నార్త్) ఉత్తరదిక్కు అనే యింగ్లీషు పదాన్ని “నారద” గా ఉచ్చరించి దీన్ని రుషి నామానికి ముడిపెట్టి ఇంతకథ అల్లారు.

15. నెయ్యుంటలు : బెల్లపుపాకంలో కలిపి ముద్దలుగా కట్టిన మర్మరాల-బొరుగుల-ఉండలనే కళింగాంధ్రంలో నెయ్యుంటలంటారు. నెయ్యి+ఉంట అని విడదీస్తే వీటిలో నెయ్యి దొరకకపోవటం అలావుంచి నెయ్యికి వీటికి ఎలాంటి సంబంధం కానరాదు. నేతిబీరలో ఎంతనెయ్యివుందో నెయ్యుంటలో అంతే నెయ్యి వుంది. ఇంతకీ దీనిపుట్టుక వేరుగావుంది. పేలాలు అనే అర్థంగల సంస్కృత “లాజ” శబ్దం ప్రాకృతంలో ‘లాయ’ గా మారింది. తెలుగున పామరజనుల పలుకుబడిలో పదాది లకారం నకారంగా మారటం సహజం. లాగు - నాగు, లెగు - నెగు, లేత - నేత, లేదు - నేదు, ఇత్యాది పదాల్లో ఈ మార్పును మనం గమనించవచ్చు. నాయఉంటలే నయ్యుంటలుకాగా, “నయ్” ని చూచి నెయ్యిగా భ్రాంతిపడి నెయ్యుంటలుగా తయారు చేశారు. పేలాల తయాలో పాల్గొనే తెగలవారిని నెయ్యలవారు అని అంటారు. ఈ తెగజనులు కళింగాంధ్రంలో విస్తారంగా వ్యాపించి వున్నారు.

16. పంపరవనన : వదిహేడో శతాబ్దిలో బజేవియా నించి డచ్చి తూర్పుండియా కుంఫిణీ వారిచే యిండియాకు తీసుకురాబడ్డ ఫలవృక్షమిది ఇది నారింజ కుటుంబానికి చెందింది. తొనలు ఎర్రగానీ తెల్లగానీవుండే పెద్ద పెద్ద పళ్ళు కాస్తుంది. కృష్ణా, తూర్పుగోదావరి, విశాఖ, శ్రీకాకుళం మండలాల్లో పంపరవనన అంటారు. పంపరవనాన అని పశ్చిమగోదావరి వారి వాడుక. పంపరబనన, పంపర మనన అని గుంటూరు మండల వ్యవహారం. పంపరమాన అని బౌద్ధుల ఉట్టంకించింది. రాయలసీమలో దీనినే చకోర్తపండు అంటారు. 'పంపరవనన' లో "పంపర" సంస్కృత పదమనీ, యిదే ఆష్ట పంపర అనీ, కుంతీభోజమనీ నిరూపించి దీనికి 'వనన' కూ ముడిపెట్టి 'పంపర వనన' ను సృష్టించారు తెలుగు నిఘంటుకారులు. పంపరవనన మిశ్రమని శబ్దరత్నాకరం భావించగా, వైకృతమని పురుషోత్తమ కవీయం పేర్కొంది. ఇవన్నీ వట్టి గాలిమాటలు. డచ్చిభాష లోని పాంపెల్ మూస్ (pompel moes) పంపరమానకు మూల మూర్తి. డచ్చి భాషలో మూస్ అంటే కూరగాయలనే అర్థం కూడా వుంది.

17: మధురవాడ: ఇది విశాఖపట్టణం పరిసరాల్లోవున్న ఒక కుగ్రామం పేరు. విశాఖపట్టణానికి ఒక మదురువాడ, అంటే శాఖాగ్రామం. కనుబాపట్టణాన్ని ఆనుకునివున్న గ్రామాన్ని 'మదురువాడ' అని అనటం మామూలు. నిజస్థితి యిలావుండగా పుత్తరభారతదేశంలోవున్న మధురానగరంతో సామ్యంగలదను కుని స్థానికులు "మదురువాడ" ను మధురవాడగామార్చివేశారు. మరి యిది పునర్వికాసయుగంకదా!

18. శాఖాహారం: రైల్వేశాఖవారిపుణ్యమా అని శాఖాహార భోజనశాలలనే బోర్డులు దేశమంతటా వెలసివున్నాయి. చెట్ల శాఖలనించీ, కొమ్మలనించీ తయారయిన ఆహారం శాఖాహారం అని వీరివూహ. అంటే వెజిటేరియన్ భోజనం అన్నమాట. అయితే శాఖాహారం అన్నదే సరైనరూపం.

19. హజూరీము: కొలువుకూటమని దీని అర్థం. వేలాది జనం చేరేచోటు అని నిఘంటుకారులవ్యుత్పత్తి. ఇది సంస్కృతం లోని సహస్రశబ్దభవమన్నారు కొందరు. వెయ్యి అనే అర్థంగల పారసీక భాషలోని హజూర్ శబ్దంతో దీనికి సంబంధాన్ని సమ కూర్చారుమరికొందరు. కాని పెద్దల, వ్యభువులనన్నిధి అనే అర్థంకల హజీర్, హుజూర్ మున్నగు పదాలకు హజూరం రూపాంతరం.

20. హిందూ: ఇది వైదికమతానికి, అర్హధర్మానికి, భారత దేశానికి పర్యాయవాచకంగా వాడుకలోవుంటున్న అర్వాచీనపదం. ఒకానొక నదీపరీవాహవ్యదేశం అనే అర్థంగల సంస్కృత సింధు శబ్దం పారసీకభాషలో హిందూఅయింది. పారసీక దేశానికి ఆర్యావర్తానికిగల జ్ఞాతివైరం మూలంగానూ, సరిహద్దుతగాదాల వల్లనూ సరిపడని దశలో హిందూశబ్దానికి చాల హీనమయిన అర్థాలు పారసీకభాషలో ఏర్పడ్డాయి. ఈ భాషలో హిందూ శబ్దానికి దొంగ, ద్రోహి, నాకరు, వంచకుడు, వాకిటికావలివాడు అనే అర్థాలున్నాయి. మహమ్మదీయ యుగంమధ్య ఇది మన దేశానికి తిరిగి వచ్చింది. దీనికి 'హిందూషయతి హిందూ' అని అశాస్త్రీయమయిన ఒక నడమంత్రపు వ్యుత్పత్తిని కొందరు

పండితులు కల్పించారు. దీనికి సంస్కృతంలో ప్రాచీనప్రయోగాలు మృగ్యమనీ, యిది సంస్కృతేతర భాషలనుంచి అర్వాచీన కాలంలో వచ్చి చొరబడ్డ యెరవు మాటఅనీ పరిశోధకులు నిష్కర్షించినప్పటికీ, ఇవేవీ పట్టించుకోకుండా యిది సంస్కృత శబ్దమేనని నిరూపించటానికి పండితులు పంచకరపాట్లు పడుచున్నారు. తెలుగులోకూడా క్రి. శ. పదమూడో శతాబ్దానికి పూర్వం దీనికి ప్రయోగాలు కన్పించవు.

జననిరుక్తులలో వైతండికుల వివరీత ప్రతిభాషలు కొన్ని పున్నాయి. భావ రాగతాళాల సమ్మేళనమే భ ర తం అని వ్యుత్పత్తిచెప్పి మన భరతంపడుతున్నారు, కొందరు పెద్దలు. పాండురంగక్షేత్రంలో వెలసిన విఠలుడు, విధాత, నీలకంఠ. లక్ష్మీవతి ఈ ముగ్గురు మూర్తుల సమాహార మూర్తి అని కొందరికల్పన.

భ్రమ ప్రమాదాలమూలంగా కాక నవ్వులు కొందరు నవ్వులాట కోసం కల్పించిన కొన్ని గమ్మత్తు వ్యుత్పత్తులను పనిలో పనిగా టూకిగా తెలుసుకుందాం. అతిగా వాగేస్తూ అతివ. చిలువ తలువ. నలువ, పలువ - పదాల్లోని వుత్తరభాగమయిన - వరు అనే అర్థంగల వాయికి పరిశిష్టరూపం. దీని సామ్యంతో 'అతివ' ను వనపిట్ట అనే అర్థంలో అతివాయిగా రూపించారు. కాని అతివఅంటే అందమయిన మొగంగలది అని అర్థం. తెలుగులోకి అల్పిపిన్నగా వచ్చిన అల్పినే అనే పోర్చుగీసుపదం అల్పమయిన పిన్నఅట! భారతంలో ద్రోణుని శిష్యుణ్ణి చెప్పకున్న వికలవృద్ధు విక love you do అట : కామాలవంటి అక్షలు అంటే కళ్ళుగల పడుచుపిల్ల కామాక్షి. కారుకువేసే నలుపు

కారునలుపు. గజం లోతు అంటే మూడడుగులలోతు నీటిలో
మాత్రమే యీదేవాడు గజీతగాడు. ఎల్లప్పుడూ తెరుచుకునివుండే
వాయి అంటే అగకుండా రాత్రింబవళ్లూ ఏకధాటిగా వాగే శ్రీ
తెరవ: ఈవిడ పైనపేర్కొన్న అతివకు అక్కయ్య. Full
అబ్బాషి పుల్లాబ్బాషి. పేకలూ-టీ-లతో మాత్రమే ప్రమేయంగల
క్లబ్బు ఫేకల్లిక్లబ్బు. మండుబెండలకు మారుపేరైన బెజవాడ
సి. ఆర్. రెడ్డిగారి చమత్కారంలో జేజ్ వాడ.

జననిరుక్తి నిరూపణంలో ఇది విహంగాపలోకనమాత్రమే.

మన జానపదసాహిత్యం

(కొక్కోరో యని కోడికూత దూరంగా వినిపిస్తున్న
మోటబావిగిలకనాదం క్రమంగా దగ్గరవుతుంది.)

“బాయికేమో వచ్చినా మూ బాయిగంగా మేలుకోయే
బద్దరామూ బాయిగంగా బాలులూ సీభారమమ్మా”

(గిలక కిరకిరనాదం.... నీరు దూకుడుగా పారినచప్పుడు)

“చీమకన్నుల చీరదేరా పాముకన్నుల పైటదేరా
మల్లిపూలా సరముదేరా మావీటికి మాయింటికి రారా”

(గిలక కిరకిరనాదం ... ఇత్యాది)

విన్నారా యీ పాటలు! తెలతెలవారుతోంది; లేవండిక
లేవండి! పల్లెపాటలను విందామని పల్లె పట్టులకి వనిగట్టుకుని
వచ్చాంగదూ! మోటనే రాయలసీమలో ‘కశిలె’ అంటారు. కవిలె
తోలుతూ పాడేపాటలే కవిలె పాటలు. వొక్కొక్క పాట రెండే
రెండు చరణాలు. ఈ పాటలు నవరస సీమావధులూ, నానారుచి
రార్థసూక్తినిధులూ కవిలెపాటలు మరి కొన్నివినండి:

“అకులేని అడివిలోనా మేక లేలా మేపుతాపూ
అశలేని దానియెంటా దేశమేలా తిరుగుతాపూ”

“పూరికినీ పుత్రరానా పూడలాదీ మర్రిమానూ

పుయ్యలాగా మనసుబాయే పూవరారా చిన్నవాడా”

(గిలక కిరకిరనాదం....)

(క్షణం విరామం.... సూర్యోదయ సూచన.... వక్షల కిలకిలారావాలు.... ఇత్యాది)

పొన్న పువ్వులాగా పొద్దు పొడిచింది, చూశారా! వల్లెసిరి పగలబడి నవ్వినట్లు పచ్చటి వెచ్చటి పంటపొలాలు; పరువు కొచ్చిన చెరకుతోటలూ, పండి వొరిగిన పండ్లతోపులూ, ముంతంత కొప్పలో మొగలి రేకులు ముడిచి, నెత్తిమీద నీళ్ళదుత్తలూ, చల్లి గంపలూ పెట్టుకుని పొలాలగట్ల దారులలో గడుసుదారి పడుచు బోయ్యారులు బారులు దీరి నడుస్తున్నారు. చూస్తున్నారా? మిరపపొదలలో, పంగబోదెలలో కలుపులు తీయటానికి చిన్నా చితకా, ముసలీముతకా అంతా కదలివస్తున్నారు. పొదుల్లోంచి కలుపుగాబూ ఏరిపారేసినట్లు, మనసులోంచి కల్లాకపటం, కనీ కసుమాళం ఏరిపారేస్తారు.

(బృందగానం.... స్త్రీలగాంతులు మాత్రం....)

“ధీరుడమ్మ నాగిరెడ్డి సూరుడమ్మ నాగిరెడ్డి

రాజా మొనగాడమ్మ జూటూరి చిన్నాగిరెడ్డి

రామరామా కోదండరామా రామరామా కోదండరామా”

కోటి వీణలు మీటినట్లు, కొండకోనలలో కొదమ కోయిలలు కూసినట్లు. గోపి Public Domain. తెలుగు ప్రాచీన గ్రంథాల సంకలనం, హైదరాబాద్.

వోహాదా! కలుపు తీస్తూ వాళ్ళేదో పాటపాడుతున్నట్లున్నారు.
ఆ కలుపు పాట విందాం వదండి.

(ఇద్దరు స్త్రీలు అసలు చరణాలు పాడగా, మరో ఇద్దరు
'రామ రామా' అన్నపాదాంత భాగాన్ని అందుకుంటారు.)

“రాజామొనగాడమ్మ జూటూరి చిన్నాగిరెడ్డి
గొండ్లోళ్ళాడుబిడ్డ బాలా చిన్నాగమ్మ
రామరామా కోదండరామా రామరామా కోదండరామా”

పులివాతబడి పతి బలవన్మరణం పాలుకాగా సతీమతల్లి
అనాటి చిన్నాగమ్మ సహగమనంచేసిన విషాదగాథయిది.

‘....యింటికాడ చిన్నాగమకు చింతలేమొ దోచినాయి
అమ్మలాల వక్కలాల నేనువక్క గలగంటి
రామరామా కోదండరామా రామరామా కోదండరామా’

అమ్మలాల వక్కలాల నేనువక్క కలగంటి
యేమీ కలగంటివమ్మ యెరీ చిన్నాగమ్మ
రామరామా కోదండరామా రామరామా కోదండరామా

యేమీ కలగంటివమ్మ యెరీ చిన్నాగమ్మ
సేతిలేటి నల్లగాజు సెదిరి నాల్గొడుకులయ్యె
రామరామా కోదండరామా రామరామా కోదండరామా

సేతిలేటి నల్లగాజు సెదిరి నాల్గొడుకులయ్యె
అప్పుడు గట్టిన అరటిత్తాళి యిప్పుడు తెగి నేలబడె

రామరామా కోదండరామా రామరామా కోదండరామా
CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

అవ్వడు గట్టిన అరటితాళి యివ్వడు తెగినేలబడె

కాళ్ళేటి కంచుమెట్లు కంచుమించు లయ్యిపాయె

రామరామా కోదండారామా రామరామా కోదండారామా

కాళ్ళేటి కంచుమెట్లు కంచుమించు లయ్యిపాయె

ముక్కులేటి ముక్కురపోన ముంజేత బడినాది

రామరామా కోదండారామా రామరామా కోదండారామా

ముక్కులేటి ముక్కురపోన ముంజేత బడినాది

నట్టింట గాజు గంబం నగ్గు నుగ్గులయ్యినాయి

రామరామా కోదండారామా రామరామా కోదండారామా.

(దూరదూరంగా వినిపిస్తూ క్రమంగా గాలిలో కల్పిస్తోంది. శబ్దం విరామం.... పసులను అదలించే గొంతులూ, పిల్లంగోవి స్వరమూ శబ్దం వినిపించి నన్నగా తేలిపోతాయి.)

అప్పుడే పొద్దు పడమటికి వాలిందే! మాపటివేళ పసుల మందలను ఇంటికి మలిపి, పిల్లంగోవు లూడుతూ పసుల కావ రులు ఏదో పాటలు పాడుతున్నారు. వరినాట్లువేసి యింటిదారి బట్టిన దోరవయను పడుచులను పూరించాలనీ, కోరమనసు ప్రాథలను పుడికించాలనీ - కొమ్ములదున్నపై సమవర్తిలా కొలుపు తీరిన కొంటికొణంగి వొకడు యెట్లాపాడుతున్నాడో చూడండి :

'గుట్టూరు చెరువుకింద వోరిమొగుడా

నేను వరిపండినాటబోలి వోరిమొగుడా

నేను

నలుగుర్ని దాటేసి వోరిమొగుడా

నేను గవిమవారి మునుం బడికి వోరిమొగుడా నేను

నన్ను యెండ్రకాయ తేలుగుట్టె వోరిమొగుడా
నాయేలు బడేపాటు జూడు వోరిమొగుడా నాయేలు

నేను వుంటానో పోతానో వోరిమొగుడా
నన్ను వుయ్యాలపూపించు వోరిమొగుడా నన్ను

నేను సత్తానో బతుకుతానో వోరిమొగుడా
నాకు నందిబంది జేపించు వోరిమొగుడా నాకు

నాయేలుబడేపాటు జూడు వోరిమొగుడా
నువ్విసన కర్రతొ యిసర్రాద వోరిమొగుడా నువ్విసన

నువ్వు కోరుకున్న మొగిణివైతే వోరిమొగుడా
నాకు కోడ్చి గోసిపెట్టరాద వోరిమొగుడా నాకు

నువ్వు చేసుకున్న మొగిణివైతే వోరిమొగుడా
నాకు చేవలొండిపెట్టరాద వోరిమొగుడా నాకు

నువ్వు అక్కరగల్గ మొగుణివైతే వోరిమొగుడా
నన్ను అనపట్ల కంపరాద వోరిమొగుడా నన్ను

వోరిమొగుడా వోహొరిమొగుడా వొయ్యారిమొగుడా

ఈ మహాయల్లాలు ఎవత్తోగాని వట్టిగయ్యళి గంపలావుంది.
ఈ నయగరాల నంగనాచి, వెర్రివెంగళప్పయైన భర్తను యెలా
చెవులువట్టి అడిస్తుందో విన్నారుగా! అనపట్ల కంపవలెనట:
అబ్బోహోహోహో!

(కణం విరామం ... దూరంగా బృందగానం శ్రీల
గంతులు ... విని వినిపించని స్థాయిలో తిరగలి వినరిన చప్పడు)

వం డెండు ధాన్యాలు ఈరాతిపాలూ

పదమెత్తి పాడుదమ పదమెత్తి పాడుదమ అత్తమామల్ని

పదమెత్తి పాడుదమ అత్తమామల్ని

తలిసీ పాడారమ్మ తలిసీపాడారమ్మ తలిదండ్రుల్ని....

పల్లెటూళ్లలో గూటిలోదీపం, నోటిలోముద్ద. జొన్నలో,
రాగులో తిరగట్లో పోసివిసిరి. జొన్నరాట్టెలో రాగిముద్దలో చేసు
కుని తింటారు పాటకపు జనులు, తిరగలినే మాపక్కల విన
త్రాయి అని అంటారు. విసిరేటప్పడు శ్రీలుపాడే పాటలే
వినత్రాతిపాటలు. ఇద్దరుగాని ముగ్గురుగాని కల్సివిస్తూరు.
అదిగో, ఆ అరగుమీద తిరగలి వినత్రా ముగురమ్మలు ముచ్చటగా
పాట పాడుతున్నారు. ఈ వినత్రాతిపాటను వినండి:

అన్నగారింట్లోన అమిశ బుట్టిందీ

అడిగిరా అక్కయ్య అడిగిరా అక్కయ్య చేసుకొస్తామూ

అడిగిరా అక్కయ్య చేసుకొస్తామూ

అన్నగారడిగితే అన్నగారడిగితే వోతెంచుదామూ

అన్నగారడిగితే వోతెంచుదామూ

వొదినెగారడిగితే వొదినెగారడిగితే సామ్ముపెడదామూ

వొదినెగారడిగితే సామ్ముపెడదామూ

వోలేమిసాలేమి వోలేమి సాలేమి వోయమ్మలారా

వోలేమి సాలేమి వోయమ్మలారా

కందికాయ బూగెండు కందికాయ బూగెండు కాళ్ళకడియాలూ

కందికాయ బూగెండ్లు కాళ్ళకడియాలూ
అంబోజి మెట్టెలూ అంబోజి మెట్టెలూ జంపుపిల్లెండ్లూ
అంబోజి మెట్టెలూ జంపుపిల్లెండ్లూ
నూగాయి సరివెండ్లు నూగాయి సరివెండ్లు నూటొక్కమాడా

(క్షణం విరామం)

పొద్దస్తమానూ రెక్కలువంచి, కష్టించి, డొక్కలు నింపు
కునే జానపదులకు రాత్రి కాసేపు వినోదం విరామం అవసరం.

(దూరంగా బృందగానం.... మగగొంతులు మాత్రం)

‘నీకిదండమో నీకిదండమో

నీకిదండమో స్వామీ నీకిదండమో

నీకిదండమో రామా నీకిదండమో....’

రచ్చకట్టకాడ కోలాటం వేస్తుంటే ఆడామగా, పిన్నా పెద్దా
వోహా! వూరు వూరే గుమిగూడినట్లున్నారు. నాడునాడులా వాడ
వాడలా పేరు పెంపులుగల పెద పెద్ద పెరుమాళ్ళ పేర్లుచెప్పి
యేటి కోళ్ళెత్తుతున్నారు కోలాటం పాటగాళ్ళు, ఆలకించండి;

‘....వచ్చేము పొయ్యేము నీకిమొక్కేమూ

వరమియ్యి రాకట్ట వోనుంకులమ్మా

నీకి దండమో నీకి దండమో

నీకి దండమో తల్లి నీకి దండమో

నీకి దండమోతాయి నీకిదండమో

పెనుగొండ బాబయ్య పెన్నోబళ్ళేసా
మార్కాపురం చెన్న మద్దితేటయ్యా

నీకిదండమో నీకిదండమో
నీకిదండమో స్వామి నీకిదండమో
నీకిదండమో దేవ నీకిదండమో

బళ్ళారి దురగమ్మ బాటమారెమ్మ
అదోని లసుమమ్మ అనిగుందమ్మ

నీకిదండమో నీకిదండమో
నీకిదండమో తల్లి నీకిదండమో
నీకిదండమో తాయి నీకిదండమో....'

(ద్రుతగతిలో జట్టు నాయకుని ముక్తాంపుకోపు....
తైయక్క తళాంగు తద్దిమితా)

అదిగో, ఇంకోపాట అందుకుంటున్నాడు జట్టు నాయకుడు,
అవధరించండి.

'కోలు కోలుకోలే కోలనకోలుకోలే
చెలి కోలుకోలే కోలన్న కోలుకోలే....'

(బృందగానం)

'హేయ్, మధ్యాన్నప్పడెండా మధ్యాన్నప్పడెండా
మనవూరిరచ్చబండా'

కాసుక్కొక్కదండా ఘనమైనపెనుగొండా

కాసుక్కొక్కదండా ఘనమైనపెనుగొండా కోలుకోలు

(దూరంగా నన్నగా గాలిలో కలిసిపోతుంది.)

సద్గంతా అణిగింది, పూరంతా మాటుమణిగింది.

(దూరంగా—ఏక్ తార శ్రుతితో 'నాదంబ్రహ్మనందయోగీ
యిట్లవాదములేలర వోరిబైరాగీ నాదంబ్రహ్మనందయోగీ' అన్న
తత్త్వావన)

నగంనగంకూలిన సత్రం మెట్లమీద కూచుని, ఏక్ తార
మీటుతూ తత్త్వాలు పాడుతున్నాడెవడో వో బైరాగి. సమస్త
నదులూ సాగరగర్భంలో సంగమించినట్లు, సర్వ రసాలూ శాంత
రసంలో సంతరినమవుతాయని అంటారు ఆలంకారికులు. ఇదే
భారతీయ తాత్త్వికచింతనకు ఉత్తమ ప్రతీక: ఇదే సర్వమానవ
పారమార్థిక దృక్పథానికి ఉన్నత పతాక:

'నాదం బ్రహ్మనందయోగీ

యిట్లవాదములేలర వోరిబైరాగీ

నాదం బ్రహ్మనందయోగీ

వనమూ స్రుంగారము కోకిలకెరుకాగాని

యిట్ల కళ్ళి పుల్లలుయేరే కాకికేమెరుకా

నాదం

పాలనీళ్లొ కలుపు అమిశ్రి కెరుకాగాని

యిట్ల పేడాపురుగులుతినే కోడికేమెరుకా

నాదం

నీళ్ళలోతూ పాడుగూ చేవకెరుకగాని

యిట్ల కడకడగ దిరిగేటి కప్పకేమెరుకా

నాదం

నానాకు రుసులన్ని నాలుక్కుయేరుకాగాని
యిట్ల కుండాలో దిరేగేటి తెడ్డుకేమెరుకా నాదం

రాజయోగం బాట తేజీకెరుకాగాని
యిట్ల గడ్డిపానలుగొరికే గాడ్డికేమెరుకా నాదం

నాదం బ్రహ్మనందయోగీ
యిట్ల వాదములేలర వోరిబైరాగీ
నాదం బ్రహ్మనందయోగీ'

(కథం విరామం)

బాగా పొద్దుబోయింది. ఇవాళ్ళకింతచాలు. మరోసారెపు
డైనా వద్దాం. ఇక మనవిడిదికి వెడదామా?

జానపద సాహిత్యంలో ప్రజల కష్టసుఖాలు

మన కావ్యసాహిత్యం చాలభాగం యెత్తువారి చేతిబిడ్డ. ఉత్తమ నాయక నాయకుల నెవంతో, ఉదాత్త కావ్యేతివృత్తం సాకుతో, ఉన్నతశిల్పం పేరుతో సంస్కృత సాహిత్యానికి ఛాయగా రూపుదిద్దుకున్న తెలుగుకావ్యాల్లో సామాన్య ప్రజాజీవనచ్ఛాయలు చూచాయగానయినా పొడకట్టవు. దేశీయతాముద్ర ప్రగాఢంగా వున్న యేవో కొన్నితావుల్లో తప్ప, ఆంధ్రసాహిత్యవీధుల్లో సగటు మనిషి ఇంచుమించుగా మనకి కనిపించడు. ఇక, అతడి రుచులూ అభిరుచులూ, ఆశలూ, ఆశయాలూ మున్నగువాటి ముచ్చట కలలోని వార్త.

అయితే, జానపదసాహిత్యంలో మటుకు “వీధిమానిసి” విరాట్సురూపం స్పష్టంగా, పరిపుష్టంగా గోచరిస్తుంది, కష్ట సుఖాలు పడుగు పేకల్లా అల్లుకుపోయిన అనాటి గ్రామీణ జీవితానికి అద్దం పట్టిన జానపదసాహిత్యంలోని గేయాలు మన కొన్నింటిని పరికిద్దాం.

మెట్టినయింటిలో ఆషైశ్వర్యాలతో తులతూగుతున్నా, భర్త అనుకూలుడైనా, పదిమంది పిల్లల నెత్తినా, శ్రీ పుట్టింటి గొప్పలే అనుక్షణమూ విప్పి చెబుతూంటుంది. అందుకే “కొడుకూ ఒక్కడు చాలు కులముద్ధరించా - కూతురొక్కతె చాలు గోత్రాలు పాదా” అన్నది అక్షరాలా సత్యం. అన్నీ అమరిన ఒక అమ్మ తన పుట్టింటి సంతోషాన్ని యిలా పొగుడుతుంది యీవినశ్రీతో. వాటిలో చూడండి

'దయగల్గవుట్పిల్లు దేవుని పూజా

గోదుమలు యిసిరేరు గోదుమలు యిసిరేరు గోడబూసేరూ

గోదుమలు యిసిరేరు గోడ బూసేరూ

పందిర్లు యేసేరు పందిర్లు యేసేరు పనపు దంచేరూ

పందిర్లు యేసేరు పనపు దంచేరూ

పందిట్లో తిమ్మక్క పందిట్లో తిమ్మక్క పచ్చి బాలెంతా

పందిట్లో తిమ్మక్క పచ్చి బాలెంతా

పంచాన రామన్న పంచాన రామన్న పలకపూజల్లా

పంచాన రామన్న పలకపూజల్లా

నట్టింట నాణప్ప నట్టింట నాణప్ప నందిపూజల్లా

నట్టింట నాణప్ప నందిపూజల్లా

మాయప్ప మాయమ్మ మాయప్ప మాయమ్మ నడిచేటిదావా

మాయప్ప మాయమ్మ నడిచేటి దావా

అడుగడుగునిమ్మల్లు అడుగడుగు నిమ్మల్లు ఆకుదోటల్లా

అడుగడుగు నిమ్మల్లు ఆకుదోటల్లా

కామగొగ్గిరిపాదలు కామగొగ్గిరిపాదలు కస్తూరిరవలూ

కామగొగ్గిరిపాదలు కస్తూరిరవలూ

చల్లానిచందుగడు తండ్రి సంజప్ప

చల్లానిచందుగడు తండ్రి సంజప్ప

నందకాటి నుక్క నందకాటి నుక్క తల్లితిమ్మకర్ణావర

మమతలు కరవైన వుమ్మడి కుటుంబాలలో దిన దిన గండాలు, దెయ్యాలతో పోరు. అత్తమామలు గాని, బావా మరదళ్లుగాని, తోడి కోడళ్లుగాని, కడకు కట్టుకున్న పెద్దమనిషిగాని ఆ యింటి చిన్న కోడల్ని సరిగా అర్థంచేసుకోరు; ససిగా ఆదరించరు. ఆమె యీ చిక్కుల సుడిగుండంలోంచి యీదుకు పోవాలని యెంత ప్రయత్నించినా యింటిల్లిపాదీ ససేమిరా సమ్మతించరు. వెన్నెల రాత్రిళ్లు 'జట్టిజాము' వేస్తూ త్రీలు పాడే కింది పాటలో యీ వైనం అవధరించండి. యిందులో 'యెన్నిటా' అన్నది పాదాంతవదం.

“పండెండు గంబాల యెన్నిటా
పడసాలిలోనా యెన్నిటా
పట్టిమంచం మీద యెన్నిటా
పండిండె మామా యెన్నిటా
మాయన్నలొస్తారు యెన్నిటా
మమ్మంపరాదా యెన్నిటా”

‘యేరేరి మీయన్న లెన్నిటా
యెందూనా వస్తారు యెన్నిటా’

“గుంటాన గుర్రాలు యెన్నిటా
మెట్టాన యేనుగు లెన్నిటా
అల్లాయి గొడుగులు యెన్నిటా
తెల్లాటి యేనుగు లెన్నిటా”

‘నన్నేమి అడిగేవె యెన్నిటా

యిలాగే గద్దెపీటలమీద కొలువుదీరిన గౌరవవత్తను, రచ్చ
కట్టమీద రాజాపెద బావను, వంటసాలలోని పెద్దక్కయ్యను,
ఎద్దుల్ల గాసేటి ముద్దుల మరిదిని పుట్టింటికి వంపమని అర్థిస్తుంది.
అందరి జవాబూ వొకటే. చివ్వరికి మిగిలింది తాళిగట్టిన భర్త.
అతడేమో నోట నాలుకలేనివాడు. అయినా ఆ నోమూ నోమి
చూస్తుంది.

“పువ్వు దోటాలోన యెన్నిటా
వో పుణ్య పురుషా యెన్నిటా
మా యన్న లొస్తారు యెన్నిటా
మమ్మంపరాదా యెన్నిటా”

కాని ఫలితం యేమీ లేదు. ఇలాటి విషమిడియల్లో స్త్రీలకి
గంగమ్మ కన్నుల్లో కొలువు తీరుతుంది; అది ఆడవారి అక్షయ
తూజేరం. కాని, యీ గడుసుకోడలు పుట్టింటికిపోవడానికే
నిశ్చయించుకుంటుంది. ‘పొయ్యేది పోతావు మళ్ళీ ఎప్పుడు
వస్తావు’ అని అడుగుతారు. తాను తిరిగి రావటం అసంభవం
అని తెగేసి చెబుతుంది.

కత్తులబోను కావరాల్లోని కడగళ్ళూ, మనసు కలియని
మనువుతోడి మారాముళ్ళూ యీ కోలాటం పాటలో చూడండి:

‘చిన్నోడ నల్లచిన్నోడ తైతందాన తానందాన
చిన్నోడు మంచోడు చిన్నోడు మంచోడు చిలకదొరనంపల్లి
గిరిగాని గోరంట్ల నడుమ సద్దునగిరి
బుక్కపట్నము పొల్లిందరళ చూది

చిన్నోడ నల్ల చిన్నోడ తైతందాన తానందాన.

చిన్నోని నలుపుకీ చిన్నోని నలుపుకీ చినదాని యెరుపుకీ బిరుసుట్టు
బిగువుకీ

పూతాలు మొగ్గాలు విరబూసినట్లుండు
కాయాలు పిందేలు కలమాగి నట్లుండు
నక్కదాన గుట్టెల్ల నరజల్లినట్లుండు.

చిన్నోడ నల్ల చిన్నోడ తైతందాన తానందాన.

చిన్నోని లగువుకీ చిన్నోని లగువుకీ చినదాని బిగువుకీ కడగంటి
సాగనుకీ

మొగిలి పూవాసనా ముసిరినట్లుండు
నందకాబెన్నెలా సరిగాసినట్లుండు
మూనెల్ల బాలుండు ముందరున్నట్లుండు

చిన్నోడ నల్ల చిన్నోడ తైతందాన తానందాన.

కోడేరుగుముగొండ కూడేరు గుముగొండ గుత్తి యాపులకొండ
నాగిరెడ్డివల్లి నాల్గుదాపుల కాడ అవతలా వడుగురు
వడగురు లోవలా వగలు గుమ్మడితీగ
వగవాణి పందిటికి తీగట్టబారింది

చిన్నోడ నల్ల చిన్నోడ తైతందాన తానందాన.

వగవాని పందిటికి తీగట్ట బారింది బావాలమరదాల బందికానాలోన
తోడి కోడండ్రేమొ తొదలనీరయ్య
పిడిగూటమాలనే పిన్నయ్య పున్నాడు

చిన్నోడ నల్ల చిన్నోడ తెతందాన తానందాన.

వట్టిపపై న ప్రభుత్వం అమల్లో లేకపోవడం మూలాన నూరు నూటయేభయ్యేళ్ల కిందట స్థానికులైన పాళెగాళ్లే కాక ధగ్గులు అరబ్బులు, పిండారీలు మొదలయిన దారి దోపిడిగాళ్లు, బంది పోటు ముఠారాయళ్ళు, రాయలసీమలో ప్రజల్ని నానా బాధలు పెట్టేవారు. ఈ దురాగతాల్ని చూస్తూ పూరుకోలేక సామాన్య ప్రజలు యెక్కడికక్కడే యెదురెత్తులువేసి మారాడ్డి యెలా పోరాడారో చిత్రించే రేఖామాత్రచిత్రణం ఈ దిగువ కోలాటంపాట:

రామ రామా కోదండారామా భై రామరామా కోదండారామా

రేణిగుంట దొరసాని రేణిగుంట దొరసాని యిచ్చెనమ్మ దీవనాలు
దీవనాలు దీసుకొని దిగ్గున్న పైకిలేసి

అండిఅనంతపురము అండిరాము డెల్లినాడు రామ రామా

॥అండి॥ కూడేటి అనుబయల కూడెరా గుర్రాలదండు రామ రామా

॥కూడేటి॥ యిప్పేటి అనుబయల యిడిసెరా యింగ్లీషుదండు ..

॥యిప్పేటి॥ గుత్తి వుడిరిపి కొండ గుడికొండ దోసిరి ..

॥గుత్తి॥ అమిదాల రాకట్ల అమిడిపాద్దుకు దోసిరి ..

॥అమిదాల॥ మోపిడి జనమంత మోటుకేసి నిల్చినారు ..

॥మోపిడి॥ ముష్టూరు జనమంత ముట్టడేసి నిల్చినారు ..

॥ముష్టూరు॥ కళగల్లు జనమంత కాలికొద్ది లేసినారు ..

॥కళగల్లు॥ యెక్కువైన మారుట్ల యెద్దులావులు కొల్లదిప్రి ..

॥యెక్కువైన॥ మారుట్ల సావిడిలోన మరి యెవరున్నారో? ..

జానపద సాహిత్యంలో పృజల కష్టసుఖాలు 163

మారుట్ల	గొల్లా సిన్నమ్మ కొడుకు చిన్నామల్లేసిరా	..
గొల్లా	అడేటి పగిడిశాల అంతరానలిపినాడు	..
అడేటి	కూడేటి పగిడిశాల కుడికాలదన్నినాడు	..
కూడేటి	రామరామన్నాడు రణములోన దుంకినాడు	..
రామ	కోటగొమ్మ లెక్కినాడు కోటి కూత లేసినాడు	..

రామ రామా కోదండా రామా భై రామరామా కోదండారామా

ఈ కింది పాటలోని గోనిరెడ్డి గోనగన్నా రెడ్డి కోవలో ప్రాసే నుడు కావచ్చు. గోన వంశీయులు రాచూరి కోట నిర్మాతలని ప్రతీతి. వగలు కట్టినట్లెల్ల రాచూరి కోట తెల్లగా తెల్లారేటప్పటికి పునాదులతోనహా కూలిపోతూండేదట దుర్గాధిదేవత పెద్దమ్మకు నరబలి యిచ్చిన తర్వాతగాని రాచూరికోట కుదురుగా నిలవలేదు. బుక్కరాయసముద్రం చెరువుకట్ట, హంపి పంపావతి దేవాలయ గాలిగోపురాలను గూర్చి యిలాటి కథలే వాడుకలో నిల్చివున్నవి. పూరి జాతరలతో జమిళిక వాయిస్తూ అసాదివాళ్లు పాడే యీ పాటను చిత్తగించండి. జమిళకనే, పంబ అని అంటారు. పంబ వాయిస్తూ పాడితే యీ పాట యెంతో సహజంగా వుంటుంది. మాదిరికి ఈ పాటను కొంతవిందాం.

అందనాల రాచూరి కోటలోనో

అమ్మవారునే తల్లి పెద్దమ్మా,

కోటివేల కుంభాల మిందమ్మా

కొలుపుతీరెనో తల్లి పెద్దమ్మా

కొమ్ము బురుజులతో కోటనిలువమ్మా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

కొలుపులే జేయింతు తల్లి పెద్దమ్మా.

కోట నిలిపేనుగానిరా వో గోనిరెడ్డి
 నీ యేడుగురు కోడండ్లు గావలె గోనిరెడ్డి
 నా యేడుగురు కోడండ్ల కోసరమమ్మో
 యెనుముల మందలిచ్చేను తల్లి పెద్దమ్మా
 నీ యెనుముల మందలెనాకొడ్లు గోనిరెడ్డి

నీ యేడుగురు కోడండ్లు గావలె గోనిరెడ్డి

ఇలాగా ఆవుల మందలను, గొర్రెల మందలను బలి
 యిస్తానని గోనిరెడ్డి వేడుకుంటాడు. కాని, గోనిరెడ్డి యేడుగురు
 కోడళ్ళ బలిదానంతో గాని కోటపెద్దమ్మ తృప్తిపడదు.

కలిమి లేములు రెండింటనూ అశాంతిని, అసంతృప్తిని
 ప్రకటించే విచిత్ర మనస్తత్వాన్ని వివరిస్తుందీ బైరాగి పాట.

యినురా సదానంద యోగీ
 నేను యిననేర్చినను గాని యింతె బైరాగీ
 యినురా సదానందయోగీ

సదుపూ లేదని దుఃఖము
 శానా సదుపూ గలిగితె తిక్కబట్టునురా యినురా
 సంతతిలేదని దుఃఖము
 శానా సంతతి గలిగితె సాక దుఃఖమురా

యినురా సదానంద యోగీ
 నేను యిననేర్చినను గాని యింతె బైరాగీ
 యినురా సదానందయోగీ.

కోలాటంపాటల రూపరేఖలు

మువ్వలు కట్టిన మూరెడేసి బచ్చెన కోలలతో తాళం వేస్తూ గుండ్రటి కక్షలలో తిరుగుతూ పాటలు పాడే జానపదుల ప్యాచీన జాతీయక్రీడా విశేషమే కోలాటం. దీన్నే రాయలసీమలో ముఖ్యంగా అనంతపురమండల ప్యాంతంలో కోలన్న అనిఅంటారు దండనర్తనమనీ దండలానకమనీ పూర్వాంధ్ర కావ్యాల్లోని వ్యవహారం. మన సాహిత్యంలో చాల చోట్ల దీని ప్రసక్తి వచ్చింది. తెలుగు దేశంలో వెలసిన అనేక దేవాలయాలలో కోలాటం భంగిమలు సంపుటికరణం చెయ్యబడ్డ శిల్పకళా ఖండాలు కొల్లలుగా గోచరిస్తున్నవి.

పూర్వం పురుషులూ స్త్రీలూ విడివిడిగా కోలాటం వేసే వాళ్లు, ఇపుడయితే యిది యెక్కువగా తెలుగునాట పురుషులకే పరిమితమైన వినోద క్రిడగా నిలిచివున్నట్లు శోస్తున్నది పూర్వ సంప్రదాయానికి పరిశిష్టంగా బాలికలువేసే జడకోలాటం మాత్రం స్త్రీలవరంగా ఆచరణలో స్థిరపడి వున్నది. జడకోలాటంలోనూ నవరాత్రి మొదలైన పుత్సవాల్లో పిల్లలు వేసేకోలాటం సందర్భం లోనూ పాటలు పాడటం అంతగా అలవాటులో కనిపించదు.

గంగగాపూ. గాలి జాతరా, పోతరాజు కొలుపులూ, పూరి దేవర పుత్సవాలూ, దరగాపురుషులూ, పల్లెదేవర పరసలూ, పీర్లసంగస్తులూ, పారువేటలూ, పానకం పందేరాలూ మొదలైన సందర్భాల్లో గానమీస్తుంటే కోలాటం ముఘాలు వినోదం.

వనిపాటులు ముమ్మరంగా లేని తెరపికలాల్లో సైతం రాతి పాటు
రచ్చబండ దగ్గర, వారి వాకిలిదావునో చేరి కోలాటం వెయ్యటం
కూడా కొత్తకాదు.

కోలాటంలో సాధారణంగా యెనిమిది మండ్ల
మందిగానీ అటగాళ్ళు పాల్గొంటారు. అలాగే, పన్నెండు
మారవచ్చుకూడా. అటగాళ్ళు సకృత్తుగా యూరంఖ్య
అంటారు. వీళ్ళల్లో పలువురు పుద్దులు, పుద్దికాళ్ళు అని
వ్యవహరిస్తారు. అరితేరిన వాడొకడు మేళనాయకుడుగా
అంటారు. మేళనాయకుని పెన్నుద్ది అనీ, పెన్నుద్ది కాదనీ,
పుద్దికాళ్ళల్లో తొలి సగంమంది లోకక్ష్యలో సద్యము, బం
గానూ, మలి సగంమంది వెలికక్ష్యలో అవసర్యముఖంగానూ లక్ష
బద్ధంగా అడుగులువేస్తూ కోలాటం వేస్తారు. కాసేపు కుదిగాళ్ళ మీద
కూచునీ, కొంతసేపు బక్కలుతీస్తుకూడా కోలాటం వేస్తారు. అలస
పోయిన పుద్దులస్థానంలో వచ్చి కోలాటాన్ని కొనసాగించటానికి
సత్యకాయ అటగాళ్ళుకూడా సిద్ధంగా వుంటారు.

పెన్నుద్దికాడు పాట వ్రాసి చరణాన్ని పాడగా తక్కిన అటగా
గాళ్ళంతా వాటిని అందుకుని పాడతారు, మేళనాయకుడు 'హేమ
తట్టా జముతక ధిమితక పుద్దిదిరుగూ యెలుద్దికాడా యెచ్చరి
కన్నా తయ్యక్క తళొంగు తద్దిమితా....' యిత్యాది ముక్తానుబంధ
చరణాల్ని యెత్తులయ మీద పాడి, ద్రుతగతిలో జగ్గు చౌకట్లు
వలికి, కోలాటం కోలదెబ్బలవ్రస్తారం వరిశీలించి, పుద్దికాళ్ళ
అడుగుతీరు సవరించి పాటని తీర్మానించి, కొత్తపాటలోని మొదటి
నుడుగుల్ని విలంబితంలో యెత్తుకుంటాడు.

కోలాటం పాటలు నవరసభరితాలయినప్పటికీ ప్రధానంగా
శృంగార రసవ్యచారాలు. అందులోనూ సాధారణంగా

అతివేలం, యిదంతా అనుభూతమనీ అనలేము; అనుష్ఠేయమనీ అంగీకరించలేం. అనంతపుష్పవృక్షుల అవ్యక్త వాంఛలకు యిందలి విషయాలు అన్నప్రావతారాలని మనస్తత్వవేత్తలు వ్యాఖ్యానంచేస్తే చెయ్యరచ్చు. అయితే మనం అంతదూరం పోనక్కరలేదు. మరొక దృష్టితో వీటి తత్వాన్ని వివేచించవచ్చు.

ఇప్పుడంటే మనప్రాచీన గ్రామీణవ్యవస్థ చిన్నాభిన్నమయి పోయిందిగాని, నిన్నా మొన్నటి దాకా నిల్చున్న గ్రామీణ జీవితాన్ని సూక్ష్మంగా వృధాకరించి చూస్తే యిలాటి వాటిపట్ల జానపదుల కంత వట్టింపూ, పాటింపూ లేనట్లు స్పష్టంకాకపోదు అలాగని వాళ్ళు నీతిబాహుళ్యులనీ. నియమవిదూరులనీ నిర్ణయించటం కూడా నిజంకాదు. వెనకటి జానపద జీవితం నిమ్మకునీరెత్తినట్లు నిండుగా నిమ్మళంగా, అలజడి అందోళనా అంటేయేమిటో యెఱగని ప్రశాంతపథంలో గడచిపోయేది.

ఒకనాటి గ్రామజీవనం మమతకూ, మానవతకూ మారు పేరు. భవిష్యత్తుని గూర్చిన భయాలుగానీ, భూతకాలంనాటి పీడకలలుగానీ, వర్తమానంలోని బాధలుగానీ ఆనాటిజనుల బతుకు బాటలలో అంతగా కనిపించేవికావు. మిన్నువిరిగి మీదికొరిగినా మహామేరువులా యెదుర్కొని నిలిచే ధీరత్వం వాళ్ళలో నిస్సంగంగా నిహితమైవుండేది. అజ్ఞానం కొంతా, అమాయకత్వం కొంతా, అహంకారం వొకంతా వాళ్ళలో వుంటే వుండవచ్చు. వాళ్ళు నిరీహులే కాక నిర్భీకులు కూడా. జీవితసమస్యల పట్ల ఔదాసీన్యమూ, వాటి పరిష్కారంలో ఔదార్యమూ వారి నడవడిలో యిమిడి ముడిన నిర్విఘ్నతగాలు.

ఇక, బతుకుతెరువు వొక గతుకులపుంతగా, అతుకుల బొంతగా తయారయిన నేటి సామాజికవ్యవస్థలో నాగరికత మూర్తి కట్టినవాళ్ళమని మురిసిపడే నేటి జనులు అదర్శాలను వల్లించటంలో అగ్రనరులు; వాటిని ఆచరణలోకి అనువదించటంలో ఆరంభశూరులు. ప్రస్తుత జీవితపరమార్థం ఇలాంటి వివరీత సమన్వయంలో మిళితమై వున్నది. అందుకని యీనాటి కాల గారంతో అనాటి జానపదుల బతుకుతీరులను విలువ కట్టటం న్యాయంకాదు. కుట్రలకూ కుటలనీతులకూ కూటమిగా కుళ్ళి పోతున్న గ్రామసీమలుగాదు మనం లెక్కించ వలసింది. యీ చర్య నింతటితో అవి కోలాటం పాటలను కొన్నింటిని విందాం. యీ దిగువ కోలన్నకోపును చిత్రగించండి.

కొలు కోలుకోలే కోలన్న కోలుకోలే

చెరి కోలుకోలే కోలన్న కోలుకోలే

మద్దాన్నవ్వడెండా మద్దాన్నవ్వడెండా మనపూరి రచ్చబండా

కాసుక్కడందా ఘనమైన పెనుగండా

కొలు

వాలుగవ్వమిందా వాలుగవ్వమిందా యీవాడు పూలదండా

చిన్నాడేసినదండా బంగారు తిరవతి కొండా

..

చేని మేరనుంటే చేనిమేరనుంటే నీవుచెప్పినట్ల యింట

అట్ల దానిపాండు నేనెట్ల మర్చి యుందూ

..

పొట్టిదాని పాండు పొట్టిదాని పాండు యెట్లదొరికెనందు

అదేమె బెట్రమందు నేనెట్లగట్టుకుందూ

..

వానగారిలేచె వానగారిలేచె వాకిలి దట్కొనిబడితి

దాన్నిరెండుదిడితి దానమ్మని పెట్టాగడితి

నాకన్ను సాట్టా నాకన్ను సాట్టా నా మొగుణికన్నులొట్టా
నద్దసేన్లో చొప్పా నేనెట్ల గడుదు కట్టా

కొలు

ఎద్దుల్ రెడి యాసా యెద్దుల్ రెడియాన నాముద్దు యంకటేగా
కడియాల్ కమ్మలు దేరా నాకలికి యంకటేగా

..

నీలిదట్టివాడ నీలిదట్టివాడ నీటైన సాగసుకాడ
పెద్దల మిందివాడ నాపేరు దలిసిరార

..

రూకల్ పోకల్ సాలు రూకల్ పోకల్సాలు కోకల్ దెస్తేమేలు
వాడొస్తానంట సాలు నా మొగుణికంటె మేలు

..

రాకల్ పోకల్ జూస్తీ రాకల్ పోకల్ జూస్తీనే నేకులరాటం బెడితీ
మాయత్తవచ్చె పోరా నీ మాయదుడ్లుగాల
కొలుకోలుకోలే కోలన్న కోలుకోలే
చెలికోలుకోలే కోలన్న కోలుకోలే

.... హేయ్ తట్టుజముతక ధిమితక వుద్దీదిరుగూ యెలుద్దికాడ.
యెచ్చరికన్నా లోవుద్దికాడా తెలివుండన్నా హేయ్ జంతక
జంతక ధింతక మరిసిన వారికి మామిడి గూటం, తప్పినవానికి
తంగెడు బర్ర, రాకట్లోబనచెప్పిన కట్టి మరిసేరన్న తప్పేరన్న
మీసంమిందా సెయ్యించన్నా, రోసంగలిగి బతుకోయన్నా
తళొంగు తద్దిమితా తకిటతయ్యక్కు తద్దిమితా

యీ కింది పాటలోని నాయక యెవరోనయగరాల నంగ
నాచి; కులాసాల గొడగూచి. సంసారాన్ని యెలా నద్దుకోవాల్.
తెలివితెలుల్లేని యింట మొగుణ్ణి యెలాదిద్దుకోవాలో యీమె యెరగ
దట! "మొగుణ్ణి నా బిరుసులకొంగు, తలొంగు తద్దిమితా" అని

మనల్ని నమ్మించాలని చూస్తున్నది. ఇంటి మొగుడంటే యీమెకు
వాళ్ళుమంట! పరాయివాడంటే వలపుల పంట. నడుమదిరిగే
నావసాని యీమె పాలిట యిలవేల్పు. యీ ముగ్గుర్ని యీమె
యెలా అదరిస్తుందో అవధరించండి.

“యెట్లమ్మ యీ సముసారము నేనెదబడి కుదబడి చేసేవిధమూ
యెట్లమ్మ యీ సముసారమూ
యింటిమొగుడికి అవులకుర్లూ
పరాయిమొగిడికి దేశం కుర్లూ
నడుమనదిరిగే వోబాళమ్మకు
కొమ్ములుదిరిగిన బత్తెనుగొడ్డూ

యెట్లమ్మ

యింటి మొగుడికి కొర్రాబువ్వా
పరాయి మొగుడికి వర్రీబువ్వా
నడుమనదిరిగే వోబాళమ్మకు
సద్దారొట్టి ముద్దాపప్పు

,,

యింటి మొగిడికి నులకామంచం
పరాయి మొగుడికి పట్టేమంచం
నడుమనదిరిగే వోబాళమ్మకు
నగిషీచేసిన నవారు మంచం

,,

యింటిమొగుడూ దండుకుపోతే
నద్దీగట్టను గుడ్డేలేదు
పరాయి మొగుడూ దండుకుపోతే

యెట్లమ్మ యీ నముసారము

నేనెదబడి కుదబడిచేసే విధమూ

యెట్లమ్మ యీ నముసారము....

.... హేయేతట్టా - తుంపెరి దిగమరి - కొండల్ నడుమన

తకిట దికిటతా - దగిలించన్నా కోలన్నా కొంగొత్తన్నా

యేపూరన్నా యే వల్లెన్నా - యెచ్చరికన్నా రుమాలసెరుగూ

పూడిందన్నా

పువాలసరమూ వాడిందన్నా - యెగజెక్కన్నా దిగజెక్కన్నా

తయ్యక్కు తళాంగు తద్దిమితా.

ఇదిగో యీపాట మర్మకవిత్వానికొక మచ్చుతునక. నిర్దంయ్య వీరబ్రహ్మేంద్రుల గాలిసోకిన నరకులో యిదొక సరికొత్త డిను నుగా న్పురిస్తున్నది. ఇందేదో అంతరార్థం యిమిడివుందని అంటారు. చూస్తే పున్నట్లే అనిపిస్తున్నది. ఆ పున్న మర్మం మటుకు మనపూహకి అందిరాదు. పాడినవాళ్ళని అడిగితే అందని పాదని పూర్ణాలు చెబుతారు. వాళ్ళు తానకులే గని తాత్త్వికులు కారుగదా! దీని అసలు భావమేమో నాకుకొంతైనా అవగతం కాలేదు. నరకును మీ యెదుట వుంచటం నా వంతు; తెలిస్తే వక్కణించెప్పటం మీ వంతు; ఇదిగో వినండి

గోవిందా నందమ్మయీ నన్నూ గోవిందానందీ

గోవిందానందక్కయీ నన్నూ గోవిందానందీ

చెరువులా రెండూచేపాపిల్లలు

సెలుక్కుమాని సెలకంగా

గడ్డనవుండె గుడ్డికొంగా

ముద్దాబెడతాను గన్నునగా

గోవిందా

కుంటలోరెండూ తోకాకప్పలు

కుణిసి కుణిసి కులుకంగా

పుట్టలోపుండే నాగుంబాము

పావలుబెడతాను రమ్మనగా

గోవిందా

మేకాపిల్లలు మేళంబట్టుక

యాడికి సంతకుబోవంగా

తోడేల్నాతుడు దోవకడ్డమొచ్చి

పెండ్లికి రమ్మని పిలువంగా

గోవిందా

గుమ్మకింద రెండు వందికొక్కులు

కడుపూ నొస్తాదనంగా

మంచంకిందా బావిరిగాడు

మంతరిస్తాను రమ్మనగా

గోవిందా నండమ్మయ్యా నన్నూ గోవిందానండి

గోవిందా నండక్కయ్యా నన్నూ గోవిందానండి

హేయ్ తట్టూ గోపాళ గోపాళ గోపాళ

గోపాళ సామి గోపాళే - వరగల మిరగల గోపాళే - హేయ్

కంబూర్ కట్ కిందగోపాళే - చిప్పేకి బీరకాయ గోపాళే - హేయ్

తట్టూతళింగు తయ్యక్కు తద్దిమితా.

ఈ నెల్లూరి నెరజాణ వాలకాన్ని చూడండి. తన జీవితం

లోని వివిధానుభూతుల్ని విప్పిచెప్పతున్నది. అష్టవిధనాయక

లకు అమె అచార్య.

నేన్ చిన్నదాన్నిరా నెల్లారి బోగందాన్నిరా
 బామసక్కనిదాన్నిరా బల్లారి బోగందాన్నిరా
 పూరిముంద్ర చేనిలోన పసూలాగ బండకాడ
 నుక్కబొట్టు పెట్టుకోని నున్నమడుగ నేనుబోతె
 వాడు జూసె సూపులాకె నుక్కబొట్టె నున్నమాయె నేన్

నీలిచీర గట్టుకోని నిలుపుటద్దం జూసుకోని
 వాడినాకు లంచుబెట్టుక పచ్చనాకు లడుగబోతె
 వాడు ఆడిన మాటలాకె వాడినాకు మోసులెత్తె నేన్

యెద్దమంచి దెర్రగోడె యెలకతోక సెలాకోలు
 గురిగింజా విత్తనాము గుబ్బలాదె జడ్డిగాము
 తోలెటోడు సక్కనోడు కొప్పజూసి తప్పదోలె నేన్

నద్దగూళ్ళ చేనిలోన సందమబ్బూ యాళకాడ
 వొడ్డునుంచి కాపువాణ్ణివొడ్డుజూసి తగులుకుంటె
 చొప్పకట్ట నప్పడైతె చెప్పకుండ పారిపోయె నేన్

నిండుపున్నమ వండువెన్నెల దండిగా గాసేటి యాళా
 పిండిమడుగుల చీరగట్టి పిండిబిసుక నేను బోతె
 పిల్లవాని కన్నుబడి పిండిజార దేమిసేతు నేన్

ముందు మురిసె మురిపెటాలకు

ముక్కరా ముక్కు ముక్కులయె

నందిబండి కీలుదప్పె నన్నమల్లి దండవాడె
 ననవరైక నగము దడిపె నందమామ నేలకారిగ
 నేన్ చిన్నదాన్నిరా నెల్లూరి బోగందాన్నిరా
 బామనక్కనిదాన్నిరా బల్లారి బోగందాన్నిరా ...
 హేయ్ తట్టూ

....ముద్దూమొగాం మింద ముక్కార జారింది
 ముద్దేడబెడుదునే బామా సిన్న ముద్దేడబెడుదునే బామా
 ముద్దుబెట్ట మనసుబోతె ముక్కార కాడ దీసి
 ముద్దుబెట్టరోరి జాణా సిన్నిముద్దు బెట్టరోరి జాణా
 తళొంగు తయ్యక్కు తద్దిమితా'

అపారమైన జానపద సాహితీ సింధువులో యివి కొన్ని
 బిందువులు మాత్రమే.

వరసపాటల సరసాలు

శిష్టసాహిత్యానికి, జానపదసాహిత్యానికి గల ముఖ్య భేదాలలో హాస్యరస పోషణం ఒకటి. తెలుగు సాహిత్యంలో హాస్యరసానికిగల స్థానం చెప్పకోదగ్గదికాదు. ఆంధ్రపురాణేతి హాసాలు ప్రాచీనంగా సంస్కృతభూమినించి తెలుగు సీమకు దిగుమతి అయిన నరుకుకాబట్టి వాటిలో హాస్యానికి అంతగా తావు కన్పించదు. నవరసోప బృంహితమని సారంవరీణ ప్రఖ్యాతిని పొందిన ఆంధ్రభారతంలో సైతం హాస్యం రేఖామాత్రంగా గోచరిస్తుంది. ఇక ప్రబంధాలను చూస్తే అవి శృంగారరసాన్ని గుత్తకు పుచ్చుకున్న రచనలు కాబట్టి వాటిలో హాస్యమాట తల పెట్టడానికి వీలేదు. దీనికి తెలుగు శతకగాఖనూ, చాటురచనలనూ అవవాదంగా చెప్పకోవచ్చు. కాని శతకాలనూ, చాటువులనూ సాహిత్యస్థాయిలో తూచిన విమర్శకులు తేరనేచెప్పాలి. అసలైన నీనలైన తెలుగుకవి వేమన్నకే దిక్కులేనప్పుడు తక్కిన శతకకవుల మాటెవడు విట్టించుకుంటాడు? మూలవిరాట్టే ముష్టెత్తుకుంటుంటే పుత్సవ విగ్రహాలకి తెప్పతిరడాల్సి?

జానపద సాహిత్యంలోని హాస్యం అన్ని అంతస్తులజనులకు అనువయిన రీతిలో అమరివుంటుంది. సున్నితమయిన హాస్య తరంగాలతోపాటు ముదురుపాకానవడ్డ మొరటుసరసాలుకూడా వీటిలో కన్పిస్తాయి. పెళ్లిలో భాగాలయిన నలుగు వేడుకలూ, నాగవల్లి పుత్సవాలూ, పానుపుసంబరాలూ, పూలముడుపులూ, బువ్వంబంతులూ మొదలయిన సందర్భాల్లో యెగురెగురు వర

నలు కల స్త్రీలు వేడుకకోసం పాడే వేళాకోళపు పాటలనే రాయల
సీమలో వరసపాటలని వ్యవహరిస్తారు. మోతాదునుమించిన
పరిహాసాలు వరసపాటల్లో మనకు కనిపిస్తాయి. ఇక్కడ అడ
పెళ్ళి వారూ, మగపెళ్ళి వారూ అనికాదు విభజన. రెండు
వైపులవారిలోనూ కల వావివరసలనుబట్టి యీవిభజన. ఉభయ
పక్షాలలోనూ అన్నదమ్ముల అక్కచెల్లెండ్ర వరసకలవారు ఒక
వైపు; వీరికెదుటి వరసవారైన బావలూ, మామలూ, వదినలూ,
అడబడుచులూ ఇంకోవైపు. ఈ యెదుటికుదురువారు వరసకు
తమలో తాము అన్నదమ్ములూ అక్కచెల్లెండ్రూ అవుతారు.
వరసపాటలు స్త్రీలుమాత్రమే పాడతారు. పాటలుపాడే స్త్రీలకు
పురుషులు వత్తాసిగావుంటారంటే.

ఉభయ బాంధవభోజనోద్యోగవేళ వి య్య పు మే లంబు
లుభయవిధ బాంధవులున్ నెయ్యంబునఁదియ్యంబున వ్యయ్యవడ
కుండనాడుట మొదటినించి తెలుగు నాటవుంటున్న అలవాటే.
ఈ వేడుకల్లో ప్రత్యక్షంగా పాల్గొనేవారూ, పైనించి పరికించేవారూ
వీటిని వినోదమాత్రాలుగా భావిస్తారేగాని వ్యక్తిదూషణకింద జమ
కట్టుకోరు. పాడేవారిలోకూడా కావట్టం, కాలుష్యం, కన్నట్టపు.
ఈ పాటల పోటాపోటీలలో ఇరుపక్షాలలోనూ, ఒక్కసారి కొంత
ఉడుకుమోతనం పాటమరించినా పుల్లకుట్టుతనం యేర్పడదు.
హాస్యానికి స్థానమైనవాళ్ళకూడా హాయిగా నవ్వుకోగల విశిష్టత
వీటిలోవుంది. కాబట్టి వీటిని వెకిలి హాస్యంకింద, నకిలీసరుకు
కింద లెక్కించరాదు. అయితే ఈ హాస్యం నూటికి నూరుపాళ్ళూ
పుత్తమశ్రేణికి చెందిందని మేము వకాలత్తు పుచ్చుకోవటంలేదు.

వీటిలో రాలుగాయికరకమూ, పడుచెటుబావతూలేకపోలేదు

వీటినిగూర్చి యిక్కడ మరికొంత వివరణం అవసరమనుకుంటాము. ఈ వరసపాటల్లోని కొన్ని విస్తర్ణ కొంతదురుసుగా వుండి వల్లెటూళ్ళ పరియాచకాల స్వరూప స్వభావాలతో పరిచయమూ, సానుభూతీలేని నాజూకు నవనాగరులకు పెడసరంగా తోచకపోవు. వస్తుతః, జానపదులు నాగరులులాగా సామాజిక నియమాలపట్ల సుశీతులుకారు. వెనకాముందూ, పాతా కొత్తా, చాటుమాటూ వారికి ససేమిరా పనికిరావు. అదుపాజ్ఞలంటే యేమిటోతెలీని జానపదులు మనసుల్లోవున్న దేదో కుండ బద్దలు కొట్టినట్లు, పుల్లవిరిచి పొయ్యిలోపెట్టినట్లు అనేస్తారు. నూటలను చేతలలోకి అనువదించిటానికి వారు చాలమట్టుకు వెనకాడరు కూడ. ఇక పెళ్ళి సంబరాలమాటచెప్పాలా? బుక్కాము పూయటాలు, వసంతాలు చల్లటాలువంటి వుద్దీపనక్రియలవల్ల వాడిగా, వేడిగా తయారయిన ఉద్భిక్త మానసికస్థితిలో సుతిమెత్తని సోస్యం జానపదులకు సంతృప్తినికలిగించదు. నూటిగా, ఘాటుగా వుంటేనే తప్ప వాళ్ళ హృదయాలు ఒకవట్టాన కదలవు. అవి కదిలాయా కొండకొమ్మల మంచు కరిగినట్లు, నీలిమబ్బులనింగిలో మించు మెరసినట్లు.

ఇక శిష్టులూ, నాగరులూ - తగుమనుములుగదండి - నభ్యత పేరుతో, సంస్కారంపేరుతో మనసార నవ్వనేనవ్వరు. పగల బడినవ్వటంగానీ, కడుపుబ్బ నవ్వించటంగానీ నాగరులకు అలవాటులేని ఔపాసనం. అలాగని మూతిముడుచుక్కుచుంటారని కాదు. పెరిగిన వాతావరణం, అలవద్ద పాశ్చాత్యసంస్కారం, ఆపాదించుకున్న హుందాతనం, బహువ్యాసంగాల ఒత్తిడి, కణం నీరికదారకని యాంత్రిక జీవనం దీనికి మూలకారణాలు కావచ్చు. అంతే కాదు. ఇది అలవాటులబద్ధ ఆలోచనావిధానం. గిడుగుల యిర

కాటపు వాటాబతుకులతో ముడుచుకుపోయిన నగరవాసులు పక్కవాడు వింటాడనో, పైవాడు వినుక్కుంటాడనో, కిందివాడు కోప్పడతాడనో, యిల్లుగలవాడు పోట్లాడతాడనో నవ్వుటంమాట అలావుంచి కనీసం నోరారమాటాడుకోలేరుకూడా! ఇలాగా దావరి కాల్వా, యెబ్బెరికాల్వా, వీరిబతుకులలో తప్పనిసరిలక్షణాలుగా పరిణమించినపుడు గలగల నవ్వుటానికీ, పకపకమని పక్క వారిని నవ్వింపటానికీ వీలెక్కడుంటుంది? మహాఅయితే చిరు నవ్వులతో, ముసిముసినవ్వులతో ముక్తనగి ముక్తాయంపు చేస్తారు.

ప్రకృతం అనుసరిద్దాం. ఒక సోమరిపోతు జీబురుగడ్డం మీద అతనిమరదళ్ళ, మేనగోడళ్ళ వ్యాఖ్యానా లెలావుంటాయో చూడండి. ఈ పరిహాసాలను వేడుకగా భావించి ఆనందించే స్వభావం జానపదులనిస్సర్గతత్వం. వరసపాటలలో కిందిపాట ఒకటి.

'మా మామగడ్డాము బగిరిగడ్డాము
యిదిలిచ్చిచూస్తేను యీపి పేనుండు
పారపట్టిచూస్తేను పందికొక్కుండు
మూడూర్ల మంగళ్ళ ముందు బిల్లంపి
యేడూర్ల మంగళ్ళ యెనక బిల్లంపి
వొగతట్టు గొరిగితే వొగగోనెడాయె
వొగతట్టు గొరిగితే వొగగోనెడాయె
వాళ్ళ చెల్లెండ్రకే నవరాలుఅయె
వాళ్ళన్నదమ్ములకి మలతాడులాయె

దూడలకి తలుగాయె దుక్కి మోకాయె

బాయికితాడాయె బండి సెరగాయె
 వండెండు యెద్దులకి వణకట్టు ఆయె
 ముప్పయ్యి యెద్దులకి ముగుదాళ్ళు ఆయె
 వండెండు గాండ్లకి పగ్గాలు ఆయె
 ముప్పయ్యిగాండ్లకి ముంజెరుగులాయె

ఈ కిందిపాట పానువు సంబరంలో అడబడుచులను పుద్దే
 శించి పాడేది. తమవంకవారు దయాసముద్రులనీ, దానవీర
 కర్ణులనీ, పుట్టుభోగులనీ, పోటుబంటులనీ పొగడుతారు. తమ
 యెదిటివరసవారు పిరికిబంటులనీ, పిసినిగొట్టులనీ, ఏబ్రాసిమూర్తు
 లనీ, దరిబేసి మొగాలనీ తెగడుతారు. రెండు పక్షాలవారు నోరు
 గలవారయితే యిక యీ సరసాలకు అంతూ పొంతూ వుండదు.

సిగని సిగినొక్కలు సిత్తిలికినించి
 సిందందలాడేరు మాయన్నగార్లు
 గోటు గోటొక్కలు గోనెలకినించి
 గొణిగి గొణిగి యిచ్చిరే మీయన్నగార్లు
 పాలిమేర దోవనా పులిరాజు కాసింటె
 పాలిజేసి పాడిచిరే మాయన్నగార్లు
 గూడూరు దోవనా గుడ్డెద్దు జచ్చింటె
 గుండెకాయల కేట్లాడిరే మీయన్నగార్లు
 చెరువుతూములోన చిరుతపులిచేరింటె
 చెయ్యిచ్చిచంపిరే మాయన్నగార్లు
 పాడూరుదోవనా పన్నెద్దుజచ్చింటె

పండుమ్ము బియ్యమొండి పదియాట్లకోసి
 పారాడిపెట్టిరే మాయన్నగార్లు
 గద్దెడూబియ్యమొండి గద్దెజంపి
 గూడెల్లగిచ్చిరే మీయన్నగార్లు

పచ్చన్ని పచ్చన్ని పందీటిలోనా
 పగడందినాలాడిరే మాయన్నగార్లు
 కుక్కల్ల పక్కల్లో పుచ్చల్లు బోసి
 కోలన్నలాడిరే మీయన్నగార్లు

నల్లపూసలుగట్టి నాలికెల్లబెట్టి
 నంగితొత్త నిన్నెవరు పాడమన్నారూ
 గుండుపూసలుగట్టి గుడ్లెల్లబెట్టి
 గులిగిత్తి నిన్నెవరు పాడమన్నారూ
 గుండంతసీరగట్టి గూనెల్లబెట్టి
 గూన్తొత్త నిన్నెవరు గొణగమన్నారూ.

ఈ కుదురుకు చెందిందే ఇంకోవేళాకోళపుపాట. నడ
 మంత్రపుసిరి వచ్చిందని పొంగి బోర్లావడవద్దనే హెచ్చరిక
 యిందులో కనిపిస్తుంది.

'సారంగవట్టాన సాకల్లయ్యాదిలో
 మూటలూ మొయ్యలేదా మీయన్నగార్లు
 కదిరీబజారులో కసాయంగళ్ళ కాడ

కలుసారాయమ్మ లేద మీయన్నగార్లు

చెన్నపట్నంలోన చేతిపంచాంగల
యింటంటికిపోయి యెత్తుకూతినలేదా
బవుగొప్పవాళ్ళనీ బోర్లపడకుండ
బుద్ధిగలిగినచ్చి భోంచేసిపోండి:

పెళ్ళి కుమారుడికి ఏవేవో అల్పబుద్ధులను ఆరోపించి పెళ్ళి
కూతురివంక పేరంటాళ్ళు పాడే కిందిపాట వియ్యాలవారివెక్కి
రింతల్లో ఒకటి. బువ్వబంతి నరసాల్లో ఇదొకవినరు:

యేమయా వో పెండ్లికొడుకా యెంతకీరితి తెస్తీవీ యే

పాంతకాగిన నీళ్ళు మేమూపోసి చూస్తామంటిమీ
తొట్టిలోని ముసురునీళ్ళూ నాకు కావలెనంటివీ యే

సన్నబియ్యం కోడిపెట్టా మేము పెడతామంటిమీ
రాగిముద్దా వులవచారూ నాకు కావలెనంటివీ యే

తూగుటుయ్యెల ఒరుగుదిందూ మేముయిస్తామంటిమీ
పాతచావలు పంచటరుగులు నాకు కావలెనంటివీ యే

పట్టిమంచం లేపు దిందూ మేముయిస్తామంటిమీ
నులకమంచం కమిటికోరీ నాకు కావలెనంటివీ యే

పచ్చిబోగం చిన్నదాన్ని పక్కనేస్తామంటిమీ
యెంటసాకిన గుల్లికుక్కా నాకు కావలెనంటివీ
యేమయా వో పెండ్లికొడుకా యెంతకీరితి తెస్తీవీ

అడబడుచుల ఆర్భాటాలు, యింటి కోడళ్ళపై యెత్తి
పొడుపులూ యీ దిగువపాటలో ఎలాతీర్చబడాయో చూడండి -

మిరియాల చారు కాసేది నాకొచ్చు

మిద్దలెక్కి చూసేది నీకొచ్చు

దనియాలచారు కాసేది నాకొచ్చు

దండువాళ్ళని జూసేది నీకొచ్చు

మొగలిజడల కుట్టుకుట్టేది నాకొచ్చు

మొగిణితో యేట్లుతినేది నీకొచ్చు

అత్తరుపన్నీరు కలిపేది నాకొచ్చు

అత్తతో తిట్లుతినేది నీకొచ్చు.

వదినలమీది యీ వడ్డింపులను చూడండి:

‘వస్త్రీ యపారం బోయి మాయన్నరాగా

పాచిపండ్ల ఓబళ్ళక్క వందిరెక్కిచూసే

దూదీ యపారంబోయి మాయన్నరాగా

దుబ్బకడుపు సుంకులమ్మ దిబ్బలెక్కిచూసే

సట్టా యపారం బోయి మాయన్నరాగా

సాటుగండ్ల యంగటక్క సావిడెక్కిచూసే

గోలకొండ దండునుంచి మాయన్నరాగా

గూబగుడ్ల గొరక్క కుచ్చిలెక్కిచూసే’

ఇలాంటిదే యింకో వెక్కిరింపు వరససాట:

‘లసుమమ్మలసుమమ్మ నింగేడజాతు

ముసురుకుండాలుండె మూలనేజాతు

రంగమ్మ రంగమ్మ నింగేడజాతు

కోటకట్టాకింద రొచ్చులోజూతు
 అక్కమ్మ అక్కమ్మ నింగేడజూతు
 కుక్కిమంచంమీద కుక్కలతోజూతు
 పరతమ్మ పరతమ్మ నింగేడజూతు
 పాడు గోళ్ళలా వందీకొక్కులతోజూతు.'

ఇలాంటి ఎగతాళి పాటలు ఇంకాయెన్నోవున్నాయి మంగళం
 కూడా పాడి యీ ప్రసంగాన్ని కట్టిపెడదాం. వరసకలవారిమీద
 వినరే మరో కొనరుపాట కిందిది. తమయెదిటివరసవారు అప్పు
 చేసి వప్పుకూడు బాపతని యెకనక్కెం చేస్తారు.

అనంకన వొకపిల్ల యీసంకన వొకపిల్ల
 కడుపులో వొకపిల్ల కదిలాడగా
 అరుజాట్లన్నాము మూడుజాట్ల ముద్దాపప్పు
 చాలకేమావదిన సరితెడ్డునాకే
 జయమంగళం రామ శుభమంగళం
 అప్పకొకపళ్ళెం పప్పుకొకపళ్ళెం
 కూరనారలకొకగుండు పళ్ళెమ్మా
 అప్పలోడూవచ్చి చెప్పతో కొడుతూంటే
 అప్పడే మాబావ పప్పుకేడిసెనే
 జయమంగళం నిత్య శుభమంగళం
 మంగళం మంగళం మాబావనెత్తి
 నూరులో వుండేటి నుంచెలకకి

మంగళం మంగళం మావొదిన కొప్పుకి

గుంతలో పుండేటి గోండుగప్పకి
 జయమంగళం రామ శుభమంగళం
 మంగళం మంగళం మా మామమూతికి
 అడవిలో తిరిగేటి నల్లమూతికోతికి
 మంగళం మంగళం మావొదిన గొంతుకి
 కుంటలో తిరిగేటి గుడ్డికొంగకి
 జయమంగళం నిత్య శుభమంగళం
 శుభమంగళం రామ జయమంగళం
 జయ జయ మంగళం.

జానపద సాహిత్యంలో మేలుకొలుపులు

దేవాలయం కేంద్రంగా బహుముఖమైన గేయవాఙ్మయం రూపొంది పెంపొందింది. ఆరగింపు, ఉప్పవడం, ఏకాంతసేవ, గరుడసేవ, తలంబ్రాలు, తిరువీధి, వేంచేపులు, దొంగదోపు, పవ్వళింపు, పారువేట, మేలుకొలుపులు మొదలైన కైరాంక్యల ననుసరించి తిరుప్పాటలెన్నోపుట్టి పురుడుతీర్చుకున్నాయి. వెనకటికి రావనగళ్ళలో ఎన్నిభోగాలు, యెన్నివైభవాలు జరిగేవో అన్నీ తిరుమాళిగలో కూడ అదేతిరున జరగటం సర్వీయమైన ఆచారంగా భావించబడేది. “అరెమనె” అంతఃపురాల్లోనూ, కోయిల తిరుమాళిగలలోనూ, వైతాళికుల ప్రబోధగీతికావతనాలూ, వంది మాగధుల బిరుదావళి ప్రసంగాలూ, సన్నిధికార్యక్రమాలుగా సాగటం సర్వసామాన్యంగానూ వుండేది. ఒకప్పుడు కన్నడ నాడులో ‘ఒదువ’ అనే తెగ వున్నట్లు శాసనాధ్యాధారాలవల్ల తెలుస్తోంది. స్వామినన్నిధిని స్తోత్రపాఠాలు చదవటం వీరి వృధాన వృత్తిగావుండేది. ఈ మేలికొలుపులలో మేలుకొలుపుల ముచ్చట ప్రకృతవ్యసంగం.

పవ్వళింపు సేవతో పడక జేరిన స్వామి మేలుకొలుపులతో గాని పుప్పవడం కాదు. సింహాచలంలోగాని, శ్రీకూర్మంలోగాని, తిరువతిలోగాని, తిరువరంగంలోగాని, అమోబలంలోగాని, చెన్న అమోబలంలోగాని ‘మంగళమృదంగ మృదుధ్వనులుచెలగ’, ‘నానామంజులగానధ్వను తెనగ’ బ్రాహ్మముహూర్తాన మంగళ ద్వారంలోచేరి వెతాళికులు ప్రబోధగీతాలపాటెన్నోగాని

వాదినుల సుప్రభాతాల సుస్వరాలు వినిపిస్తేగాని మనోహర సుఖ నిద్రనించి స్వామి మేల్కొడట! మేల్కొని ఉప్పవడమైన పిమ్మట గాని భక్తులకు దర్శనావసరం లభించదు. అందాక గర్భగుడి ముందు నవదరించిన వట్టు తెరను ఒత్తిగించదు. ఆలయంలో అనుదినం జరిగే అంగరంగభోగాలలో ఇదొకటి.

తెల్లవారుజామున మేల్కొని యెవరికివారు ఇష్టదేవతా సంబంధమైన యేవో మేల్కొలుపులను పాడుకోవటం సైతం వరి పాటిగావస్తున్నది. కొంతమంది ముక్కటి యేకాదశినాడు ఉపవసించి ఆ తెల్లవారి మంగళగాధికలయిన మేల్కొలుపులను పాడటం కూడా కద్దు. ధనుర్మాసంలో ప్రభాత సమయాన కొన్ని ప్రాంతాలలో చేసే నగరసంకీర్తనం మేలుకొలుపులకు విస్తృతరూపమని చెప్పవచ్చు. మాయాజాలంలో చిక్కుకున్న జీవుణ్ణి వ్యభోధిస్తూ పాడే మేల్కొలుపులుకూడ కొల్లలుగావున్నాయి వ్యభోధరూపమయిన యీ సాహితీశాఖ పరతంత్ర జనులను ఉద్బోధించి కర్తవ్యపరాయణులుగా చేసే ప్రధానసాధనంగా ఉపయుక్తమవటం నిన్నామొన్నా మనకళ్ళముందు జరిగినసంఘటనం.

మేలుకొల్పులు సకలదేవతావరాలుగా వాడుకలోవున్నట్లు స్పష్టమవుతున్నది. మొదట మొదట దేవాలయాలలో అంగరంగభోగాలలో అవధరించబడ్డ మేలుకొలుపులు రానురాను దేవాలయాల ఆర్థికస్థితి దిగజారినందువల్లనూ, పాత సంప్రదాయాన్ని నిలుపుకోవాలనే ఆసక్తి నడలినందువల్లనూ, అన్నిభోగాలతోపాటు అంతరించాయి. ప్రస్తుతం కొన్ని దేవళాలలో దీపారాధన జరగటమే కనాకష్టంగావుంది. ఇక తక్కిన భోగాల గొడవ అడగనక్కరలేదు. అయితే జాతినంస్కృతికి కాడాచియైన జానపద సాహిత్యంలో మేలుకొలుపులు కొన్ని మిగిలిపోయాయి.

మేలుకొలుపు పాటలకు సాధారణంగా భూపాలరాగాన్ని వాడతారు. అంచేత, భూపాలరాగాన్ని మేలుకొలుపులరాగమని కూడ అంటారు. తోలుబొమ్మలాటలవారు ప్రచురంగా వాడుకచేసే ముఖారి రాగాన్ని బొమ్మలాటరాగమనీ, వీధి భాగవతాలను ప్రదర్శించే 'ఆసాది' తెగవారి అభిమానరాగమైన ఆనందభైరవిని ఆసాదిరాగమనీ వ్యవహరించటం సర్వసాధారణమైన విషయం. ఆనందభైరవి, ముఖారి, రేగుప్తిరాగాలు కూడ మేలుకొలుపులలో అప్పడప్పడు వాడుకచెయ్యటం లేకపోలేదు. జానపద సాహిత్యంలో ప్రచారంలోవున్న కొన్ని మేలుకొల్పుపాటలను ప్రకృతం పరిశీలిద్దాం.

ఏడుకొండలవాడు జగమెరిగిన దేవతామూర్తి. అపడమొక్కులను చక్కవడ్డిలతో చెల్లించినప్పటికీ వడ్డికానులవాని అప్పతీరటం అరుదని అంటారు. ఏది యేమైనా, నీలాలకొనరు తప్పనిసరి. ఈ దేవతామూర్తి ముద్రాంకితాలైన తాళ్లపాకవారి సంకీర్తనలు వేలకొలదిగా తిరుమల తిరువతి దేవస్థానంవారి భాషాభిమానానికి, భక్తిప్రవత్తులకూ ప్రబల నిదర్శనాలుగా వెలుగులోకివచ్చాయి.

'ఉప్పవడము గాకున్నారందరు

ఎప్పడు రేయి నీకెప్పడుపగలు'

॥వల్లవి॥

కన్నుల చంద్రుడును కమలమిత్రుడును

ఉన్నతినివి నీకుండగను

వెన్నెల యెండలు వెలయగ మేలకను

బెన్నడు నిదుర యెన్నడునీకు

॥ఉప్ప॥

అని అన్నమాచార్యులొక చోట అన్నారు.

‘విన్నపాలు వినవలె వింతవింతలు

వన్నగపు దోమతెర. పైకెత్తవేలయ్యా

॥వల్లవి॥

కన్నులు

మెల్లమెల్లనె విచ్చి మేలుకొనవేలయ్యా’

‘లేనిభ్రమలు దిగిలేవయ్యా

లేనగుమోముతో లేవయ్యా’

‘పొలయలుక నిద్దరలు భోగించదొరకొంటి

అలరవడి మేల్కొనవలె అభిలేశ్వర’

అని చాలసార్లు అన్నమాచార్యులు మేల్కొలుపులుపాడారు. ఉప్పవడమవటం యెప్పడని ఒకచోట, ఉప్పవడం కమ్మసి మరోచోటా చెప్పటం వరస్పర విరుద్ధం కాదా అని అనవచ్చు. పై చూపులకు అలాగే అనిపిస్తుంది. కాని, యందులో విరోధ మేమీలేదని విమర్శకులు నమన్వయిస్తారు. ఎలాగంటే, యీ రెండు ప్రసంగాలున్నూ సర్వాన్యసందర్భాలు. ఒకలాగా చూస్తే, సగుణనిర్గుణ తత్వాల లాంటివి. ఒకటి నూత్నదృష్టి; వేరొకటి స్థూలదృష్టి. ఒకటి తాత్త్వికం, యింకొకటి తాంత్రికం. సాధకుల అధికారాన్ని అనుసరించి రెండూ సమర్థనీయాలూ; రెండూ సత్యసమ్మతాలూ. ఇదికాక, మహావిష్ణువు శయనైకాదశి - ఆషాఢశుక్ల వక్షికాదశి - నాడు నిద్రాముద్రితుడవుతాడనీ, ఉత్థానైకాదశి - కార్తిక శుక్ల వక్షికాదశి - నాడు నిద్రనించీ మేల్కొంటాడనీ హిందూ మతానుయాయుల విశ్వాసం. ఇందువల్లనే ఉత్థానైకాదశిని వ్యభోధినీ తిథి అనీ, బోధనైకాదశి అని వ్యవహరిస్తారు.

తిరువతిదొర వైభవం కింది మేల్కొలుపు పాటలో తీర్చబడింది. ఏడుకొండల దేవరయెలా మేల్కొంటాడో పరికించండి:

'నిగనిగామనియేటి నిగనిగామనియేటి
నీలికుచ్చులజడా నీవక్కబడినాది లెయ్ వోయా
స్వామీ వెంకటరమణ లెయ్ వోయా
అయ్యా వెంకటరమణ లెయ్ వోయా
సక్కానీ బొలికొండా స్వామీ నీ దాసరులు
సన్నిధి కొచ్చారు లెయ్ వోయా
దగదగామనియేటి దగదగామనియేటి
దగము కుసుమలరైక నీవక్కబడినాది లెయ్ వోయా'

స్వామీ॥ అయ్యా॥ సక్కాని॥ సన్నిధీ॥

నిగనిగామనియేటి నిగనిగామనియేటి
నీలిముతైపు ముక్కర నీవక్కబడినాది లెయ్ వోయా
స్వామీ, అయ్యా, సక్కాని, సన్నిధీ

నిగనిగామనియేటి నిగనిగామనియేటి
నీరెండుగోపురాల నీరెండలేగాసె లెయ్ వోయా
స్వామీ, అయ్యా, సక్కాని, సన్నిధీ

దొడ్డెడావులు గదిలె దొడ్డెడావులు గదిలె
దోరెండలేగాసె లెయ్ వోయా
దొడ్డవారల్లాడ లెయ్ వోయా

మందెడావులు గదిలె మందెడావులుగదిలె

మారెండలేగాసె లెయ్ వోయీ

సక్కాని, సన్నిధి

అత్తింటికోడండ్లు అత్తింటికోడండ్లు

అగ్గికొచ్చె యేళాయె లెయ్ వోయీ

స్వామీ, అయ్యా, సక్కాని, సన్నిధి

వసిబిడ్డ తల్లులూ వసిబిడ్డ తల్లులూ

పాలకొచ్చెటి యేళాయె లెయ్ వోయీ

స్వామీ, అయ్యా, సక్కాని, సన్నిధి

బీబీ నాంచారమ్మ బీబీ నాంచారమ్మ

నీకీ సుట్టమురాలూ హారతిదెచ్చింది లెయ్ వోయీ

స్వామీ, అయ్యా, సక్కాని, సన్నిధి

నామెడనాకస్తూరి నామెడనాకస్తూరి

నీమెడనాగందోడి తుడిచెన్న పోయేను లెయ్ వోయీ

స్వామీ వెంకటరమణా లెయ్ వోయీ

అయ్యా వెంకటరమణా లెయ్ వోయీ

సక్కాని బొలికొండస్వామీ నీదాసరులు

సన్నిధి కొచ్చేరు లెయ్ వోయీ'?

పెన్న అహూబలం పెన్నేటిగట్టున వున్న ఒకవైష్ణవక్షత్రం.

అష్టోత్తర శత తిరువతులలో ఇది ఒకటని సంప్రదాయజ్ఞులు

చెప్తారు. మైనూరురాష్ట్రం నందికొండలలోని చెన్నకేశవదెట్టలో

వుట్టి, నూటయిరవేయేడుమెళ్ళు పుత్రరాబిముఖంగా సన్మహించి,

పెన్న - పుత్తరపినాకినీనది - పున్నట్టుండి అనంతపురం జిల్లాలోని ఉదిరిపికోండ గ్రామానికి దాపున పూర్వాభిముఖంగా ప్రవాహగతిని మార్చుకుంది. ఈ మలుపునకు వెలితట్టున పున్న చిన్నగుట్టమీద యీ క్షేత్రం వెలసివుంది. పెన్నానది గట్టున వుంటున్న అహోబలం కాబట్టి దీనికి పెన్న అహోబలం - పెన్నోబళం, పెన్నోళం అనేపేరువచ్చింది. ఉరవకోండ - అనంతపురం రహదారిమీద ఉరవకోండకు ఏడెనిమిది మైళ్ళ దూరంలో పెన్నోబళం వుంది. వేరొక అహోబలం కర్నూలు జిల్లాలో కలదు. భవనాశినీ నదీ తీరాన ఎగువ అహోబలం, దిగువ అహోబలం అనే జంటపేళ్లతో అది నవనారసింహుల అవతారక్షేత్రంగానూ, కాకతిచక్రవర్తి ప్రతాపరుద్రదేవ నిర్మితంగానూ ప్రసిద్ధం. ఎఱ్ఱాప్రెగడ రచించిన లక్ష్మీనృసింహపురాణం ఏతత్క్షేత్ర మాహాత్యు పృథిపాదకం.

పెన్నోబళంలోని లక్ష్మీనృసింహస్వామి పెన్న అహోబలే శ్వరుడనే పేరుతో ప్రసిద్ధుడు. జనులవాడుకలో పెన్నోబళేను డైనాడు. ఓబయ్య, ఓబళవతి, ఓబళమ్మ, ఓబలేను అనేపేర్లు ఈ క్షేత్రమూర్తిపేర పెట్టుకున్నవే. కదిరి, తిరువతి, అహోబలం మొదలైన క్షేత్రాలలో వెలసిన మూర్తులు ఈ పెన్నోబళేను నకు సొంతతమ్ములని స్థానికుల నమ్మకం. విజయనగర చక్రవర్తులు సదాశివరాయలు, తిరుమలదేవరాయలు వేయించిన శిలా శాసనాలు కళ్యాణమంటపానికి వక్కనవున్నాయి. క్రీస్తుశకం 17, 18 శతాబ్దాలనాటి ఉదిరిపికోండ పాళెగాళ్ళు ఈ దేవాలయపు గాలిగోపురాలను పునర్నిర్మించి, ధ్వజస్తంభాలనెత్తించారని చరిత్ర. నాలుగు గాలిగోపురాలలోనూ దక్షిణదిక్కున లక్ష్మమ్మకోనేటి కెదురుగా వుండే గోపురాన్ని పాలగోపురమని వ్యజలు వ్యవహరిస్తారు. ఇది చాలాచిన్నది. పాలమ్మిన్న డబ్బుతో ఒక భక్తురాలు దీనిని

కట్టించిందని స్థానికులు అంటారు. అందువల్లనే యేటేట బ్రహ్మోత్సవసందర్భంలో ఈ పాలగోపురాన్ని మొదట పాలతో పూస్తారుట.

పెన్న అమోబలనిర్మాణం అనలు అమోబలానికి యిటీ వలదవటంవల్లకాబోలు అర్వాచీన సంఘటనలను వివరించేపట్ల 'నిన్నామొన్నా పెన్నోళం' అనే నానుడి వుట్టినట్లు తెలుస్తున్నది. భక్తాదులు కట్టించిన సత్రాలూ, చలివేంద్రాచవళ్ళూ తప్ప పెన్నో బళం 'అబాదు' ప్రాంతంకాదు; అలాగని బేచిరాకువల్లెకూడా కాదు. అదంతా ఒక అడవి. పూర్వమిక్కడ ఒక గొల్లవల్లె వుండేదని, తెల్లవార్లూ గొల్లభామలు పెరుగు చిలికే కవ్వపు చెర చెరల శబ్దాలు చెవిపోటుగా వుండటంవల్ల పెన్నోబళేసుడు విసిగి వేసారి, గొల్లవల్లెను పూరూపేరూలేకుండా వుజాడుగావించాడని వరంవరగా ఒకకథ వినవస్తున్నది. రాకట్లవాస్తవ్యుడగు కరణం చినశేషప్పకవి (క్రీ.శ. 1800 - 1948) రచించిన నృకేశరి శతకాదులు, ఉరవకొండ వండితులు నూతలపాటి పేరరాజుగారు రచించిన క్షేత్రమాహాత్యచరిత్రం ఈ క్షేత్రప్రాశస్త్యాన్ని వివరించే కొన్నిరచనలు. ప్రతియేడూ వైశాఖంలో రథోత్సవాదులు జరుగు తుంటాయి. ఈ ప్రాంతపు జానపదగేయాలలో పెన్నోబళేసుని పేరు ఎక్కువగా వినిపిస్తుంది. ఈయన మేలుకొల్పులుకూడా వరిశీలించండి :

“సీలావర్ణము లెయ్యవో నిజమూర్తిలయ్యవో

నిజదానులొచ్చారు నిద్రసాలించు

మేలుకో వెన్నోబళేసా

పాలావర్ణము లెయ్యవో వరమాన్న లెయ్యవో
పదదాసులొచ్చారు పడక సాలించు

మేలుకో పెన్నోబళేసా

నీగాలిగోపురాల్ నీరెండలేగాసె
నీపాలగోవ్రము పాలెండలేగాసె

మేలుకో పెన్నోబళేసా

నందికొండలనించీ పెన్నేటిగంగా
వుదిరీ సెంబులలోన వుడకాలుతెచ్చే

మేలుకో పెన్నోబళేసా

తిరువతి తిమ్మప్ప తిరుమాలబంపే
గోవిందరాజులూ గొడుగంపినాడే

మేలుకో పెన్నోబళేసా

కదిరీ నరసిమ్మలు కస్తూరిబంపే
గండికోటంజినేలూ గందోడిబంపే

మేలుకో పెన్నోబళేసా

దేవలోకమునుండి దేవేంద్రుడొచ్చే
నాగములోకమునుండి నాగేంద్రుడొచ్చే

మేలుకో పెన్నోబళేసా

సెంచుమాలక్ష్మిమీ సిరిగందమిచ్చు
ఆదిమాలక్ష్మిమీ ఆరతులిచ్చు

మేలుకో పెన్నోబళేసా"

ఈ క్రిందివి యెల్లమ్మ మేలుకొలుపులు. ఎల్లమ్మ పాలిమేర దేవతయని చాలమంది అభిప్రాయం. ఎల్లయందును - అంతటను వ్యాపించిన దేవత కాబట్టి యెల్లమ్మ అయివుంటుందేమో అని కొందరి అనుమానం. ఈమే రేణుక, యేకవీర అని పరిశోధకుల నిర్ణయం. శివుని కొమార్తెలలో ఏకవీర పేరు వినబడుతున్నది. ఏకవీరమ్మ వ్యసక్తి క్రిడాభిరామగ్రంథంలో చాలచోట్ల వచ్చింది. ఈమె ఓరుగంటి కాకతమ్మకు సైదోడని అంటారు. బయినేవారు బవినీండ్లు రేణుకా పరశురాముల కథను జమిళిక వాయిస్తూ పాటగా పాడతారు. బవినీళ్ళు వూరి జాతర్లలో విదూషకవేషాలు వేస్తారు; కులము సుద్దులు చెప్తారు. ఎల్లమ్మపూజలను నిర్వహించేవారు యీ జాతి స్త్రీలే. పరిశీలనగాచూస్తే యెల్లమ్మ, మామరమ్మక్కనాచి, జోగులమ్మ వొకటేమో అని సిద్ధుంది. యెల్లమ్మ జక్కులకో, జైనులకో సంబంధించిన దేవతయని కొందరు హింసపటం గమనించదగ్గది.

రాయలసీమలో ఈరూర యెల్లమ్మ గుళ్ళుంటాయి. గుళ్ళంటే అవి నిజంగా గుళ్ళుకావు. కాకనూపోవు. పేరుకు మాత్రమే గుళ్ళు. ఏ చెట్టుకిందనో, ఏ పుట్టపొంతనో యీగుళ్ళుంటాయి. మూడుపక్కల నిలువుగా పాతిన మూడు మూడడుగుల కాలుపుబండలు; వీటిమీద ఒక మూతబండ, లేక నడుములెత్తు రాతిగోడల మీద ఒక కాలుపుబండ వేస్తారు. గుడి తూర్పు మొగంగావుంటుంది. ఇదీ అగుడికట్టడం. గుడిలో ముక్కు మొగమైనా స్పష్టంగా కనిపించని మోటువనితనపు రాతివిగ్రహం వుంటుంది. ఈ తల్లి భూమిలో పుట్టిన అమ్మవారుకాని, చెక్కి వేసిన బొమ్మకాదని గ్రామవృద్ధులు చెప్తుంటారు. గుడి వున్న చోట యీమాత్రం! ఇక గుడి గుండారమూ లేనిచోట బహుబయ

లులో యెల్లమ్మ దేవత కొలువుతీర్చుంటుంది. ఈ గుళ్ళెక్కువగా గ్రామాల పాలిమేరలలో వుండటంవల్ల యెల్లమ్మను పాలిమేర దేవతగా భావించటం సంభవించింది.

గంపలెత్తటాలూ, గావు చెల్లింపులూ, వణ్యారం పందేరాలూ యీ దేవతకు యేడాది పొడుగునా జరిగే ఆరాధనావిశేషాలు. ఊరికి మారి మొదలైన వుపద్రవాలు వచ్చినపుడు తక్కిన గ్రామ దేవతలతోపాటు యెల్లమ్మకు కూడా ప్రత్యేక పూజలను నడిపిస్తారు. తమ పిల్లలకు యెల్లమ్మ యెల్లయ్య అనే పేర్లుపెట్టే ఆచారం తెలుగు దేశం అంతటావుంది. ఊరూరు తిరిగి క్రయవిక్రయాలు సాగించే గంప బేరగత్తెలు తంగేడుపూలూ, నిమ్మకాయలూ, వేవ మండలూ తెచ్చి, గుడిముందు బలిపీఠంపై వుంచి, తమ తమ సరకులనించి కొంతకొంత అమ్మవారికి పాలిగావుంచి పోతారు. ఈ యెల్లమ్మ మేలుకొలుపులను చూడండి.

“యెడమన కుడనున యేవ వనమ్మా
యెదురూగానూ నిమ్మలవనమ్మా
నిమ్మల నీడన నిలిచినావమ్మా
యెయ్ కన్నుల యెల్లమ తల్లీ
మేలుకోయే మేలుకోవమ్మా

పుట్టాలోనా బుట్టినావు
వడ్డావారింటిలో పుట్టుబడయ్యె
తేరూమిందా నిలిచినావమ్మా

యెయ్ గన్నుల యెలమ తల్లీ

॥మేలు॥

యెడమన కుడమన యెండిగొడుగులు

నెత్తిమింద కిరీటమ్ము

అకుల్ పూజల అందమేమమ్మా

యెయ్ గన్నుల యెల్లమ తల్లి

॥మేలు॥

నెత్తి జోతులు బానపుకుండ్లా

అవులమీదూ లారమ్ముంతలు

వట్టామిందీ పాలాకంకూలే

యెయ్ గన్నుల యెల్లమ తల్లి

॥మేలు॥

యేడూ మీరిన మేకాపోతులు

అచ్చాబోసిన గాపూపోతులు

యెదురగానూ కుంబారాసులే

యెయ్ గన్నుల యెల్లమ తల్లి

॥మేలు॥

నిండ్లా దొళ్ళుల దొళ్ళీవొచ్చిరి

వరుపూ చీరల పొక్కివచ్చిరి

నోటిబీగం పెగుతూలోచ్చిరి

యెయ్ గన్నుల యెల్లమ తల్లి

॥మేలు॥

కుడి చేతా కుంకుంబరణీ

యెడమాచేతా యేపామండా

యెయ్యాదురుతుల యెల్లాదోలమ్మా

యెయ్ గన్నుల యెల్లమ తల్లి

॥మేలు॥

నుట్టుముట్టూ వల్లెలన్నీ

అగ్గిపెంచూ లంపీనావు

నట్టనడుమా తట్రాకల్లా

యెయ్ గన్నుల యెల్లమ తల్లి

॥మేలు॥

కపిలెపాటల తీరుతెన్నులు

వల్లెటూళ్ళ బతుకంతా ముద్దకట్టిన మూర్తులుగా ప్రవర్తిల్లినవి వల్లెపాటలు. వీటిలో కపిలెపాటలు విశిష్టమైనవి. కపిలె - మోట - తోలేటపుడు పాడే పాటలే కపిలె పాటలు. రాయలసీమలో కపిలబావులెక్కువ. పాడుపడ్డవి, పూడుపడ్డవే గాక మంచి స్థితిలోనున్న బావులే ఒకటిన్నర లక్షకు పైగా ఉంటాయని అంచనా. సర్కారు ప్రాంతంలో అన్నీ కలిసి పాతికవేలు ఉంటాయేమో? ఈ పాతికవేలలోనూ సరిసగం నెల్లూరు జిల్లాకు చెందినవే. సర్కారు ప్రాంతంలోని కపిలెబావులు చాలమట్టుకు ఒకే కాడితో నీరు తోడే ఏర్పాటున్నట్టివి. ఒకే కాడితో నీరు తోడేటపుడు పాటపాడే అవకాశంగాని, అక్కరగాని ఉండదు. మగ్గంలో కందెలాగా కాడెద్దులు, వెనక్కి ముందుకి తిరుగుతుంటాయి. కాని, మూడు నాల్గుకాండతో నిర్వహించే కపిలె తోలకం అలాకాదు. కపిలె బానను లాగుతూ ఒక కాడి ఏటవాలుగా వుండే కపిలెబారిగుండా దిగుతున్నపుడు, రెండోకాడి బారివక్కన గల దారిద్వారా ఎక్కి వచ్చి కపిలె గుట్టమీద నిల్చుంటుంది. మొదటి కాడికాడు తన కాడికిగల పూటచీలను ఊడదీసి తెచ్చి రెండోకాడి కమరుస్తాడు. ఈలోగా రెండో కాడికాడు కపిలెపాటలో మొదటి పాదాన్ని - పూర్వార్ధాన్ని - పాడి ఉంటాడు. కపిలె మోకును రెండు చేతులతో లాగదీయటంతో నీటిలో బానను ముంచుతూ రెండోపాదాన్ని పాడి ఎద్దుల నదిలించి తోలుతాడు. ఇది మరలను పాటపాటాన్ని గుండు గుండు వ్రక్కుతూ సాగిపోతాయి.

ఈ కూర్పు నాలుగయిదు మండలాలకు పరిమితమైనది. ఇందులో చిత్తూరు, అనంతపురం జిల్లాల పాలెక్కువ. బళ్ళారి, కర్నూలు, కడపలలోని పాటలను కూడా కొన్నింటిని సమ కూర్పుటం జరిగింది. నెల్లూరు జిల్లాలో పడమటి తట్టున ముఖ్యంగా దర్శి, పొదిలి, కనిగిరి తాలూకాలలో 'కపిలె' బావులున్నాయిగాని ఇలాటి పాటలున్న జాడ పొడకట్టలేదు. తక్కిన సర్కారు జిల్లాలలోనూ - రెండుకాండ్ర కపిలె కల చోట్లలోకూడా ఈపాటల ప్రసక్తిలేదు. తెలంగాణంలో కూడా ఈ 'మోటుకొట్టు' సరకు ముఖ్యంగా మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో కావిళ్ళకొద్ది దొరుకుతుంది. ఈ కపిలె పాటల సైదోడులు కన్నడనాడులో నేడునూ వాడుకలో ఉన్నాయి. అవన్నీ వీటికి అన్ని అందాలూ అచ్చు గుద్దినట్లుంటాయి. వాటి తీరుతెన్నులను తేటతెల్లం చెయ్యటం ప్రకృతచర్యలో భాగంకాదు. అది కన్నడిగల కెలనం. ఎందుకైనా మంచిదని ఈ కన్నడ కపిలె పాటలనూ సుమారు నూరు దాకా ఏరి ఉంచటం జరిగింది తక్కిన ద్రావిడభాషల విషయమై ఎంత ప్రయత్నించినా వీటి కలిమిలేములు నా యెరుకకు అందలేదు. ఇట్టివో ఉత్తర హిందూస్తానపు ఉపసంధుకు మరి? ఇప్పుడంటే పల్లె పల్లెకు విద్యుత్తు వచ్చింది. బినపెట్టితే చాలు బునకొట్టే నీటి వంపులు హెచ్చయి కపిలెతో పని శగ్గిపోతూ ఉన్నది. కపిలె గుట్టల కట్టడాలును క్రమక్రమంగా కనుమరుగవుతున్నవి. దీని నంటిపెట్టుకుని రూపొంది పెంపొందిన కపిలె పాటలతో ఇక అక్కర ఏమి ఉంటుంది? మరొక పది వస్త్రం కెళ్ళు గడిస్తే వీటికి భరతవాక్యమే పలుకవలసి వస్తుందేమో?

.. నేను సేకరించిన కపిలె పాటలు - ఇటీవల సమకూర్చిన వాటితో కలిపి - మూడు వేలకు పెబడి వీటిలో బూతుల బుం

గలు మూడు వందలదాకా ఉంటాయి. ఈ బూతుల సాతరను తవ్వకుండా ఉచితాలైనవాటినే ఉదాహరిస్తాను. ఈ ఉదాహృతాలలోనూ మేరలు మీరినవి కొన్నిచేరి ఉండవచ్చు. పప్పులో పచ్చిమిరపకాయను కొరికించినట్లు అక్కడక్కడ కొంత చురుకు తప్పనిసరియేమో అని తలంచి ఉట్టంకించిన నా సాహసాన్ని సహృదయులు క్షమించ వేడికోలు. ప్రతిపాటా రెండే రెండు పాదాలు! వీటిని నట్టనడిమికి తుంచివేస్తే నాల్గు పాదాలు. ఈ పాటలు ఏక విషయాశ్రయాలు; పూర్వాపర సందర్భ నిరపేక్షలు; సంపూర్ణ భావ ప్రతిపాదకాలు. అంటే గాథా సప్త శతీత్యాదులలోని గాథలలాగా ముక్తకాలు. అలవాటి ప్రజాజీవితానికి గాథలెట్లు ప్రతిబింబాలో, అట్లే నిన్నా మొన్నటి వల్లెటూళ్ళ బతుకులకు ఈ పాటలు ప్రతిరూపాలు. ఇవి ప్రాచీనకంగా శృంగారరస ప్రచురాలు.

ఊరిచుట్టూ కపిలేతోటలే! అది ఊరందామా ఊరుకాదు. అదవి అంటే అంతకంటేకాదు గ్రామనల్లం మేరలో, ఊరివాకిలికి కూతవేటు దూరంలో ఈ తోటలుంటాయి. ఈ పాటలను పాడేవారా, పచ్చి వల్లెటూరివారు. అందునూ పైతరగతులవారు కాదు. పాలికాళ్ళు, సంబళగాళ్ళు, దినజీతగాళ్ళు; వీరితో కలిసి కపిలేతోలే మోతుబరి రైతు బిడ్డలును అక్కడక్కడ లేకపోలేదు. కాని, వీరి సంఖ్య చాల తక్కువ. అయినా, ఈలాటి పనిపాటలలో వారికినీ వీరికినీ అరలూ అంతరువులూ ఉండవు; అంతా ఒక దొంతరలోనివారే! వీరి ఊహలూ ఉబలాటాలూ, ఆశలూ, అదర్శాలూ అన్నీ ఇందు అద్దం పట్టినట్లు అగుపిస్తాయి. కట్టడికానని పరిసరాలు; చుట్టూరా సుందరమైన ప్రకృతి! వీటినిమించి వీరి కృతుల్లో పూర్వకంగానూ ఉన్నాననివాళ్ళు పండిత కక్కురితి

అనండి - ఈ కవితలెపాటల పుట్టుకకూ, మోటుదనానికి మూల హేతువులని నామతం. తోటలో రాగి, జొన్న మొదలగు వెలి పైరు - మెట్టపైరు - పెట్టితే దినదినమూ తోటలో ఒక గుంటగాని, కడకు ఒక పెడగాని తడిపినా ఫరవాలేదు. కాని మాగజిపైరు - తరిపైరు - పెట్టితే రాత్రి సరిపాద్దునుండి కవిత తోలవలసిందే. తూర్పుదిక్కున వేగుచుక్క తొంగిచూచేసరికి తోటతోటంతా నీరు తిరగవలసిందే. అట్లుగాక, పొద్దెక్కితే ఎండ బలిసి, ఎండ వడకు ఎద్దులు తట్టుకోలేవు. కవితతోలే వారికినీ కటకటగా వుంటుంది. నవరేయికాడ, జవరాలి వడకను విడిచి రావటానికి ఎడద ఒప్పుకోదు. కనీసం నిద్దర బరువైనా తొలగివుండదు. అయినా, కవితెద్దులవెంట కలతతో వెలితితో కదలక తప్పదు. ముప్పేటగా ముంచుకువచ్చిన ఇట్టి అవస్థలో కవితగుట్ట నెక్కేవాడి హృదయంలో ఎట్టి భావాలు మెదలుతాయో వేరుగా చెప్ప నక్కరలేదు.

అటుబావి, ఇటుబారి, నట్టనదుమ కవితెగుట్ట, ఉద్దిమీద కాడెద్దులు, చేతులలో అయిదారుబారల కవితెమోకు. తూల రాదు; తూగరాదు. నిద్దరమబ్బు పోవటానికి ఒడలెల్ల విడిదించి ఉత్సాహంగా, ఉల్లాసంగా ఒకడు తొలిపాటకు తోడయం వలుకు తాడు. ఇదే బావి గంగమ్మను గూర్చిన ప్రార్థన. కవితె గిరక కిరకిరనాదం, ఎద్దుల మెడలోని బోరుగంటల శ్రుతి తాళాలుగా పాటలో పెనవేసుకుపోతాయి.

'బావిబావి గంగకేసో - నల్లజెరకూ నానబాలు'

అని ఎద్దుల నదలించి జేలుతాడు. రెండోకాడికాడు
ఊరుకోడుగా. పైపోటీగా వాడింకోపాటను ఎత్తుకుంటాడు.

‘ఎద్దులూ నన్నెద్దులమ్మా-బాలులూ పసిబాలులమ్మా
బావిగడ్డకు వచ్చినామూ-బాగుగా కాపాడు గంగా’

అని గంగమ్మకు ఏటికోళ్ళర్పిస్తాడు. మూడోకాడికాడు
వీళ్ళిద్దరికంటే నాలుగాకు లెక్కువ చదివినవాడు. వాడూ ఆ
మీదపాటను అందుకుంటాడు. ఏమని? ఇదిగో, వినండి:

‘గంగబుట్టే గటముగోరే-గంగతమ్మా డేమిగోరే
గంగతమ్మాడు పోతులయ్యా-మేకపోతుల గావు గోరే’

ఈ పోతులయ్యనే పోతప్ప, పోతరాజు అని వ్యవహరిస్తారు; గ్రామ దేవతలలో ఒకడు. ఇతనిని కూనలమ్మకు కూర్చిన మగడని అంటారు. మేకపోతులగావు చెల్లిస్తేగాని ఈ పోతప్పకు ప్రీతి కలుగదు. తర్వాత ఇంకోపాట:

‘ఎడుమట్లా నావిలోనా-ఎడుగురూ అమ్మగార్లు
దండిసరములు గలుగువారూ-దండిగా అక్కమ్మగార్లు

ఈ అక్కమ్మగార్లు ఎడుగురూ జలదేవతలు. “ఎడుమక్కళ తాయి” అని ఎన్నికపొందిన సర్వమంగళాదేవికి పేరు సద్యోగర్భ సంజాత లట: పైని పేర్కొబడ్డ పోతప్ప వీరికి వరిరక్షకుడని ప్రతీతి

బిల్లపేరూ భీమరథమూ కపిలెపేరూ కనకరథమూ

అని మరొక పాటతో ఒకడు శ్రీరామరక్షను విధిస్తాడు ఎద్దులు
బసవేశ్వరావతారాలని కదా, వారి భక్తి విశ్వాసాలు: అందుకే-

‘నందమబ్బు స్వాతీవానా-ఎట్లపోతవు బసవదేవా

బాన సైగలు నాకు దెలుసూ-బానముంచీ వెంటరారా’

అని తమ భారమంతా బసవదేవుడే భరిస్తున్నట్లు భావి
స్తారు. గంగమ్మ, పోతులయ్య ఇతర గ్రామదేవతలేగాక స్థాని
కంగా ప్రసిద్ధిపొందిన యోగులూ, బైరాగులూ, సహగమనం చేసిన
సతీమతల్లలూ, ఊరి ఉమ్మడి మేలునుకోరి నిండుప్రాణాలను
నైవేద్యం పెట్టిన త్యాగధనులూ మొదలగు వారికి వీరు కైవారాలు
చేస్తారు. ఈ కైవారాల కైవాడాలు కొన్ని గమనించండి:

“నుక్కలకూ పెరిగినాదీ-నక్కనీ యారణ్ణ పరష
దాదులూరికి దక్షిణానా-దండిగా బాబయ్య పరష”

“బూదిగుమ్మా అంజనయ్యా-భూమికన్నా దొడ్డవాడూ
అతనికన్నా దొడ్డవాడూ-కళాగట్లా అంజనయ్యా”

“పెద్ద పెద్దా మండపాలూ-పేరు బడినా గోపురాలూ
గడేకంటి భీమలింగా-వీవు నుండూ మాపుదంకా”

“యారగందం యార జడలూ-యీతనెవ్వరి బాలురమ్మా
దాదులూరి పోతులన్నా-దండిపరములు గల్గు వాడూ”

ఇలాగా అందరికీ ఆరతి వల్లెరాలు అర్పించాక స్వీయార్తి
శయం గూర్చి చెప్పకొంటారు.

“కుడితట్టూ రాముగాడూ - ఎదమతట్టూ భీమగాడూ
అవిరెండూ తోలెటోడూ - కుచ్చులా కుల్లాయివాడూ”

“ముందుబోయే రాముగాడూ - కాలుగిరి రంకెగట్టే
కపిలె దోలే సిన్నవాడూ - మోకు దొక్కి కేక వేసే”

“కరి యెద్దుల కాడికాడూ - కపిలె బిల్లల మోదుజూడి
తోలుమోకుల బిగువు చూడి - తోలెటోనీ లగువు జూడి”

“అవతలెద్దూ అందగాడూ - ఇవతలెద్దూ మందగాడూ
తోలెటోడూ సక్కనోడూ - కొప్ప జూసీ తవ్వదోలె:”

ఇంతలో నీరు పెద్దకాలవగుండా ప్రవహించి, పెడకాలవ కెక్కి ఉంటుంది. పెడకాలవ మొగదల చెలికిపార చేతబట్టి నీరుగంటి - కయ్యలకు నీరు కట్టేవాడు - నిలిచి ఉంటాడు. కటికి చీకట్లను నెత్తిని ఎత్తుకొని, వుండువంటి చలిని ఒళ్ళంతా పులుము కున్న వీనిని కొంత హుషారు చెయ్యాలిగదా! వెంటనే వీనిమీద నొక పాట:

‘కపిలెతోలే సిన్నవాడూ - మల్లెపూలా సాగసుగాడూ
నీరుగట్టే సిన్నవాడూ - నిమ్మపూలా నీటుకాడూ

అని ఒకడు గిలిగింతల వంత వలుకుతాడు.

అమీద, ‘ఎద్దులూ యెగబారిరావూ - కాలువెంట నీళ్ళుపోవూ
నీళ్ళుగట్టే చిన్నవానికి - కాళ్ళుచేతూ లెంట రావూ’

ఈ పాటలలో గొంచికాళ్ళ - తోట సాంతదారుల - మీదా కొన్ని కాసరు లున్నాయి. వీరితోపాటు రెడ్డి, కరణాల - గ్రామాధికారుల - మీదా అప్పటప్పట కొన్ని అక్షతలు వడుతూనే ఉంటాయి ఇవి ముదురుపాకాన బడ్డ మోటు సరసపు పాటలు. ఈ పాటలను విన్నప్పుడు గొంచికాళ్ళు గానీ, గ్రామాధికార్లుగానీ ముసిముసి నవ్వులు ఒలకబోస్తూంటారేగాని, మొగము మురకటించుకోరు. వారికివి పోకిరి పోకడలుగా పొడగట్టవు. నాలుగని నాలుగు పడగల హాస్యప్రియత్వమూ, గుండె నిబ్బరమూ వారికి ఉగ్గబాలతో అలవడిన విద్య. అది వారి అభిరుచి; విశేషించి దేశ కాలపాత్ర సంబంధి.

‘తోటతోటా గొంచి కాళ్ళకి-తోటమిందా కన్నుబడురా
మన తోటా గొంచి కాళ్ళకి-కన్నెపడుమలమింద కన్నూ’

‘బావిలోనా బండ బడెరా-బాడిగెడ్డులు నిలువబడెరా
అరు ముంతల రాగు లొచ్చే-ఆయగాళ్ళకు సాలకొచ్చే’

‘ఊరికి ఊరితాడు వచ్చే-ఊరిరెడ్డి యెందు బోయే
ఊరిరెడ్డి లక్ష్మిరెడ్డి-ఉడుతవేటా బోయినాడూ’

గొంచికాళ్ళ తరపున వకాలత్తు పుచ్చుకొని వాదించే వరు నలు కూడా కొన్ని లేకపోలేదు.

‘బావిలోన నీళ్ళు లేవూ-బావి చిన్నాబోయినాదీ
రచ్చనా రామన్నలేడూ-రచ్చకట్టా చిన్నబోయే’

ఇదంతా ఇంచుమించు ప్రస్తావనవంటిది. అ న లు

మంచిని శృంభావి ఊరిలోని అమ్మలక్కలకు చందాల
నందడిలేని క్లబ్బు. అత్తల అరళ్ళు, తోడికోడళ్ళ అడికోళ్ళు,
చీకటి తప్పలు, వేకటి నొప్పలు - అవీ ఇవీ అననేల అడమల
యాళానికి సంబంధించిన నర్వేకనమస్తమూ ఈరేవునకు రావల
సిందే. కపిలె పాటలుగా రూపెత్తిన వీరి నుద్దులను కొన్నింటిని
వినిపిస్తాను. ఆ యా పాటల సంగతి సందర్భాలను వ్యాఖ్యా
నించనక్కరలేదు. సరసులు సరిగానే గుర్తించగలరు. చిత్తగించండి

‘అడుపుట్టూ పుట్టరాదూ - అదువరాలూ రాయరాదూ
అమరితేనే అడుపుట్టూ - అమరకుంటే అడివిపాలూ’

‘చిన్నవాడూ చిత్తకుక్క - చిన్నమరిదీ చింతకొరివీ
పెద్దబావా ఎట్టపిడుగూ - తోడికోడలు కోడెనాగూ’

‘దానిమొగుడూ దండుబోయె - దానికేమీ చెప్పిపోయే
వట్టిచేపలు వ్రరికూడూ - పక్కలోకి పాళెగాడూ.’

‘దేవుడమ్మా దాని మొగుడూ - దీవివీలా గొల్లవాడూ
నందిదేవీ వంటివాడూ - యెందుగోయిన ఏమి అనడూ’

‘చెట్టుగొట్టి చేనుదున్నీ - యేగిలెవ్వరి పాలుజేతూ
చిన్ననాడూ ముండమోసీ - పాయమెవ్వరి పాలుజేతూ’

కొన్ని పాటలు ప్రశ్నోత్తరరూపంలో మిగుల హృదయం
గమంగా వుంటాయి. ప్రశ్నలెంత పగడ్బందీగా వుంటాయో,
వాటి జవాబులును అంత జబరదీగా వుంటాయి వీటిని వినండి:

“గోడదుంకి గొర్ని దెస్తే తునకలేవీ తుడుగుదానా
తుప్పడు గొర్నికీ తునకలేడివిఎవరు జెప్పిరియెర్రెమొగుడా”

“చేపలమ్మే చిన్నదానా-చేపలాకూ నుంకమేదీ?
నుంకమివ్వా సాందులేదూ-సూరుడింకా మునగలేదూ!”

‘తోటకా పూ దూడపిల్లా-ముంతమామిడి మాగినాదా?
ముదురు కాయర ముట్టవద్దూ - మాగెదంకా మనసు
నిలుపూ:’

“కుమ్మరోల్లా కోడెదానా-కుండలెప్పుడిస్తవేమే?
పచ్చికుండలు పగిలిపోవూ-కాలెదంకా కానుకోరా:”

ఈ దిగువ పాటలను చూడండి. ఈ నాయికలను ముగ్ధ
లందామా? పౌఢలందామా?

“ముద్దుబెట్టి యెవడు బాయే-ముక్కరల్లా యెంగిలాయే
వద్దబండి యెవడు బాయే-వల్లెల్లను వసంతమాయే”

“కట్టలమ్మీ కనువులమ్మీ-కడిమి పూవుల చీరదెచ్చి
కుచ్చుబోసీ కట్టబోతే-కులుకు నడుమే యిలుకు బట్టే”

“నూలు పండి నూబిండి యెరుగ-వడ్లు బండి పరికూడు
ఎరుగా

ముగురు బిడ్డల తల్లినైతీ-మొగిడి గుర్తూ మొదలె యెరుగా’

ఈ కింది పాటలు కోలాటం పాటలుగాకూడా వినిపిస్తున్నాయి.

కవిలె తోలేవాళే, రాత్రిపూట రచ్చబండ దగ్గరనే నానుకోవెల

దగ్గరనో చేరి కోలన్న - కోలాటం - నేయటం పరిపాటి. కోలన్న
పాటలో వారి కెక్కువగా నచ్చి, కపిలె పాటల ఫణితికి సరిపడే
చరణాలను కపిలెతోలే సమయంలో కపిలె పాటలుగా పాడినారన్న
పత్యదూరం కాదు; లేక ఇటు నుంచి అటైనా వెళ్ళి వుండవచ్చు.
ఇలాంటివి ఒకటి కాదు, రెండు కాదు; చాలా లభ్యమయ్యాయి.
అన్నీ నూటికి పైమాటే:

‘అమ్మ నేనూ చిన్నదాన్నీ-అల్లుడొస్తే వంపబోకూ
చెన్నపట్నం సల్లగుంటే-చిల్లరమ్మ లెల్లగడుతా’

‘ఒబళేనూ కొండమిందా-ఒంచిగడ్డి కోసెదానా
వగలకాడూ వోబళేనూ-ఒంచిగడ్డికి నుంకమడుగు’

‘చీకటింట్లో చిక్కుదీసి-వెలుతురింట్లో కొవ్వగట్టి
కొవ్వ దిప్పే తిప్పలాకే-అప్పలన్నీ తీరిపోయే’

‘అందనాలా బండమిందా-మందునూరే మామకొడుకా
మందులేలా మాకులేలా-మనసుబడితే యెంచిడొత్తూ’

ఈ పాటలు శృంగార రసప్రచురాలని మొదటనే చెప్పాను
గదా: శ్రీత్రయ్య మొదలగు శృంగారపద కర్తల రచనలకు దీటు
రాగల ఈ పాటలను పరికించండి :

‘చెట్టుగుట్టా బట్టబయలూ-వట్టవద్దూ పైటకొంగూ
వసిబిడ్డా తల్లినితీ-వట్టుకంటే పాలుకమ్మూ’

‘కంచిమేకల పాలుబోసి-పెంచితిని జవ్వాజి కురులూ

ఒక్కనాటి వలపులూ-వక్కలోకి వరువులాయే’

‘అకులొద్దూ వక్కలొద్దూ-రైకలూ, గందోడివద్దూ
నాకు నీకూ సాలు స్వామీ-లోక దూషణ పొందలేనూ’

‘రాతిరీకి వస్తనంటే-రాతిగందం నూరిపెడితీ
రాతిరీ సవరాతి ఆయె-రాతిగందం రీతిదప్పే’

అడది అంటే మగ మహారాజుకున్న అలును అంతా
యింతా కాదు. ఆమె హృదయం పాలనముద్రమనీ, అందులో
అమృతమూ హాలాహలమూ రెండూ ఇమిడి ఉన్నాయనీ అతనికి
తెలియనివి కావు. అన్నీ దెలిసిన దురభిమాన దుర్యోధనుడు
అతడు. ఈ అహంకారి ఒక్కసారి ఏమంటాడో చూడండి :

‘అడదాన్ని నమ్మవద్దూ-అకులొక్కా లంపవద్దూ
అడజాతి వలపుజానీ-మడుపులోనే నుందులంపూ’

అడదాన్ని అడుగనేలా-అడిగి చిన్నా బోవనేలా?
పెట్టవలె పేరైనమందూ-లేవవలెర గుత్తిదంకా’

ఇందలి నాయకా నాయకుల సమయాలూ, సంకేతస్థలాలూ
ఎలాంటివో వీరే వినిపిస్తారు. వినండి :

‘కుక్కనేమో తోలుకోనీ-కుందిలేటకు నీవు రారా
బోదగడ్డి పేరుజెప్పి-బొల్లికొండకు నేనెవస్తా”

‘నుక్కపుట్టెది నూపెట్టుకోర-ఒక్కదాన్ని నీళ్ళ కొస్తా
నిమ్మచెట్టు దాపునుండు-నీ రుణమును దీర్చుకొందూ”

‘గుమ్మదూ గూలేటబాయే-గుడిసెలేక నువ్వురారా
గుమ్మదొచ్చే పొద్దుకాదా-గుప్పనా గుడిసెల్లిపోరా”

“కాలెకాలే బండమిందా-పండుమంటడు ముండకాడుకూ
కందిరిగావంటి నడుమూ-కందిపోతా దేమిసేతూ”

‘చెరువులోనా చెరకుతోటా-చెరువుమొరువున గాణిగిల్లా
గాణికింటికి పక్కతట్టున-గంగిదొక్కా పడకటిల్లా’

కిందిపాటలు పుక్కిలిం చే భావవరంపర మనకు సప్తశతి
లోనూ సాక్షాత్కరిస్తుంది. అయితే, ఈ పరిశీలనయొక్క పరమో
ద్దేశం తారతమ్య నిర్ణయంకాదు; తత్వనిరూపణం మాత్రమే.

“ఊరిముందర చేనిదానా-ఊరిలోనికి దోవలెట్లా?
అత్తమామల కన్నుబోతే-యెట్లబోయిన చింతలేదూ”

“ఊరిముందూ ఊట చెలమా-రాగిబిందీ మునగదేమీ?
తోటవాళ్ళూ వెళ్ళిపోయిరి-తోడుబలికే వారులేరూ”

“ఏటిగడ్డా గుట్టలోనా-ఇప్పపూలూ ఏరబోతే
కావరించిన కందురీగా-కణతమిందా కాటువేసే”

“కోటగోడా కొమ్ముమిందా-అటలాడే అడునెమిలీ
వేటగాడూ వచ్చినాడూ-అటలూ చాలించరాదా?”

“కంచుగుబ్బల కారుకోడి-మంచిసీళ్ళా చెలమకొచ్చే
పాంచుకోసీ బోయబిడ్డా-కంచుగుబ్బలు కదలమీటే”

ఇందలి ప్రియసీ ప్రియుల ఉపాయనాలు ఎలాంటివో

చూదాము :

“చెలకోలా వారదగిలీ-చేతిగాజులు చిట్టిపోయే
మదనపూరి గాజులొచ్చే-మాడకొక్క గాజుదొడుగూ”

“బావిగడ్డన బచ్చలకూర-మంచిది చెంచాలి కూరా
ఉట్టిమిందా ఉలవచారూ-తిందురారా తేరకాడా”

“సుక్కురారం ఒక్కపొద్దూ-నక్కరా సేరొక్కలంపూ
నాగులయ్యా కొక్కపొద్దూ-నాగుబడగల రైకలంపూ”

“అచ్చమైనా ఆవునెయ్యి-అద్దసెరూ పెసరబ్యాళ్ళూ
దాచివుంచీ నీకు బెడితీ-దయలేదే చిన్నవాడా”

కోడిపుంజులు వట్టి అన్నెకారివి. అలకలు తీరి పులకలు పొటమరించేసరికి తమ కొంపల్లు కూలిపోయినట్లు “కొక్కరోక్క” అని కొర్రెక్కి కూస్తాయి. చిక్కిన అవకాశమిలా చేజారి పోయిందని వీరు చింతిస్తారు.

“మద్దిరంగం మిద్దెలోనా-మర్రికట్లా మంచంమిందా
అందలేదూ పొందలేదూ-అన్నెకారి కోడికూసే.”

“అలికిపూసిన యింటిలోనా-కలికికుచ్చుల కంబడేసి
అలకమలకా తీరెసరికి-అన్నెకారి కోడికూసే”

అనంతమైన జాతి జీవితయాత్రలో సమీకరించిన జ్ఞాన పాథేయం నేటి నీతి సూత్రాలుగా నిల్చిపోయింది. జాతి పురోగతికి నీతులతోపాటు బూతులును కావాలని అంటాడు కవిచౌడప్ప.

“గుట్ట గుట్టకు గురుతులేలా-గురుగుచేనికి కావిలేలా?
గొడ్డుదానికి బిడ్డలేలా-రంకుదానికి రాటమేలా?”

“తాటిమానూ తావుగాదూ—ఈతమానూ యిల్లుగాదూ
తగులుకున్నోడు మొగుడుగాదూ—తగరము బంగారుకాదు’

“మొద్దుమానూ మానుగాదూ—మారుదల్లి తల్లిగాదూ
ఎన్నిమాటా లాడినానూ—కన్నతల్లికి ఈడులేదూ”

“రాళ్ళసేనూ సేనుగాదూ—రాణివాసం పొందుగాదూ
దున్నపోతుల దుక్కిగాదూ—దూడపిల్లల పొందుగాదూ”

అల్పాక్షరాలలో అనల్పార్థ రచనలకు ఈపాటలు సరియైన ఉదాహరణలు. అందరికి అందుబాటులోనున్న మాటలు, ఆ మాటల పొందికా ఎంతో సుందరంగా పాసగి ఉంటుంది. వీటిలో అడంబరంగానీ, అన్వయ కాఠిన్యంగానీ కనిపించదు. అన్నీ తిన్నని తీరులు; సుతిమెత్తని సూక్తులు. అట్లని చప్పని ఉప్పని పేలపిండి వలుకులు కలికానికైనా కానరావు. వలుకువలుకునా భావం, జీవం ఒదిగి ఉంటాయి. మరి, ‘అచట బుట్టిన చిగురు కొమ్మైనచేవ’ అని ఊరకే అన్నారా? సంస్కృతపు సందడిసైతం చాలతక్కువ. అయితే మాండలికవదాల హడావిడి యెక్కువ. ఇవి కొత్తవారికి గోడ అడ్డంపెట్టినట్లుంటాయి. సందర్భాన్నిబట్టి కొన్నిటి అర్థాలను చూచాయగా ఊహించుకోవలసి ఉంటుంది. ఈ చిక్కు కొత్తవారికే గాని, మాకుకాదు; మాకంతా కొట్టినపిండి.

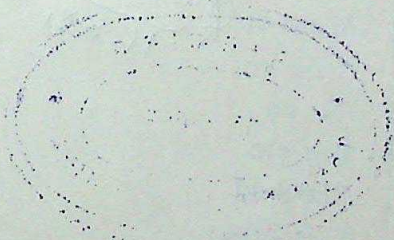
ఛందో విషయంలో గాథలకూ, వీటికీ పోలికలేదు. గాథలలో బేసి పాదాలలో వన్నెండేసి మాత్రలూ, సరిపాదాలలో వరుసగా పదైనిమిదీ, పదైదు మాత్రలూ ఉంటాయి. కాని ప్రతి పాదానికి ఇరవయ్యేనిమిది మాత్రలుగల ఈ పాటలు ఏడేసి

మాత్రం కొకసారి విరుగుతూ మిశ్రగతితో వృషభగతి రగడకు నమ్మసరిపోతాయి. స్థాయి లో సప్తశతీగాథలకు ఇవి నవతు రాగలవో లేవో చెప్పవలసినవారు సహృదయులు. చావలమనండి సాహసమనండి స్వభావమునందైనా సరిగదైనీక తీరదని నా భావన.

సప్తశతీయందలి గాథల కర్తలుగా హాలపాలితాదుల పేర్లు మనకు తెలియవస్తున్నవి. ఈ పాటలను కట్టినవారెవరో చెప్ప లేము. ఇవి జనవదుల కృతులు. అపారమీయాలు కాదు లెండి: అజ్ఞాత కర్తృకాలు: పల్లెటూరి పిల్లకవుల పాలును కొంతలోకొంత వుండవచ్చు. ప్రాథకవులు ఇలాంటివాటిపై చేయి వేయరు. పురాణ కుంభము, వృషభగతిని వదలి వారిటు వైపు రానేరాదు.

సాహిత్యపు తిరుణాల్లో ఇది ఒక్కచరివేంద్ర. గర్భ బంధ కవిత్వాల కంగుల రాజులెక్కి కవుల తిరిగినవారూ, ద్వ్యధిశ్లేష కావ్యాలగరడలు చూచి గాభరాపడవారూ, ప్రబంధ నాయకల సాము గరిడీలు చూచి సాక్కిసోలినవారూ ఇలారండి. అయ్యా! ఇట ప్రపాపాలికలు లేరు. మీరేవచ్చి కావలసినంత ఆస్వాదించి సేదదీర్చుకొని పొందు. అద్దమాకలేక అదీ ఇదీ తిని అజీర్ణంపడ్డ అయ్యల కిది చక్కటి మందు.

రాగ తాళాలతో రంగమెక్కిన కీర్తనాదికాలకే దిక్కులేనపుడు ఈ పల్లెటూరి పాటల పాటెవరికి వట్టింది? ఇవ్వుడివ్వుడు గదా కొన్ని సంస్థలు, కొందరు పెద్దలు వీటిని ఉద్ధరించాలని ఉబలాట పడుట.

GURUKUL KANGRI LIBRARY	
Accos on	<i>[Signature]</i>
Class on	11.2.81
Cat on	
Tag etc.	
Checked	
Any Other	

ఆచార్య తుమాటి దోణప్ప కులపతి

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

జననం : 1-7-1926. రాకట్ల, ఉగవ
కొండ మండలం, అనంతపురం జిల్లా.
శర్మిదండ్రులు: డి. శ్రీ. శ్రీ తుమాటి
సంజీవప్ప, శ్రీమతి తిమ్మక్క.

విద్యాభ్యాసం : బాల్యంలో పినతాత
శ్రీ తుమాటి భీమప్పగారి వద్ద సంస్కృత
శాస్త్రాలు, వజ్రకరూరులో ప్రాథమిక
విద్య, ఉరవకొండలో ఉన్నత విద్య
అనంతపురంలో కళాశాల విద్య ఆంధ్ర
విశ్వవిద్యాలయం వాలేరులో 1953లో
అనంతపురం, 1955లో పి.ఎస్. డి. పూనా
రెక్కన్ కాలేజీలో భాషాస్నేహి
యనం. 1982లో డి. లిట్;

ఉద్యోగం : ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం

1958 నుంచి ఉపన్యాసకుడు

1965 నుంచి రీడరు

1970 నుంచి ఆచార్యుడు

నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

1976 నుంచి ఆచార్యుడు

1980-81లో రిజిస్ట్రార్;

1983-85లో ప్రిన్సిపాలు

1985-86లో ప్రత్యేకాధికారి, తెలుగు
విజ్ఞానపీఠం-హైదరాబాద్.

ప్రస్తుతం : కులపతి, తెలుగు విశ్వ
విద్యాలయం, హైదరాబాద్.

ముద్రితగ్రంథాలు :

ఆంధ్ర సంస్థానములు సాహిత్యపోషణము

భాషాచారిత్రక వ్యాసాపరి

తెలుగులో కొత్త వెలుగులు

జానపద కళాసంపద

తెలుగు హరికథా సర్వస్వం

నైకృత పదస్వరూప నిరూపణము

అముద్రిత గ్రంథాలు : మీ పేరేమిటి

కళాప్రపూర్ణల కళారాధన

జానపదకళాసంపద : రెండవ భాగం

పురాణ ప్రవచనం

ఆకాశవాణి సుభాషితాలు